

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΙΣ
ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ-
ΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ, ΣΛΑΒΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ-
ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ

Διπλωματική Εργασία

**«ΤΟ ΠΑΡΟΝ ΚΑΙ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΑΛΒΑΝΙΚΗΣ
ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ ΣΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ.
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ, ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ»**

ΤΟΥ

ΠΑΥΛΟΥ ΓΡΑΜΜΕΝΟΥ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΙΩΑΝΝΗΣ ΑΡΜΑΚΟΛΑΣ

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2018

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

«Δηλώνω υπευθύνως ότι όλα τα στοιχεία σε αυτήν την εργασία τα απέκτησα , τα επεξεργάσθηκα και τα παρουσιάζω σύμφωνα με τους κανόνες και τις αρχές της ακαδημαϊκής δεοντολογίας, καθώς και τους νόμους που διέπουν την έρευνα και την πνευματική ιδιοκτησία.

Δηλώνω επίσης υπευθύνως ότι, όπως απαιτείται από αυτούς τους κανόνες, αναφέρομαι και παραπέμπω στις πηγές όλων των στοιχείων που χρησιμοποιώ και τα οποία δεν συνιστούν πρωτότυπη δημιουργία μου».

Δεκέμβριος 2018
Πάυλος Γραμμένος

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

Ευχαριστίες

Ξεκινώντας το ταξίδι της εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας γνώριζα ότι ο δρόμος θα ήταν μακρύς, γεμάτος εμπόδια και δυσκολίες. Η πραγματικότητα δεν με διέψευσε. Όμως σ' αυτό το ταξίδι δεν ήμουν μόνος μου. Συνοδοιπόροι μου τα παιδιά μου και η σύζυγος μου, δίνοντας μου κουράγιο και στηρίζοντας με στην προσπάθεια μου.

Γι αυτό λοιπόν το πόνημα αυτό είναι αφιερωμένο στην Μαρία, στον Αντώνη, στον Ορέστη, στην Δανάη-Θεοδώρα και στην Εμμέλεια.

Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους ανεξαιρέτως τους καθηγητές του Πανεπιστημίου «Μακεδονία» και ιδιαίτερα τον επιβλέποντα της εργασίας αυτής κ. Αρμακόλα Ιωάννη διότι μέσω των γνώσεων, των εμπειριών και των θέσεών τους, έγινα κοινωνός του αντικειμένου των Διεθνών Σχέσεων και της Ασφάλειας, διευρύνοντας με αυτόν τον τρόπο τους πνευματικούς μου ορίζοντες.

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΣΥΝΟΨΗ

Η Ελλάδα έχει το ιστορικό και γεωγραφικό προνόμιο να βρίσκεται σε μια από τις πιο σημαντικές γεωπολιτικά περιοχές του πλανήτη, τα Βαλκάνια. Σταυροδρόμι Δύσης και Ανατολής, Βορρά και Νότου, η Βαλκανική χερσόνησος ελέγχει τις μεταφορές, τις επικοινωνίες ενώ η εγγύτητα στους φυσικούς πόρους της Μ.Ανατολής και της Λεκάνης της ΝΑ Μεσογείου την καθιστούν ρυθμιστικό παράγοντα. Αυτή η υπεραξία γεννά προκλήσεις ασφαλείας για την Ελλάδα που σχετίζονται με το ευρύτερο διεθνές περιβάλλον αλλά και με το εγγύς. Νέοι δρώντες στα Βαλκάνια ψάχνουν να βρουν την θέση που τους αρμόζει και να ικανοποιήσουν τα εθνικά τους συμφέροντα.

Ανάμεσα τους και ο αλβανικός παράγοντας, ο οποίος μέσω των αλβανικών πληθυσμών των Βαλκανίων προσπαθεί να αξιοποιήσει τις ευκαιρίες που του παρέχει η διεθνής συγκυρία προκειμένου να υλοποιήσει το πολυπόθητο όνειρο της ενοποίησης. Υπάρχουν όμως δύο επιλογές, από τη μία το κακοτράχαλο μονοπάτι του εθνικισμού και της σύγκρουσης και από την άλλη ο φαρδύς δρόμος που οδηγεί στην ένταξη σε μια μεγάλη ευρωπαϊκή οικογένεια μέσω της ήδη σχεδιασμένης Διεύρυνσης των Δυτικών Βαλκανίων.

Όλα τα παραπάνω γεννάνε αριθμό προκλήσεων για την ελληνική εξωτερική πολιτική και ασφάλεια. Η Ελλάδα ως πλήρες μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης πρέπει να αποφασίσει τον τρόπο προσέγγισης των αλβανικών πληθυσμών των Βαλκανίων και να μελετήσει όλες τις πιθανές προκλήσεις ασφαλείας που σχετίζονται με αυτόν. Μέσω λοιπόν των κατάλληλων ευρωπαϊκών εργαλείων αλλά και των εφαρμοζόμενων στρατηγικών των κρατών οφείλει να βρει τις κατάλληλες ισορροπίες με τον αλβανικό παράγοντα ως ένας άλλος ακροβάτης στην σκηνή των Βαλκανίων.

Ο συγκεκρισμός λοιπόν του αλβανικού παράγοντα των Βαλκανίων ως προς το σήμερα και το αύριο και η ελληνική εξωτερική πολιτική και ασφάλεια θα είναι το αποτέλεσμα αυτής της εργασίας.

Λέξεις-κλειδιά: Αλβανικός Εθνικισμός, Ελληνική Εξωτερική πολιτική, Εθνική Ασφάλεια, Διεύρυνση, Δυτικά Βαλκάνια, Αλβανικοί Πληθυσμοί

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
ΣΚΟΠΟΣ	4
ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο	6
ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΩΝ ΑΛΒΑΝΩΝ ΣΤΟ ΑΛΒΑΝΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ	6
ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ - Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΩΝ ΑΛΒΑΝΩΝ ΣΤΟ ΠΕΡΑΣΜΑ ΤΩΝ ΑΙΩΝΩΝ	6
Γενικά	6
Η ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΩΝ ΑΛΒΑΝΩΝ	7
Θεωρίες Καταγωγής	7
Αλβανικό αφήγημα καταγωγής	9
ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΓΕΩΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΑΞΙΑ ΤΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΩΝ	12
Γενικά	12
Τα Βαλκάνια ως Έννοια.....	14
Στρατιωτική Αξία της Περιοχής	14
Γεωπολιτική & Γεωστρατηγική Έννοιες	16
Η Γεωπολιτική & Γεωστρατηγική Αξία των Βαλκανίων	17
ΤΟ ΑΛΒΑΝΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ	19
Γέννηση και εξέλιξη.....	19
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο	27
ΑΛΒΑΝΙΚΟΙ ΠΛΗΘΥΣΜΟΙ ΣΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ	27
ΓΕΝΙΚΑ	27
ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΠΟΥ ΚΑΤΟΙΚΟΥΝ ΟΙ ΑΛΒΑΝΙΚΟΙ ΠΛΗΘΥΣΜΟΙ ΣΗΜΕΡΑ-ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΙΣ ΑΛΛΕΣ ΕΘΝΟΤΗΤΕΣ	30
Αλβανία.....	30
Κοσσυφοπέδιο.....	36
Σερβία.....	39
Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας.....	47
Μαυροβούνιο.....	54
Αλβανική Διασπορά.....	57
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο	60
ΑΛΒΑΝΙΚΟΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ	60

ΕΘΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ.....	60
Γενικά	60
Χρήσιμες Έννοιες.....	61
Κράτος και Εθνική Ασφάλεια	62
Ελλάδα και Στρατηγική Εθνικής Ασφαλείας.....	63
ΕΛΛΑΔΑ ΑΠΕΙΛΕΣ-ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΣΤΟ ΕΓΓΥΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.....	64
Γενικά	64
Παραδοσιακές Απειλές	64
ΑΛΒΑΝΙΚΟΙ ΠΛΗΘΥΣΜΟΙ ΚΑΙ ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ.....	72
Νέοι και παλιοί δρώντες στα Βαλκάνια	72
Ενοποίηση των Αλβανικών Πληθυσμών ή Πολυδιάσπασή τους;	78
Τζιχάντ-Οι Μαχητές του Θεού επιστρέφουν στα Βαλκάνια	86
Δημογραφικό Πρόβλημα	89
Οργανωμένο-Διεθνικό Έγκλημα	91
Σχέσεις μεταξύ των διαφόρων Δρώντων.....	94
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο	95
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΑΛΒΑΝΙΚΟΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ	95
Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ.....	95
Γενικά	95
Βαλκάνια και Μεταπολεμική Ελληνική Εξωτερική Πολιτική.....	96
Άσκηση της Εξωτερικής Πολιτικής στην Ελλάδα.....	99
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ: ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΜΕ ΤΟΥΣ ΑΛΒΑΝΙΚΟΥΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥΣ ΤΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΩΝ	101
Γενικά	101
Ελληνική Εξωτερική Πολιτική και Αλβανικός Παράγοντας στην ΠΓΔΜ.....	102
Ελληνική Εξωτερική Πολιτική και οι Αλβανοί του Κοσσόβου	103
Ελληνική Εξωτερική Πολιτική και Αλβανία.....	108
ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΣΤΑ ΔΥΤΙΚΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ.....	114
Γενικά	114
Διαδικασία Διεύρυνσης.....	116
Αντιδράσεις στην Διεύρυνση	117
Θέση της Ελλάδας για την Διεύρυνση των Δυτικών Βαλκανίων	118
Πλεονεκτήματα-Μειονεκτήματα από την Διεύρυνση	120
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο	123

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΙΔΕΕΣ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	123
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	123
ΙΔΕΕΣ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ-ΕΝ ΚΑΤΑΚΛΕΙΔΙ.....	125
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	127

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΗ ΚΕΝΗ

Λίστα Εικόνων

Εικόνα 1 Κατά Κεφαλή ΑΕΠ σε ΜΙΑΔ Βαλκανικών Χωρών.....	28
Εικόνα 2 Ρυθμός Σύγκλισης των Βαλκανικών Χωρών με την ΕΕ και τις ΗΠΑ.....	28
Εικόνα 3 Δείκτης Ανεργίας Βαλκανικών Χωρών.....	29
Εικόνα 4 Δείκτης CPI (Διαφθοράς) 2017	30
Εικόνα 5 Περιοχές με Ενεργειακούς Πόρους στην Αλβανία	34
Εικόνα 6 Οι έδρες των Αλβανικών κομμάτων μετά τις εκλογές του 2018.....	35
Εικόνα 7 Συνολικός Πληθυσμός του Κοσσόβου και Πληθυσμιακό ποσοστό ανά εθνότητα (Απογραφές Πληθυσμού).....	37
Εικόνα 8 Η Πρόταση Ανταλλαγής Εδαφών μεταξύ Σερβίας και Κοσσόβου.....	41
Εικόνα 9 Δήμοι και Περιφερειακές Σερβικές Ενότητες με Πληθυσμιακή Αύξηση...	42
Εικόνα 10 Πληθυσμιακή σύνθεση Κοιλάδας Πρέσεβο και Μεντβέντα	42
Εικόνα 11 Αλβανικά Πολιτικά Κόμματα της Κοιλάδας του Πρέσεβο	45
Εικόνα 12 Αποτελέσματα Σερβικών Εκλογών (2016).....	45
Εικόνα 13 Αφίσα στην Κοιλάδα του Πρέσεβο που Καλωσορίζει τον Αλβανό Πρόεδρο (2017)	46
Εικόνα 14 Πληθυσμός της ΠΓΔΜ με τις κύριες εθνοτικές ομάδες από το 1948-2002	47
Εικόνα 15 Περιοχές της ΠΓΔΜ ανά εθνοτική ομάδα σύμφωνα με την απογραφή του 2002.....	48
Εικόνα 16 Εκλογικά Αποτελέσματα 2016.....	51
Εικόνα 17 Νικητές Εκλογών ανά Δημοτικό Διαμέρισμα.....	51
Εικόνα 18 Η Πλατφόρμα των Τιράνων	52
Εικόνα 19 Μέτρηση Κοινής Γνώμης στην ΠΓΔΜ σχετικά με την Ονομασία της Χώρας.....	53
Εικόνα 20 Στάση των Οπαδών του Μεγαλύτερου Αλβανικού Κόμματος της ΠΓΔΜ σχετικά με το θέμα της Ονομασίας.....	53
Εικόνα 21 Περιοχές που κατοικούν Αλβανικοί Πληθυσμοί στο Μαυροβούνιο	55
Εικόνα 22 Συνολικός Πληθυσμός και τα Παιδιά ανά Εθνικότητα	56
Εικόνα 23 Εκτιμήσεις για τον Αριθμό της Αλβανικής Διασποράς	58
Εικόνα 24 Τρομοκρατικές Επιθέσεις και Συλλήψεις στην ΕΕ το 2017.....	67
Εικόνα 25 Αριθμός Υπόπτων που συνελήφθησαν σχετιζόμενοι με την τζιχαντιστική τρομοκρατία στην ΕΕ	67
Εικόνα 26 Αριθμός υπόπτων συλληφθέντων για τζιχαντιστική τρομοκρατία 2013-2017	68
Εικόνα 27 Συλληφθέντες Παράτυποι Μετανάστες ανά Εθνικότητα	70
Εικόνα 28 Συλληφθέντες Παράτυποι Μετανάστες Σύγκριση Α΄εξ 2017-2018	71
Εικόνα 29 Αποτελέσματα Μετρήσεων Κοινής Γνώμης με το ερώτημα της ένωσης Αλβανίας-Κοσσόβου	78
Εικόνα 30 Αποτελέσματα Μετρήσεων Κοινής Γνώμης με το ερώτημα αν πιστεύουν ότι εντός της δεκαετίας θα ενοποιηθούν οι Αλβανικοί πληθυσμοί Αλβανίας-Κοσσόβου-ΠΓΔΜ	79

Εικόνα 31 Αποτελέσματα Μετρήσεων Κοινής Γνώμης με το ερώτημα της ένωσης των εδαφών με αλβανικούς πληθυσμούς της Αλβανίας-Κοσσόβου-ΠΓΔΜ.....	79
Εικόνα 32 Εδρες των Κομμάτων κατά τις βουλευτικές εκλογές του 2017 στο Κόσσοβο.....	82
Εικόνα 33 Αποτελέσματα επί του ερωτήματος ποια χώρα αποτελεί την μεγαλύτερη απειλή για την Αλβανία	84
Εικόνα 34 Ζητήματα που απασχολούν την Αλβανική κοινή γνώμη σε σχέση με την Ελλάδα.....	85
Εικόνα 35 Ξένοι μαχητές στην Συρία ανά περιοχή.....	87
Εικόνα 36 Μαχητές που επέστρεψαν στις Βαλκανικές χώρες.....	88
Εικόνα 37 Γεννήσεις-Θάνατοι στην Ελλάδα περίοδος 1931-2016	89
Εικόνα 38 Η Αλβανία ως κύριο κέντρο παραγωγής της κάνναβης στην Ευρώπη. 93	
Εικόνα 39 Επίσκεψη του Έλληνα Υπουργού Εξωτερικών στο Κόσσοβο (Απρίλιος 2018).....	105
Εικόνα 40 Ερώτημα που σχετίζεται με το γεγονός γιατί η Ελλάδα δεν αναγνωρίζει το Κόσσοβο	106
Εικόνα 41 Ερώτημα που σχετίζεται με τις τάσεις σχετικά με την αποδοχή των Ελλήνων και άλλων εθνοτήτων ως μέλη της κοινότητάς τους από τους Κοσσοβάρους.....	107
Εικόνα 42 Σελίδα αλβανικού σχολικού εγχειριδίου που αναφέρεται στα αλβανικά εδάφη(Trevatshqiptare) στην Ελλάδα	112
Εικόνα 43 Ο αγωγός TAP και οι χώρες από όπου θα περάσει	113
Εικόνα 44 Τα Ενδεχόμενα Κράτη Μέλη Της ΕΕ στα Δυτικά Βαλκάνια	117

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

«Αυτοί που δεν ξέρουν ιστορία είναι καταδικασμένοι να την επαναλάβουν». Έντμουντ Μπερκ, 1729-1797, Βρετανός πολιτικός & φιλόσοφος.

Το γνωμικό-απόφθεγμα «Η ιστορία επαναλαμβάνεται» αποτελεί ένα από τα πολλά, παρόμοιας σημασίας, αποφθέγματα που προσπαθούν να αποδώσουν την επαναληψιμότητα των ιστορικών γεγονότων στο πέρασμα των αιώνων, δίνοντας τους κατά αυτόν τον τρόπο ένα μοιρολατρικό χαρακτήρα, σύμφωνα με τον οποίο ο άνθρωπος είναι ανήμπορος να αντιδράσει και να αλλάξει τον ρου των γεγονότων.

Ιδιαίτερα στην πατρίδα μας που η μακροχρόνια επίδραση της θρησκείας έχει σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη της μοιρολατρίας και της άφεσης των πάντων στα χέρια του θεού, η παραπάνω πρόταση αποκτά μεγαλύτερη βαρύτητα και αξία. Είναι όμως αυτό πραγματικό, αποτελούν οι αποφάσεις του ανθρώπου κάτι το οποίο δεν έχει σημασία καθώς τα πάντα αντιθέτως των προθέσεων θα κινηθούν σε μια συγκεκριμένη κατεύθυνση ή η ίδια διαδικασία λήψης μιας απόφασης και η εν γένει απόφαση είναι αυτή που θα επιφέρει την ώθηση στην δημιουργία ενός γεγονότος και της ίδιας της ιστορίας;

Το παραπάνω εν μέρει έχει άρρηκτη εφαρμογή στην πολύπαθη ιστορία των Βαλκανίων και των βαλκανικών λαών προσάπτοντας και μια άλλη ερμηνεία περί των ιστορικών γεγονότων, αυτή του Καρλ Μαρξ, ο οποίος προσπαθώντας να αναλύσει την ιστορία με όρους ταξικής πάλης διατύπωσε στο μνημειώδες έργο του το «Κεφάλαιο» την ρήση ότι «Η ιστορία επαναλαμβάνεται την πρώτη φορά σαν τραγωδία και τη δεύτερη σαν φάρσα».

Και πως να μην συμφωνήσει κάποιος με τον Γερμανό φιλόσοφο όταν σήμερα παρατηρούμε στα Βαλκάνια την αναβίωση του φαντάσματος του εθνικισμού, ιδιαίτερα στις περιοχές εκείνες που κατοικούν αλβανικοί πληθυσμοί υπό τον μανδύα της αναβίωσης του αλβανικού ζητήματος και της ιδεολογίας του.

Το αλβανικό ζήτημα, έχοντας τις ρίζες του στα τέλη του 19^{ου} αιώνα και πριν την οριστική διάλυση, στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, της πάλαι ποτέ κραταιάς Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, προσπάθησε να θέσει και αυτό με ανεπιτυχή αποτελέσματα την αναγκαιότητα της ενοποίησης όλων των αλβανικών

πληθυσμών των Βαλκανίων, ακολουθώντας τα χνάρια των άλλων βαλκανικών λαών.

Σήμερα το παραπάνω αφήγημα-ιδεολόγημα, ύστερα από λήθαργο ετών επέστρεψε πιο δυνατό. Το τέλος του ψυχρού πολέμου και η διάλυση της Γιουγκοσλαβίας αποτέλεσαν την καύσιμη ύλη η οποία αναζωπύρωσε τις προσδοκίες και τις φιλοδοξίες των υποστηριχτών του τόσο στα Βαλκάνια όσο και στο εξωτερικό.

Είναι όμως ο τελικός σκοπός και η επιθυμητή κατάληξη για τους αλβανικούς πληθυσμούς των Βαλκανίων όσα πραγματεύεται η υλοποίηση του αλβανικού εθνικού ζητήματος το οποίο για να επιτύχει τους σκοπούς του θα συγκρουστεί με τους άλλους λαούς των Βαλκανίων ή υπάρχει εναλλακτική προοπτική και ένα καλύτερο μέλλον για τους λαούς της Βαλκανικής;

Και από την άλλη μεριά ποια θα είναι η αντίδραση των υπολοίπων βαλκανικών χωρών και των λοιπών δρώντων της κρίσιμης γεωπολιτικά περιοχής των Βαλκανίων στην όλο αυξανόμενη έπαρση του αλβανικού εθνικισμού-αλυτρωτισμού¹; Και ποια η θέση, οι ενέργειες και τα όπλα της Ελλάδας στο παραπάνω ζήτημα, την στιγμή που βρίσκεται ακόμα στην περιδίνηση της οικονομικής ύφεσης και η γειτονική της Τουρκία ετοιμάζεται για τον εορτασμό των 100 χρόνων από την δημιουργία της Τουρκικής Δημοκρατίας και την μετατροπή της σε μια περιφερειακή-ηγεμονική δύναμη, βασιζόμενη κυρίως στην εφαρμογή της σκληρής ισχύος.

Κρίσιμα ερωτήματα μέσω των οποίων θα καθοριστεί το ίδιο το μέλλον της Βαλκανικής Χερσονήσου, της λεγόμενης πυριτιδαποθήκης της Ευρώπης, (Παπακωνσταντίνου 2002) καθώς και των λαών που κατοικούν σε αυτή. Βέβαια στην περίπτωση των Βαλκανίων, ιδιαίτερα σήμερα που η γεωπολιτική σκακιέρα είναι φορτωμένη με πολλούς παίχτες, ένα είναι το σίγουρο ότι οι λαοί τους δεν

¹ Ο αλυτρωτισμός (από το λόγιο αλύτρωτ(ος) –ισμός, μεταφραστικό δάνειο του ιταλικού *irredentismo*) είναι η κοινωνικοπολιτική κίνηση που επιδιώκει την απελευθέρωση όλων των υπόδουλων ομοεθνών και την προσάρτηση εδαφών, τα οποία στη διάρκεια της ιστορίας κατείχε ή υποτίθεται ότι κατείχε το κράτος που τα διεκδικεί. Επειδή τα περισσότερα σύνορα δημιουργήθηκαν μετά από μετακινήσεις, αναδιαμορφώσεις και πολέμους πάρα πολλές είναι οι χώρες που θεωρητικά θα μπορούσαν να εγείρουν αλυτρωτικές αξιώσεις σε βάρος των γειτόνων τους.

είναι αυτοί που κρατούν τις τύχες και το μέλλον στα χέρια τους μέσω των αποφάσεων τους.

Αντιθέτως ακολουθώντας τις θέσεις του επιθετικού ρεαλιστή John Joseph Mearsheimer² από το βιβλίο του «Η τραγωδία της πολιτικής των Μεγάλων Δυνάμεων» θα διαπιστώσουμε ότι ζούμε σε ένα κόσμο που οι μεγάλες δυνάμεις όπως οι ΗΠΑ, η Ρωσία, η Κίνα, η ΕΕ αλλά και χώρες σε περιφερειακό επίπεδο, ενδιαφέρονται πως θα επιβιώσουν καθώς δεν υπάρχει κάποια δύναμη που να προστατεύει την μία από την άλλη και που το μόνο όπλο επιβίωσης που υπάρχει είναι η ισχύς. Αυτό τους οδηγεί στην αέναη προσπάθεια να αποκτήσουν ηγεμονικό ρόλο σ' αυτόν τον άναρχο και γεμάτο ανασφάλεια κόσμο.

Αυτή η «πάλη» για απόκτηση ισχύος είναι όλο και πιο έντονη στην περιοχή μας, καθώς τα Βαλκάνια αποτελούν ένα από τα προσφιλέστερα «πεδία μαχών» μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων αφού τόσο η θέση τους ως «το σταυροδρόμι μεταξύ Δύσης και Ανατολής» όσο και η παροχή ευκολιών και δυνατοτήτων στους διάφορους δρώντες παρέχουν τις κατάλληλες συγκρουσιακές προϋποθέσεις. Τα Βαλκάνια αποτελούν, σύμφωνα με τον πρώην Υπουργό Εξωτερικών Βασίλη Παπακωνσταντίνου³, μια περιοχή με πολλές εθνότητες, πολλές εθνικότητες, πολλές μειονότητες, πολλές θρησκείες, πολλά δόγματα, πολλές γλώσσες και αυτά όλα ανάμικτα στον ίδιο ή στους ίδιους γεωγραφικούς χώρους.

Είναι εύκολο λοιπόν να αντιληφθεί κανείς ότι οι εκάστοτε εθνικές θρησκευτικές ή άλλες ιδιαιτερότητες είναι δυνατό να χρησιμοποιηθούν επιδέξια από οποιονδήποτε προκειμένου να αποκομίσει οφέλη. Πολλώ δε μάλλον τον επανεμφανιζόμενο αλβανικό εθνικισμό ο οποίος στηριζόμενος σε στερεότυπα του παρελθόντος αναπτύσσει σήμερα μια ιδιαίτερη δυναμική, βασιζόμενος όμως και στον δυναμισμό-προοπτικές των ανά τα Βαλκάνια διασκορπισμένων αλβανικών πληθυσμών.

² Ο John Mearsheimer είναι καθηγητής Πολιτικής Επιστήμης στην έδρα R.Wendell Harrison Distinguished Service του Πανεπιστημίου του Σικάγο και συνδιευθυντής του προγράμματος Πολιτικής Διεθνούς Ασφαλείας.

³ Ο Μιχάλης Παπακωνσταντίνου (1 Νοεμβρίου 1919 – 17 Ιανουαρίου 2010) ήταν Έλληνας δικηγόρος, πολιτικός και συγγραφέας. Διατέλεσε επί σειρά ετών βουλευτής Κοζάνης, προδικτατορικά με την Ένωση Κέντρου και μεταπολιτευτικά με την Νέα Δημοκρατία και χρημάτισε υπουργός στις κυβερνήσεις του Γεωργίου Παπανδρέου και του Κωνσταντίνου Μητσοτάκη.

Αθροίζοντας τους παραπάνω παράγοντες ή μελετώντας τους μεμονωμένα θα διαπιστώσουμε τις προκλήσεις που εμφανίζονται στον τομέα της ασφάλειας και της εξωτερικής πολιτικής, τις οποίες θα κληθεί να αντιμετωπίσει άμεσα και στο κοντινό μέλλον η Ελλάδα.

ΣΚΟΠΟΣ

Αυτή λοιπόν η εργασία θα προσπαθήσει να δώσει απαντήσεις στα παραπάνω διατυπωθέντα ερωτήματα που αφορούν την Ελλάδα αλλά και να διαπιστώσει μέσω της μελέτης του παρελθόντος και της παρατήρησης του παρόντος τις μελλοντικές προκλήσεις για την περιοχή και τους αλβανικούς πληθυσμούς της.

Κατά αυτόν τον τρόπο η παραπάνω εργασία χωρίζεται σε πέντε κεφάλαια. Το πρώτο κεφάλαιο αποσκοπεί μέσω της ιστορικής αναδρομής, της γεωγραφικής αξίας της περιοχής που διαβιώνουν οι αλβανικοί πληθυσμοί καθώς και της εύρεσης των ριζών του αλβανικού ζητήματος να δια φωτίσει ως προς τις πεποιθήσεις των αλβανικών πληθυσμών του σήμερα που έχουν διαμορφωθεί σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο.

Στο δεύτερο κεφάλαιο θα δοθεί βαρύτητα στην πορεία των αλβανικών πληθυσμών της Βαλκανικής στο κοντινό παρελθόν και στο παρόν τόσο μέσα στις δύο αλβανικές κρατικές δομές αλλά και στα γειτονικά κράτη ενώ θα γίνει αναφορά και στον ρόλο της αλβανικής διασποράς.

Το τρίτο κεφάλαιο καταπιάνεται με πιο εξειδικευμένο αντικείμενο, αυτό της ασφάλειας της Ελλάδας και των προκλήσεων που δημιουργούνται ή αναμένεται να δημιουργηθούν από τον αλβανικό παράγοντα της περιοχής. Μέσω αυτού θα διαπιστωθούν οι κίνδυνοι και οι απειλές για την εθνική ασφάλεια ενώ θα διατυπωθούν προτάσεις για τον μετριασμό τους.

Στο τέταρτο κεφάλαιο δίνεται συνοπτικά η ασκηθείσα ελληνική εξωτερική πολιτική στα Βαλκάνια μεταπολεμικά. Παράλληλα αναφέρονται οι παθογένειες της ενώ παρατίθεται το σημερινό της αποτύπωμα επί του αλβανικού παράγοντα στα Βαλκάνια, εστιάζοντας στην Διεύρυνση των Δυτικών Βαλκανίων.

Τέλος το πέμπτο κεφάλαιο περιλαμβάνει τα συνολικά συμπεράσματα και κάποιες προτάσεις - ιδέες προς σκέψη.

ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ

Προκειμένου η παραπάνω εργασία να αποτελεί σοβαρό πόνημα και τα συμπεράσματα που θα εξαχθούν να έχουν αξία, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι παρακάτω προϋποθέσεις:

Οι εξελίξεις στα Βαλκάνια και στην γύρω περιοχή δεν θα μεταβληθούν θεαματικά σε σχέση με την υπάρχουσα κατάσταση του Νοεμβρίου του 2018.

Το διεθνές σύστημα θα παραμείνει πολυπολικό με κύρια ηγεμονική δύναμη τις ΗΠΑ ως την μοναδική στρατιωτική υπερδύναμη αλλά και τις άλλες δυνάμεις (Κίνα, ΕΕ, Ρωσία κ.ο.κ) να διαδραματίζουν κομβικό ρόλο στις διεθνείς εξελίξεις.

Η Ελλάδα θα συνεχίσει να λειτουργεί στη διεθνή πολιτική σκηνή ως ενεργό μέλος του διεθνούς συστήματος, λαμβάνοντας υπόψη την κατανομή ισχύος σε αυτό, λειτουργώντας πάντα ορθολογικά.

Το διεθνές σύστημα ασφαλείας θα στηρίζεται σε θεσμούς συλλογικής ασφάλειας και συνεργασίας, που θα λειτουργούν μέσα στα πλαίσια των αρχών και των αποφάσεων του ΟΗΕ.

Η εξωτερική πολιτική της Ελλάδος προς τις Βαλκανικές χώρες θα είναι φιλειρηνική και θα διαπνέεται από το πνεύμα συνεργασίας και σταθερότητας στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και των αρχών που διαπνέουν την νατοϊκή Συμμαχία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο

ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΩΝ ΑΛΒΑΝΩΝ ΣΤΟ ΑΛΒΑΝΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ - Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΩΝ ΑΛΒΑΝΩΝ ΣΤΟ ΠΕΡΑΣΜΑ ΤΩΝ ΑΙΩΝΩΝ

Γενικά

Το κάθε έθνος χρησιμοποιεί το δικό του ιστορικό αφήγημα προκειμένου να αυτοχαρακτηριστεί και να αυτοπροσδιοριστεί, ορίζοντας κατά μία έννοια με αυτόν τον τρόπο τα κληρονομικά του δικαιώματα επί του εδάφους στο οποίο κατοικεί. Πολλές φορές ανάλογα με την δυναμική και την ισχύ του κράτους στο οποίο διαβιώνει ο συγκεκριμένος λαός καθώς και την εκάστοτε διεθνή συγκυρία, τα κληρονομικά αυτά «δικαιώματα» επεκτείνονται και σε εδάφη γειτονικών κρατών.

Η αδικία κατά το μοίρασμα των εδαφών μεταξύ των νικητών κάποιου πολέμου μέσω της υπογραφής διεθνών συνθηκών, η ύπαρξη αλύτρωτων αδελφών σε γειτονικά κράτη και η ανάγκη απόδοσης ιστορικής δικαιοσύνης είναι κάποια από τα επιχειρήματα, αυτών που προσπαθούν να ανασύρουν και να δημιουργήσουν νέα πάθη και εστίες έντασης σε μια περιοχή.

Αυτό πολλές φορές αποτέλεσε και αποτελεί τη φλόγα, η οποία με όχημα τον εθνικισμό οδηγεί σε περιπέτειες και συγκρούσεις τους λαούς. Αν λοιπόν κάποιος ανατρέξει στο πρόσφατο παρελθόν και στο παρόν της Βαλκανικής θα διαπιστώσει πληθώρα τέτοιων περιπτώσεων.

Από την «Μεγάλη Ιδέα⁴» των Ελλήνων τον 19^ο και 20^ο αιώνα, το «Πρόγραμμα (Načertanije⁵)» των Σέρβων την ίδια περίοδο, τον Βουλγαρικό επεκτατισμό στην περιοχή της Μακεδονίας και Θράκης, τον νεότερο

⁴ Η Μεγάλη Ιδέα ήταν αλυτρωτικό κίνημα και η κύρια πολιτική του Ελληνικού κράτους μέχρι και τη Μικρασιατική καταστροφή. Αυτή είχε ως στόχο το Ελληνικό Κράτος να απελευθερώσει όλες τις περιοχές της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας στις οποίες ζούσαν μεγάλοι Ελληνικοί πληθυσμοί, και όλες τις περιοχές που παραδοσιακά άνηκαν σε Έλληνες την αρχαία εποχή (Νότια Βαλκάνια, Μικρά Ασία).

⁵ Αυτό ήταν ένα ευρύτερο σχέδιο των Σέρβων το οποίο έβλεπε την πρόσφατα απελευθερωθείσα Σερβία της εποχής εκείνης ως τον αρχικό πυρήνα της Σερβικής αυτοκρατορίας του Στέφανου Δούσαν το 14^ο αιώνα.

ψευδοαλτρωτισμό⁶ των Σλαβομακεδόνων, καταλήγουμε εν τέλει σήμερα στην υποβόσκουσα και πιο επικίνδυνη για τα Βαλκάνια, ιδέα της «Μεγάλης Αλβανίας».

Όχημα αυτής της ιδέας, εκτός από την ύπαρξη αλβανικών την καταγωγή πληθυσμών που κατοικούν εκτός του αλβανικού κράτους αποτελεί και εν μέρει ένα ιστορικό ζήτημα που αφορά την καταγωγή των Αλβανών και τα δικαιώματα τους στην περιοχή ως ένα από τα παλαιότερα κατοικήσαντα έθνη στα Βαλκάνια.

Η ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΩΝ ΑΛΒΑΝΩΝ

Θεωρίες Καταγωγής

Υπάρχει ένας τεράστιος αριθμός θεωριών για την καταγωγή των σύγχρονων Αλβανών οι οποίες χωριζόμενες σε συμβατικές και μη συμβατικές, προσπαθούν πολλές φορές ανάλογα με το ακροατήριο, να κατευθύνουν την κοινή γνώμη προς συγκεκριμένες θέσεις και απόψεις, οι οποίες πολλές φορές δεν ευσταθούν επιστημονικά.

Ξεκινώντας από την πιο προσφιλή και συμφέρουσα προς την αλβανική πλευρά θεωρία, μεταφερόμαστε αιώνες πίσω, σχεδόν 4000 χρόνια, όπου σύμφωνα με διάφορους μελετητές η Βαλκανική χερσόνησος κατοικούνταν από τρεις Ινδοευρωπαϊκές ομάδες. Στα δυτικά ήταν η ομάδα των Ιλλυριών, στα Ανατολικά οι Θράκες και στα Νότια οι Έλληνες (Frazee 1997).

Σύμφωνα με αυτήν τη θεωρία οι Αλβανοί είναι απόγονοι των Ιλλυριών. Ο όρος Ιλλυριοί αναφέρεται σε μια ομάδα φυλών της αρχαιότητας που εντοπίζεται στο δυτικό τμήμα της χερσονήσου του Αίμου. Οι περιοχές εγκατάστασης των

⁶ Ο όρος αυτός έχει χρησιμοποιηθεί τα τελευταία χρόνια κατα κόρον από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης αλλά και από έγκριτους Έλληνες ακαδημαϊκούς. Ο ψευδοαλτρωτισμός ενώ περιλαμβάνει όλα τα στοιχεία του αλτρωτισμού (πολιτική και ιδεολογική κίνηση με την οποία επιδιώκεται η απελευθέρωση υπόδουλων ομοεθνών με παράλληλη ανάκτηση των εδαφών στα οποία ζουν-Λεξικό Μπαμπινιώτη) δεν περιλαμβάνει το πιο ουσιώδες, την ύπαρξη υπόδουλων αδελφών στην εδαφική επικράτεια ενός άλλου κράτους. Μερικά παράδειγματα χρήσης του παραπάνω όρου στην Ελλάδα τόσο από έγκριτους ακαδημαϊκούς όπως ο Καθηγητής κ. Κουσκουβέλης σε συνέντευξη του το 2018 <https://www.neakriti.gr/article/editors-blogs/giorgos-sahinis-blog/1505682/il-kouskouvelis-prin-to-onoma-alla-ta-krisima-me-tin-fyrom/> όσο και από άλλες ιστοσελίδες ενημέρωσης <https://www.defence-point.gr/news/akolouthoume-ta-didagmata-ton-lathon-tis-endiamesis-symfonias-me-ta-skopia>, https://www.huffingtonpost.gr/entry/e-strategyike-kai-oi-antifaseis-ton-skopion_gr_5a745094e4b01ce33eb1c7d9.

ιλλυρικών φυλών κάλυπταν το μεγαλύτερο τμήμα των εκτάσεων της πρώην Ενιαίας Γιουγκοσλαβίας και της σημερινής βόρειας και κεντρικής Αλβανίας. Η ονομασία αυτή φαίνεται ότι προήλθε από ένα μικρό φύλλο της Ιλλυρίδος⁷ με το οποίο ήρθαν πρώτη φορά σε επαφή οι Αρχαίοι Έλληνες (Ευαγγελίδης 2014).

Η ίδια η ονομασία της Αλβανίας σύμφωνα με τους υποστηρικτές αυτής της θεωρίας προέρχεται από το όνομα μια ιλλυρικής φυλής με την ονομασία Αλβανοί, που αργότερα δόθηκε ως όνομα για το σύνολο των ιλλυρικών φυλών της περιοχής (Sotirović 2013).

Συστηματικές έρευνες της τελευταίας πεντηκονταετίας, μέσω της συλλογής μεγάλου αριθμού αρχαιολογικών και γλωσσολογικών στοιχείων, έχουν καταλήξει στο συμπέρασμα ότι ο αρχαίος αυτός πληθυσμός δεν αποτέλεσε ποτέ ένα ομοιογενές εθνικό και φυλετικό σύνολο (Wilkes 1996).

Ωστόσο Αλβανοί ιστορικοί, αρχαιολόγοι, γλωσσολόγοι άλλα και ξένοι μελετητές εγνωσμένης αξίας και μη, προσπαθούν να στηρίξουν την συγκεκριμένη θεωρία χρησιμοποιώντας μη τεκμηριωμένες επιστημονικά απόψεις και επιχειρήματα τα οποία είναι πολύ εύκολο να καταρριφθούν στον επιστημονικό στίβο (Ευαγγελίδης 2014).

Άλλη θεωρία καταγωγής είναι αυτή που υποστηρίζει ότι οι Αλβανοί κατάγονται από τα Θρακικά φύλα και πιο συγκεκριμένα τους Δάκες, οι οποίοι κατοικούσαν στις απέραντες εκτάσεις, νότια και βόρεια του κάτω ρου του Δούναβη. Τόσο γλωσσολογικές μελέτες όσο και εθνολογικές προσδίδουν μια βαρύτητα στην παραπάνω θεωρία (Ευαγγελίδης 2014) καθώς συναντώνται ομοιότητες στην αλβανική και την ρουμανική γλώσσα.

Άξια προσοχής είναι και η θεωρία που αναπτύχθηκε κυρίως το δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα από Έλληνες μελετητές⁸ σύμφωνα με την οποία οι Αλβανοί ήταν ελληνικό φύλο και ότι υπάρχει συγγένεια αίματος μεταξύ των δύο λαών. Βέβαια θα πρέπει να αναλογιστεί κανείς την χρονική περίοδο διατύπωσης της παραπάνω θεωρίας όπου υπήρχε έντονος προβληματισμός και προσπάθεια

⁷ Περιοχή της σημερινής κεντρικής Αλβανίας.

⁸ Μελέτες και βιβλία δημοσιεύθηκαν από διάφορους μελετητές της εποχής σχετικά με το παραπάνω ζήτημα όπως τον Νικόλαο Νικοκλή, τον Παναγιώτη Κουπιτώρη, τον Θωμά Πασχίδη κ.α.

προσεταιρισμού των Αλβανών στο νεοσύστατο Ελλαδικό βασίλειο⁹ (Clayer 2009) (Ευαγγελίδης 2014).

Υπάρχουν βέβαια ακόμη πιο ακραίες θεωρίες ως προς την επιστημονική τους τεκμηρίωση, οι οποίες υποστηρίζουν ότι οι Αλβανοί κατάγονται είτε από τα πρωτοελληνικά φύλλα, τους Πελασγούς, είτε από την Αλβανία¹⁰ του Καυκάσου ή από τους Ετρούσκους¹¹.

Ιδιαίτερα η πελασγική θεωρία, η οποία αναπτύχθηκε τον 19^ο αιώνα, προσπάθησε να συνδέσει και να αποδείξει τον αρχαίο και αυτόχθονα χαρακτήρα των Αλβανών, ως απάντηση στις διεκδικήσεις των γειτόνων τους την περίοδο εκείνη (Ευαγγελίδης 2014).

Αλβανικό αφήγημα καταγωγής

Ανατρέχοντας στο τέλος του 19^{ου} αιώνα θα διαπιστώσουμε ότι το έδαφος της Οθωμανικής αυτοκρατορίας αποτελεί ένα τεράστιο μεταβαλλόμενο μωσαϊκό, αποτέλεσμα διαφόρων πληθυσμιακών μετακινήσεων, δημογραφικών μεταβολών, συνεχών εναλλαγών και προσχωρήσεων σε εθνοτικές ομάδες της Αυτοκρατορίας καθώς και μεταβολών των θρησκευτικών πεποιθήσεων των διαφόρων πληθυσμών. Στο δυτικό τμήμα του μωσαϊκού αυτού, εντασσόταν και η περιοχή που διαβίωναν οι αλβανικοί πληθυσμοί της εποχής (Clayer 2009).

Σ' αυτό λοιπόν το ρευστό περιβάλλον ήταν πολύ δύσκολο κανείς να διακρίνει τα όρια και το που ξεκινάει η μια εθνική ομάδα και που η άλλη. Παράγοντες όπως η θρησκεία, το επάγγελμα, η περιοχή, ο κοινωνικός περίγυρος και η οικογένεια διαμόρφωσαν συλλογικά και ατομικά συστήματα αυτοπροσδιορισμού, ιδιαίτερα στις περιοχές διαβίωσης των αλβανικών πληθυσμών (Clayer 2009). Σε όλα τα παραπάνω ήρθαν να προστεθούν και οι «κατά φαντασίαν» (Clayer 2009, 65) εθνικές ταυτότητες στις οποίες εντάχθηκαν όλοι οι πληθυσμοί των Δυτικών Βαλκανίων.

⁹ Η ελληνική κυβέρνηση πρότεινε την ένωση των αλβανικών εδαφών με την Ελλάδα ή την ενδεχόμενη συγκρότηση δυαδικού βασιλείου.

¹⁰ Περιοχή κοντά στο σημερινό Νταγκεστάν όπου σύμφωνα με αρχαίες πηγές ονομαζόταν Αλβανία και από την οποία ξεκίνησαν τον 7^ο αιώνα μ.Χ οι πρόγονοι των σημερινών Αλβανών για την Βαλκανική.

¹¹ Οι Ετρούσκοι ήταν αρχαίος λαός που κατοικούσε στην Ετρουρία, κατά τους Ρωμαίους, ή Τυρρηγία κατά τους Έλληνες, στην κεντρική περιοχή της σημερινής Ιταλίας.

Η ιδιόμορφη αυτή κατάσταση επηρέασε και έθεσε τις βάσεις για την διατύπωση της επίσημης θεωρίας καταγωγής των Αλβανών καθώς και την αποδοχή αυτής από το επίσημο αλβανικό κρατός κατά τις διάφορες ιστορικές χρονικές του περιόδους μέχρι και σήμερα.

Και φτάσαμε στο σήμερα. Τελικά τι πιστεύουν οι ίδιοι οι Αλβανοί για την καταγωγή τους; Ενστερνίζονται τις παραπάνω θεωρίες καταγωγής ή πιστεύουν κάτι άλλο;

Η επίσημη ιστορία που κληρονομήθηκε από την κομμουνιστική περίοδο αναφέρει ότι οι σύγχρονοι Αλβανοί κατάγονται από τους Ιλλυριούς (Rapper 2009). Οι Αλβανοί υποστηρίζουν στην πλειοψηφία τους ότι είναι απόγονοι των Ιλλυρικών φυλών. Αυτό τους δίνει την δυνατότητα να διεκδικήσουν ότι είναι οι πιο αυθεντικοί και αυτόχθονες κάτοικοι των Βαλκανίων ακόμη και από αυτούς τους γείτονες τους, τους Έλληνες (Rapper 2009), των οποίων οι πρόγονοι μετανάστευσαν στην περιοχή της Βαλκανικής σε δύο μεγάλα κύματα την 2^η χιλιετία π.Χ. (Sotirović 2013).

Είναι φανερό ότι η παραπάνω θεωρία δικαιολογεί και παρέχει στους Αλβανούς πιο στέρεα ιστορικά δικαιώματα και τίτλους ιδιοκτησίας σε σχέση με τους γειτονικούς λαούς όπως τους Σέρβους, τους Μαυροβούνιους, τους Σλαβομακεδόνες και τους Βούλγαρους. Ουσιαστικά οι Αλβανοί αναλαμβάνουν τον ρόλο του οικοδεσπότη της περιοχής ενώ οι άλλοι λαοί είναι οι φιλοξενούμενοι. Κατά αυτόν τον τρόπο η ιλλυρική τους καταγωγή είναι απαραίτητη για την οικοδόμηση του μύθου του σύγχρονου αλβανικού έθνους

Εδώ θα πρέπει να επισημάνθει ότι σήμερα αναβιώνει στην Αλβανία, μέσω εισαγόμενων μελετών και βιβλίων, η πελασγική θεωρία καταγωγής, της οποίας ένας λόγος επανεμφάνισης ήταν και αυτός της εξάλειψης του αισθήματος κατωτερότητας που ένιωθαν όλα αυτά τα χρόνια οι Αλβανοί μετανάστες στην Ελλάδα (Rapper 2009). Όπως και η ιλλυρική θεωρία καταγωγής έτσι και η πελασγική, σύμφωνα με τον Noel Malcolm¹², ταυτίζει τους Πελασγούς με τους Αλβανούς, οι οποίοι πλέον μπορούν να ισχυρίζονται ότι ήταν παρόντες στην

¹² Ο Sir Noel Robert Malcolm (γεννήθηκε στις 26 Δεκεμβρίου 1956) είναι ένας διακεκριμένος Άγγλος δημοσιογράφος, ιστορικός και ακαδημαϊκός. Αρθρογραφεί για ζητήματα εξωτερικών υποθέσεων στις εφημερίδες The Spectator και Daily Telegraph.

βαλκανική πατρίδα τους όχι μόνο πριν από τους βάρβαρους εισβολείς των βυζαντινών χρόνων (όπως οι Σλάβοι), όχι μόνο πριν από τους ίδιους τους Ρωμαίους, αλλά επίσης, ακόμα πιο σημαντικό, πριν από τους Έλληνες (Malcolm 2002).

Αυτή λοιπόν η καλλιέργεια ενός συγκεκριμένου μύθου καταγωγής, όπως οι προαναφερόμενοι, πέρα από την μυθοπλαστική και ιστορική τους διάσταση, ενέχουν τον κίνδυνο να αποτελέσουν την μήτρα του αλβανικού εθνικισμού, παρέχοντας έτσι τις απαραίτητες βάσεις για την οικοδόμηση της ιδέας της Μεγάλης Αλβανίας και της ενόπλισης των αλβανικών πληθυσμών των Βαλκανίων. Και αυτό δυστυχώς αποτελεί αναμφισβήτητο γεγονός αν κανείς παρατηρήσει τις από καιρό σε καιρό εθνικιστικές ρητορικές κορώνες ακόμη και από ανώτατους αξιωματούχους¹³ της αλβανικής κυβέρνησης και των αλβανικών κομμάτων, οι οποίες μπλέκονται σε ζητήματα σχετιζόμενα με την καταγωγή όχι μόνο του αλβανικού έθνους αλλά και των γειτόνων του. Μάλιστα αυτό δεν μένει μόνο στο επίπεδο των πολιτικών εντυπώσεων αλλά καθρεφτίζεται και στα σχολικά αλβανικά εγχειρίδια που από την πτώση του κομμουνισμού και την μαρξιστική προσέγγιση της ιστορίας έχουν περάσει σε μία πιο εθνοκεντρική, στην οποία αποτυπώνεται και η θεωρία καταγωγής (Lichnofsky&Stojanov&Pandelejmoni 2018). Το συγκεκριμένο σημείο χρήζει ιδιαίτερης προσοχής καθώς μέσω των βιβλίων διαμορφώνονται ο χαρακτήρας και η οπτική των επόμενων γενιών.

Η προαναφερόμενη λοιπόν ενοποίηση, η οποία δεν θα περιλαμβάνει μόνο τις κρατικές οντότητες της Αλβανίας και του γειτονικού Κοσσυφοπεδίου αλλά και περιοχές γειτονικών κρατών της Βαλκανικής χερσονήσου που είτε κατοικούν αλβανικοί πληθυσμοί είτε κατοικούσαν στο πέρασμα των αιώνων σε πολιτικοκοινωνικές δομές¹⁴ του παρελθόντος, πληθυσμοί αμφιβόλου εθνικής προέλευσης και καθαρότητας.

¹³ Περίσσοτερα στους παρακάτω συνδέσμους όπου παρουσιάζονται δηλώσεις αλβανών αξιωματούχων όπως του νυν Πρωθυπουργού της Αλβανίας και του τέως πρέσβη της Αλβανίας στην Ελλάδα <https://www.kontranews.gr/POLITIKE/223126-Aystere-apantese-toy-ypoyrgeiou-Exoterikon-sto-ethnikistiko-paralerema-toy-Rama> , <https://www.e-vima.gr/2016/06/enti-rama-alvanos-itan-o-dias-ke-o-olybos-echi-tis-rizes-tou-stin-tsamouria/> <https://www.newsbomb.gr/ellada/ethnika/story/232445/oi-theoi-toy-olympoy-miloy-san-alvanika>

¹⁴ Η Βαλκανική αποτέλεσε την βάση και την κοιτίδα πολλών αυτοκρατοριών όπως της Ανατολικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας άλλα και μεγάλων πολιτισμών όπως

Και είναι το ίδιο το έδαφος, η θέση του γεωγραφικού χώρου της Βαλκανικής στο παγκόσμιο στερέωμα και η γεωπολιτική του αξία τόσο στο παρελθόν όσο και στο παρόν που ο κάτοχος, ο «ιδιοκτήτης» μιας περιοχής μπορεί να διαμορφώσει με την παραγόμενη πολιτική¹⁵ και τις δράσεις του, αριθμό αποτελεσμάτων και αντιδράσεων τα οποία επηρεάζουν το σύνολο της ευρύτερης περιοχής. Κατ' αυτήν την έννοια « Η γεωγραφική θέση είναι δώρο Θεού που μπορεί να δώσει στον κατέχοντα πλεονεκτήματα ισχύος (πχ. πλούτο) και ευδαιμονία, αλλά μπορεί επίσης να καταστεί στοιχείο προβληματικών καταστάσεων στις διακρατικές σχέσεις και ίσως και δυστυχίας» (Παρίσης 2011).

ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΓΕΩΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΑΞΙΑ ΤΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΩΝ

Γενικά

Στα Βαλκάνια είναι εύκολο να διαπιστώσει κανείς ότι τα κρατικά σύνορα, εκτός κάποιων περιπτώσεων, είναι διαφορετικά από τα εθνικά σύνορα καθώς είναι τέτοια η διασπορά των εθνών και των θρησκειών που ήταν αδύνατο να χαραχθούν τα όρια των κρατών σύμφωνα με τις εθνικές συνειδήσεις των κατοίκων. Αποτέλεσμα είναι η ύπαρξη πλήθους μειονοτήτων οι οποίες αποτελούν πεδίο εμπλοκής και ανάλυσης για τον εκάστοτε μελετητή της περιοχής (Παπακωνσταντίνου 2002).

Στην Αλβανία υπάρχει η ελληνική μειονότητα αναγνωρισμένη από το αλβανικό κράτος με σαφή δικαιώματα σύμφωνα με το πρωτόκολλο της Κέρκυρας¹⁶, στην Βουλγαρία η αναγνωρισμένη τουρκική μειονότητα, στην Ελλάδα

του Αρχαιοελληνικού. Μέσα σε αυτό το περιβάλλον των αυτοκρατοριών η έννοια της ξεχωριστής εθνικής ταυτότητας ήταν κάτι το τελείως διαφορετικό από αυτό που συναντάμε σήμερα στα σύγχρονα εθνικά κράτη. Οι λαοί της τότε εποχής ή οι πρόγονοι των σύγχρονων λαών της Βαλκανικής είχαν τελείως διαφορετικά χαρακτηριστικά και γνωρίσματα από τους σημερινούς λαούς. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι οι Αλβανοί την περίοδο της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας ήταν ένας χριστιανικός πληθυσμός ο οποίος μάλιστα πολέμησε εναντίον των εισβολέων Οθωμανών της Βαλκανικής και μάλιστα συμμαχώντας και με τους Σέρβους ηγεμόνες της περιοχής.

¹⁵ Πολλές φορές αυτή η πολιτική είναι αποτέλεσμα της καθοδήγησης από εξωτερικούς παράγοντες οι οποίοι προσπαθούν να εδραιώσουν τη θέση και τα συμφέροντα τους στην ευρύτερη περιοχή. Ιστορικά ο χώρος των Βαλκανίων έχει υπάρξει αρένα μεταξύ των πολιτικών διαφόρων κρατών, αυτοκρατοριών κ.α. Π.χ κατά τα τελευταία χρόνια της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, στα τέλη του 19^{ου} αιώνα, οι Μεγάλες Δυνάμεις της εποχής όπως η Αυστροουγγαρία, η Ρωσία, η Αγγλία κ.α προσπαθούσαν να κερδίσουν δημιουργώντας σφαίρες επιρροής στα εδάφη της παραπαίουσας αυτοκρατορίας (Vickers 1995) (Ευαγγελίδης 2014).

¹⁶ Το Πρωτόκολλο της Κέρκυρας υπογράφηκε στις 17 Μαΐου 1914, μεταξύ της αλβανικής κυβέρνησης, που επικεφαλής της ήταν ο πρίγκιπας Βηντ και του προέδρου της «Αυτόνομης Δημοκρατίας της Βορείου Ηπείρου» Γεωργίου Χρηστάκη-Ζωγράφου. Με την υπογραφή του,

η σύμφωνα με την συνθήκη της Λωζάνης¹⁷ μουσουλμανική μειονότητα της Δυτικής Θράκης, στην Σερβία η αλβανική μειονότητα στην κοιλάδα του Πρέσεβο και η ουγγρική στην Βοϊβοντίνα, στην ΠΓΔΜ η έτερη συστατική εθνότητα του κράτους η αλβανική σύμφωνα με την συμφωνία της Οχρίδας¹⁸ κ.ο.κ.

Η αέναη αυτή κατάσταση οδήγησε στο παρελθόν και είναι σίγουρο ότι θα οδηγήσει στο μέλλον σε διενέξεις τόσο σε πολιτικό επίπεδο όσο και σε στρατιωτικό καθώς η κάθε εθνότητα διεκδικεί με υπέρμετρο ζήλο τα δικαιώματα της, θεωρώντας ότι το έδαφος είναι δικό της άσχετα από την υπάρχουσα κρατική υπόσταση και τις λοιπές εθνότητες που συμβιώνουν μαζί.

Αναπόφευκτα η έξαρση του εθνικισμού, ο οποίος σύμφωνα με τον Ernest Gellner¹⁹ είναι «μια θεωρία πολιτικής νομιμότητας, η οποία απαιτεί τα εθνικά όρια να μην διαφέρουν από τα πολιτικά και το κυριότερο, τα όποια εθνικά όρια στο εσωτερικό ενός δεδομένου κράτους, να μην χωρίζουν τους κρατούντες από τους υπολοίπους» (Gellner 1992, 1), αποτέλεσε και αποτελεί παράγοντα αποσταθεροποίησης στην περιοχή αυτή.

Είναι τελικά μόνο η ύπαρξη του μωσαϊκού εθνοτήτων, θρησκειών και πολιτισμών που κάνει αυτή την περιοχή ιδιαίτερη και της προσδίδει αξία ή υπάρχουν και άλλες μεταβλητές και παράγοντες που καθιστούν τα Βαλκάνια κομβικό σημείο γεγονότων και εξελίξεων για όλη την Ευρώπη και ίσως και τον κόσμο;

Εύκολα μπορεί να απαντήσει κανείς αν ανατρέξει σε ιστορικά γεγονότα και διαπιστώσει ότι κρίσιμα για την μελλοντική εξέλιξη του κόσμου και την μετάβαση

τερματίστηκαν οι ένοπλες συγκρούσεις μεταξύ αλβανικής χωροφυλακής-ατάκτων και Βορειοηπειρωτών (Ιερών Λόχων) και αναγνωρίστηκε η αυτονομία της Βορείου Ηπείρου μαζί με μια σειρά δικαιωμάτων για τον τοπικό πληθυσμό.

¹⁷ Η Συνθήκη της Λωζάνης ήταν συνθήκη ειρήνης που έθεσε τα όρια της σύγχρονης Τουρκίας. Υπογράφηκε στη Λωζάνη της Ελβετίας στις 24 Ιουλίου 1923 από την Ελλάδα, την Τουρκία και τις άλλες χώρες που πολέμησαν στον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο και την Μικρασιατική εκστρατεία (1919-1922) και συμμετείχαν στην Συνθήκη των Σεβρών, συμπεριλαμβανομένης και της ΕΣΣΔ (που δεν συμμετείχε στην προηγούμενη συνθήκη).

¹⁸ Η Συμφωνία Πλαισίου της Οχρίδας ήταν η συμφωνία ειρήνης που υπεγράφη από την κυβέρνηση της πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας και των εθνοτικών Αλβανών αντιπροσώπων στις 13 Αυγούστου 2001. Η συμφωνία έληξε την ένοπλη σύγκρουση μεταξύ του Εθνικού Απελευθερωτικού Στρατού και των σλαβομακεδονικών δυνάμεων ασφαλείας και έθεσε τις βάσεις για τη βελτίωση των δικαιωμάτων των Αλβανών.

¹⁹ Ο Ernest André Gellner (9 Δεκεμβρίου 1925 - 5 Νοεμβρίου 1995) ήταν ένας Βρετανός-Τσέχος φιλόσοφος και κοινωνικός ανθρωπολόγος.

από την μια εποχή στην άλλη συνέβησαν στα Βαλκάνια όπως πτώσεις και άνοδοι αυτοκρατοριών, αφορμές έναρξης Παγκοσμίων Πολέμων κ.ο.κ.

Τα Βαλκάνια ως Έννοια

Συνειρμικά η λέξη Βαλκάνια οδηγεί την σκέψη των ανθρώπων σε έννοιες όπως αίμα και σύγκρουση, εικόνα που έρχεται στο μυαλό λόγω των αρνητικών γεγονότων που συνέβησαν τα τελευταία χρόνια στην συγκεκριμένη περιοχή (Τζιονας 2017). Αντιφατικοί χαρακτηρισμοί που έχουν δοθεί για την συγκεκριμένη περιοχή όπως «Γέφυρα μεταξύ Ανατολής και Δύσης, σταυροδρόμι πολιτισμών, χώρος σύγκρουσης πολιτισμών, συνονθύλευμα λαών καταδικασμένων στη βία, πυριτιδαποθήκη της Ευρώπης, χώρος που παράγεται περισσότερη ιστορία από όση μπορεί να καταναλωθεί, η πρώτη Ευρώπη, αλλά και η τελευταία Ευρώπη, κλειστό στρατόπεδο της Ευρώπης, περιφέρεια του Καυκάσου και της Μέσης Ανατολής» (Σφέτας 2009, 9) υποδηλώνουν τα διαφορετικά συναισθήματα και την διαφορετική οπτική γωνία μέσω της οποίας οι μελετητές προσεγγίζουν και προσεγγίζουν την περιοχή.

Τα Βαλκάνια λεξιλογικά αποτελούν κληρονομιά των Οθωμανών αφού η ρίζα της λέξης προέρχεται από την τουρκική λέξη "Balkan" που σημαίνει βουνό. Ως ονομασία, η ευρύτερη περιοχή, είχε λάβει από τους Οθωμανούς το όνομα Ρούμελη, που στα Τουρκικά σημαίνει γη των Ρωμαίων, αναφερόμενη στο ιστορικό παρελθόν των λαών της περιοχής και την ιστορική σύνδεσή τους με την βυζαντινή αυτοκρατορία (Mazower 2000).

Η σημερινή ονομασία καθιερώθηκε στις αρχές του 20^{ου} αιώνα μετά από την πλημμυρίδα των αλλαγών στην περιοχή με την δημιουργία νέων κρατών από τους υπόδουλους λαούς της καταρρέουσας Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, έχοντας όμως για τους Ευρωπαίους μια έννοια συνυφασμένη με την βία, την αγριότητα και τα πρωτόγονα ανθρώπινα ένστικτα καθώς οι παραπάνω λαοί όλο τον προηγούμενο αιώνα με τα απελευθερωτικά τους κινήματα, τις πράξεις αντεκδίκησης και τους Βαλκανικούς πολέμους, δημιούργησαν έναν ατέρμονο κύκλο αίματος.

Στρατιωτική Αξία της Περιοχής

Η περιοχή των Βαλκανίων αποτελεί κομβικό σημείο καθώς είναι η είσοδος στην Ευρωπαϊκή ενδοχώρα αλλά και η διέξοδος της ίδιας της Ευρώπης στις

θάλασσες του νότου, την Αδριατική και κυρίως την Μαύρη θάλασσα. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα και με τα εγχειρίδια που διδάσκονται στις ελληνικές στρατιωτικές Ακαδημίες²⁰, η στρατιωτική αξία της Βαλκανικής Χερσονήσου έχει τα παρακάτω γνωρίσματα:

- Αξία ως Βάση Επιχειρήσεων και Περιοχή Συγκεντρώσεως καθώς η γεωγραφική θέση της μεταξύ τριών ηπείρων επηρεάζει σοβαρά τις επιχειρήσεις που διεξάγονται στην Μ.Ανατολή, Μαύρη Θάλασσα, Κεντρική Ευρώπη, Βόρεια Αφρική και τη Μεσόγειο Θάλασσα. Γεγονός που επιβεβαιώνεται από την προσπάθεια των μεγάλων δυνάμεων και ιδιαίτερα των ΗΠΑ να δημιουργήσουν στρατιωτικές βάσεις και διευκολύνσεις στην ευρύτερη περιοχή καθώς και την χρησιμοποίηση των ήδη υπαρχόντων βάσεων (π.χ Βάση Σούδας) σε στρατιωτικές επιχειρήσεις στον ευρύτερο γεωγραφικό χώρο.
- Αξία ως Περιοχή Καλύψεως καθώς καλύπτει τους άξονες Γιβραλτάρ-Σουέζ και Εύξεινος-Μεσόγειος.
- Αξία ως Ζώνη Συγκοινωνιών έχοντας πληθώρα αξιόλογων αεροδρομίων και λιμανιών.
- Περιλαμβάνει μεγάλο αριθμό ζωτικών χώρων μεγάλης σημασίας που στην περίπτωση της μελέτης μας ένας από αυτούς λογίζεται το Υψίπεδο Κοσσυφοπεδίου το οποίο μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως βάση για επιχειρήσεις εναντίον οποιασδήποτε κατεύθυνσης τόσο στην Βαλκανική όσο και σε άλλες περιοχές. Οι ΗΠΑ ήδη διαθέτουν στην περιοχή αυτή μια ισχυρή στρατιωτική βάση, αυτή του Bondsteel στην περιοχή του Ουρόσεβατς (Urosevac) / Γιλιάνε (Gjiliane).

Επίσης είναι άξιο μνείας το γεγονός ότι οι ίδιες οι βαλκανικές χώρες προσπαθούν να δημιουργήσουν στο έδαφος τους βάσεις του ΝΑΤΟ. Ενδεικτική τους τελευταίους μήνες η προσπάθεια της Αλβανίας, η οποία έχει θέσει θέμα δημιουργίας βάσης των ΗΠΑ στο έδαφος της προκειμένου να αναβαθμίσει την γεωπολιτική της αξία (Erebara 2018).

²⁰ Τα θέματα Στρατιωτικής Γεωγραφίας διδάσκονται στην Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων και σε άλλες παραγωγικές στρατιωτικές σχολές

Γεωπολιτική & Γεωστρατηγική-Έννοιες

Ο Ναπολέων είπε κάποτε πως αν γνωρίζει κανείς την γεωγραφία ενός έθνους είναι σαν να γνωρίζει την εξωτερική του πολιτική. Η συγκεκριμένη ρήση περιλαμβάνει απλοϊκά την έννοια της γεωπολιτικής²¹, μιας σχετικά νέας επιστήμης η οποία μελετά τις επιδράσεις της γεωγραφίας στις διεθνείς σχέσεις και στη διεθνή πολιτική (Devetak 2012).

Οι διάφορες θεωρητικές σχολές σκέψης της γεωπολιτικής από την γερμανική (Ratzel, Haushoffer κ.α) μέχρι την αγγλοσαξονική (Mackinder, Spykman, Kennan, Brzezinski κ.α) έχουν ένα κοινό παρονομαστή, αυτόν της γεωγραφίας, πάνω στον οποίο κινήθηκε σε ιστορικό πλαίσιο η κατανομή και αναδιανομή της ισχύος έχοντας πάντα ως βασική παράμετρο την υπάρχουσα κατά τόπους τεχνολογία (Καφίδας 2009).

Η γεωπολιτική λοιπόν αποτελεί μια μέθοδο μελέτης της εξωτερικής πολιτικής ώστε να γίνει κατανοητή, να εξηγηθεί και τελικά να μπορεί να προβλεφθεί η συμπεριφορά των διεθνών πολιτικών δρώντων μέσα από γεωγραφικές μεταβλητές. Αυτές οι μεταβλητές περιλαμβάνουν το κλίμα/περιβάλλον, τον πολιτισμό, την τοπογραφία, τη δημογραφία, τους φυσικούς πόρους και εφαρμοσμένες επιστήμες της περιοχής που εξετάζεται (Evans 1998).

Η γεωπολιτική, η οποία είναι αξιολογικά ουδέτερη, θέτει ως αφετηρία το παράγοντα γεωγραφία μιας περιοχής. Αυτός είναι που καθορίζει την σημασία σε στρατηγικό επίπεδο των διαφόρων θέσεων, των οποίων η διατήρηση ή κατάληψη συμβάλλει στο να ενισχυθεί η ισχύς του δρώντα (κράτος, συμμαχία κ.α) που επιχειρεί σε μια συγκεκριμένη περιοχή και ο οποίος μέσω της γεωπολιτικής ανάλυσης θα προσπαθήσει να εξάγει τα κατάλληλα συμπεράσματα προκειμένου να εφαρμόσει την κατάλληλη στρατηγική για να εξασφαλίσει την ισχύ του.

Η γεωπολιτική λοιπόν έχει ως υποσύνολο την γεωστρατηγική μέσω της οποίας, θα προσαρμοστούν οι επιθυμίες και τα συμφέροντα κάθε κράτους στην βάση της υφιστάμενης γεωπολιτικής κατάστασης. Ένας αναλυτικός ορισμός της

²¹Από την πολιτική γεωγραφία προέκυψε η «γεωπολιτική» όρος που οφείλεται στον Σουηδό πολιτικό επιστήμονα Rudolf Kjellen(1864-1922).

γεωστρατηγικής είναι αυτός που περιγράφεται από τον Grygiel²² στο έργο του "Great Powers and Geopolitical Change". Σύμφωνα με αυτόν, η γεωστρατηγική είναι η γεωγραφική κατεύθυνση της εξωτερικής πολιτικής ενός κράτους, περιγράφοντας με αυτόν τον τρόπο που θα πρέπει ένα κράτος να εστιάσει τις προσπάθειες, προβάλλοντας την στρατιωτική του ισχύ και κατευθύνοντας την διπλωματική του δραστηριότητα.

Γενικά η γεωστρατηγική δεν έχει ως κίνητρο γεωγραφικούς ή γεωπολιτικούς παράγοντες. Ένα κράτος μπορεί να προβάλλει την ισχύ του σε μια περιοχή λόγω ιδεολογίας, ομάδων συμφερόντων ή ακόμα και από τις ιδιοτροπίες του ηγέτη τους (Grygiel 2006).

Αυτό που είναι ενδιαφέρον βάζοντας την γεωγραφία, την γεωπολιτική και την γεωστρατηγική μαζί είναι η διαφοροποίηση τους στις αλλαγές. Ενώ οι γεωστρατηγικές αλλαγές μπορεί να συμβούν μέσα σε μέρες, μήνες ή σε χρόνια οι γεωπολιτικές συμβαίνουν ανεπαίσθητα από δεκαετίες μέχρι σε αιώνες. Από την άλλη μεριά η γεωγραφία διατηρεί μια αμετάβλητη κατάσταση που μπορεί να μεταβληθεί μόνο από κάποιο καταστροφικό φυσικό φαινόμενο.

Η Γεωπολιτική & Γεωστρατηγική Αξία των Βαλκανίων

Δεν χρειάζεται να είναι κανείς αναλυτής ή εις βάθος γνώστης των βαλκανικών υποθέσεων για να αποδώσει στην περιοχή την γεωγραφική δυναμική και σπουδαιότητα της, τόσο σε περιφερειακό όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο. Εκτεινόμενη από τα παράλια της Αδριατικής μέχρι την Μαύρη Θάλασσα και από τον ποταμό Δούναβη μέχρι το Αιγαίο Πέλαγος, η Βαλκανική χερσόνησος περιλαμβάνει όλες εκείνες τις γεωπολιτικές μεταβλητές ή τους πυλώνες κατά τον Καθηγητή Ι.Μάζη²³ της γεωπολιτικής ανάλυσης, τις οποίες ο γεωπολιτικός θα μελετήσει, αναδεικνύοντας την πολιτισμική, οικονομική, αμυντική και πολιτική δομή των συνεργαζόμενων ή αντιπαρατιθέμενων δρώντων. Με αυτό τον τρόπο καταγράφει τα κύρια χαρακτηριστικά τους, τα σημεία σύγκρουσης και τις τάσεις

²²Ο Jakub J. Grygiel είναι καθηγητής στο The Paul H. Nitze School of Advanced International Studies (The Johns Hopkins University).

²³ Σύμφωνα με τον καθηγητή η γεωπολιτική ανάλυση στηρίζεται σε τέσσερις πυλώνες τους οποίους μπορεί να ονομάσει και ως «πεδία άντλησης μετρήσιμων μεγεθών-συντελεστών της ανάλυσης», ή «γεωπολιτικούς δείκτες». Αυτοί είναι ο αμυντικός, ο οικονομικός, ο πολιτικός και ο πολιτισμικός-πληροφορίας δείκτης.

παρακμής τους χρησιμοποιώντας στοιχεία τα οποία δεν επιδέχονται αμφισβήτηση (Μάζης 2018).

Τα Βαλκάνια γεμάτα από ένα πλήθος εθνοτικών ομάδων και πληθυσμών με διαφορετικό πολιτισμικό, ιστορικό, θρησκευτικό και κοινωνικό υπόβαθρο συνθέτουν ένα περίεργο μωσαϊκό που σε συνδυασμό με την πλούσια και ποικίλη γεωγραφική διαμερισμάτωση της περιοχής αποτελούν θησαυρό για τον γεωπολιτικό αναλυτή.

Όλα τα παραπάνω σε συνδυασμό με την πολιτική και οικονομική κατάσταση των λαών και κρατών της περιοχής δημιουργούν μια πολύπλοκη γεωπολιτική εξίσωση η οποία οδηγεί σε πλήθος συμπερασμάτων, κατευθύνοντας κατά αυτόν τον τρόπο στην γεωστρατηγική, που αποτελεί κατά μια έννοια τη φάση της εφαρμογής των συμπερασμάτων της Γεωπολιτικής (Παρίσης 2017).

Και για ποιους λόγους τα Βαλκάνια σήμερα έχουν τόσο τεράστια γεωπολιτική και γεωστρατηγική υπεραξία; Παρακάτω αναλύονται επιγραμματικά οι κυριότεροι λόγοι:

- Ο παράγοντας Ρωσία. Μετά την πτώση του κομμουνισμού και την περιπλάνηση για σχεδόν δυο δεκαετίες στην εξεύρεση ταυτότητας, η Ρωσία επανήλθε στο προσκήνιο αναζητώντας νέο ρόλο στο διεθνές γίγνεσθαι. Σ'αυτή την νέα προσπάθεια βρέθηκε αντιμέτωπη με τις ΗΠΑ, οι οποίες στην περιοχή των Βαλκανίων προσπαθούν να μειώσουν την ρωσική επιρροή. Ήδη η προσχώρηση στο NATO των περισσότερων βαλκανικών χωρών, με τελευταία το Μαυροβούνιο²⁴ δημιουργούν ένα βαλκανικό ανάχωμα στην προσπάθεια των Ρώσων να εξυπηρετήσουν τα συμφέροντα τους στην ΝΑ Ευρώπη.

- Τα Βαλκάνια ως περιοχή βρίσκονται κοντά σε μεγάλο αριθμό φυσικών πόρων καθώς και στις οδούς που πραγματοποιείται το διεθνές εμπόριο και οι συγκοινωνίες. Τα πετρέλαια της Μ.Ανατολής, το φυσικό αέριο της ΝΑ λεκάνης της Μεσογείου είναι κάποια από αυτά που αποτελούν μέλο της έριδος για τις μεγάλες δυνάμεις. Παράλληλα οι θαλάσσιες αρτηρίες της περιοχής δίνουν την δυνατότητα στον κατέχοντα να σφίγγει την μέγγενη στον αντίπαλο ανάλογα με την επιθυμία του. Ο έλεγχος των φυσικών πόρων και των μεταφορικών οδών συνεχίζει

²⁴ 29^ο Μέλος της Συμμαχίας

να αποτελεί ακόμα και σήμερα τους στρατηγικούς αντικειμενικούς σκοπούς των κρατών. Η έλλειψη αυτών τα αναγκάζει να εστιάσουν, χρησιμοποιώντας γεωγραφικά κριτήρια, σε διπλωματικές και στρατιωτικές ενέργειες σε συγκεκριμένες περιοχές στον πλανήτη ασκώντας κατά αυτόν τον τρόπο μια γεωστρατηγική προτεραιοποίηση²⁵(Grygiel 2006).

- Ελέγχουν τις γραμμές επικοινωνίας της Ευρώπης με τη Μέση Ανατολή και τη Βόρεια Αφρική και δίνουν διέξοδο από την Μαύρη Θάλασσα (που στο βάθος της βρίσκονται περιορισμένες η Ρωσία, η Ρουμανία και η Βουλγαρία) προς την Μεσόγειο.

- Αποτελεί τον κύριο στρατηγικό άξονα επιχειρήσεων από τη Μεσόγειο προς την Κεντρική Ευρώπη και αντίστροφα ενώ τα Δαρδανέλια και ο Βόσπορος σχηματίζουν μια στενή γέφυρα που συνδέει την Ευρώπη με την Ασία.

Εν κατακλείδι η σπουδαιότητα της περιοχής φαίνεται και από το γεγονός ότι αποτελούσε σχεδόν μόνιμα πεδίο αντιπαλοτήτων και συγκρούσεων Μεγάλων Δυνάμεων. Ιστορικά από τη μια πλευρά βρίσκονται οι παραδοσιακά ηπειρωτικές χερσαίες Δυνάμεις που επιδίωκαν διέξοδο στη θάλασσα και από την άλλη συνασπίζονταν οι θαλασσοκράτορες που τις παρεμπόδιζαν.

ΤΟ ΑΛΒΑΝΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ

Γέννηση και εξέλιξη

Παραλείποντας την περίοδο της αρχαιότητας και των βυζαντινών χρόνων, όπου οι Αλβανοί δεν κατόρθωσαν να δημιουργήσουν κάποιο αξιομνημόνευτο επίτευγμα σε επίπεδο πολιτικής και κρατικής δομής παρά μόνο μικρά βασίλεια και φεουδαρχικές κοινότητες, θα αναζητήσουμε την απαρχή της εθνικής τους αφύπνισης στο πρόσφατο παρελθόν και ιδιαίτερα προς το τέλος της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

Ένα από τα κύρια εμπόδια που δεν επέτρεψε την πολιτισμική, εθνική και πολιτική αναγέννηση των Αλβανών ήταν η στάση της Οθωμανικής διοίκησης την

²⁵ Απτά παραδείγματα η Οθωμανική και η Κινεζική αυτοκρατορία, οι οποίες βίωσαν την σταδιακή πτώση τους καθώς νέοι εμπορικοί δρόμοι εμφανίσθηκαν-γύρω από την Αφρική- και νέος πλούτος σε πόρους επέφερε τέτοιες γεωπολιτικές αλλαγές οι οποίες δεν μπόρεσαν να αντιμετωπιστούν με τις ασκούμενες γεωστρατηγικές των παραπάνω αυτοκρατοριών (Grygiel 2006).

περίοδο του 19^{ου} αιώνα, η οποία αρνήθηκε πεισματικά να αναγνωρίσει ότι οι Αλβανοί αποτελούσαν ξεχωριστή εθνότητα μέσα στην Οθωμανική αυτοκρατορία και δεν ήταν Τούρκοι (Vickers 1995). Η τουρκική διοίκηση θεωρούσε αδιανόητο ένας μουσουλμάνος να μην χαρακτηρίζεται ως Τούρκος ενώ και ο ίδιος ο αλβανικός λαός, όπως επισημαίνει ο Εκρεμ μπέη Βλίωρα²⁶ σε περιγραφή του για την εξέλιξη της αλβανικής εθνικής συνείδησης στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, ήταν απαθής ως προς το ζήτημα ότι ανήκει σε κάτι διαφορετικό. Μάλιστα στο ερώτημα ποιοι είστε, οι μεν μουσουλμάνοι Αλβανοί απαντούν Τούρκοι οι δε χριστιανοί άπιστοι (Clayer 2009).

Αντίθετα με άλλες υπό οθωμανικό ζυγό περιοχές των Βαλκανίων δεν υπήρχε διδασκαλία της αλβανικής γλώσσας, δεν υπήρχαν σχολεία και δεν υπήρχε καν αλβανικό αλφάβητο. Η εκπαίδευση είχε θρησκευτικό κυρίως χαρακτήρα και πραγματοποιούνταν είτε στην τουρκική είτε στην ελληνική είτε στην ιταλική γλώσσα. Οι Αλβανοί λοιπόν είχαν να αντιμετωπίσουν και ήταν εκτεθειμένοι σε πολλαπλές εξωτερικές επιδράσεις, πολιτιστικές και θρησκευτικές κυρίως από τους γειτονικούς σε αυτούς λαούς (Ευαγγελίδης 2014).

Όπως διατυπώνει ο Αλβανός συγγραφέας Sami Frasheri²⁷, συνοψίζοντας την κατάσταση των αλβανικών πληθυσμών, η Αλβανία δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς την αλβανική γλώσσα και η τελευταία δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς το δικό της αλφάβητο και τα δικά της σχολεία (Vickers 1995).

Τα πρώτα κινήματα-μικρό εξεγέρσεις θα λάβουν χώρα περίπου στα μέσα του 19^{ου} αιώνα, κυρίως στην περιοχή της Αλβανίας για λόγους κυρίως που αφορούσαν τις μεταρρυθμίσεις²⁸ των Οθωμανών, χωρίς να επιφέρουν κάποιο ιδιαίτερο αποτέλεσμα. Ωστόσο θεωρείται ότι προλείαναν το έδαφος για την δημιουργία αισθήματος εθνικής ταυτότητας και εθνικής αφύπνισης για τους Αλβανούς.

²⁶ Ο Εκρεμ μπέη Βλίωρα ήταν Αλβανός άρχοντας, πολιτικός, συγγραφέας και ένας από τους αντιπροσώπους στη Συνέλευση της Vlorë, ο οποίος κήρυξε την Αλβανική Διακήρυξη της Ανεξαρτησίας στις 28 Νοεμβρίου του 1912.

²⁷ Αλβανός συγγραφέας-φιλόσοφος από τους πρωτεργάτες της εθνικής αφύπνισης των Αλβανών μαζί με τα δύο αδέρφια του.

²⁸ Οι μεταρρυθμίσεις (Τανζιμάτ) είχαν στόχο την αναδιοργάνωση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, σε επίπεδο διοίκησης, οικονομίας και σχέσεων της με τους υπηκόους της. Τοποθετείται χρονικά στο διάστημα 1839-1876. Η λέξη τανζιμάτ, στην οθωμανική διάλεκτο σημαίνει αναδιοργάνωση, ενώ για τους δυτικούς ερμηνεύτηκε ως εκσυγχρονισμός.

Την δεκαετία του 1870, αρκετά αργότερα από τους άλλους λαούς των Βαλκανίων, εμφανίστηκε η εθνική αλβανική ανάγέννηση (Rilindja Kombetare) που στην ουσία ήταν ένα κίνημα εθνικής αφύπνισης. Το κίνημα αυτό ανέπτυξε δράση κυρίως εκτός των περιοχών που ζούσαν οι αλβανικοί πληθυσμοί.

Την ίδια περίπου χρονική περίοδο οι μεγάλες δυνάμεις της εποχής εκμεταλλευόμενες την αποσύνθεση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, ανέπτυξαν πολυσχιδή δράση στην περιοχή των Βαλκανίων. Η Αυστροουγγαρία μη επιθυμώντας την δημιουργία ενός μεγάλου σλαβικού κράτους στα Βαλκάνια προώθησε και ευνόησε την δημιουργία αλβανικής εθνικής συνείδησης ως αντίβαρο στον σλαβισμό ενώ η Ρωσία προσπαθούσε μέσω των σλαβικών πληθυσμών να εδραιώσει και να κεφαλαιοποιήσει την παρουσία της στην Βαλκανική.

Το αποτέλεσμα της ρωσικής εμπλοκής στα Βαλκάνια ήταν ο Ρωσοτουρκικός πόλεμος του 1878 και η συνθήκη του Αγίου Στεφάνου της οποίας χαμένοι ήταν οι αλβανικοί πληθυσμοί της περιοχής, καθώς εδάφη στα οποία πλειοψηφούσαν αριθμητικά, περιεχόταν με τον ένα ή με τον άλλο τρόπο σε έθνη σλαβικής καταγωγής. Η αντίδραση των Αλβανών ήταν άμεση καθώς συγκροτήθηκαν επιτροπές άμυνας στα βιλαέτια του Κοσσόβου, της Σκόδρας και του Μοναστηρίου ενώ οργανωμένες διαδηλώσεις έλαβαν χώρα ενάντια στην παραχώρηση των αλβανικών περιοχών διαβίωσης.

Τον Ιούνιο του 1878 έλαβε χώρα στην πόλη Πρίζρεν του Κοσσόβου συγκέντρωση των ηγετών του αλβανικού εθνικού κινήματος με την συμμετοχή αντιπροσώπων από όλα τα Βαλκάνια. Πρωτεύων σκοπός της επανομαζόμενης Λίγκας ήταν η άμεση αντίδραση πολιτικά και στρατιωτικά στον σλαβικό κίνδυνο καθώς και η ενοποίηση των τεσσάρων βιλαετίων²⁹ που κατοικούσαν αλβανικοί πληθυσμοί, σε ένα πολιτικό και διοικητικό κέντρο. Βέβαια στο μυαλό των ιδρυτών της Λίγκας υπήρχε και ο αγώνας για αυτονομία όταν θα το επέτρεπαν οι περιστάσεις. Ο Σύνδεσμος κατά τα χρόνια ύπαρξης του κατάφερε να κάνει

²⁹ Το βιλαέτι ήταν μεγάλη διοικητική περιφέρεια της Οθωμανικής αυτοκρατορίας. Στα τέσσερα βιλαέτια περιλαμβάνονταν και αυτό των Ιωαννίνων.

γνώστες στις Μεγάλες Δυνάμεις³⁰ την ύπαρξη του αλβανικού έθνους και των επιδιώξεών του ενώ παράλληλα συντέλεσε στην γέννηση της αλβανικής συνείδησης (Τζαχρήστας 2013)(Ευαγγελίδης 2014) .

Επίσης ο Σύνδεσμος συνέβαλλε καθοριστικά στην ίδρυση πλήθους οργανώσεων, κυρίως στην διασπορά, οι οποίες είχαν ως αυτοσκοπό την διάδοση της αλβανικής γλώσσας και την εθνική αφύπνιση των Αλβανών. Τέτοιες οργανώσεις δημιουργήθηκαν στη Ρουμανία, στην Ιταλία, στην Βουλγαρία, στην Αίγυπτο κ.α (Τζαχρήστας 2013).

Τελικά το σχέδιο της Ρωσίας στα Βαλκάνια ναυάγησε καθώς μέσω της συνθήκης του Βερολίνου τον Ιούνιο του 1878 τα εδάφη με αλβανικούς πληθυσμούς παρέμειναν υπό τον έλεγχο της Υψηλής Πύλης. Πλέον σε αυτά τα εδάφη διαμορφωνόταν μια καινούρια κατάσταση. Η αλβανική εθνική αφύπνιση αργά αλλά σταθερά κέρδιζε οπαδούς μέρα με την μέρα και ο αλβανισμός πλέον εκδηλωνόταν ως αίσθηση της διαφορετικότητας, πρωτίστως από την τουρκική και την ελληνική ταυτότητα και δευτερευόντως από την σλάβικη (Τζαχρήστας 2013).

Μέσα σε αυτή την νέα δυναμική κατάσταση υιοθετήθηκαν από τους Αλβανούς εθνικιστές όλες αυτές οι θεωρίες περί αυτόχθονας και περί Ιλλυρικής και Πελασγικής καταγωγής οι οποίες τους τοποθετούσαν ως την αρχαιότερη φυλή των Βαλκανίων και ως προγόνους των αρχαίων Ελλήνων και του αρχαιοελληνικού πολιτισμού (Clayer 2009) .

Παράλληλα οι Αλβανοί εθνικιστές προσπαθούσαν να βρουν τρόπους να βάλουν όλες τις θρησκείες κάτω από έναν μανδύα καθώς οι Αλβανικοί πληθυσμοί ήταν διαχωρισμένοι σε Μουσουλμάνους (Σουνίτες και Μπεχτασήδες) και Χριστιανούς (Ορθόδοξους και Καθολικούς). Επιθυμία τους ήταν η δόμηση μιας κοινωνίας που να έχει ως επίκεντρο την εθνικότητα και τη γλώσσα και όχι την θρησκεία. Η φράση «Feja e shqiptarit është shqiptaria» (Η θρησκεία του Αλβανού είναι ο Αλβανισμός) του ποιητή Pashko Vasa³¹ και το «Ο Αλβανισμός είναι η Βίβλος και το Κοράνι κάθε Αλβανού» του Κοσσοβάρου ακαδημαϊκού Rexhep

³⁰ Τον Ιούλιο του 1878 ο Σύνδεσμος απέστειλε μνημόνιο στις Μεγάλες Δυνάμεις της εποχής που συσκέπτονταν στην διάρκεια του Συνεδρίου του Βερολίνου με το οποίο ζητούσαν να υπαχθούν όλοι οι Αλβανοί σε μια αυτόνομη Οθωμανική Επαρχία.

³¹ Αλβανός συγγραφέας, ποιητής και πρωτεργάτης της Αλβανικής Εθνικής Αφύπνισης (1825 - 1892).

Qosja αποτυπώνουν περίτρανα την ιδεολογία-δόγμα το οποίο έχει ισχύ και σήμερα. Σύμφωνα με αυτό η θρησκεία πρέπει να περνάει σε δεύτερη μοίρα και πάνω από όλα να υπάρχει η πίστη στην Αλβανία και στο αλβανικό έθνος (Clayer 2009).

Όλες αυτές οι προσπάθειες των Αλβανών διανοουμένων άλλα και οι συνθήκες της εποχής³² στο διεθνές πολιτικό σκηνικό επέτρεψαν τελικά την δημιουργία του σύγχρονου αλβανικού κράτους με την ανακήρυξη της ανεξαρτησίας του στις 28 Νοεμβρίου του 1912 από τον Ισμαήλ Κεμάλ³³.

Κοινωνιοι της προσπάθειας αυτής αποτέλεσε η αλβανική διασπορά και ιδιαίτερα αυτή της Αμερικής όπου έδρασε μέσω κυρίως της Παναλβανικής Ομοσπονδίας, η οποία είχε τα κεντρικά της γραφεία στην Βοστώνη, περιοχή που κατά τις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα είχαν συγκεντρωθεί ηγετικές φυσιογνωμίες της Αλβανικής Αναγέννησης όπως οι Φαν Νόλι, Φαίκ Κόνιτσα κ.α. (Malcolm 2002).

Μέσω λοιπόν εφημερίδων³⁴ της διασποράς και άλλων εντύπων-βιβλίων υιοθετήθηκε αρχικά η πελασγική θεωρία με σκοπό να μπορούν οι Αλβανοί να τεκμηριώνουν και να διεκδικούν την παρουσία τους στην Βαλκανική πριν από τους γειτονικούς λαούς ενώ παράλληλα προχωρούσαν ένα βήμα ακόμα θέτοντας θέμα διεκδίκησης ακόμα και του αρχαιοελληνικού πολιτισμού (Malcolm 2002), (Ευαγγελίδης 2014). Αργότερα η πελασγική θεωρία αντικαταστάθηκε με την ιλλυρική.

Ενισχυτικά με όλα τα παραπάνω στην ανάπτυξη του αλβανικού εθνικισμού στις αρχές του 20^{ου} αιώνα συνέτεινε και η ανάγκη διάσωσης των κατοικημένων από αλβανικούς πληθυσμούς περιοχών της υπό κατάρρευσης Οθωμανικής

³² Το κίνημα των Νεότουρκων και η επιταχυνόμενη αποσύνθεση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας οδήγησε μέσω των Βαλκανικών Πολέμων και στην δημιουργία του Αλβανικού κράτους (Vickers 1995).

³³ Υπήρξε ο ιδρυτής του Αλβανικού Κράτους και ο πρώτος πρωθυπουργός της Αλβανίας. Γεννήθηκε στις 16 Ιανουαρίου 1844 στον Αυλώνα. Επί χρόνια είχε διατελέσει σε κυβερνητικές θέσεις της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

³⁴ Εφημερίδα «Dielli».

Αυτοκρατορίας από τον κίνδυνο υφαρπαγής τους από τους Έλληνες και τους Σέρβους³⁵ (Παπαδόπουλος 2005).

Στη συνέχεια το διάστημα του μεσοπολέμου και ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος δεν είχαν τίποτα να προσδώσουν στον αλβανικό εθνικισμό πέρα από την ουτοπική δημιουργία της Μεγάλης Αλβανίας³⁶. Κατόπιν με το πέρας του πολέμου το κομμουνιστικό κόμμα³⁷ ανέλαβε τα ηνία της Αλβανίας. Αυτό χρησιμοποιώντας όλα τα διαθέσιμα εργαλεία που είχε στα χέρια του, όπως την Αλβανική Αρχαιολογική Εταιρεία, προσπάθησε να συνδέσει τους αρχαίους Ιλλυριούς με τους σύγχρονους Αλβανούς με απώτερο σκοπό να αποδείξει την ιστορική συνέχεια και ύπαρξη των Αλβανών στην περιοχή ως αυτόχθονο πληθυσμό και έναν από τους αρχαιότερους της περιοχής (Vickers 1995). Η παραπάνω εθνικιστική τακτική που χρησιμοποιήθηκε σε υπερβολική δόση την περίοδο αυτή κατά κάποιο τρόπο υπήρξε ένα εργαλείο προστασίας του καθεστώτος από τους εξωτερικούς επιβούλεις και διατήρησης της εσωτερικής τάξης στο εσωτερικό του. Είχε κυρίως ξενοφοβικό και όχι χαρακτήρα επέκτασης σε εδάφη γειτονικών κρατών (Κοφός 2008).

Η αλλαγή σκυτάλης το 1991 από τον κομμουνισμό στην δημοκρατία και τα μετέπειτα ανήσυχα χρόνια, με ανοιχτά ζητήματα όπως της ίδιας της επιβίωσης του λαβωμένου αλβανικού κράτους, θα περίμενε κανείς ο αλβανικός εθνικισμός να μείνει εκτός δημόσιου λόγου και θεματολογίας. Ωστόσο η διάλυση της Γιουγκοσλαβίας και η κακή μεταχείριση του αλβανικού πληθυσμού του Κοσσυφοπεδίου από τους Σέρβους τον έφερε ξανά στην επιφάνεια. Η ιδεολογία

³⁵ Αυτό συνέβη κατά την διάρκεια του Α΄ Βαλκανικού Πολέμου (1912–13). Την ώρα που οι αντίπαλοι στρατοί βρίσκονταν αντιμέτωποι στα πεδία των μαχών, οι περιοχές με αλβανικό πληθυσμό ήταν σε κατάσταση εξέγερσης. Οι Αλβανοί, αν και αρχικά είχαν αποφασίσει να κρατήσουν ουδέτερη στάση, βρέθηκαν σε δύσκολη θέση. Από τη μία η κάθοδος των Σέρβων προς το Κόσοβο, τα Σκόπια και το Μοναστήρι και η κατάληψη σχεδόν ολόκληρης της Βόρειας Αλβανίας από τα στρατεύματά τους και από την άλλη η άνοδος των Ελλήνων προς τα Ιωάννινα, το Αργυρόκαστρο και την Κορυτσά, τους έφεραν σε απελπιστική κατάσταση. Ο κίνδυνος να μοιραστεί η Αλβανία μεταξύ Σερβίας και Ελλάδας ήταν πλέον ορατός (Παπαδόπουλος 2005).

³⁶ Κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, επιβλήθηκε καθεστώς στην Αλβανία φιλικό προσκείμενο στις Δυνάμεις του Άξονα. Σε αυτήν την περίοδο, η Αλβανία έλαβε αρκετά εδάφη που διεκδικούσε από τη Γιουγκοσλαβία, το Κόσοβο και άλλες περιοχές της νότιας Σερβίας, δυτικά κομμάτια της ΠΓΔΜ και άλλα εδάφη από το Μαυροβούνιο.

³⁷ Το Κόμμα Εργασίας Αλβανίας (Partia e Punës e Shqipërisë, PPSH) αναφέρεται και ως Εργατικό Κόμμα της Αλβανίας ή Κομμουνιστικό Κόμμα της Αλβανίας υπήρξε το μοναδικό κυβερνών κόμμα στην Αλβανία την περίοδο 1945-1991 με ηγέτη τον γενικό γραμματέα του που το μεγαλύτερο χρονικό διάστημα διετέλεσε ο Ενβέρ Χότζα.

της Μεγάλης Αλβανίας έγινε πολύ δημοφιλής στους αλβανικούς πληθυσμούς ενώ βρήκε τρόπο να παρεισφρήσει στα σχολικά εγχειρίδια (Kofos 2008).

Στο τέλος της χιλιετίας ο αλβανικός εθνικισμός επηρέασε και τα ανώτερα στρώματα της αλβανικής κοινωνίας. Το 1998 η Αλβανική Ακαδημία Επιστημών δημοσίευσε την Πλατφόρμα³⁸ για την επίλυση του αλβανικού ζητήματος. Στον πρόλογο ήδη της Πλατφόρμας αναφέρεται η ουσία του αλβανικού ζητήματος, δηλαδή το ότι οι Αλβανοί έχουν υποστεί το μεγαλύτερο εδαφικό ακρωτηριασμό απ' όλους τους λαούς της Ευρώπης, καθώς τα εδάφη τους έχουν μοιραστεί ανάμεσα σε τέσσερα βαλκανικά κράτη. Το μεγαλύτερο μέρος των αλβανικών εδαφών βρίσκεται στη Σερβία. Τα υπόλοιπα αλβανικά εδάφη βρίσκονται στην ΠΓΔΜ, στο Μαυροβούνιο και στην Ελλάδα.

Οι Αλβανοί εθνικιστές τηρούν τις παρακάτω τρεις αρχές σύμφωνα με τις οποίες, πρώτον η ιστορία ήταν άδικη για το αλβανικό έθνος αφήνοντας τους μισούς Αλβανούς και τα μισά αλβανικά εδάφη κάτω από την κυριαρχία των γειτονικών κρατών, δεύτερον ότι οι Αλβανοί είχαν το δικαίωμα να αναζητήσουν την ανεξαρτησία και την ενοποίηση τους όπως και οι άλλοι βαλκανικοί λαοί και τρίτον αν υπό τις παρούσες συνθήκες η δημιουργία της «Μεγάλης Αλβανίας» δεν είναι εφικτή τότε η ενοποίηση των Αλβανών μπορεί να γίνει μέσω εναλλακτικών επιλογών, όχι απαραίτητα εδαφικών. Η τρίτη κέρδισε έδαφος μετά τον πόλεμο του Κοσσυφοπεδίου και την δημιουργία μιας καινούριας αλβανικής κρατικής οντότητας.

Με την πάροδο του χρόνου και τις αντιδράσεις από την μεριά της Ευρώπης σχετικά με την ρητορική της Μεγάλης Αλβανίας, ότι δεν συνάδει με τα ευρωπαϊκά κεκτημένα αλλά θυμίζει το ματωμένο παρελθόν των Βαλκανίων και των βαλκανικών εθνικισμών, οι Αλβανοί πολιτικοί και οι αλβανικοί φορείς χρησιμοποιούν πιο πολιτικά ορθή γλώσσα επί του θέματος.

Σήμερα που η ΕΕ επιστρέφει στα Βαλκάνια με σκοπό να επανεργοποιήσει την πολιτική της διεύρυνσης, η ιδέα ενοποίησης των Αλβανικών πληθυσμών δεν έχει απορριφθεί ως ιδεολογία. Ενέργειες όπως οι συνεχείς συναντήσεις μεταξύ των ηγετών και διαφόρων κρατικών και μη φορέων των περιοχών διαβίωσης των

³⁸ Εκδόθηκε στα Τίρανα στις 20 Οκτωβρίου 1998

αλβανικών πληθυσμών, η προσπάθεια ενοποίησης των εκπαιδευτικών συστημάτων Αλβανίας-Κοσσυφοπεδίου, η έκδοση κοινών δράσεων και δηλώσεων (π.χ πλατφορμών³⁹), η κατασκευή έργων που θα ενώσουν τους αλβανικούς πληθυσμούς κ.α. έχουν ως σκοπό να καλλιεργήσουν μια παναλβανική ταυτότητα σε όλες τις αλβανικές κοινότητες των Βαλκανίων μέσω της κοινής γλώσσας, ιστορίας και πολιτισμού. Κατά αυτόν τον τρόπο τοποθετούνται οι σπόροι και η ελπίδα στις νέες γενιές για μια μελλοντική ενοποίηση.

³⁹ Χαρακτηριστική η πρόσφατη πλατφορμα των Τιράνων που θα αναφερθεί και παρακάτω.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο ΑΛΒΑΝΙΚΟΙ ΠΛΗΘΥΣΜΟΙ ΣΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ

ΓΕΝΙΚΑ

Παραμερίζοντας τις ιστορικές, πολιτισμικές, εθνολογικές και άλλες διαφορές μεταξύ των βαλκανικών λαών και κρατών θα διαπιστώσουμε ότι οι πολιτικές επιλογές των ηγεσιών και η εν γένει στάση και νοοτροπία των ίδιων των κοινωνιών τους, επιφύλαξε διαφορετική μοίρα για τον καθένα από αυτούς.

Ιδιαίτερα δε μετά το τέλος του ψυχρού πολέμου, την πτώση του κομμουνισμού και την διάλυση της Γιουγκοσλαβίας οι προσδοκίες και τα σχέδια των λαών της βαλκανικής ήταν μεγάλα, κινούμενα προς την Ευρώπη και την Ευρωατλαντική Συμμαχία. Ωστόσο παράγοντες όπως η διαφθορά, η οικονομική δυσπραγία και η προσαρμογή από μια κατευθυνόμενη ανατολικού τύπου οικονομία σε μια δυτικού τύπου καπιταλιστική (οικονομία μετάβασης⁴⁰) καθώς και η εν γένει αδυναμία επίτευξης των αναγκαίων μεταρρυθμίσεων σε όλους τους τομείς του δημόσιου τομέα, αποτέλεσαν τροχοπέδη στα φιλόδοξα σχέδια.

Βέβαια κάποιες χώρες τα κατάφεραν αρκετά καλά σε όλους τους τομείς με αποτέλεσμα να ενταχθούν γρήγορα στους ευρωπαϊκούς και διεθνείς θεσμούς και οργανισμούς, αποκτώντας έτσι αξία⁴¹ στο χρηματιστήριο των διεθνών σχέσεων. Αντίθετα άλλες χώρες απέδειξαν ότι απαιτείται μεγάλη προσπάθεια με μεταρρυθμίσεις και εκσυγχρονισμό της κρατικής μηχανής προκειμένου να ανταποκριθούν στις προκλήσεις της εποχής.

Είναι γεγονός πως οι χώρες της περιοχής στις οποίες διαβιούν αλβανικοί πληθυσμοί δεν τα έχουν καταφέρει ιδιαίτερα καλά και αυτό φαίνεται από την αποτύπωση των παρακάτω οικονομικών και πολιτικών δεικτών. Είναι χαρακτηριστικό ότι το κατα κεφαλή ΑΕΠ της Αλβανίας σε Μονάδες Ισοδυναμου

⁴⁰ Οικονομία μετάβασης είναι μία οικονομία η οποία αλλάζει από κεντρικά κατευθυνόμενη οικονομία σε μια οικονομία της αγοράς με βάση τους νόμους της προσφοράς και της ζήτησης. Οι υπό μετάβαση οικονομίες υφίστανται οικονομική φιλελευθεροποίηση, όπου πλέον, οι δυνάμεις της αγοράς καθορίζουν τις τιμές και όχι μια κεντρική κυβέρνηση και οι φραγμοί στο εμπόριο αίρονται.

⁴¹ Είναι χαρακτηριστικό το παράδειγμα της Σλοβενίας που κατάφερε μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα να ενταχθεί στην ΕΕ και στο ΝΑΤΟ ενώ παράλληλα να βρίσκεται ψηλά σε βαθμολογία στην διεθνή κατάταξη σε δείκτες που ασχολούνται με θέματα οικονομικού, κοινωνικού και βιοτικού επιπέδου.

Αγοραστικής Αξίας⁴² για το 2018 αντιστοιχεί στο ένα τρίτο του ελληνικού ενώ ο ρυθμός σύγκλισης της Αλβανικής οικονομίας αντιστοιχεί στο 31% ως προς την Ευρωπαϊκή Ένωση, την ώρα που ο ρυθμός σύγκλισης της μαστιζόμενης οικονομικά Ελλάδας βρίσκεται στο 78%.

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Av. 11/19
Albania	8.847,0	9.206,6	9.506,1	9.903,5	10.463,9	11.166,3	11.962,1	12.814,3	13.758,4		10.847
Bos-Her.	7.993,3	8.047,7	8.280,4	8.589,8	9.039,9	9.574,4	10.182,1	10.821,6	11.510,4		9.337
Bulgaria	13.669,1	14.076,4	14.499,1	15.031,3	15.758,8	16.623,0	17.552,0	18.532,6	19.574,9		16.146
Croatia	18.129,9	18.101,8	18.190,9	18.354,7	18.754,6	19.359,3	20.129,7	20.963,3	21.817,6		19.311
FYROM	10.325,2	10.442,0	10.904,5	11.395,3	11.969,1	12.633,9	13.370,4	14.156,3	14.995,9		12.243
Greece	25.852,4	24.469,2	24.012,0	24.574,1	25.764,8	27.254,5	28.797,2	30.386,7	31.889,1		27.000
Kosovo											
Moldova	3.346,8	3.381,2	3.736,1	3.926,9	4.177,3	4.449,4	4.721,1	5.009,3	5.317,0		4.229
Monten.	11.495,5	11.376,6	11.912,6	12.412,0	12.976,2	13.545,6	14.194,0	14.867,2	15.603,2		13.153
Romania	12.390,2	12.722,1	13.395,9	13.932,0	14.559,6	15.293,6	16.154,5	17.080,9	18.077,2		14.848
Serbia	10.761,2	10.835,0	11.268,9	11.553,4	11.934,6	12.404,5	12.969,0	13.625,1	14.458,4		12.201
Slovenia	28.145,5	27.837,1	27.899,8	28.372,8	29.102,3	30.045,9	31.135,7	32.294,6	33.515,5		29.816
Turkey	14.428,2	14.811,7	15.352,6	15.767,3	16.362,7	17.073,4	17.841,3	18.648,7	19.504,6		16.643
BAL-13 av.	13.782,0	13.775,6	14.079,9	14.484,4	15.072,0	15.785,3	16.584,1	17.433,4	18.335,2		15.481 76

Πηγή: IMF data-Outlook database-April 2014.

Εικόνα 1 Κατά Κεφαλή ΑΕΠ σε ΜΙΑΔ Βαλκανικών Χωρών
(Πηγή: IMF database-Παραδόσεις στην ΑΔΙΣΠΟ 2018 από τον Καθηγητή κ. Χάρρη Παπαπανάγο⁴³)

	EU-28=100	USA=100
Albania	31,4%	18,0%
Bosnia-Herzegovina	27,3%	15,6%
Bulgaria	47,7%	27,3%
Croatia	58,3%	33,4%
FYROM	36,2%	20,7%
Greece	78,0%	44,7%
Kosovo	-	-
Moldova (μικρότερη σύγκλιση)	12,5%	7,1%
Montenegro	39,4%	22,6%
Romania	44,2%	25,3%
Serbia	36,7%	21,0%
Slovenia (μεγαλύτερη σύγκλιση)	90,0%	51,6%
Turkey	50,0%	28,7%
BAL-13 av.	46,0%	26,3%

Πηγή: Υπολογισμοί του συγγραφέα βασισμένοι σε κατά κεφαλήν εισοδήματα σε ΜΙΑΔ.

Εικόνα 2 Ρυθμός Σύγκλισης των Βαλκανικών Χωρών με την ΕΕ και τις ΗΠΑ
(Πηγή: Παραδόσεις στην ΑΔΙΣΠΟ το 2018 από τον Καθηγητή κ. Χάρρη Παπαπανάγο)

Στο ίδιο μοτίβο κινούνται και άλλοι οικονομικοί δείκτες όπως αυτός της ανεργίας που μαστίζει τα Δυτικά Βαλκάνια και ιδιαίτερα τις περιοχές με αλβανικούς

⁴² Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε ΜΙΑΔ είναι η αξία όλων των τελικών αγαθών και υπηρεσιών που παράγονται σε μια χώρα σε ένα δεδομένο έτος διαιρούμενη με το μέσο πληθυσμό για το ίδιο έτος

⁴³ Ο κ. Χάρρη Παπαπανάγος είναι Καθηγητής Οικονομικών, στη Σχολή Οικονομικών και Περιφερειακών Σπουδών, στο Τμήμα Βαλκανικών, Σλαβικών και Ανατολικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας. Διετέλεσε Αντιπρύτανης Στρατηγικού Σχεδιασμού και Επενδύσεων στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας. Είναι Διευθυντής στο αγγλόφωνο μεταπτυχιακό πρόγραμμα "MA in Politics and Economics in Contemporary Eastern and South-Eastern Europe". Επίσης είναι Διευθυντής του μεταπτυχιακού προγράμματος "MA στις Διεθνείς Σχέσεις και Ασφάλεια του Πανεπιστημίου Μακεδονίας με την Ανωτάτη Διακλαδική Σχολή Πολέμου.

πληθυσμούς (ΠΓΔΜ γύρω στο 25% όταν η γειτονική Σλοβενία έχει ποσοστό ανεργίας γύρω στο 8%).

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Av. 11/19
Albania	13,3	13,0	12,8	13,0	12,5	12,1	11,7	11,4	11,0		12,3
Bos.- Her.	27,6	28,0	27,0	25,5	24,5	23,5	23,0	22,5	22,0		24,8
Bulgaria	11,4	12,4	13,0	12,5	11,9	11,3	10,7	10,1	9,5		11,4
Croatia	13,6	16,1	16,5	16,8	17,1	16,8	15,3	13,9	12,6		15,4
FYROM	31,4	31,3	30,0	29,0	28,0	27,3	26,6	26,0	25,2		21,2
Greece	17,7	24,2	27,3	26,3	24,4	21,4	19,9	16,3	14,0		37,9
Kosovo	44,8	30,9	-	-	-	-	-	-	-		28,3
Montenegro	11,5	13,3	15,0	15,0	-	-	-	-	-		5,6
Moldova	6,7	5,6	5,2	5,6	5,3	5,4	5,5	5,5	5,5		13,7
Romania	7,4	7,0	7,3	7,2	7,0	6,9	6,8	6,6	6,5		7,0
Serbia	24,4	23,1	21,0	21,6	22,0	21,8	21,5	21,0	20,4		21,9
Slovenia	8,2	8,9	10,0	10,4	10,0	9,4	8,9	8,3	7,8		9,1
Turkey	9,8	9,2	9,7	10,2	10,6	10,6	10,6	10,6	10,6		10,2
BAL-13 av.	17,5	17,2	16,2	16,1	15,8	15,1	14,6	13,8	13,2		15,5

Source: IMF-WEO databases-April 2014. Data for Kosovo and Montenegro are from EU Candidate and Pre-Accession Countries Economics Quarterly-CEEQ.

Best performer Worst performer

Εικόνα 3 Δείκτης Ανεργίας Βαλκανικών Χωρών
(Πηγή : IMF database -Παραδόσεις στην ΑΔΙΣΠΟ το 2018 από τον Καθηγητή κ. Χάρρη Παπαπανάγο)

Αναμφισβήτητα μελετώντας τα παραπάνω αποτελέσματα εξάγονται χρήσιμα συμπεράσματα για την αναγκαιότητα μεταρρυθμίσεων σε όλο τον δημόσιο τομέα. Έχει επιτευχθεί πρόοδος σε σχέση με το παρελθόν αλλά πάντα ο παράγοντας σταθερότητας μιας περιοχής είναι η οικονομική ευημερία καθώς και η ύπαρξη θεσμών που θα προάγουν το περί δικαίου αίσθημα. Η διαφθορά στον κρατικό τομέα, η ανέχεια, η κοινωνική περιθωριοποίηση, η έλλειψη παιδείας οδηγούν τους ανθρώπους σε επικίνδυνους ατραπούς και τους καθιστούν ευάλωτους σε ακραίες απόψεις που μπορούν να οδηγήσουν ακόμη και στην ριζοσπαστικοποίηση.

Όπως τονίζει και ο Transparency International⁴⁴ τόσο η κακή διακυβέρνηση των χωρών αυτών και η υπερβολική εξουσία των τοπικών ηγετών επί του συνόλου των κυβερνητικών θεσμών όσο και η έλλειψη δικαίου υποδαυλίζουν την όποια προσπάθεια για ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση⁴⁵, ενώ παράλληλα ενισχύουν την αστάθεια στην παραγμένη αυτή περιοχή του κόσμου (Baharav 2016).

⁴⁴ Είναι ένας Μη Κυβερνητικός Οργανισμός με έδρα το Βερολίνο. Ιδρύθηκε το 1993 και έχει ως σκοπό να καταπολεμήσει την παγκόσμια διαφθορά και να εμποδίσει εγκληματικές δραστηριότητες που προέρχονται από αυτήν.

⁴⁵ Η δυσόικνη κατάσταση των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων περιγράφεται με λεπτομέρεια στο παρακάτω Press Release του Transparency International

Χαρακτηριστικός είναι ο παρακάτω δείκτης διαφθοράς του 2017 με τις χώρες των Βαλκανίων που περιλαμβάνουν αλβανικούς πληθυσμούς και την όχι και τόσο καλή επιδοσή τους στον παγκόσμιο πίνακα.

2017 Rank	Country	2017 Score	2016 Score	2015 Score	2014 Score	2013 Score	2012 Score	Region
85	Kosovo	39	36	33	33	33	34	Europe and Central Asia
91	Albania	38	39	36	33	31	33	Europe and Central Asia
91	Bosnia and Herzegovina	38	39	38	39	42	42	Europe and Central Asia
107	Armenia	35	33	35	37	36	34	Europe and Central Asia
107	The FYR of Macedonia	35	37	42	45	44	43	Europe and Central Asia

Εικόνα 4 Δείκτης CPI (Διαφθοράς) 2017
(Πηγή: Transparency International Organization)

ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΠΟΥ ΚΑΤΟΙΚΟΥΝ ΟΙ ΑΛΒΑΝΙΚΟΙ ΠΛΗΘΥΣΜΟΙ ΣΗΜΕΡΑ-ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΙΣ ΑΛΛΕΣ ΕΘΝΟΤΗΤΕΣ

Αλβανία

Η σύντομη ιστορία του αλβανικού κράτους από την γέννηση του το 1912⁴⁶ μέχρι και σήμερα, δεν έχει να προσφέρει μεγάλες συγκινήσεις ή τεραστίας αξίας γεγονότα. Από τα πρώτα χρόνια της ύπαρξης του ως πριγκιπάτο⁴⁷ και μετέπειτα ως βασίλειο⁴⁸ μέχρι και την μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο μετατροπή του σε κομμουνιστικό καθεστώς, η Αλβανία παρέμεινε μια μικρή απομονωμένη κουκίδα στον βαλκανικό χάρτη.

Το τέλος όμως του ψυχρού πολέμου και η μετατροπή από το διπολικό σύστημα στον μονοπολισμό, επέφερε στην Αλβανία την ταχεία μετάβαση από τον

https://www.transparency.org/news/pressrelease/fighting_corruption_is_failing_in_eu_accession_countries_in_the_western_bal

⁴⁶ Η Αλβανία ανακήρυξε ανεξαρτησία στις 28 Νοεμβρίου 1912 (αναγνωρίστηκε το 1913) και πρώτος κυβερνήτης της ήταν ο Ισμαήλ Κεμάλι (Ismail Qemali)

⁴⁷ Η ανεξαρτησία της Αλβανίας αναγνωρίστηκε από τη Διάσκεψη του Λονδίνου, στις 29 Ιουλίου 1913, ως το νεοϊδρυθέν Πριγκιπάτο της Αλβανίας

⁴⁸ Τη βραχύβια μοναρχία (1914-1925) διαδέχθηκε η ακόμη πιο βραχύβια πρώτη Αλβανική Δημοκρατία (1925–1928), που αντικαταστάθηκε από νέα μοναρχία (1928–1939). Από το 1928, η χώρα κυβερνήθηκε από το βασιλιά Αχμέτ Ζόγκου

κομμουνισμό στην δημοκρατία. Ωστόσο η παραπάνω μετάβαση δεν ήταν στρωμένη με ροδοπέταλα. Η τελευταία δεκαετία του 20^{ου} αιώνα σημαδεύτηκε από την ανεξέλεγκτη μαζική μετανάστευση, την αναρχία, τις εμφυλιοπολεμικές συγκρούσεις, την οικονομική εξαθλίωση και την εκτεταμένη διαφθορά σε όλα τα επίπεδα. Όλα τα παραπάνω λειτούργησαν αποσυνθετικά και σχεδόν προξένησαν την διάλυση του κοινωνικού ιστού και της ίδιας της κρατικής δομής ενώ οδήγησαν στην επέμβαση των ξένων δυνάμεων⁴⁹ προς αποκατάσταση της τάξης (Gjevo 2017).

Τελικά οι εξωτερικές παρεμβάσεις συντέλεσαν στην αποφυγή της διάλυσης. Μάλιστα σχεδόν δέκα χρόνια μετά από τον πόλεμο στο Κοσσυφοπέδιο, η Αλβανία πήρε το χρίσμα εισόδου στη Νατοϊκή Συμμαχία, την 1^η Απριλίου 2009 μαζί με την Κροατία. Από τότε συμμετέχει ανελλιπώς σε όλες τις αποστολές⁵⁰ του NATO ανά τον κόσμο, συνεισφέροντας κυρίως σε προσωπικό, δείχνοντας με αυτό τον τρόπο την πιστή υποταγή της στην Συμμαχία και κυρίως στις ΗΠΑ.

Με τις ΗΠΑ η Αλβανία έχει αναπτύξει μια ιδιαίτερη σχέση στοργής και εξάρτησης, μιας σχέσης που έχει τις ρίζες της στις αρχές του 20^{ου} αιώνα όταν ο τότε Πρόεδρος των ΗΠΑ, Woodrow Wilson επέμεινε το 1919 στο να διατηρήσει η Αλβανία τα εδάφη της και να μην μοιραστούν αυτά στους γείτονες της Σέρβους και Έλληνες, νικητές του Α΄ Παγκόσμιου πολέμου. Αργότερα οι δεσμοί αυτοί ισχυροποιήθηκαν με την αποφασιστική συμβολή των ΗΠΑ στον πόλεμο στο Κοσσυφοπέδιο. Τότε οι Αλβανοί κατάλαβαν ότι η ασφάλεια τους ως έθνος στηρίζεται στις ΗΠΑ και όχι στην ΕΕ (Lucas 2007). Βέβαια οι ΗΠΑ ανταπέδωσαν στην «αγάπη» αυτή, αλλά και για χάριν της σταθερότητας της περιοχής, υποστηρίζοντας για πολλά χρόνια μαζί με τους συμμάχους τους στην Ευρώπη, αυταρχικούς ή διεφθαρμένους πολιτικούς Αλβανούς ηγέτες (Abrahams 2015).

⁴⁹ Η επιχείρηση Πελεκάνος το 1991 με την συμμετοχή της Ιταλίας και της Ελλάδας αποτέλεσε μια από τις ανθρωπιστικές επιχειρήσεις προκειμένου να γίνει η διανομή της ανθρωπιστικής βοήθειας. Το 1997 η υπόθεση των πυραμίδων οδήγησε σε διαμαρτυρίες και αντικυβερνητικές διαδηλώσεις και την χώρα στα πρόθυρα του εμφυλίου πολέμου με χιλιάδες νεκρούς. Πάλι η λύση ήρθε από το εξωτερικό με την επέμβαση δυνάμεων σε εκτέλεση του ψηφίσματος του ΟΗΕ 1011 προς αποκατάσταση της δημοσίας τάξης και ασφάλειας. Αργότερα το 1999 ο πόλεμος στο Κοσσυφοπέδιο και η ανθρωπιστική κρίση με τους 500000 πρόσφυγες από την περιοχή αυτή οδήγησε για τρίτη φορά δυνάμεις από το εξωτερικό να βοηθήσουν υπό την αιγίδα της αποστολής AFOR (Albania Force) (Gjevo 2017).

⁵⁰ Αποστολές που συμμετείχε ή συμμετέχει η Αλβανία είναι η EU Mission "ALTHEA" στην Βοσνία και Ερζεγοβίνη, στην επιχείρηση Iraqi Freedom, στην αποστολή της EU Mission MINURCAT στο Τσαντ, στην επιχείρηση στην Μεσόγειο "Active Endeavour", στην αποστολή του NATO της KFOR στο Κοσσυφοπέδιο και τελευταία στο Αιγαίο συμμετέχει στην Maritime Group 2.

Σήμερα η πολιτική της Αλβανίας έναντι των ΗΠΑ συνεχίζεται στο ίδιο μοτίβο, με την διαφοροποίηση ότι πλέον σε πολλά θέματα η Αλβανική πολιτική ηγεσία ενεργεί ως βασιλικότερη του βασιλέως όπως στην αντιμετώπιση της Ρωσικής⁵¹ πολιτικής στα Βαλκάνια. Αυτού του είδους η στρατηγική προσομοιάζει με την στρατηγική των μικρών κρατών που αναλύεται στο άρθρο του Robert O. Keohane “The big Influence of Small Allies⁵²”. Σε αυτό περιγράφεται πως τα μικρά κράτη μέσω μιας σωστής ασκούμενης πολιτικής μπορούν να επηρεάσουν την στάση των μεγάλων συμμάχων τους απέναντι σε κρίσιμα για αυτά ζητήματα⁵³.

Όσο αφορά την περιοχή των Βαλκανίων η Αλβανία τηρεί πολύ καλές σχέσεις με την Τουρκία. Σύμφωνα με τον Elton Hatibi⁵⁴, η λεγόμενη τουρκοφιλία των πολιτικών ηγετών της Αλβανίας αποτελεί μια στρατηγική παρά μια πεποίθηση. «Η Αλβανία είναι μια μικρή χώρα που γνωρίζει πως θα παίξει το χαρτί του μεγάλου αδελφού⁵⁵». Εν προκειμένω η Τουρκία προσπαθεί να τοποθετήσει την Αλβανία στην δική της ζώνη επιρροής και να αυξήσει τα στρατηγικά της ερείσματα στην περιοχή.

Από την άλλη μεριά οι σχέσεις της Αλβανίας με την Ελλάδα είναι μια στο ναδίρ και μία στο ζενίθ. Ιδιαίτερα τον τελευταίο καιρό, πριν την αποχώρηση του Υπουργού Εξωτερικών κ. Κοτζιά από το Υπουργείο Εξωτερικών, οι σχέσεις των δύο χωρών αναθερμάνθηκαν καθώς αριθμός διμερών θεμάτων⁵⁶ τέθηκαν και από τις δύο πλευρές προκειμένου να επιλυθούν. Ωστόσο η πρόσφατη παραίτηση του Έλληνα Υπουργού Εξωτερικών⁵⁷, οι έξωθεν των δύο χωρών παρεμβάσεις⁵⁸ και

⁵¹ Κατηγορίες από τον πρωθυπουργό της Αλβανίας για χρηματοδότηση από την Ρωσία του αντιπάλου του κόμματος στις εκλογές <http://www.intellinews.com/albanian-pm-calls-for-investigation-into-alleged-russian-election-meddling-138079/>. Συνεχείς δηλώσεις για την ρωσική επιρροή στα Βαλκάνια και την προσπάθεια της Ρωσίας να επωφεληθεί της πολιτικής των ΗΠΑ <https://www.telegraph.co.uk/news/2017/02/24/dont-abandon-us-russians-pleads-albanian-leader-fearing-us-will/>

⁵² <http://www.jstor.org/stable/1147864>

⁵³ Ενδεικτικά ο Keohane αναφέρει τις περιπτώσεις μικρών κρατών συμμάχων των ΗΠΑ τα οποία ακολουθούσαν κατά γράμμα τις προσαγές και την πολιτική τους, ως πιστοί σύμμαχοι (στρατηγική super loyal strategy). Αυτού του είδους η στρατηγική του πιστού συμμάχου ακολουθήθηκε από την Ν. Κορέα και την Ταιβάν την δεκαετία του 1950-60.

⁵⁴ Ανεξάρτητος ερευνητής με έδρα τα Τίρανα. Ασχολείται με την μελέτη του Ισλάμ στην Αλβανία. <http://www.islamophobiaeurope.com/wp-content/uploads/2018/04/Albania.pdf>

⁵⁵ <https://www.csmonitor.com/World/Europe/2018/0912/In-Albania-new-Turkish-mosque-stirs-old-resentments>

⁵⁶ Ελληνικά νεκροταφεία στρατιωτών του έπους του 40' στην Αλβανία, είσοδος της Αλβανίας στην ΕΕ κ.α.

⁵⁷ Ο Νίκος Κοτζιάς είναι Έλληνας πολιτικός, πανεπιστημιακός, βουλευτής επικρατείας του ΣΥΡΙΖΑ και πρώην υπουργός Εξωτερικών της Ελλάδας. Θήτευσε στο υπουργείο από τις 27 Ιανουαρίου

τυχαία γεγονότα όπως η δολοφονία του ομογενή⁵⁹ στην Β.Ήπειρο από τις αλβανικές δυνάμεις ασφαλείας έθεσαν την παραπάνω προσπάθεια υπό κατάρρευση, στέλνοντας το μήνυμα το πόσο εύθραυστη παραμένει η σχέση μεταξύ των δύο χωρών.

Όσο αφορά τους υπόλοιπους γειτονικούς λαούς· η Αλβανία κυρίως λόγω του Κοσσόβου τηρεί εχθρική στάση απέναντι στην Σερβία. Τα αισθήματα μεταξύ των δύο λαών είναι αμοιβαία, καθώς ήδη από το 1990 οι εκάστοτε αλβανικές κυβερνήσεις χρηματοδοτούσαν, εκπαίδευαν, εξοπλιζαν και στήριζαν τις «τρομοκρατικές» οργανώσεις⁶⁰ που είχαν σχηματιστεί και δρούσαν στο Κοσσυφοπέδιο (Abrahams 2015), έδαφος της τότε ενωμένης Γιουγκοσλαβίας. Κατά αυτόν τον τρόπο η εξομάλυνση των σχέσεων των δύο χωρών έχει ως βασική μεταβλητή την κυβέρνηση της Πρίστινα.

Η Αλβανία πέρα από τις προαναφερόμενες ειδικές σχέσεις με τις ΗΠΑ και τις προσπάθειες που κάνει προκειμένου να μετατραπεί σε μια δυτικού τύπου κοινωνία, διαθέτει και ένα άλλο ιδιαίτερο γνώρισμα που την κάνει ξεχωριστή. Και αυτό είναι ότι η θρησκευτική ταυτότητα κατατάσσεται δευτερεύουσα σε σχέση με την εθνική ταυτότητα. Αυτό έρχεται σε προφανή αντίθεση με γειτονικά βαλκανικά κράτη, όπου εθνική ταυτότητα και θρησκεία είναι στενά συνδεδεμένες⁶¹. Η μακρά λοιπόν παράδοση⁶² θρησκευτικής συνύπαρξης όλων των θρησκευτικών ομάδων σε μια χώρα όπου η πλειονότητα των κατοίκων είναι μουσουλμάνοι, σήμερα είναι υπό αμφισβήτηση λόγω της ανόδου μιας μη ανεκτικής μορφής του Ισλάμ έναντι των άλλων θρησκειών⁶³(Καράι 2015). Σε παράλληλους δρόμους υπάρχουν

2015 έως τις 28 Αυγούστου 2015 και εκ νέου από τις 23 Σεπτεμβρίου 2015 έως την παραίτηση του στις 20 Οκτωβρίου 2018.

⁵⁸ Το 2009 ο Σαλί Μπερίσα κατηγόρησε τον νυν πρόεδρο Έντι Ράμα ότι υποκινούμενος από την Τουρκία καταστράτηγησε την συμφωνία που είχε επιτευχθεί για την οριοθέτηση των θαλασσίων ζωνών μεταξύ των δύο χωρών την οποία και πρόσβαλλε μέσω του Συνταγματικού Δικαστηρίου, το οποίο και την ακύρωσε.

⁵⁹ Ο Κων/νος Κατσίφας δολοφονήθηκε από τις ειδικές δυνάμεις της Αλβανικής Αστυνομίας ανήμερα της εθνικής επετείου του "ΟΧΙ" στο χωριό Βουλιαράτες της Βορείου Ηπείρου κατά την ανταλλαγή πυροβολισμών.

⁶⁰ Αρχικά το Popular Movement for the Republic of Kosova (LPRK), τον μετέπειτα LPK και εν συνεχεία το στρατιωτικό σκέλος της οργάνωσης τον Kosovo Liberation Army (KLA).

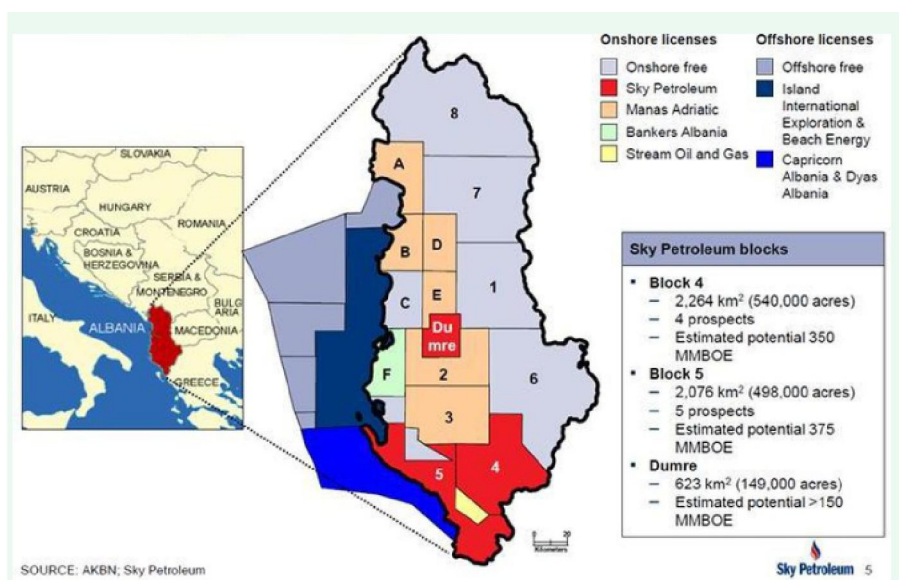
⁶¹ Παράδειγμα αποτελεί η Ελλάδα.

⁶² Η παράδοση αυτή αποτέλεσε έναν από τους λόγους που ο Πάπας Φραγκίσκος επέλεξε την Αλβανία για το πρώτο του ευρωπαϊκό ταξίδι εκτός Ιταλίας τον Σεπτέμβριο του 2014, χαρακτηρίζοντας τη θρησκευτική ανεκτικότητα στην Αλβανία ως «θησαυρό» που θα πρέπει να προστατεύεται.

⁶³ Αυτό είναι αποτέλεσμα του γεγονότος ότι ορισμένοι πήγαν στη Συρία και το Ιράκ να πολεμήσουν στο πλευρό του ISIS.

αντιδράσεις για την συνεχή ισλαμοποίηση⁶⁴ της Αλβανίας από μερίδα του αλβανικού πληθυσμού, γεγονός που προκαλεί τριβές στην αλβανική κοινωνία.

Στον οικονομικό τομέα η Αλβανία προσπάθησε τις τελευταίες δεκαετίες να προσαρμοστεί στο δυτικού τύπου οικονομικό μοντέλο μέσω μεταρρυθμίσεων σε όλους τους τομείς ενώ παράλληλα προσπαθεί να αξιοποιήσει την ύπαρξη ενεργειακών πόρων⁶⁵ στο έδαφος της καθώς και το γεγονός ότι αποτελεί μια από τις πύλες εισόδου⁶⁶ της Ευρώπης. Όμως αυτό δεν ήταν αρκετό καθώς η διαφθορά και το οργανωμένο έγκλημα αποτέλεσαν τροχοπέδη στις όποιες προσπάθειες της να αποκτήσει το ενταξιακό πλεονέκτημα για την ΕΕ και να βελτιώσει προς το καλύτερο τους οικονομικούς δείκτες.

Εικόνα 5 Περιοχές με Ενεργειακούς Πόρους στην Αλβανία
(Πηγή: Sky Petroleum)

Σε πολιτικό επίπεδο το αλβανικό κομματικό πολιτικό σύστημα διαθέτει δύο κύριους πολιτικούς αντίπαλους στο προσκήνιο, το κυβερνών Σοσιαλιστικό Κόμμα και την Αξιωματική Αντιπολίτευση, το Δημοκρατικό Κόμμα, τα οποία μοιράζονται

⁶⁴ Όπως παρατίθεται και στην έκδοση της ετήσια αναφοράς (2017) European islamophobia report Η οποία εκδίδεται από την Seta – Foundation for political, Economic and social research (Μη Κρατικό Τουρκικό Ινστιτούτο) υπάρχει αριθμός περιστατικών που δηλώνουν την άρνηση-αντίδραση του αλβανικού πληθυσμού σε ενέργειες όπως η κατασκευή νέων τζαμιών κ.α. Παράλληλα γεγονότα όπως η κάλυψη του αγάλματος του εθνικού ήρωα των Αλβανών στην κεντρική πλατεία των Τιράνων κατά την ετήσια μουσουλμανική εορτή Eid al-Adha πυροδότησε νέα πάθη στην αλβανική κοινωνία. Επίσης εδώ πρέπει να αναφερθεί και η αντίδραση μερίδας του πληθυσμού στην διείσδυση της Τουρκίας στην Αλβανία μέσω της χρηματοδότησης κατασκευής νέων τεμενών. Περισσότερα σχετικά με την ισλαμοφοβία στην Αλβανία στον παρακάτω σύνδεσμο <http://www.islamophobiaeurope.com/wp-content/uploads/2018/04/Albania.pdf>

⁶⁵ Όπως η αναζήτηση προσφορών για την εξόρυξη ενεργειακών πόρων από την περιοχή 5 του αλβανικού ενεργειακού χάρτη όπως στο <https://seenews.com/news/albania-invites-bids-for-onshore-oil-exploration-629712>

⁶⁶ Έργα όπως ο αγωγός TAP συγκλίνουν στο γεγονός αυτό.

διαδοχικά την νομή της εξουσίας από την πτώση του κομμουνισμού και μετέπειτα, με την συμβολή μικρότερων κομμάτων (Emerson 2010). Οι σχέσεις τους όλα αυτά τα χρόνια είναι άκρως ανταγωνιστικές ενώ στην τελευταία εκλογική ανάμετρηση ήταν έντονη η ένταση και οι κατηγορίες μεταξύ των δυο μονομάχων. Η συγκρουσιακή αυτή κατάσταση και οι πολιτικές τους επιλογές έχουν οδηγήσει σε ένα μακροχρόνιο πολιτικό αδιέξοδο αποτέλεσμα του οποίου είναι αφενός η κατακρήμνιση της αξιοπιστίας του πολιτικού συστήματος, αφετέρου η επικίνδυνη καθυστέρηση της ενταξιακής διαδικασίας της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Αρμακόλας & Φετά 2012).

Εικόνα 6 Οι έδρες των Αλβανικών κομμάτων μετά τις εκλογές του 2018
(Πηγή www.wikipedia)

Σε αυτό το πλαίσιο τα τελευταία χρόνια νέες κομματικές αφίξεις εμφανίστηκαν, με τις πιο σημαντικές αυτές που εντάσσονται στην δεξιά πτέρυγα του πολιτικού σκηνικού. Κόμματα όπως το εθνικιστικό «Ερυθρόμαυρη Συμμαχία» (Aleanca Kuq e Zi - AK) και το κόμμα των Τσάμηδων ή αλλιώς «Κόμμα για Δικαιοσύνη, Ολοκλήρωση και Ενότητα» (PDIU) με τον ακραίο λαϊκίστικο λόγο επιδίωξαν την αλλαγή της πολιτικής θεματολογίας κινούμενα στα θολά νερά των αμιγώς εθνικών αλβανικών ζητημάτων (Αρμακόλας&Φετά 2012). Αποτέλεσμα ήταν τα δύο μεγαλύτερα κόμματα, προκειμένου να ανακόψουν την δυναμική των εθνικιστικών δυνάμεων, να δημιουργήσουν ένα νέο πατριωτικό προσωπείο και να επιδείξουν βαρύτητα στα εθνικά ζητήματα όπως για παράδειγμα η αλλαγή πολιτικής από πλευράς του αλβανικού σοσιαλιστικού κόμματος το 2012 με επισκέψεις στην κοιλάδα του Πρέσεβο κ.α. (Armakolas&Feta 2012).

Πέρα λοιπών των διαπιστωμένων προβλημάτων σε τομείς της δημόσιας διοίκησης, της δικαιοσύνης, της δημόσιας τάξης και ασφάλειας η Αλβανία αποτελεί μια ιδιαίτερη χώρα, η οποία προσπαθεί να βρει τον βηματισμό της στο Δυτικό κόσμο. Κύριος αντικειμενικός σκοπός της συνεχίζει να αποτελεί η είσοδος της

στην Ε.Ε και για αυτό τον λόγο υλοποιεί αριθμό μεταρρυθμίσεων που όμως απαιτούν σημαντική βελτίωση όπως και αυτό εμφανίζεται ξεκάθαρα στην έκθεση⁶⁷ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής της ΕΕ.

Κοσσυφοπέδιο

Η περιοχή του Κοσσυφοπεδίου βρίσκεται στο κέντρο της Βαλκανικής και αποτελεί ζωτικό χώρο αυτής καθώς η γεωγραφική της θέση αποτελεί κομβικό σημείο για την σύνδεση Βορρά- Νότου και Δύσης - Ανατολής της βαλκανικής χερσονήσου (Λουμάκης 1998). Πέρα όμως από την γεωγραφική-στρατιωτική του αξία υπάρχει και η ιστορική του υπεραξία η οποία φαίνεται από το γεγονός ότι τόσο οι Σέρβοι όσο και οι Αλβανοί του Κοσσόβου το διεκδικούν ως κοιτίδα της ιστορίας τους.

Οι Σέρβοι από το 1389 με την ένδοξη μάχη στην ομώνυμη περιοχή και την κατάλυση του μεσαιωνικού σερβικού Βασιλείου από τους Οθωμανούς αναπολούσαν την κατάκτηση του Κοσσόβου , ενώ οι Αλβανοί το συνδέουν με την ιστορική ύπαρξη και συνέχεια τους στην περιοχή (Κωφός 1998). Ωστόσο, οι δύο λαοί χάραξαν διαφορετική πορεία κατά την διάρκεια της οθωμανικής κυριαρχίας. Ο εξισλαμισμός των Αλβανών, που εγκαθίστανται μαζικά στο Κόσσοβο και αναλαμβάνουν σημαντικά καθήκοντα στη διοίκηση της περιοχής, τους φέρνει αντιμέτωπους με τους πρώτους. Οι αιώνες πέρασαν και ο σερβικός εθνικοαπελευθερωτικός αγώνας του 19^{ου} αιώνα οδήγησε αρχικά στην δημιουργία του Βασιλείου της Σερβίας ενώ αργότερα η επιτυχία στους Βαλκανικούς Πολέμους έφερε την προσάρτηση νέων εδαφών, ανάμεσα σε αυτά και του βιλαετίου του Κοσσόβου (Κωφός 1998).

Η έλευση του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου φέρνει νέα αλλαγή στην περιοχή καθώς τμήμα της Σερβίας και το μεγαλύτερο μέρος του Κόσσοβου, καταλαμβάνονται από την Αλβανία⁶⁸. Η συνέχεια είναι γνωστή, ο αντιφασιστικός αγώνας και η νίκη των παρτιζάνων του Τίτο, οδήγησε στην δημιουργία της

⁶⁷ <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/20180417-albania-report.pdf>

⁶⁸ Το Βασίλειο της Αλβανίας γνωστό και ως Μεγάλη Αλβανία ήταν προτεκτοράτο του Βασιλείου της Ιταλίας. Ήταν ουσιαστικά μια ένωση της Ιταλίας με την Αλβανία. Η Αλβανία διοικείτο από Ιταλούς διοικητές, αφού καταλήφθηκε στρατιωτικά από τη Φασιστική Ιταλία, από το 1939 μέχρι το 1943.

μεταπολεμικής Γιουγκοσλαβίας με το Κόσσοβο να αποτελεί πλέον τμήμα της (Vickers 1998).

Στα μεταπολεμικά χρόνια τα διάφορα Γιουγκοσλαβικά Συντάγματα παρείχαν ενα καθεστώς αυτονομίας⁶⁹ στην συγκεκριμένη περιοχή ενώ οι εσωτερικές πολιτικές αλλαγές επέτρεψαν την εξομάλυνση των σχέσεων των Σέρβων με τους Αλβανούς. Τα πράγματα αρχίζουν να αλλάζουν στις αρχές της δεκαετίας του 80' με τις πρώτες συγκρούσεις μεταξύ του σερβικού και του αλβανικού στοιχείου⁷⁰ (Κωφός 1998).

Εν τω μεταξύ, το αλβανικό στοιχείο υπερτερεί πληθυσμιακά έναντι του σερβικού, λόγω του υψηλού ποσοστού γεννήσεων και της διαρκούς αποχώρησης των Σέρβων από την περιοχή όπως αυτό αντικατοπτρίζεται και στον παρακάτω πίνακα με την απογραφή του πληθυσμού της περιοχής από το τέλος του Β΄ Παγκόσμιου Πόλεμου μέχρι τις μέρες μας.

Population census Year	Total population	Of which in per cent			
		Alb.	Serbian	Others	Total
1948	729 000	68	24	8	100
1953	808 000	65	23	11	100
1961	964 000	67	24	9	100
1971	1 244 000	74	18	8	100
1981	1 584 000	77	13	10	100
1991	1 956 000	82	10	8	100

**Εικόνα 7 Συνολικός Πληθυσμός του Κοσσόβου και Πληθυσμιακό ποσοστό ανά εθνότητα
(Πηγή www.ask.rks-gov.net)**

⁶⁹ Σύμφωνα με το πρώτο Σύνταγμα της Ομοσπονδιακής Λαϊκής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας το 1946, στο άρθρο 202 αναφέρεται ότι η «Αυτόνομη Περιοχή Κόσσοβο – Μετόχια» αποτελεί συνιδρυτικό τμήμα της Λαϊκής Δημοκρατίας της Σερβίας. Στη συνέχεια το δεύτερο Σύνταγμα του 1963, παραχωρεί ευρύτερη αυτονομία στο Κόσσοβο, μετατρέποντας την Αυτόνομη Περιοχή σε Αυτόνομη Επαρχία, ενώ ο όρος «μειονότητα», με τον οποίο χαρακτηρίζονται οι Αλβανοί του Κόσσοβου, αντικαθίστανται από τον όρο «εθνότητα». Με το νέο Σύνταγμα της χώρας, το 1974 διευρύνονται εντυπωσιακά τα όρια αυτονομίας της επαρχίας. (Vickers 1998).

⁷⁰ Τον Μάρτιο του 1981, αρχίζουν στο Κόσσοβο μαζικές διαδηλώσεις φοιτητών, με αίτημα την απόκτηση του καθεστώτος της Ομόσπονδης Δημοκρατίας, ενώ εμφανίζονται τα πρώτα αποσχιστικά συνθήματα. Τα γεγονότα πυροδοτούν νέα μέτρα καταστολής. Αρχίζει, μια περίοδος συγκρούσεων, καταστολής και αντιποίνων μεταξύ των δύο εθνοτήτων η οποία κορυφώνεται το Νοέμβριο του 1989, με την τροποποίηση του Συντάγματος της Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας της Σερβίας, από τον τότε πρόεδρο Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς, με βάση την οποία καταργείται, ουσιαστικά, το καθεστώς της Αυτόνομης Επαρχίας. Η απάντηση των Αλβανών της επαρχίας έρχεται ένα μήνα αργότερα με την ίδρυση του Δημοκρατικού Συνδέσμου του Κόσσοβου, υπό την ηγεσία του Ιμπραήμ Ρουγκόβα, και την διεκδίκηση ανεξαρτησίας από το Βελιγράδι, με τη διακήρυξη που υιοθετεί τον Ιούλιο του 1990 το, μη αναγνωρισμένο από την Σερβία, Κοινοβούλιο του Κόσσοβου. Λίγους μήνες αργότερα, στις 28 Σεπτεμβρίου 1990, υιοθετείται το νέο Σύνταγμα της Δημοκρατίας της Σερβίας, με το οποίο καταργείται και τυπικά η αυτονομία της επαρχίας του Κοσσόβου(Κωφός 1998).

Την ίδια κρίσιμη περίοδο, το τέλος του Ψυχρού Πολέμου επιφέρει κοσμογονικές αλλαγές επιταχύνοντας τις εξελίξεις στη Γιουγκοσλαβία, συντελώντας στην επανεμφάνιση παλαιών αντιπαλοτήτων και στην αναβίωση των εθνικισμών. Ο διαμελισμός της Γιουγκοσλαβίας με την απόσχιση της Σλοβενίας αρχικά και στη συνέχεια της Κροατίας και κατόπιν ο πόλεμος της Βοσνίας – Ερζεγοβίνης, οδηγούν αναπόφευκτα και στο Κόσσοβο.

Οι φωνές για ανεξαρτησία στο Κόσσοβο πληθαίνουν και εμφανίζεται στο προσκήνιο την περίοδο 1997-98 ο Απελευθερωτικός Στρατός του Κόσσοβου⁷¹(UCK) ο οποίος πιστεύει ότι ο μόνος τρόπος επίτευξης της ανεξαρτησίας είναι η ένοπλη σύγκρουση με το Βελιγράδι. Η δράση του UCK φέρνει την άμεση αντίδραση των σερβικών στρατιωτικών και παραστρατιωτικών δυνάμεων και οι εχθροπραξίες κλιμακώνονται, καθιστώντας αναπόφευκτη την εμπλοκή της Δύσης. Η προσπάθεια για ειρηνική επίλυση αποτυγχάνει και στις 24 Μαρτίου του 1999 ξεκινά ο 78 ημερών βομβαρδισμός της Σερβίας από τις Νατοϊκές δυνάμεις. Ο πόλεμος στο Κοσσυφοπέδιο, ο οποίος αποτελεί τον πρώτο «ανθρωπιστικό πόλεμο», τερματίζεται στις 10 Ιουνίου του 1999 , με την απόφαση 1244⁷² (1999) του ΣΑ των ΗΕ (Perritt 2010).

Ο πολιτικός διάλογος⁷³ συνεχίστηκε μεταξύ των δύο πλευρών με την γνωστή αποτυχημένη κατάληξη, το Σχέδιο Αχτισάρι⁷⁴ . Όπως ήταν αναμενόμενο η μη αποδοχή υιοθέτησης του παραπάνω σχεδίου από την σερβική πλευρά,

⁷¹ Απελευθερωτικός Στρατός του Κοσσυφοπεδίου ήταν αλβανική παραστρατιωτική οργάνωση που ζητούσε την απόσχιση του Κοσσυφοπεδίου από την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990.

⁷² Το 1244 εξουσιοδοτούσε τον σχηματισμό μιας μεταβατικής πολιτικής διοίκησης, υπό την οποία, «ο λαός του Κόσσοβου θα μπορούσε να απολαμβάνει ουσιαστική αυτονομία εντός της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας (ΟΔΓ)». Το ψήφισμα οδήγησε στην ίδρυση της Μεταβατικής Διοικητικής Αποστολής των ΗΕ στο Κόσσοβο (UNMIK) υπό την ηγεσία ενός ειδικού αντιπροσώπου του Γενικού Γραμματέα (ΓΓ) των ΗΕ ενώ ο τομέας της ασφάλειας τέθηκε υπό την αιγίδα του NATO με την σύσταση της KFOR.

⁷³ Τα ΗΕ όρισαν το 2005 μια ομάδα επαφής προκειμένου να γίνει έναρξη πολιτικού διαλόγου μεταξύ των δύο πλευρών στο πλαίσιο των καθορισμένων του ψηφίσματος 1244 για το καθορισμό του οριστικού καθεστώτος μέσω πολιτικής διαδικασίας. Το αδιέξοδο στις συνομιλίες οδήγησαν τον επικεφαλής της ομάδας επαφής να υποβάλλει το ομώνυμο σχέδιο το οποίο προέβλεπε την απόσχιση της περιοχής από επαρχία της Σερβίας και την δημιουργία ενός ανεξάρτητου κράτους υπό πολιτικοστρατιωτική επιτήρηση για κάποιο χρονικό διάστημα.

⁷⁴ Ο Μάρτι Οίβα Κάλεβι Αχτισάρι (23 Ιουνίου 1937-) είναι πρώην Πρόεδρος της Φινλανδίας (1994-2000) κάτοχος του Βραβείου Νόμπελ Ειρήνης (2008) και διπλωμάτης των Ηνωμένων Εθνών και μεσολαβητής, γνωστός για την διεθνή εργασία του στην ειρήνη . Ήταν εμπλεκόμενος στην διαδικασία ειρήνευσης στην περιοχή του Κόσσοβου μεταξύ Σέρβων και Αλβανών που οδήγησε και στην εκπόνηση του αντίστοιχου σχεδίου.

οδήγησε την αλβανική στην μονομερή ανακήρυξη της ανεξαρτησίας του Κοσσόβου στις 17 Φεβ 2008 (Perritt 2010).

Οι Σέρβοι προσέφυγαν στον ΟΗΕ ο οποίος παρέπεμψε το ζήτημα στο Διεθνές Δικαστήριο, όπου και η απόφαση ήταν αρνητική για τα Σερβικά συμφέροντα καθώς το Δ.Δ δεν διαπίστωσε καταπάτηση του Διεθνούς Δικαίου από τους Κοσσοβάρους, με την μονομερή ανακήρυξη της ανεξαρτησίας τους. Παρόλα αυτά η Σερβική πλευρά όλο το χρονικό διάστημα που μεσολάβησε από την επέμβαση του NATO το 1999 δεν έμεινε αδρανής αλλά προετοιμάστηκε κατάλληλα δημιουργώντας παράλληλες δομές εξουσίας στις περιοχές που υπερτερούσε το σερβικό στοιχείο. Στην ουσία δημιουργήθηκε ένα κράτος εν κράτη το οποίο συνέχισε τις δραστηριότητες του μέχρι και το 2013⁷⁵, οπότε με την σύναψη της συμφωνίας των Βρυξελλών ξεκινά υπό την αιγίδα της ΕΕ μια προσπάθεια εξομάλυνσης των σχέσεων Κοσσόβου-Σερβίας. (Κουγιαννού 2014).

Σήμερα οι δύο πλευρές συνεχίζουν τις επαφές μεταξύ τους ενώ διάφορες ρηξικέλυτες ιδέες όπως αυτή της ανταλλαγής εδαφών⁷⁶ εμφανίζονται στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων. Η αλήθεια είναι ότι δίχως την οριστική διευθέτηση του θέματος μεταξύ της Σερβίας και του Κοσσόβου θα υπάρχει συνεχώς μια ανατροφοδοτούμενη εστία έντασης με αρνητικές συνέπειες για την οικονομική ανάπτυξη και ευημερία της περιοχής.

Σερβία

Πέρα από την εμπλοκή με το Κοσσυφοπέδιο, η Σερβία διαθέτει στην επικράτεια της και άλλον ένα θύλακα με αλβανικό πληθυσμό, αυτόν της Κοιλάδας του Πρέσεβο και της περιοχής της Μεντβέντα. Η κοιλάδα βρίσκεται πάνω στον υψηλής αξίας άξονα σύνδεσης βορρά-νότου της βαλκανικής χερσονήσου, δίνοντας στρατηγική σημασία στην περιοχή αυτή (Λουμάκης 1998).

Ειδικότερα η συγκεκριμένη περιοχή απλώνεται στο άνω μέρος της κοιλάδας του νότιου Μοράβα, παράλληλα με τον κύριο οδικό άξονα από βορρά προς νότο για ολόκληρα τα Βαλκάνια. Ο δρόμος αυτός ενώνει την Σερβία με την πρωτεύουσα

⁷⁵ Αρχικά διαλύονται οι παράλληλες δομές, κόβεται η χρηματοδότηση της Σερβίας σε ένα ποσοστό 80% περίπου ενώ στις εκλογικές αναμετρήσεις του Κοσσόβου συμμετέχουν και τα κόμματα των Σέρβων.

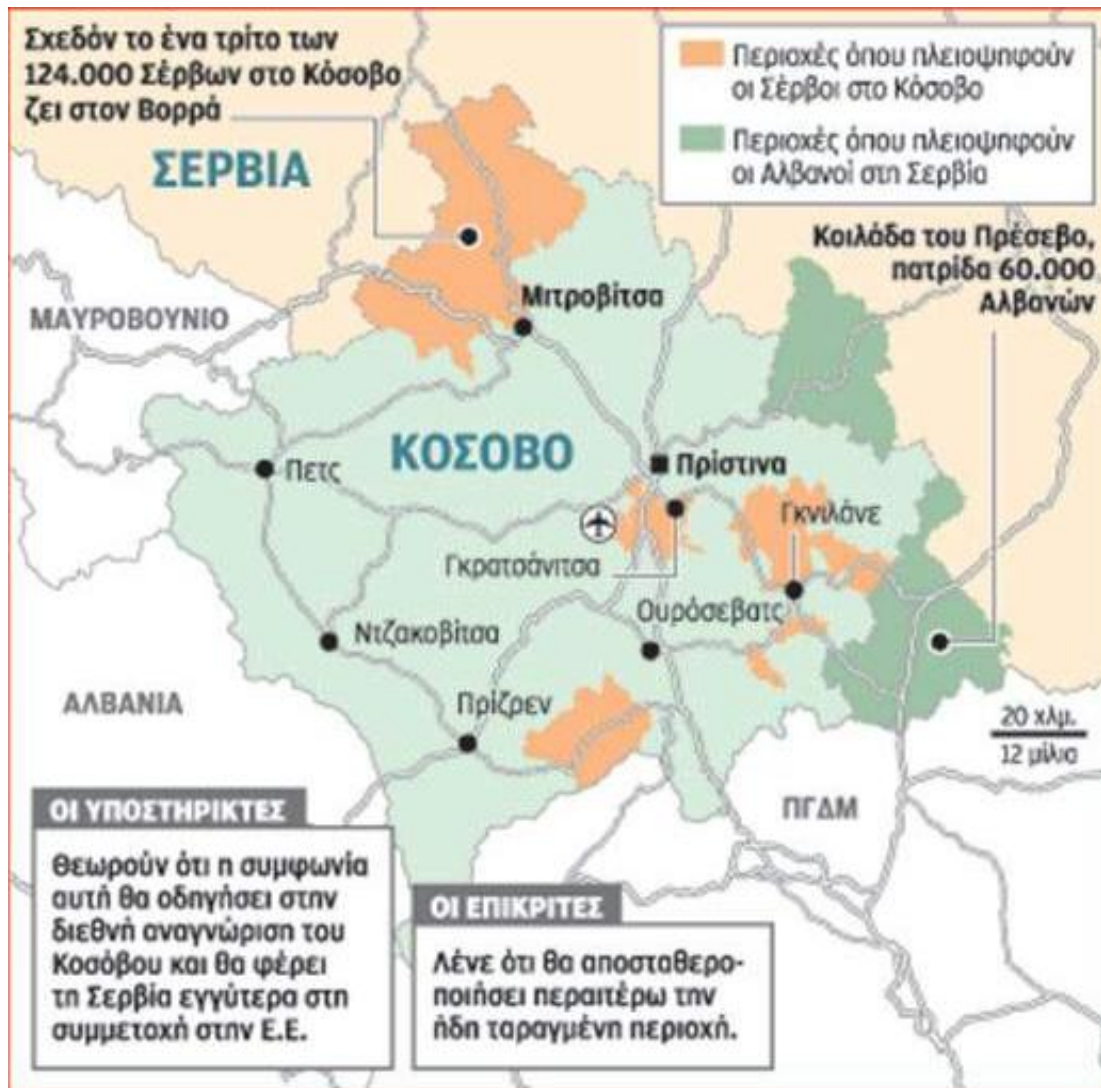
⁷⁶ Τέθηκε το ζήτημα της ανταλλαγής του Βορείου Κόσσοβου με την περιοχή του Πρέσεβο

της ΠΓΔΜ, τα Σκόπια και εν συνεχεία με το λιμάνι της Θεσσαλονίκης, περιλαμβάνοντας τους κύριους οδικούς και σιδηροδρομικούς άξονες μεταξύ Κεντρικής Ευρώπης και Αιγαίου.

Απώλεια της περιοχής για τους Σέρβους θα σημαίνει ότι αυτοί αποκόπτονται από την Ελλάδα και την ΠΓΔΜ δίνοντας το πλεονέκτημα στον αλβανικό παράγοντα να διαδραματίσει κύριο ρόλο στον ευρύτερο χώρο, επιβάλλοντας τις απαιτήσεις του στις κυβερνήσεις της Σερβίας και των Σκοπίων (Churcher 2002).

Αυτή λοιπόν η κοιλάδα αποτελούμενη από τους δήμους του Presevo, Bujanovac και Medveda, στους οποίους κυριαρχεί το αλβανικό στοιχείο και αποκαλείται από μερίδα Αλβανών ως Ανατολικό Κόσσοβο, αποτελεί πεδίο μιας εύθραυστης ισορροπίας μεταξύ της εκάστοτε σερβικής κυβέρνησης, της τοπικής αλβανικής κοινότητας καθώς και των αλβανικών κομμάτων της περιοχής, είτε μετριοπαθών είτε εθνικιστικών αποχρώσεων (Armakolas & Feta 2012).

Ιδιαίτερα σήμερα που έντονη είναι η φημολογία για προσέγγιση της Σέρβικης κυβέρνησης με αυτήν του Κοσσυφοπεδίου προκειμένου να υπάρξει αμοιβαία ανταλλαγή εδαφών μεταξύ της περιοχής αυτής και της περιοχής του Βόρειου Κοσόβου (DieMogina 2018). Μια ανταλλαγή που για κάποιους θα ομαλοποιήσει την κατάσταση καθώς θα ανοίξει ο ευρωπαϊκός δρόμος της Σερβίας ενώ για άλλους θα ανοίξει το κουτί της Πανδώρας στα Βαλκάνια και αυτό γιατί μια ανταλλαγή εδαφών δημιουργεί ένα επικίνδυνο προηγούμενο που μπορεί να πυροδοτήσει ένα περαιτέρω επανασχεδιασμό των συνόρων (Kurchan 2018)(AP 2018).

Εικόνα 8 Η Πρόταση Ανταλλαγής Εδαφών μεταξύ Σερβίας και Κοσόβου
(Πηγή Εφημερίδα Καθημερινή)

Η παραπάνω σαν ιδέα από σερβικής πλευράς δεν θα μπορούσε να θεωρηθεί ως ουτοπική και μη ρεαλιστική. Αρκεί να μελετήσει κάποιος τα δελτία της σερβικής στατιστικής⁷⁷ υπηρεσίας για το 2017 θα διαπιστώσει ότι οι μοναδικές περιοχές που παρατηρείται δημογραφική αύξηση είναι η περιοχή που πλειοψηφεί το αλβανικό στοιχείο.

⁷⁷ Republic of Serbia :Statistical Office of the Republic of Serbia, Number 169 • YearLXVIII, 29/06/2018 Population statistics SERB169 SN40 290618

Εικόνα 9 Δήμοι και Περιφερειακές Σερβικές Ενότητες με Πληθυσμιακή Αύξηση (Πηγή Statistical Office of the Republic of Serbia, Number 169 • 29/06/2018)

Σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής του 2002, καθώς στην επόμενη απογραφή του 2011 ο αλβανικός πληθυσμός αρνήθηκε να συμμετάσχει⁷⁸, το αλβανικό στοιχείο υπερτερεί στους δήμους του Πρέσεβο και του Μπουγιάνοβατς ενώ στο δήμο της Μεντβέντα έχει υψηλό ποσοστό. Το γεγονός αυτό καταδεικνύει την αλβανική πληθυσμιακή υπεροχή στην περιοχή αυτή.

Ethnic composition in the Preševo Valley											
Preševo				Bujanovac				Medveda			
Year	Serbs	Albanians	Total	Year	Serbs	Albanians	Total	Year	Serbs	Albanians	Total
1981	4.204	28.961	33.948	1981	15.914	25.848	46.689	1981	n/a	n/a	n/a
1991	3.206	34.992	38.943	1991	14.660	29.588	49.238	1991	7.205	2.832	10.367
2002	2.984	31.098	34.904	2002	14.782	23.681	43.302	2002	6.535	1.816	8.459
2011	n/a	n/a	3.066*	2011	n/a	n/a	18.542*	2011	n/a	n/a	7.292

*Albanians boycotted the 2011 Population Census. Source: Statistical Office of the Republic of Serbia

Εικόνα 10 Πληθυσμιακή σύνθεση Κοιλάδας Πρέσεβο και Μεντβέντα (Πηγή ELIAMEP Briefing Notes 17 /2012)

Ιστορικά η ένταση μεταξύ των Σλάβων και των Αλβανών αναζωπυρώθηκε και γιγαντώθηκε μετά την εξάπλωση εδαφικά των Σέρβων έναντι της παραπαίουσας Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και τους νικητήριους για αυτούς Βαλκανικούς Πολέμους σε περιοχές που κυριαρχούσε το αλβανικό στοιχείο.

⁷⁸ Σύμφωνα με τη σερβική Στατιστική υπηρεσία και τον ιστότοπο www.wikipedia η πλειοψηφία μπουκόταρε την απογραφή.

Εθνοκάθαρση, σφαγές και μετακινήσεις πληθυσμών είναι γεγονότα που έχουν αποτυπωθεί στην μνήμη των τοπικών πληθυσμών (Churcher 2002).

Η πιο πρόσφατη αναταραχή στη κοιλάδα του Πρέσεβο προέκυψε κατά τη διάρκεια του πολέμου στο Κόσσοβο το 1999, όπου μια ομάδα του KLA⁷⁹, δημιούργησε τον επονομαζόμενο «Απελευθερωτικό Στρατό του Πρέσεβο, της Μεντβέντα και του Μπουγιάνοβατς (Αλβ. Ushtria Çlirimtare e Preshevës, Medvegjës dhe Bujanocit, UÇPMB) (UCPMB⁸⁰) ο οποίος ξεκίνησε επιθέσεις εναντίον των σερβικών δυνάμεων ασφάλειας⁸¹.

Μεταξύ Μαρτίου και Μαΐου του 2001, η διεθνής κοινότητα, πέτυχε μια συμφωνία ειρήνης μεταξύ των Αλβανών και των Σέρβων, η οποία οδήγησε, στην διάλυση του UCPMB, στην επανείσοδο των Σερβικών δυνάμεων ασφάλειας στην εδαφική ζώνη ασφαλείας (GSZ⁸²), και στη δημιουργία ενός πολιτικού σχεδίου – γνωστού ως Covic plan⁸³ που εκτός των άλλων προσπάθησε μέσω της οικονομικής ανάπτυξης να εξομαλύνει τις διαφορές.

Από τότε μέχρι και σήμερα εντάσεις κυρίως σε πολιτικό επίπεδο συνθέτουν το σκηνικό στην περιοχή αυτή, τις οποίες πολλές φορές τις τροφοδοτούν και οι επισκέψεις και δηλώσεις Αλβανών κυβερνητικών αξιωματούχων, οι οποίοι με την εθνικιστική ρητορική δημιουργούν πρόσθετες τριβές και θέτουν νέα θέματα στην πολιτική ατζέντα (Tzimas 2017).

⁷⁹ Απελευθερωτικός Στρατός του Κοσσυφοπεδίου^[3] (αλβανικά: *Ushtria Çlirimtare e Kosovës*, UÇK), αναφερόμενος και ως ΟΥΤΣΕΚΑ, ήταν αλβανική παραστρατιωτική οργάνωση που ζητούσε την απόσχιση του Κοσσυφοπεδίου από την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990 και την ενδεχόμενη δημιουργία μιας Μεγάλης Αλβανίας

⁸⁰ Ο UCPMB στόχευε να διεθνοποιήσει την κακομεταχείριση και τις διακρίσεις των Αλβανών της νότιας Σερβίας από την κεντρική κυβέρνηση και την σερβική πλειονότητα, με στόχο την εξασφάλιση της επέμβασης του NATO κατά όμοιο τρόπο με το Κοσσυφοπέδιο. Ο KLA είχε χρησιμοποιήσει το ίδιο μοτίβο και στο Κόσσοβο και θεωρήθηκε από τον UCPMB ότι θα μπορούσε να επαναληφθεί και στο Πρέσεβο.

⁸¹ Δείτε την έκθεση του ICG N°116 για τα Βαλκάνια, 10 Αυγούστου 2001.

<http://www.bits.de/public/documents/mazedonien/presovo08-01.pdf>

⁸² Η Ground Safety Zone (GSZ) καθορίστηκε ως μια ζώνη των 5 χιλιομέτρων η οποία εκτείνεται πέρα των ορίων της περιοχής του Κόσσοβου εντός των εδαφών της τότε απομένουσας Γιουγκοσλαβίας σύμφωνα με την στρατιωτική τεχνική συμφωνία μεταξύ του NATO(KFOR) και της κυβέρνησης της τότε ομοσπονδιακής δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας.

⁸³ Σύμφωνα με το σχέδιο που εκπόνησε ο Σέρβος υπουργός εξωτερικών Nebojsa Covic προέβλεπε τον σχηματισμό πολύ-εθνικών μονάδων της αστυνομίας, διενέργεια νέων τοπικών εκλογών, ενώ τα μέσα ενημέρωσης απελευθερώθηκαν σημαντικά, με αποτέλεσμα να υπάρξει ημερήσιος τύπος και τηλεόραση στα Αλβανικά

Η ένωση λοιπόν του κομματιού αυτού με το γειτονικό Κοσσυφοπέδιο φάνταζε τότε και φαντάζει και σήμερα ως την μοναδική λύση για τους αλβανικούς πληθυσμούς της περιοχής, αποτελώντας παράλληλα και την πολιτική ατζέντα των τοπικών αλβανικών κομμάτων. Από καιρό σε καιρό τα τοπικά αλβανικά κόμματα και η τοπική αυτοδιοίκηση με κοινές δηλώσεις, όπως τον Ιούλιο του 2018⁸⁴(Pajaziti 2018) ή μέσω μιας κοινής πλατφόρμας όπως το 2006 ζητούν την διοικητική αποκέντρωση και την εδαφική αυτονόμηση της περιοχής από την Σερβία και δευτερευόντως την ενοποίηση με το Κόσσοβο, στηριζόμενα σε ένα παράνομο δημοψήφισμα που διενεργήθηκε στην περιοχή το 1992. Κατά αυτόν τον τρόπο συνδέουν το μέλλον της περιοχής τους με τις εξελίξεις στο Κόσσοβο, επιμένοντας στην αρχή της αμοιβαιότητας μεταξύ των δικαιωμάτων που έχουν ή πρόκειται να αποκτήσουν οι Σέρβοι του Βόρειου Κοσσόβου και αυτών των κατοίκων της δικιάς τους περιοχής (Armakolas & Feta 2012).

Σε γενικές γραμμές τα αλβανικά κόμματα της περιοχής αρχικά είχαν ως στρατηγική την αποχή από τις σερβικές εκλογές με μόνη συμμετοχή αυτή των εκλογών της τοπικής αυτοδιοίκησης. Ωστόσο αργότερα, μετά το 2007, η στάση αυτή άλλαξε από μέρη τους όπως του κόμματος Party for Democratic Action (PVD) το οποίο συμμετείχε στις σερβικές εκλογικές διαδικασίες. Εν κατακλείδι στον πολιτικό αλβανικό κόσμο της κοιλάδας του Πρέσεβο κυριαρχούν τόσο τα μετριοπαθή κόμματα τα οποία συμμετέχουν στην σερβική πολιτική σκηνή και προσπαθούν να προάγουν μέσω των επίσημων πολιτικών καναλιών το δικό τους πρόγραμμα με την κυβέρνηση του Βελιγραδίου όσο και τα εθνικιστικά αλβανικά κόμματα-οι σπόροι του UCPMB- τα οποία ακολουθούν μια ριζοσπαστική πολιτική, μη συμμετέχοντας στα κοινά της Σερβίας και μάλιστα με αποσχιστικές τάσεις, στοχεύοντας στην ενοποίηση όλων των περιοχών με αλβανικούς πληθυσμούς (Armakolas & Feta 2012) .

⁸⁴ Οι πολιτικοί εκπρόσωποι των Αλβανών στους τρεις δήμους της νότιας Σερβίας, Πρέσεβο, Μπουγιάνοβατς και Μέντβεντζα, απαίτησαν να συμπεριληφθούν στη διαδικασία διαλόγου και της όποιας πολιτικής συμφωνίας μεταξύ Κοσσυφοπεδίου και Σερβίας.

Political Parties in the Preševo Valley	
Party	Leader
Party for Democratic Action Partia për Veprim Demokratik – PVD	Riza Halimi
Democratic Party of Albanians Partia Demokratike e Shqiptarëve – PDSH	Ragmi Mustafa
Democratic Albanian Union Unioni Demokratik i Shqiptarëve – UDSH	Rahmi Zylfiu
Albanian National Movement Lëvizja Kombëtare Shqipëtare – LKSH	Orhan Rexhepi
Movement for Democratic Progress Lëvizja e Progresit Demokratik – LPD	Jonuz Musliu
Democratic Union of the Valley Bashkimi Demokratik i Luginës – BDL	Skënder Destani
National Democratic Party Partia Demokratike Shqipëtare – PDK	Nexhmedin Saqipi
Democratic Party Partia Demokratike – PD	Nagip Arifi

Εικόνα 11 Αλβανικά Πολιτικά Κόμματα της Κοιλάδας του Πρέσεβο
(Πηγή ELIAMEP Briefing Notes 17 /2012)

Party	Votes	%	Seats	+/-
Serbia is Winning (SNS–SDPS–PUPS–NS–SPO–PS–PSS–NDSS–SNP)	1,823,147	48.25	131	-39
SPS–JS–ZS	413,770	10.95	29	-4
Serbian Radical Party	306,052	8.10	22	+22
Enough is Enough	227,626	6.02	16	+16
For a Just Serbia (DS–NS–RS–DSHV–ZZS–ZZŠ)	227,589	6.02	16	-5
Dveri–DSS	190,530	5.04	13	+13
Alliance for a Better Serbia (LDP–LSV–SDS)	189,564	5.02	13	-2
VMSZ–VMDP	56,620	1.50	4	-2
Serbia for All of Us (PLS–PZP–NUPS–SDU)	35,710	0.94	0	New
Bosniak Democratic Union of Sandžak	32,526	0.86	2	+2
Party of Democratic Action of Sandžak	30,092	0.80	2	-1
For A Free Serbia – Oathkeepers	27,690	0.73	0	New
Green Party	23,890	0.63	1	New
Out of spite – United for Serbia – National Alliance	17,528	0.46	0	New
Party for Democratic Action	16,262	0.43	1	-1
Russian Party	13,777	0.36	0	0
Citizen's Group – For Serb Revival	13,260	0.35	0	New
Serbo-Russian Movement	10,016	0.27	0	New
Dialogue – Youth with a Stance	7,744	0.20	0	New

Εικόνα 12 Αποτελέσματα Σερβικών Εκλογών (2016)
(Πηγή www.wikipedia)

Παράλληλα οι πολιτικές ζυμώσεις και επαφές των αλβανικών πολιτικών φορέων της κοιλάδας δεν παραμένουν στο στενό γεωγραφικό πλαίσιο της σερβικής επικράτειας αλλά αλληλεπιδρούν και επηρεάζονται από εξωγενείς της

περιοχής πολιτικούς παράγοντες. Οι συχνές επισκέψεις Αλβανών αξιωματούχων και πολιτικών παραγόντων της κοιλάδας του Πρέσεβο είτε στο γειτονικό Κόσσοβο είτε στην Αλβανία και οι συναντήσεις με πολιτικούς παράγοντες των περιοχών αυτών, συνθέτουν ένα γρίφο για δυνατούς λύτες καθώς κανείς δεν μπορεί να εκτιμήσει με σιγουριά εάν αυτό στοχεύει απλώς στην περαιτέρω ανάπτυξη και σύσφιξη των δεσμών των αλβανικών πληθυσμών ή αποσκοπεί στην δημιουργία ενός άξονα με κοινές επιδιώξεις μεταξύ των αλβανικών κρατικών και μη οντοτήτων της περιοχής των Βαλκανίων. Αντίστοιχα οι επισκέψεις⁸⁵ σε ανώτατο επίπεδο μελών των αλβανικών κυβερνήσεων ή πολιτικών κομμάτων, πέρα της χρησιμοποίησής τους ως μέσο πολιτικής σκοπιμότητας και εκμετάλλευσης στο εσωτερικό πολιτικό σκηνικό⁸⁶, εμπίπτουν στην λογική του αυτόκλητου προσάτη και υπερασπιστή των αδυνάτων. Οι συνεχείς δηλώσεις παραγόντων της Αλβανικής εξωτερικής πολιτικής όπως του Υπουργού εξωτερικών Μπουσατι⁸⁷ κατά την πρόσφατη συνάντησή του με πολιτικούς φορείς του Πρέσεβο, στοχεύουν στο να χρησιμοποιηθεί το ζήτημα της κοιλάδας του Πρέσεβο ως ένα διαπραγματευτικό χαρτί μεταξύ Σέρβων και Αλβανών στα λοιπά ανοιχτά ζητήματα του Κοσόβου.

**Εικόνα 13 Αφίσα στην Κοιλάδα του Πρέσεβο που Καλωσορίζει τον Αλβανό Πρόεδρο (2017)
(Πηγή www.balkansight)**

⁸⁵ Παράδειγμα αποτελεί η επίσημη επίσκεψη του Αλβανού Προέδρου Νισάνι στο Πρέσεβο τον Μάρτιο του 2017.

⁸⁶ Όπως η αλλαγή πολιτικής πλεύσης του νύν κυβερνώντος σοσιαλιστικού κόμματος της Αλβανίας από τον τωρινό Πρωθυπουργό που σηματοδοτήθηκε το 2012 με την επίσκεψή του στην κοιλάδα του Πρέσεβο (Armakolas & Feta 2012).

⁸⁷ Η συνάντηση πραγματοποιήθηκε τον Αυγουστο του 2018. Ο υπουργός εξωτερικών της Αλβανίας δήλωσε ότι η αλβανική κυβέρνηση θα συνεχίσει να απαιτεί από τη Σερβία να έχουν περισσότερα δικαιώματα οι Αλβανοί της Κοιλάδας, περισσότερο σεβασμό και συμμετοχή στις διαδικασίες της Σερβίας και ότι είναι μια άμεση υποχρέωση των σερβικών αρχών να παρέχουν πλήρη ικανοποίηση των δικαιωμάτων του αλβανικού πληθυσμού στη Σερβία σε σχέση με τις δεσμεύσεις που απορρέουν από τη διαδικασία των διαπραγματεύσεων για την Ευρωπαϊκή Ένωση, καθώς και τα διεθνή πρότυπα. «Αυτό που ζητάμε από τη Σερβία για εσάς είναι σας παρέχει ούτε περισσότερα ούτε λιγότερα από δικαιώματα που έχουν οι Σέρβοι στο Κοσσυφοπέδιο».

Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας

Το γιουγκοσλαβικό σύνταγμα του 1944 καθόρισε ως έκτη σοσιαλιστική δημοκρατία, αυτή της σοσιαλιστικής δημοκρατίας της Μακεδονίας, η οποία σύμφωνα με τον διοικητικό διαχωρισμό της Γιουγκοσλαβίας περιελάμβανε περιοχές που κατοικούνταν και από αλβανικό πληθυσμό. Οι Αλβανοί, ο μοναδικός από τους λαούς της Βαλκανικής που η πλειοψηφία του πληθυσμού του έμεινε έξω από τα όρια του εθνικού αλβανικού κράτους που ιδρύθηκε το 1912, μοιράστηκαν μέσα στο πολυεθνικό οικοδόμημα της Γιουγκοσλαβίας στις τρεις από τις έξι σοσιαλιστικές δημοκρατίες.

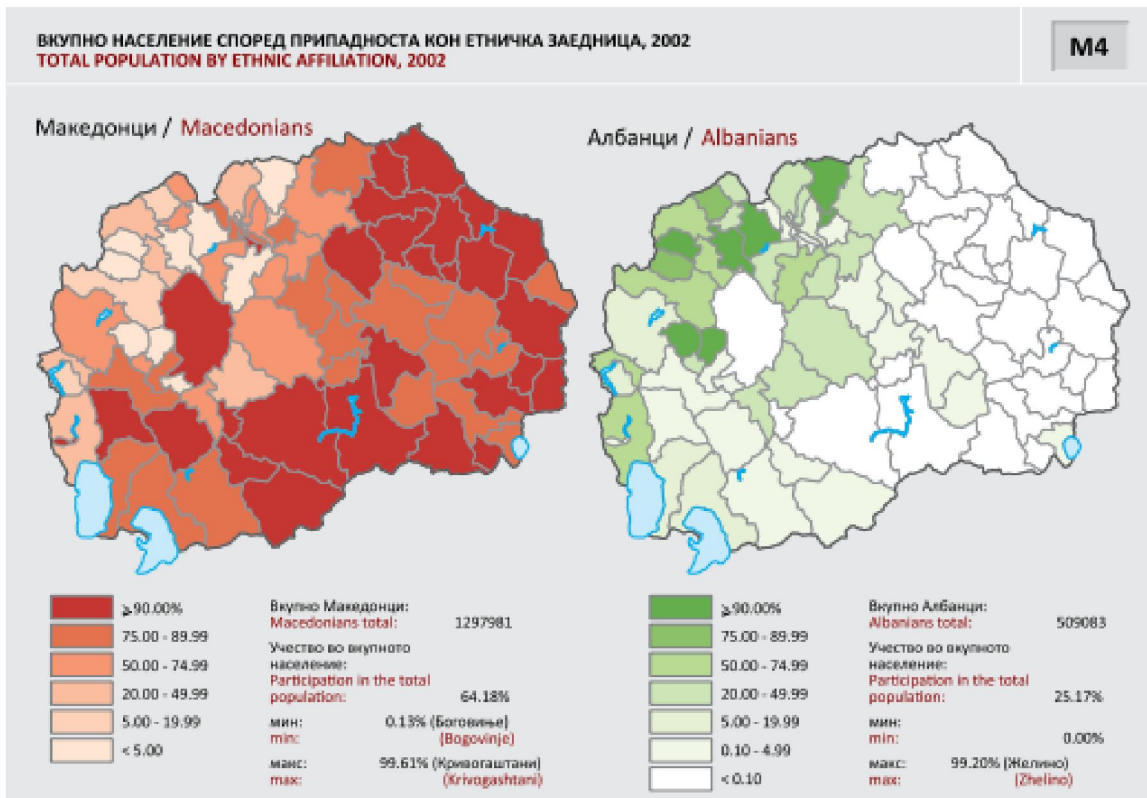
Στην ΠΓΔΜ όπως φαίνεται και από τον παρακάτω πίνακα, που περιλαμβάνει στοιχεία από πληθυσμιακές απογραφές που πραγματοποιήθηκαν μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, το αλβανικό στοιχείο σημείωσε αξιοσημείωτη αύξηση, ιδιαίτερα μετά το 1991. σε αντίθεση με το Σλαβομακεδονικό που κατέγραψε πτωτικές τάσεις σε σύγκριση με το συνολικό πληθυσμό.

Ethnic group	census 1948		census 1953		census 1961		census 1971		census 1981		census 1991		census 1994 ¹		census 2002	
	Number	%	Number	%	Number	%	Number	%	Number	%	Number	%	Number	%	Number	%
Macedonians	789,648	68.5	860,699	66.0	1,000,854	71.2	1,142,375	69.3	1,281,195	67.0	1,328,187	65.3	1,295,964	66.6	1,297,981	64.2
Albanians	197,389	17.1	162,524	12.5	183,108	13.0	279,871	17.0	377,726	19.8	441,987	21.7	441,104	22.7	509,083	25.2

Εικόνα 14 Πληθυσμός της ΠΓΔΜ με τις κύριες εθνοτικές ομάδες από το 1948-2002 (Πηγή Statistical Yearbook of the Republic of Macedonia⁸⁸ 2016)

Πιο αναλυτικά, σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής του 2002, το 65% περίπου του πληθυσμού αποτελείται από Σλαβομακεδόνες ενώ ένα υψηλό ποσοστό της τάξης του 25% το αποτελούν οι Αλβανοί, οι οποίοι υπερτερούν αριθμητικά κυρίως στο βορειοδυτικό τμήμα της χώρας όπως φαίνεται και στον παρακάτω χάρτη.

⁸⁸ Στην παρούσα εργασία δημοσιεύονται οι πηγές χωρίς να λαμβάνεται υπόψη το θέμα της ονομασίας της ΠΓΔΜ.

Εικόνα 15 Περιοχές της ΠΓΔΜ ανά εθνοτική ομάδα σύμφωνα με την απογραφή του 2002 (Πηγή Statistical Yearbook of the Republic of Macedonia 2016)

Ο αλβανικός εθνικισμός από την μια μεριά και η Σλαβομακεδονική εθνικιστική ρητορεία και πολιτική αποτέλεσαν εμπόδια στην εξεύρεση και δημιουργία κατάλληλων συνθηκών για την ενότητα των δύο εθνοτήτων καθώς και την πορεία προς ένα κοινό μέλλον. Οι συνεχείς διακρίσεις εις βάρος των Αλβανών από την Σλαβική πλειοψηφία σε όλους τους τομείς της κρατικής διοίκησης, από την εκπαίδευση μέχρι τον δημόσιο τομέα, αποτέλεσαν την μήτρα για την εχθρότητα μεταξύ των δύο κοινοτήτων.

Οι Αλβανοί βλέποντας την δημογραφική δυναμική τους απαίτησαν να θεωρηθούν ως η δεύτερη συνιστώσα εθνότητα της Δημοκρατίας και να αποκτήσουν ισότιμη πρόσβαση στους πόρους και τους τομείς του δημόσιου τομέα.

Παρόλο το γεγονός ότι αλβανικά κόμματα συμμετείχαν στις εκάστοτε σχηματιζόμενες κυβερνήσεις, αυτό δεν ήταν ικανό να βελτιώσει την ζωή και τις συνθήκες διαβίωσης του αλβανικού στοιχείου. Στην πραγματικότητα οι Αλβανοί παρέμειναν άνευ εκπροσώπησης σε όλα τα επίπεδα της οικονομίας, το οποίο δεν

μπορεί να εξηγηθεί από το χαμηλό επίπεδο προσόντων τους αλλά κυρίως από τις διακρίσεις⁸⁹ που υφίστανται (Brunnbauer 2002).

Η συνεχής επιθετική και βίαιη άρνηση των αλβανικών απαιτήσεων από τις εκάστοτε Σλαβομακεδονικές κυβερνήσεις δημιούργησε γόνιμο έδαφος για την ανάπτυξη του αλβανικού εξτρεμισμού ιδιαίτερα μεταξύ του πληθυσμού, το οποίο δεν είχε να κερδίσει κάτι από τα ήδη εν εξουσία αλβανικά κόμματα (Brunnbauer 2002). Και αυτό δεν άργησε να έρθει στην επιφάνεια με τον χειρότερο τρόπο, μέσω των εθνοτικών συγκρούσεων του 2001⁹⁰ που προσάναμμα τους ήταν ο γειτονικός πόλεμος του Κοσσυφοπέδιου (Αθανασά 2017).

Στη συνέχεια μετά από έξωθεν πολιτικές πιέσεις ακολούθησε η συμφωνία της Αχρίδας⁹¹, στις 13 Αυγούστου 2001, με την οποία αναγνωριζόταν ο πολυεθνικός χαρακτήρας του κράτους, με την αλβανική πλευρά να αναγνωρίζει τα θεσμικά όργανα της ΠΓΔΜ, εγκαταλείποντας οποιαδήποτε φιλοδοξία απόσχισης.

Η πολιτική ζωή στην ΠΓΔΜ συνέχιστηκε τα επόμενα χρόνια με συνεχείς διακυμάνσεις στις σχέσεις των δυο μεγάλων σλαβομακεδονικών κομμάτων, του εθνικιστικού VMRO-DPMNE (Internal Macedonian Revolutionary Organization – Democratic Party for Macedonian National Unity) και του σοσιαλιστικού Social Democratic Union of Macedonia (SDSM) (Feta&Tika 2016). Αποκορύφωμα των εντάσεων αποτέλεσε τον Φεβρουάριο του 2015 η υπόθεση τηλεφωνικών

⁸⁹ Σύμφωνα με στοιχεία το 2001 το 84.5% των εργαζομένων ανήκαν στην σλαβική εθνότητα και μόνο το 7,5% στην αλβανική ενώ η πλειοψηφία των ανέργων ανήκε και αυτή στο αλβανικό στοιχείο με ποσοστό 20%. Επίσης το 1997 μόνο το 10% του συνολικού αριθμού των δημοσίων υπαλλήλων, ανήκε στο αλβανικό στοιχείο ενώ με ένα ανάλογα μικρό ποσοστο της τάξης του 4% ήταν στελεχωμένη η αστυνομία με αλβανικής καταγωγής προσωπικό (Brunnbauer 2002).

⁹⁰ Τον Φεβρουάριο του 2001 πυροδοτήθηκε έναρξη εθνοτικών συγκρούσεων με αφετηρία την βομβιστική επίθεση εναντίον ενός αστυνομικού τμήματος σε αλβανικό χωριό της δυτικής Π.Γ.Δ.Μ. και τον θάνατο ενός αστυνομικού. Ακολούθησαν ένοπλες συγκρούσεις των Αλβανών αυτονομιστών του Εθνικού Απελευθερωτικού Στρατού (UCK στα αλβανικά ή National Liberal Army), οι οποίοι σημειωτέον προερχόταν από το γειτονικό Κοσσυφοπέδιο, και του κρατικού στρατού, κυρίως στις περιοχές του Τετονο και του Κουμανο, με κορύφωση την κρίση στο Αρασίνοβο. Στις 12 Ιουνίου 2001, εκατοντάδες αντάρτες του NLA κατέλαβαν το παραπάνω χωριό μόλις 8 χιλιόμετρα από την πρωτεύουσα και απείλησαν την στοχοποίηση στρατηγικών στόχων εντός της πόλης όπως το αεροδρόμιο, τα διυλιστήρια κ.α. Η κρίση έλαβε τέλος με την στρατιωτική επέμβαση των δυνάμεων ασφαλείας και την επέμβαση του NATO και της ΕΕ για άρση των εχθροπραξιών και απομάκρυνση των ανταρτών από την περιοχή.

⁹¹ Η Συμφωνία περιλάμβανε επίσης διατάξεις για την τροποποίηση των επίσημων γλωσσών της χώρας, με κάθε γλώσσα που ομιλείται πάνω από το 20% του πληθυσμού να είναι συνεπίσημη με τη σλαβομακεδονική ενώ παράλληλα τιθόνταν οι βάσεις για την εξάλειψη των διακρίσεων στο δημόσιο τομέα. Δυστυχώς από τις πρώτες μέρες εφαρμογής της συμφωνίας φάνηκε η αδυναμία υλοποίησης μέρους των αποφασισμένων μέτρων. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα τις αντιδράσεις της αλβανικής πλευράς οι οποίες εκφράστηκαν ακόμα και με ένοπλο τρόπο.

υποκλοπών⁹², την οποία κατήγγειλε ο τότε επικεφαλής της αντιπολίτευσης και νυν Πρωθυπουργός της ΠΓΔΜ Ζόραν Ζάεφ. Δυστυχώς όλα αυτά τα χρόνια ο εντεινόμενος σλαβομακεδονικός εθνικισμός έχει καταστεί δημιουργός προβλημάτων στις εύθραυστες σχέσεις των δύο κυρίαρχων εθνοτήτων της ΠΓΔΜ (Ντόκος 2016).

Σήμερα η αλλαγή πολιτικού σκηνικού, που ακολούθησε την υπό μια διετία παρατεταμένη πολιτική κρίση στην ΠΓΔΜ, με την έλευση στον κυβερνητικό θώκο του σοσιαλιστικού- κόμματος, έφερε νέα πνοή και δυναμική τόσο στα δρώμενα στην εσωτερική πολιτική της ΠΓΔΜ όσο και στην χρόνια διαμάχη με την Ελλάδα, με αποκορύφωμα την συμφωνία των Πρεσπών⁹³.

Όλη αυτή η πολιτική ένταση επηρέασε και το αλβανικό κομμάτι της πολιτικής ζωής της ΠΓΔΜ. Τα δύο αλβανικά παραδοσιακά κόμματα το DUI (Democratic Union for Integration) και το DPA (Democratic Party of Albanians) πλαισιώθηκαν από νέα αλβανικά κόμματα που βρήκαν την πολιτική ευκαιρία να κατηγορήσουν τα παλιά κόμματα ότι είχαν απεμπολήσει την αρχική εντολή της πλήρους εφαρμογής της Συμφωνίας της Αχρίδας και την ισότιμη εκπροσώπηση των Αλβανών στην ΠΓΔΜ (Feta&Tika 2016).

Καταλύτης αλλαγών και περαιτέρω πολιτικών εξελίξεων αποτέλεσαν οι βουλευτικές εκλογές του 2016 όπου το DUI και το νεοεισελθόν στο Κοινοβούλιο BESA (στα ελληνικά πίστη) στήριξαν από την πρώτη στιγμή το δεύτερο σε ψήφους κόμμα, το SDSM, και όχι τον νικητή των εκλογών το VMRO, το οποίο έλαβε 51 έδρες έναντι 49 του δευτέρου. Οι εκλογές έδειξαν την δυναμική των νέων αλβανικών κομμάτων τα οποία συρρικνωσαν την εκλογική βάση των παλιών, πρεσβεύοντας μια νέα προοπτική για τους Αλβανούς της ΠΓΔΜ με τον επανακαθορισμό της πολιτικής κατεύθυνσης της χώρας μέσω του πολιτικού διαλόγου και της ενεργής συμμετοχής των Αλβανών στα πολιτικά δρώμενα της ΠΓΔΜ (Feta&Tika 2016). Τα αποτελέσματα των εκλογών του 2016 με την

⁹² Περισσότερα για το θέμα των υποκλοπών που απασχόλησε την ΠΓΔΜ στα παρακάτω ηλεκτρονικά άρθρα <http://www.kathimerini.gr/861715/article/epikairothta/kosmos/ta-proswpa-ths-polyxrwms-epanastashs>
<http://www.kathimerini.gr/805515/article/epikairothta/kosmos/to-goyotergkeit-toy-nikola-gkroyefski>
<http://www.kathimerini.gr/809285/article/epikairothta/kosmos/pgdm-diavhma-ee-gia-thlefwnikes-parakoloy8hseis-diplwmatwn>

⁹³ Η διαδικασία των συμφωνηθέντων βρίσκεται σε εξέλιξη με τήρηση ενός συγκεκριμένου χρονοδιαγράμματος από τις δύο πλευρές.

κατανομή των εδρών καθώς και ο εκλογικός χάρτης της επικράτειας όπου εμφανίζονται καθαρά οι περιοχές ανά δημοτικό διαμέρισμα με κυρίαρχο το αλβανικό στοιχείο, φαίνονται στον παρακάτω πίνακα και χάρτη της ΠΓΔΜ.

Party	Votes	%	Seats	+/-
VMRO-DPMNE coalition	454,577	39.39	51	-10
Social Democratic Union coalition	436,981	37.87	49	+15
Democratic Union for Integration	86,796	7.52	10	-9
Besa Movement	57,868	5.01	5	New
Alliance for Albanians	35,121	3.04	3	New
Democratic Party of Albanians	30,964	2.68	2	-5
"VMRO for Macedonia" coalition	24,524	2.13	0	New
The Left	12,120	1.05	0	New
"CCJ-Third Block" coalition	10,028	0.87	0	New
Liberal Party	3,840	0.33	0	0
Party for Democratic Prosperity	1,143	0.10	0	0
Invalid/blank votes	37,870	-	-	-
Total	1,191,832	100	120	-3
Registered voters/turnout	1,784,416	66.79	-	-

Εικόνα 16 Εκλογικά Αποτελέσματα 2016
(Πηγή State Election Commission -<http://rezultati.sec.mk>).

Εικόνα 17 Νικητές Εκλογών ανά Δημοτικό Διαμέρισμα
(Πηγή State Election Commission -<http://rezultati.sec.mk>).

Η κίνηση στήριξης του σοσιαλιστικού κόμματος από τα προαναφερόμενα αλβανικά κόμματα και η συμμετοχή τους στην κυβέρνηση συνεργασίας υπό το κλίμα ενός παζαρέματος μεταξύ των εμπλεκόμενων πλευρών, θεωρήθηκε ότι ήταν υποκινούμενη και κατευθυνόμενη από την Αλβανική κυβέρνηση⁹⁴ η οποία μέσω της επονομαζόμενης Αλβανικής Πλατφόρμας ή Πλατφόρμας των Τιράνων, κατηγορήθηκε ότι προσπάθησε να παρέμβει στην εσωτερική πολιτική σκηνή της ΠΓΔΜ.

⁹⁴ Στα τέλη Δεκεμβρίου 2016, ο πρωθυπουργός της Αλβανίας, Εντι Ράμα, προσκάλεσε τα τέσσερα κόμματα της αλβανικής μειονότητας των Σκοπίων στα Τίρανα, κατά τη διάρκεια της οποίας εκπονήθηκε η «Πλατφόρμα των Τιράνων». Η πλατφόρμα καλεί σε ανακήρυξη των αλβανικών ως επίσημης γλώσσας, από κοινού με τη σλαβομακεδονική, και ζητεί την προώθηση ριζικής μεταρρύθμισης της Δικαιοσύνης και την έναρξη ενταξιακών διαπραγματεύσεων των Σκοπίων με την Ευρωπαϊκή Ένωση και το NATO

**Εικόνα 18 Η Πλατφόρμα των Τιράνων
(Πηγή Europeanwesternbalkans.com).**

Το παραπάνω αποτελεί για την αντιπολιτευση αλλά και τον Πρόεδρο της ΠΓΔΜ αποδεικτικό στοιχείο της ενδοτικής πολιτικής της νέας κυβέρνησης έναντι της αλβανικής εθνότητας και την ζημιογόνο πολιτική που εφαρμόζει η Κυβέρνηση των σοσιαλιστών σε κρίσιμα ζητήματα που αφορούν την ίδια την συνοχή του κράτους της ΠΓΔΜ. Σημείο κορύφωσης θεωρείται η επικείμενη εφαρμογή της συμφωνίας των Πρεσπών, η οποία ανοίγει νέες προοπτικές για την ΠΓΔΜ και τον ετερόκλητο πληθυσμό της.

Οι Αλβανοί κάτοικοι της περιοχής από την δημιουργία του κράτους της ΠΓΔΜ στηρίζουν σθεναρά και έχουν ως πρώτη προτεραιότητα τους την ένταξη της χώρας στους κόλπους της ΕΕ και του ΝΑΤΟ, βάζοντας σε δεύτερη θέση το ζήτημα του ονόματος. Όπως δείχνουν μετρήσεις κοινής γνώμης που πραγματοποιήθηκαν το χρονικό διάστημα 2014-2017, με δείγμα και από τις δύο εθνότητες, το ζήτημα της ονομασίας της χώρας δεν ενδιαφέρει καθόλου τον αλβανικό πληθυσμό καθώς η είσοδος στους ευρωπαϊκούς θεσμούς θεωρείται ότι αποτελεί το μείζον και αυτό που θα καλυτερέψει τις συνθήκες διαβίωσής του (Damjanovski 2018).

Do you want/ support Macedonia to become a member of the European Union?	2014			2016			2017		
	General results	Ethnic Macedonians	Ethnic Albanians	General results	Ethnic Macedonians	Ethnic Albanians	General results	Ethnic Macedonians	Ethnic Albanians
Yes, even if membership in the EU is conditioned by changing the country's name	26	15	61	22	13	55	33	19	80
Yes, but without concessions for the country's name	63	74	28	66	74	36	45	56	9
No	6	7	2	9	10	5	15	18	5
I don't know	4	3	8	3	2	4	6	6	5

Εικόνα 19 Μέτρηση Κοινής Γνώμης στην ΠΓΔΜ σχετικά με την Ονομασία της Χώρας
(Πηγή IDSCS Institute for Democracy “Societas Civilis” – Skopje)

Αυτό αντικατοπτρίζεται ξεκάθαρα και στην στάση των οπαδών του μεγαλύτερου αλβανικού κόμματος των Σκοπίων του DUI, όπου σύμφωνα με τα στοιχεία του παρακάτω πίνακα, αυξήθηκε το ποσοστό που στηρίζει την είσοδο στην ΕΕ με οποιαδήποτε ονομασία της χώρας ακόμα και της μη συνταγματικής.

Do you want/ support Macedonia to become a member of the European Union?	2014					2017				
	VMRO-DPMNE	SDSM	DUI	None	Undecided	VMRO-DPMNE	SDSM	DUI	None	Undecided
Yes, even if membership in the EU is conditioned by changing the country's name	10%	39%	76%	43%	16%	12%	35%	84%	25%	37%
Yes, but without concessions for the country's name	83%	59%	22%	45%	79%	60%	58%	10%	43%	51%
No	7%	2%	2%	11%	5%	28%	8%	6%	32%	13%

Εικόνα 20 Στάση των Οπαδών του Μεγαλύτερου Αλβανικού Κόμματος της ΠΓΔΜ σχετικά με το θέμα της Ονομασίας
(Πηγή IDSCS Institute for Democracy “Societas Civilis” – Skopje)

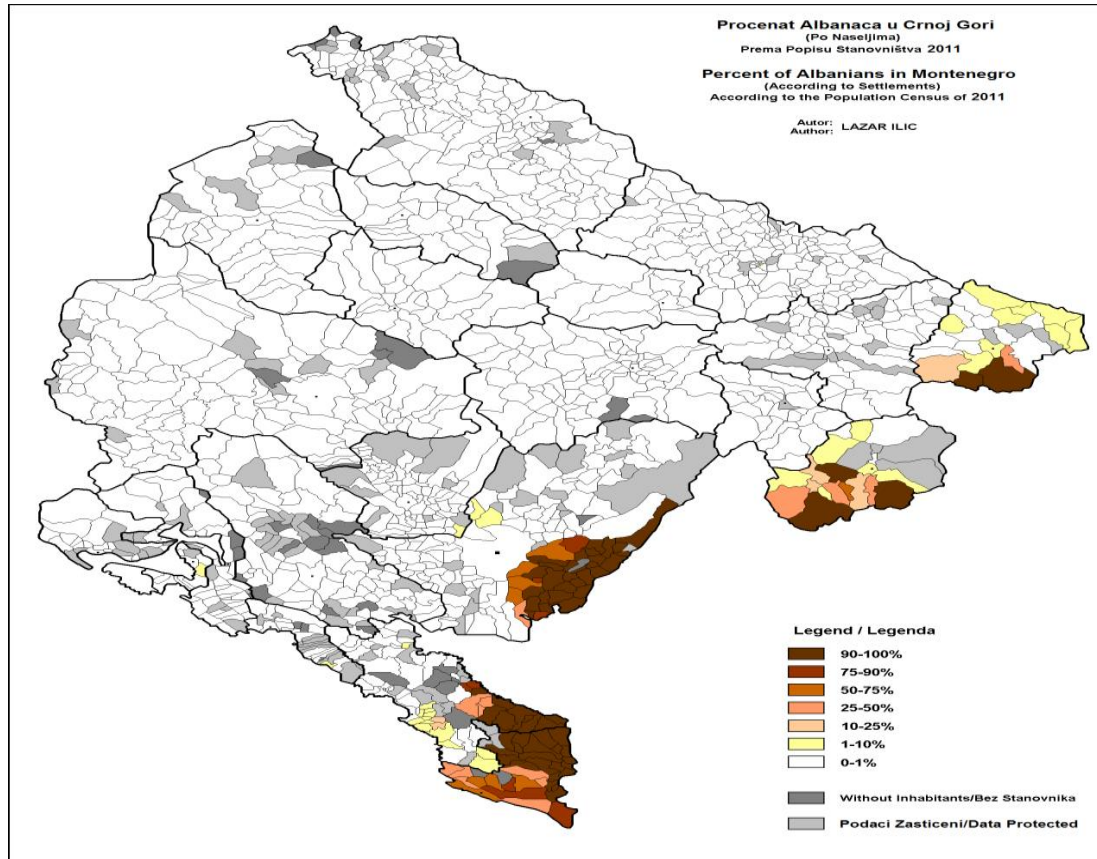
Ωστόσο τα αποτελέσματα του δημοψηφίσματος για την εφαρμογή της συμφωνίας των Πρεσπών που διενεργήθηκε στα Σκόπια τον Σεπτέμβριο του 2018 ήταν απογοητευτικά. Από την μία μεριά έδειξαν την σταθερή υποστήριξη του αλβανικού στοιχείου στην ευρωατλαντική προοπτική της χώρας ενώ από την άλλη εμφάνισαν τον σκεπτικισμό και την αδυναμία της σλαβικής πλειοψηφίας να αποδεχθεί έναν έντιμο συμβιβασμό με την ελληνική πλευρά για την συνολική διευθέτηση των διαφορών των δύο πλευρών. Το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος και οι επόμενες πολιτικές διεργασίες πιθανόν να οδηγήσουν σε περαιτέρω εντάσεις μεταξύ των εθνοτήτων καθώς πάντα σε τέτοιες περιπτώσεις βρίσκουν ευκαιρία τα ακραία στοιχεία της κάθε πλευράς να συμπληρώσουν το πολιτικό κενό.

Συμπερασματικά παράγοντες όπως η μελλοντική διεύρυνση της ΕΕ με την ένταξη και της ΠΓΔΜ, η υλοποίηση των μεταρρυθμίσεων που έχουν συμφωνηθεί από την συμφωνία της Αχρίδας και μετέπειτα καθώς και η προσέγγιση-επηρεασμός του αλβανικού πληθυσμού και των αλβανικών κομμάτων από τα Τίρανα αποτελούν μεταβλητές οι οποίες θα καθορίσουν το μέλλον των πληθυσμών της περιοχής.

Μαυροβούνιο

Οι Αλβανοί του Μαυροβουνίου αποτελούν την μεγαλύτερη μη σλαβική εθνική ομάδα η οποία καταλαμβάνει το 4.91% περίπου του συνολικού πληθυσμού της χώρας. Κατοικούν κυρίως στις νοτιοανατολικές και ανατολικές περιοχές, δίπλα στα σύνορα με το Κοσσυφοπέδιο και την Αλβανία. Αποτέλεσαν για πρώτη φορά πολίτες της χώρας μετά την εδαφική επέκταση του Μαυροβουνίου έναντι της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, το 1878.

Αν και αποτελούν μικρό ποσοστό σε σχέση με τον υπόλοιπο πληθυσμό, η αλβανική κοινότητα συμβάλλει στα πολιτικά δρώμενα της χώρας, γεγονός που φάνηκε κατά το δημοψήφισμα του 2006 για ανεξαρτησία από την Σερβία, όπου η πλειοψηφία τους ψήφισε υπέρ αυτής, με την ψήφο τους να διαμορφώνει το τελικό αποτέλεσμα (Zejnullahi 2015).

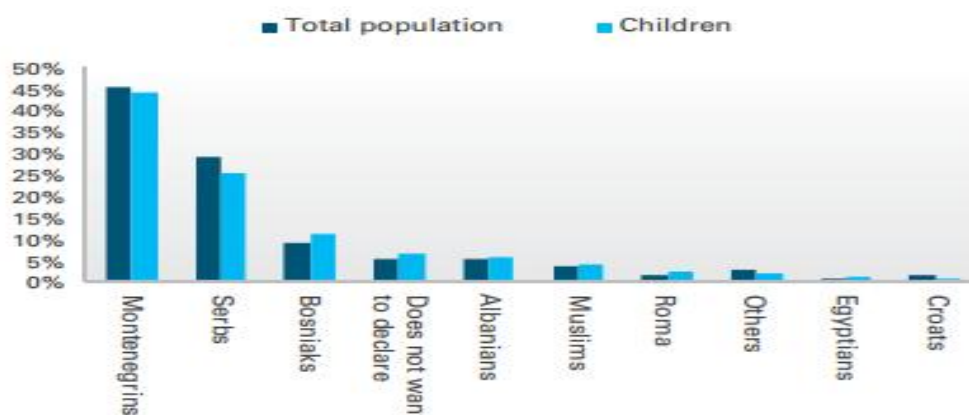
Εικόνα 21 Περιοχές που κατοικούν Αλβανικοί Πληθυσμοί στο Μαυροβούνιο
(Πηγή www.en.wikipedia.org/wiki/Albanians_in_Montenegro)

Οι Αλβανοί του Μαυροβουνίου ήταν από τους πρώτους που συγκρότησαν πολιτικούς φορείς στην χώρα, όπως την Δημοκρατική Συμμαχία (Democratic League). Μάλιστα το 2008 ιδρύθηκε στην χώρα το Εθνικό Αλβανικό Συμβούλιο με σκοπό να εκπροσωπεί τα πολιτικά συμφέροντα της αλβανικής κοινότητας. Αυτό όμως που χαρακτηρίζει γενικά την πολιτική ζωή των Αλβανών του Μαυροβουνίου είναι η ύπαρξη πολλών μικρών πολιτικών κόμματος και η μη ενοτητα τους τόσο σε τοπικό-περιφερειακό επίπεδο όσο και σε ολόκληρη την χώρα (Zejnullahi 2015). Βέβαια αυτό τείνει να αλλάξει τα τελευταία χρόνια με την εμπλοκή και καθοδήγηση της κυβέρνησης των Τιράνων, όπου έχει ως απώτερο σκοπό τον συνασπισμό των πολιτικών αλβανικών φορέων του Μαυροβουνίου ώστε να επιτευχθούν τα μέγιστα πολιτικά αποτελέσματα και πίεση στην εκάστοτε κεντρική κυβέρνηση (Mejdini 2017).

Προβλήματα που απασχολούν την αλβανική τοπική κοινότητα είναι η υπό εκπροσώπηση τους στο δημόσιο τομέα, η μετανάστευση του πληθυσμού, η προκατάληψη και η μη κανονική συμμετοχή τους στην οικονομική ζωή της χώρας.

Επίσης υπάρχουν θέματα με την εκπαίδευση. Οι καταρτισμένοι δάσκαλοι είναι ελάχιστοι ενώ πολλά από τα μαθήματα της αλβανικής γλώσσας και ιστορίας δεν είναι ενταγμένα στο πρόγραμμα διδασκαλίας (Peoples 2018). Επιπρόσθετα μια από τις κύριες εκπαιδευτικές απαιτήσεις της κοινότητας είναι η ίδρυση ενός αλβανικού πανεπιστημίου προκειμένου οι σπουδαστές να μην φεύγουν για τα πανεπιστήμια της Πρίστινα και της Αλβανίας.

Πέρα από τα προβλήματα υπάρχει και η θετική πλευρά για το μέλλον της αλβανικής κοινότητας καθώς η ποσοστιαία αναλογία παιδιών σε σχέση με τον συνολικό πληθυσμό είναι μεγαλύτερη, γεγονός που δηλώνει την αυξητική δυναμική⁹⁵ της υπόψη κοινότητας.

Εικόνα 22 Συνολικός Πληθυσμός και τα Παιδιά ανά Εθνικότητα
(Πηγή UNICEF "CHILDREN IN MONTENEGRO DATA FROM THE 2011 CENSUS")

Από την άλλη μεριά η ύπαρξη τριβών τόσο μεταξύ των διαφόρων συνιστώσων εθνοτήτων⁹⁶ όσο και της πολιτικής κατεύθυνσης που θα πρέπει να ακολουθήσει η χώρα -την πορεία της Ε.Ε και του NATO ή της Ρωσίας- δυναμιτίζουν την κατάσταση, αναδεικνύοντας το πόσο ρευστό είναι το πολιτικό

⁹⁵ Τα στοιχεία προέρχονται από την απογραφή του 2011 στην μελέτη της UNICEF Montenegro "Children In Montenegro Data From The 2011 Census"

⁹⁶ Ο σχεδιασμός για την κατασκευή ενός αγάλματος του εθνικού ήρωα των Αλβανών του "Skenderbej" στην πόλη Ulcinj έχει δημιουργήσει ένταση μεταξύ της αλβανικής κοινότητας και της κοινότητας που πρόσκειται στους Σέρβους <http://www.balkaninsight.com/en/article/albanian-hero-monument-sparks-debate-in-montenegro-08-02-2018> .

Επίσης τον Ιούλιο του 2018 μια ομάδα Αλβανών με αρχηγό πολιτικό στέλεχος του Αλβανικού Δημοκρατικού κόμματος του Μαυροβουνίου προσπάθησε να αποτρέψει τα θυράνοιξια εκκλησίας στην περιοχή του Ulcinj από τον Μητροπολιτη Αμφιλόχιο του Μαυροβουνίου http://www.spc.rs/eng/group_albanians_tried_stop_metropolitan_amfilohije_officiate_liturgy_svach_near_ulcinj

σκηνικό στην χώρα⁹⁷. Επίσης η όχι και τόσο μακρινή σύγκρουση Σέρβων και Κοσσοβάρων Αλβανών έχει επηρεάσει αναπόφευκτα και την ζωή στο Μαυροβούνιο ενώ διασυνοριακά θέματα όπως η οριοθέτηση (demarcation) των συνόρων με το Κοσσυφοπέδιο συντηρούν την ένταση στην περιοχή⁹⁸.

Παρόλα αυτά η ένταξη της χώρας το 2017 στο NATO, ως το 29ο μέλος της Βορειοατλαντικής Συμμαχίας έδωσε νέα πνοή σταθερότητας και ελπίδας, αφήνοντας πίσω μια περίοδο ανασφάλειας, δημιουργώντας κατάλληλες συνθήκες οικονομικής ανάκαμψης. Οι περισσότεροι Αλβανοί πολίτες υποστήριξαν με θέρμη την ένταξη της χώρας στο NATO καθώς και την προοπτική ένταξης στην ΕΕ.

Αλβανική Διασπορά

Ο όρος Διασπορά⁹⁹ αναφέρεται σε ανθρώπους που ανήκουν σ' ένα συγκεκριμένο έθνος και μετακινούνται ή των οποίων οι πρόγονοι μετακινήθηκαν και τώρα κατοικούν σε διαφορετικά μέρη του κόσμου. Κατά αυτόν τον ορισμό η εγκατάσταση μιας εθνοτικής ομάδας σε ένα νέο μέρος δεν είναι μόνο η πρώτη γενιά μεταναστών αλλά και οι απόγονοί τους.

Η μακροχρόνια διαμονή σε μια άλλη χώρα μετατρέπει-μετεξελίσσει τον πολιτισμό, τον τρόπο ζωής και την γλώσσα και όλα εκείνα τα χαρακτηριστικά από τα αρχικά εθνικά χαρακτηριστικά, προ της μετακίνησης, τοποθετώντας την Διασπορά ως μια υποεθνότητα στην νέα κρατική οντότητα υποδοχής.

Τα άτομα της Διασποράς¹⁰⁰ έχουν συνήθως διπλή εθνοτική ταυτότητα, υπόκεινται σε αφομοίωση ενώ σταδιακά ξεχνούν την γλώσσα, την εθνική κουλτούρα και τα έθιμα οδηγούμενοι στην απώλεια της αίσθησης της παλιάς εθνότητας. Η αίσθηση της διαφορετικότητας της Διασποράς, ωστόσο, δεν θα εξαφανιστεί όσο τα μέλη της αντιλαμβάνονται την αντίθεση του «εμείς» και του «αυτοί». Ο σημαντικότερος παράγοντας στο σχηματισμό της συνείδησης της

⁹⁷ Η κατηγορία ότι φιλορώσοι εθνικιστές προσπάθησαν να δολοφονήσουν και να ανατρέψουν τον πρωθυπουργό, Μίλο Τζουκάνοβιτς το 2016 είναι πρόσφατη και έχει δημιουργήσει αντιδράσεις τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό της χώρας.

⁹⁸ Τελικά ύστερα από μια μεγάλη χρονική περίοδο το κοινοβούλιο του Κοσσυφοπεδίου κύρωσε τον Μάρτιο του 2018 την συμφωνία οριοθέτησης των συνόρων με το Μαυροβούνιο προκειμένου να αποκομίσει κέρδη από την ΕΕ.

⁹⁹ <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/diaspora>

¹⁰⁰ Η Διασπορά χωρίζεται σε δύο κύριες ομάδες: την πρώτη γενιά, μετανάστες που έχουν ήδη εθνική και εθνοτική συνείδηση και στις επακόλουθες γενεές που έχουν γεννηθεί και μεγαλώσει στη χώρα υποδοχής

Διασποράς είναι η γνώση της μητρικής γλώσσας από γονείς και άλλα μέλη της οικογένειας, γεγονός που στη συνέχεια προκαλεί το ενδιαφέρον των μελών για την παραδοσιακή κουλτούρα και την επιστροφή στις ρίζες (Kim 2016).

Η Αλβανική Διασπορά¹⁰¹ έπαιξε μεγάλο ρόλο κατά την εθνική αλβανική αφύπνιση του 19^{ου} αιώνα αλλά και μετέπειτα κατά την σύσταση του νέου αλβανικού κράτους (Ευαγγελίδης 2014). Σήμερα μετά και τις ραγδαίες εξελίξεις του τελευταίου τετάρτου του 20^{ου} αιώνα τόσο στον κόσμο όσο και στην Βαλκανική¹⁰², η Αλβανική Διασπορά έχει αποκτήσει μια δυναμική σε διάφορα μέρη του κόσμου αλλά και στην Ελλάδα.

Country	1999	%	2005	%	2010	%
Greece	500,000	67.3	600,000	54.9	750,000	44.0
Italy	200,000	27.0	250,000	22.9	450,000	26.4
USA	12,000	1.6	150,000	13.7	400,000	23.5
United Kingdom	5,000	0.7	50,000	4.6	50,000	2.9
Germany	12,000	1.6	15,000	1.4	15,000	0.9
Canada	5,000	0.7	11,500	1.0	15,500	0.9
Belgium	2,500	<0.3	5,000	0.5	5,000	0.3
Turkey	2,000	>0.3	5,000	0.5	5,000	0.3
France	2,000	>0.3	2,000	0.2	10,000	0.6
Australia	2,000	>0.3	2,000	0.2	2,500	0.2
Switzerland	1,000	<0.1	1,500	<0.1	1,500	<0.1
Netherlands	n.a.	n.a.	1,000	<0.1	1,000	<0.1
TOTAL	743,500	100	1,093,000	100	1,705,500	100

Εικόνα 23 Εκτιμήσεις για τον Αριθμό της Αλβανικής Διασποράς
(Πηγές: α. Remittances, Gender and Development: Albania's Society and Economy in Transition-Russell King, Julie Vullnetari¹⁰³
β. www.pewglobal.org¹⁰⁴)

Σύμφωνα με την Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία και την απογραφή του 2011¹⁰⁵ ο αλβανικός πληθυσμός στην χώρα μας αγγίζει σχεδόν τις 500.000.

¹⁰¹ Αναφερόμαστε στην Διασπορά στην Ιταλία (Arberesh) και στην Αμερική με έδρα την Βοστώνη.

¹⁰² Τέλος του ψυχρού πολέμου, διάλυση της Γιουγκοσλαβίας, πτώση του κομμουνιστικού καθεστώτος στην Αλβανία κ.α.

¹⁰³ Στο συγκεκριμένο βιβλίο περιλαμβάνονται οι πληθυσμιακοί αριθμοί του 1999 και του 2005 από διάφορες μελέτες και πηγές σχετικά με την αλβανική διασπορά ανα τον κόσμο.

¹⁰⁴ Μια πιο αναλυτική εικόνα για την αλβανική διασπορα ανά τον κόσμο μπορείτε να βρείτε στον παρακάτω σύνδεσμο: <http://www.pewglobal.org/2018/02/28/global-migrant-stocks/?country=AL&date=2017>

Την συγκεκριμένη πηγή μνημονεύει και ο Pandeli Majko, ο Αλβανός υπουργός υπεύθυνος για θέματα διασποράς σε παρουσίασή του το 2018. Για περισσότερα στοιχεία επι της επίσημης αλβανικής πολιτικής στον ζήτημα της αλβανικής διασποράς και των μελλοντικών σχεδίων μπορείτε να βρείτε στον παρακάτω σύνδεσμο: https://albania.growthlab.cid.harvard.edu/files/albaniagrowthlab/files/prezantimi_i_ministrit_harvard_2_nadja.pdf

¹⁰⁵ <http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SAM03/->

Ανάμεσα τους πρέπει να υπολογιστεί και ένα μεγάλο μέρος της ελληνικής μειονότητας που ανέρχεται στους 200.000.

Το σύγχρονο αλβανικό κράτος προσπαθεί έστω και με δειλά βήματα να αξιοποιήσει προς επίτευξη των πολιτικών του επιδιώξεων μέσω διαφόρων δράσεων την υπάρχουσα αλβανική Διασπορά. Απογραφή της διασποράς, διενέργεια συνόδων παγκόσμιας εμβέλειας¹⁰⁶, διεξαγωγή συνεδρίων κ.α. είναι ενέργειες που αποσκοπούν στο να χρησιμοποιηθεί η Διασπορά ως ένα εργαλείο άσκησης πολιτικής. Ιδιαίτερα στην Ελλάδα, που αποτελεί ίσως τον κυριότερο προορισμό των Αλβανών μεταναστών, δραστηριοποιείται μεγάλος αριθμός οργανώσεων-συλλόγων όπως οι «The Albanians Migrants League» και «The federation of Albanian Associations», οι οποίοι αποσκοπούν στο να υψώσουν την φωνή της αλβανικής κοινότητας στην χώρα (Collyer 2013).

Μάλιστα τελευταία κυριαρχεί η ιδέα-άποψη ότι η αλβανική διασπορά μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως μια πλατφόρμα, ως ένα μέσο ενσωμάτωσης όλων των περιοχών που κατοικούν αλβανικοί πληθυσμοί στα Βαλκάνια. Κατά αυτόν τον τρόπο η διασπορά μπορεί να διευκολύνει την ενσωμάτωση αυτή λαμβάνοντας υπόψη την αυτοαναγνώρισή της στο εξωτερικό ως μια οντότητα η οποία ανήκει στο αλβανικό έθνος, το οποίο περιλαμβάνει άτομα με διαφορετικές υπηκοότητες που ζουν σε διαφορετικά κράτη (Vullnetari 2013).

¹⁰⁶Η πρώτη παγκόσμια συγκέντρωση της αλβανικής Διασποράς έλαβε χώρα στις 18-20 Νοεμβρίου 2016 στα Τίρανα και είχε τίτλο “UndividedforAlbania”. Κατά την διάρκεια της ο πρωθυπουργός της Αλβανίας απείλησε εμμέσως την Ελλάδα ότι θα πρέπει να ακολουθήσει την αρχή της αμοιβαιότητας σε θέματα που αφορούν την αλβανική κοινότητα που διαβιώνει σε αυτή. <http://www.tiranatimes.com/?p=130105>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο ΑΛΒΑΝΙΚΟΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ

ΕΘΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

Γενικά

Η 11^η Σεπτεμβρίου 2001 αποτέλεσε σημειολογικά την απαρχή ενός νέου κύκλου αναζητήσεων και προκλήσεων για το διεθνές σύστημα. Όσο και να είχαν στο μυαλό τους ορισμένοι μελετητές την αίσια κατάληξη του Ψυχρού Πολέμου που περιγραφόταν με αριστοτεχνικό τρόπο στο «Τέλος της Ιστορίας» του Φράνσις Φουκουγιάμα¹⁰⁷, αυτό δεν κατέσται εφικτό.

Το πολλά υποσχόμενο μονοπολικό σύστημα με μοναδική διαχειρίστρια δύναμη τις ΗΠΑ δεν αποτέλεσε τελικά το ύστατο και μη μεταβαλλόμενο διεθνές σύστημα του 20^{ου} αιώνα. Αντίθετα η αδυναμία αντίληψης από μεριάς των ΗΠΑ του νέου ρόλου που τους επιφύλασσε το διεθνές σύστημα στο ξημέρωμα του 20^{ου} αιώνα, είχε ως αποτέλεσμα να παραχωρήσουν χώρο σε άλλους δρώντες προκειμένου να γεμίσουν το κενό.¹⁰⁸

Κατά αυτόν τον τρόπο διαμορφώθηκαν νέες συνθήκες οι οποίες καθιστούν αναγκαίο τον επαναπροσδιορισμό και τον σχεδιασμό των σχέσεων μεταξύ των διαφόρων δρώντων. Η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας, η κατάρρευση των παλιών συνόρων και διαχωριστικών γραμμών, οι ραγδαίες εξελίξεις στον χώρο της πληροφορίας, ενημέρωσης και επικοινωνίας, καθώς και η εμφάνιση νέων δρώντων στο διεθνές σύστημα συνιστούν το σημερινό τοπίο. Ένα τοπίο που κύριο χαρακτηριστικό του είναι η καθυστερημένη αναγνώριση της φύσης πολλών από τα σημερινά προβλήματα τα οποία όμως για να επιλυθούν απαιτούν συλλογική προσέγγιση από τα κράτη και όχι μεμονωμένη δράση (Ντόκος 2005).

¹⁰⁷ Ο Yoshihiro Francis Fukuyama (γεννήθηκε τον Οκτώβριο του 1952) είναι ένας πολιτικός επιστήμονας και συγγραφέας.

¹⁰⁸ Από τις παραδόσεις στην ΑΔΙΣΠΟ το 2018 για το Μεταπτυχιακό Διεθνείς Σχέσεις και Ασφάλεια από την Καθηγήτρια κ. Μπέλλου Φωτεινή. Η κ. Φωτεινή ΜΠΕΛΛΟΥ είναι Επίκουρη Καθηγήτρια Διεθνών Σχέσεων στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας. Είναι απόφοιτος του Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών και κάτοχος μεταπτυχιακού τίτλου από το τμήμα Διεθνών Σχέσεων του Πανεπιστημίου του Κέντ στο Κάντερμπερπυ της Μεγάλης Βρετανίας και διδάκτορας Διεθνών Σχέσεων του Τμήματος Σπουδών Πολέμου του Βασιλικού Πανεπιστημίου του Λονδίνου (King's College London). Διδάσκει επίσης στο Διατμηματικό Κοινό Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Διεθνείς Σχέσεις και Ασφάλεια με την Ανωτάτη Διακλαδική Πολέμου στη Θεσσαλονίκη.

Ταυτόχρονα νέες απειλές έκαναν την εμφάνιση τους δημιουργώντας αισθήματα ανασφάλειας και αβεβαιότητας με τα οποία η ανθρωπότητα πρέπει να ρθει αντιμέτωπη. Πλέον η απειλή για την ασφάλεια ενός κράτους δεν είναι στρατιωτικής μόνο φύσης ενώ η αντιμετώπισή τους απαιτεί την χρησιμοποίηση όλων των μέσων και εργαλείων που διαθέτει ένα κράτος στην φαρέτρα του.

Η ασφάλεια λοιπόν ως έννοια έχει λάβει σήμερα μια πολυδιάστατη μορφή η οποία προσπαθεί να αντιμετωπίσει ένα ευρύ φάσμα θεμάτων από το πολυσύνθετο αντικείμενο των ασύμμετρων απειλών έως θέματα μόλυνσης του περιβάλλοντος, υπερπληθυσμού, έλλειψης υδάτινων πόρων, μετανάστευσης κ.α. Όλα τα παραπάνω τονίζουν το πόσο σημαντικό είναι το ζήτημα της εθνικής ασφάλειας για τα κράτη στην σημερινή εποχή.

Χρήσιμες Έννοιες

Παραδοσιακά η ασφάλεια στο εσωτερικό μιας κοινωνίας γινόταν αντιληπτή ως η αποτελεσματική αντιμετώπιση του εγκλήματος, η εξασφάλιση της εσωτερικής τάξης από ένα κράτος δικαίου και η σταθερότητα του πολιτικού συστήματος. Οι απειλές της εσωτερικής ασφάλειας αντιμετωπίζονταν από αστυνομικές δυνάμεις ή προσωπικό επιβολής του νόμου. Από την άλλη μεριά, οι εξωτερικές απειλές μιας χώρας, θα μπορούσαν να αντιμετωπιστούν είτε με τη διπλωματία είτε με τη χρήση των στρατιωτικών μέσων του κράτους και ενδεχομένως των συμμάχων της (Μπέλλου 2014).

Σήμερα η ασφάλεια ως έννοια περιλαμβάνει την υποχρέωση κάθε σύγχρονου δημοκρατικού κράτους να προσφέρει στους πολίτες του την δυνατότητα να ευημερούν χωρίς τον φόβο εσωτερικών και εξωτερικών απειλών και κινδύνων. Είναι άρρηκτα λοιπόν συνδεδεμένα με την έννοια του κράτους και των μηχανισμών του. Παράλληλα οι ίδιοι οι πολίτες έχουν την υποχρέωση να υπερασπίζονται το εθνικό συμφέρον και να προωθούν τα συμφέροντα της χώρας τους. Με αυτόν τον τρόπο υλοποιείται μια συνέργεια μεταξύ της λογιζόμενης ασφάλειας σε ατομικό επίπεδο και της ασφάλειας του κράτους σε συλλογικό επίπεδο.

Η Εθνική Ασφάλεια αποτελεί ένα παρεχόμενο προς τους πολίτες αγαθό χωρίς το οποίο η ίδια αρμονική λειτουργία των διαφόρων τομέων του κράτους

παύει να λειτουργεί. Το κράτος σήμερα παρά τις εμφανιζόμενες δυσκολίες αντιμετώπισης ενός εξαιρετικά μεγάλου φάσματος απειλών λειτουργεί λαμβάνοντας υπόψη τόσο τις απειλές που στοχεύουν την εδαφική του ακεραιότητα όσο και την φυσική προστασία των ίδιων του των πολιτών.

Η αντιμετώπιση όλων αυτών των απειλών πραγματοποιείται με την χρησιμοποίηση αριθμού μέσων τα οποία αφορούν την πολιτική, στρατιωτική, οικονομική και πολιτιστική ισχύ που το κράτος δυνητικά διαθέτει. Ο τρόπος λοιπόν που ένα κράτος θα διαχειριστεί ένα εξαιρετικά ευρύ φάσμα απειλών και προκλήσεων αποτελεί αντικείμενο της Στρατηγικής Εθνικής Ασφαλείας (Ντόκος 2005).

Μέσω της Στρατηγικής Εθνικής Ασφαλείας τίθενται οι στόχοι, τους οποίους το κράτος επιθυμεί να πετύχει ενώ στη συνέχεια επιλέγονται τα καταλληλότερα μέσα για την επίτευξη τους. Ο απλοϊκός αυτός ορισμός ταυτίζεται εν γένει με την έννοια της υψηλής στρατηγικής σύμφωνα με την οποία πραγματοποιείται σύνδεση μέσων και στόχων και ρύθμιση της χρήσης αυτών κατά τέτοιον τρόπο ώστε να εδραιώνεται η ασφάλεια και η ευημερία του πληθυσμού.

Κατ'επέκταση ο συνδυασμός όλων εκείνων των μέσων είτε στρατιωτικών είτε άλλου είδους που διαθέτει ένα κράτος με σκοπό την διατήρηση ή επέκταση των συμφερόντων του, εκφράζει την ουσία της Στρατηγικής Εθνικής Ασφαλείας της οποίας όμως η επίτευξη πολλές φορές εκφράζεται με την ίδια την χρήση της ισχύος.

Κράτος και Εθνική Ασφάλεια

Σήμερα υπάρχει έντονη αμφισβήτηση για την δυνατότητα των κυρίαρχων κρατών και κυβερνήσεων να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις της εθνικής ασφάλειας καθώς ασύμμετρες και διεθνικές απειλές δημιουργούν πρόβλημα στο να υπάρξει σαφή διάκριση μεταξύ εσωτερικής και διεθνούς ασφάλειας.

Τα κράτη έχουν το καθένα τη δική του στρατηγική ασφαλείας διαμορφούμενη τόσο από το ιστορικό παρελθόν τους όσο και από την στρατηγική του κουλτούρα. Όμως την σημερινή εποχή όλα είναι αλληλένδετα. Γι αυτό τον λόγο απαιτούνται πολιτικές οι οποίες θα πρέπει να περιλαμβάνουν ως ζωτικά τους συστατικά νέες δομές και θεσμούς και καταρτισμένο προσωπικό που να στηρίζεται

στην χρησιμοποίηση των νέων τεχνολογιών. Όλα τα παραπάνω βέβαια θα αποδώσουν εφόσον καθοριστεί μια συγκεκριμένη στρατηγική (Emea 2018).

Ελλάδα και Στρατηγική Εθνικής Ασφαλείας

Η Ελλάδα παρά το γεγονός ότι απολαμβάνει όλα τα προνόμια της συμμετοχής της ως ενεργό μέλος της ΕΕ και του ΝΑΤΟ, βρίσκεται σε συνεχή επαγρύπνηση εξαιτίας της γεωγραφικής της θέσης καθώς τοποθετείται σε μια περιοχή που χαρακτηρίζεται από έντονη ρευστότητα και αστάθεια, ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια.

Ως χώρα που έχει επιλέξει το διεθνές δίκαιο ως θεμέλιο λίθο της ασκούμενης εξωτερικής της πολιτικής, έχοντας θέσει ως άξονες αναφοράς το σεβασμό των κυριαρχικών της δικαιωμάτων, της εδαφικής της ακεραιότητας και της ανεξαρτησίας της (Ντόκος 2005) προσπαθεί να διαφυλάξει το υπάρχον status quo προς χάριν της εθνικής της ασφάλειας. Προκειμένου να το πετύχει έχει επενδύσει, ιδιαίτερα μετά από την Τουρκική εισβολή στην Κύπρο και τον συνεχιζόμενο τουρκικό αναθεωρητισμό, στην εσωτερική της ενδυνάμωση με την αγορά νέων οπλικών συστημάτων προσπαθώντας να έχει όσο το δυνατό αρτιότερες τεχνολογικά και ετοιμοπόλεμες Ένοπλες Δυνάμεις (ΕΔ). Παράλληλα και ειδικά μετά την δεκαετία του 1980 έδωσε βάρος και στην εξωτερική εξισορρόπηση με την επανείσοδο της στο ΝΑΤΟ, την ένταξή της στην τότε ΕΟΚ καθώς και σε διεθνείς οργανισμούς και θεσμούς. Κύριος λόγος της μεταστροφής της αυτής ήταν το γεγονός ότι η συνεχής αγορά πολεμικού υλικού και το εξοπλιστικό κυνήγι των Τούρκων επιβάρυνε οικονομικά τον εθνικό προϋπολογισμό (Αντωνάκης 1999).

Δυστυχώς όμως η Ελλάδα εκτός από την ατυχία να γειτονεύει με μια αναθεωρητική δύναμη, η οποία εφαρμόζει με ιδιαίτερη επιτυχία στρατηγικές όπως το bandwagon for profit και την πολιτική του τσακαλιού (Litsas 2014), διέπραξε το λάθος να έχει υιοθετήσει επί μακρόν χρονικό διάστημα την κουλτούρα του «αδύνατου¹⁰⁹», η οποία αποτέλεσε τροχοπέδη στην ανάπτυξη μιας συνεκτικής, διαχρονικής και με ξεκάθαρους αντικειμενικούς σκοπούς, στρατηγικής εθνικής

¹⁰⁹Underdog Culture αποτελεί χαρακτηριστικό γνώρισμα της ελληνικής κοινωνίας για τριάντα χρόνια η οποία περιλαμβάνει εσωστρέφεια, ξενοφοβία, προσέγγιση των θεμάτων και ερμηνεία των διεθνών εξελίξεων υπό συνομωσιολογικό πρίσμα, κρατικό προσανατολισμό και ροπή προς δομές που έχουν σχέση με το πελατειακό καθεστώς (Ντόκος 2005).

ασφαλείας. Παρά τις όποιες προσπάθειες που ακολούθησαν από τα μέσα της δεκαετίας του 90¹¹⁰ η Ελλάδα δεν μπόρεσε να αναπτύξει μια ξεκάθαρη εθνική στρατηγική ασφαλείας. Από την μελέτη της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής διαπιστώνεται ότι δεν υπάρχει η ανάλογη θεσμική διάσταση μέσω της οποίας θα γίνει η απαραίτητη λήψη αποφάσεων αλλά όλες οι στρατηγικές αποφάσεις αποτέλεσαν αποτέλεσμα προσωπικών εκτιμήσεων των ληπτών αποφάσεων.

ΕΛΛΑΔΑ ΑΠΕΙΛΕΣ-ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΣΤΟ ΕΓΓΥΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Γενικά

Το σύγχρονο περιβάλλον ασφαλείας έχει καταστήσει σαφές σε όλους την πολυπλοκότητα του και την ύπαρξη μεγάλου αριθμού μεταβλητών, οι οποίες αν δε ληφθούν υπόψη, η καθεμιά ξεχωριστά με τα εγγενή χαρακτηριστικά της, θα προκαλέσουν ανεπανόρθωτη ζημιά στο εκάστοτε νοούμενο εθνικό συμφέρον.

Σήμερα νέες απειλές έχουν προβάλλει οι οποίες σχετίζονται με ένα ευρύ φάσμα ζητημάτων. Ζητήματα των οποίων η αντιμετώπιση δεν πρέπει να είναι μονοδιάστατη αλλά πολύπλευρη εξετάζοντας έναν μεγάλο αριθμό πτυχών, ξεφεύγοντας από την παραδοσιακή απειλή που απευθυνόταν εναντίον της εδαφικής κρατικής ακεραιότητας.

Πολλές φορές οι μη συμβατικές αυτές απειλές ενέχουν κινδύνους και προκλήσεις οι οποίες διαφεύγουν της προσοχής των οργάνων-θεσμών που ασχολούνται με την εθνική ασφάλεια. Παρόλα αυτά δεν θα πρέπει να υποτιμούνται ή να υποβιβάζεται η σημασία τους. Παρακάτω γίνεται αναφορά στις απειλές που αντιμετωπίζει η Ελλάδα σήμερα.

Παραδοσιακές Απειλές

- **Τουρκική Απειλή**

Η πιο σοβαρή απειλή που αντιμετωπίζει σήμερα η Ελλάδα είναι ο όλο και εντεινόμενος Τουρκικός αναθεωρητισμός. Αυτός μετά το αποτυχημένο πραξικόπημα του 2016 εισήλθε σε μια νέα φάση καθώς οι Τούρκοι έχουν ανοίξει όλα τα περιφερειακά θέματα της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής. Από την Συρία

¹¹⁰ Η Ελλάδα προσπάθησε να προσαρμοστεί στο νέο μεταψυχροπολεμικό περιβάλλον και να προωθήσει τα συμφέροντα της με ένα διαφορετικό τρόπο μακριά από εθνικιστικές αγκυλώσεις .

μέχρι την Θράκη, το Αιγαίο και την Κύπρο η Τουρκία προσπαθεί με τον ένα ή με τον άλλο τρόπο να βρει ευκαιρία ώστε να κερδίσει όσο το δυνατό περισσότερα. Αυτή την φορά εγκατέλειψε την κρυψώνα και παίζει φανερά το παιχνίδι ασκώντας και εκβιάζοντας παλιούς και νέους συμμάχους.

- **Διεθνικό οργανωμένο έγκλημα**

Η ανάπτυξη της κοινωνίας της πληροφορίας, της επικοινωνίας, η ευκολία των μετακινήσεων καθώς και η επικράτηση της οικονομίας της αγοράς μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, οδήγησαν στην αύξηση του όγκου του διεθνούς εμπορίου, των συναλλαγών και των διεθνών επενδύσεων. Οι παράγοντες αυτοί, σε συνδυασμό με την χάραξη νέων συνόρων σε πολλές περιοχές του κόσμου (όπως για παράδειγμα στην πρώην ΕΣΣΔ), οδήγησαν στη δημιουργία μιας ενιαίας παγκόσμιας αγοράς παράνομων αγαθών ενώ παρείχαν πρόσφορο έδαφος για την αλματώδη αύξηση του διεθνικού εγκλήματος (transnational crime), της τρομοκρατίας, του ναρκεμπορίου και της διαφθοράς (Ντόκος 2008).

Γενικά το διεθνικό έγκλημα αποτελεί σοβαρή εν δυνάμει απειλή για την κοινωνία και αποτελεί παράγοντα ο οποίος θέτει σε δοκιμασία την κοινωνική συνοχή, την οικονομική ανάπτυξη ή ακόμη και την ομαλή θεσμική λειτουργία κρίσιμων κρατικών δομών και υπηρεσιών (Α.Ε.Α/Κ.Α/Δ.Δ.Α 2016).

Σε εθνικό επίπεδο η χώρα δεν είναι έτοιμη να αντιμετωπίσει τα προβλήματα και τις απειλές που δημιουργεί το διεθνικό έγκλημα καθώς απαιτείται συνολική αντιμετώπιση από συνδυασμό τόσο κρατικών όσο και διεθνών¹¹¹ υπηρεσιών ασφαλείας και όχι μόνο.

Η απουσία ελέγχων στα σύνορα μεταξύ χωρών της Ε.Ε (ελεύθερη διακίνηση εμπορευμάτων και αγαθών), σε συνδυασμό με το γεγονός ότι η Ελλάδα αποτελεί συνδυαστικό κρίκο μεταξύ τρίτων χωρών και χωρών της Ε.Ε., όπως επίσης και η εγγύτητα της Ελλάδας με τις Βαλκανικές Χώρες, διευκολύνουν την είσοδο στην ελληνική επικράτεια εγκληματικών ομάδων όπως επίσης και τη μεταφορά – διάθεση λαθραίων προϊόντων και

¹¹¹ Διεθνείς αστυνομικές υπηρεσίες όπως INTERPOL, EUROPOL,

προϊόντων παραχάραξης (Α.Ε.Α/Κ.Α/Δ.Δ.Α 2016).

- **Τρομοκρατία**

Μελετώντας τον επίσημο ορισμό του αμερικανικού Στέιτ Ντιπάρτμεντ σχετικά με την τρομοκρατία, ότι αυτή είναι η άσκηση ή η απειλή άσκησης βίας εναντίον άμαχων, ανυπεράσπιστων πολιτών για την επίτευξη ενός πολιτικού στόχου (Ρουμπόγλου 2002) καταλήγουμε στο απλοϊκό συμπέρασμα ότι η τρομοκρατία ταυτίζεται με τη βία με σκοπό την πρόκληση φόβου ή την επίτευξη αλλαγής στην συμπεριφορά, στάση η θέση έναντι διαφόρων ζητημάτων από μια ομάδα πληθυσμού.

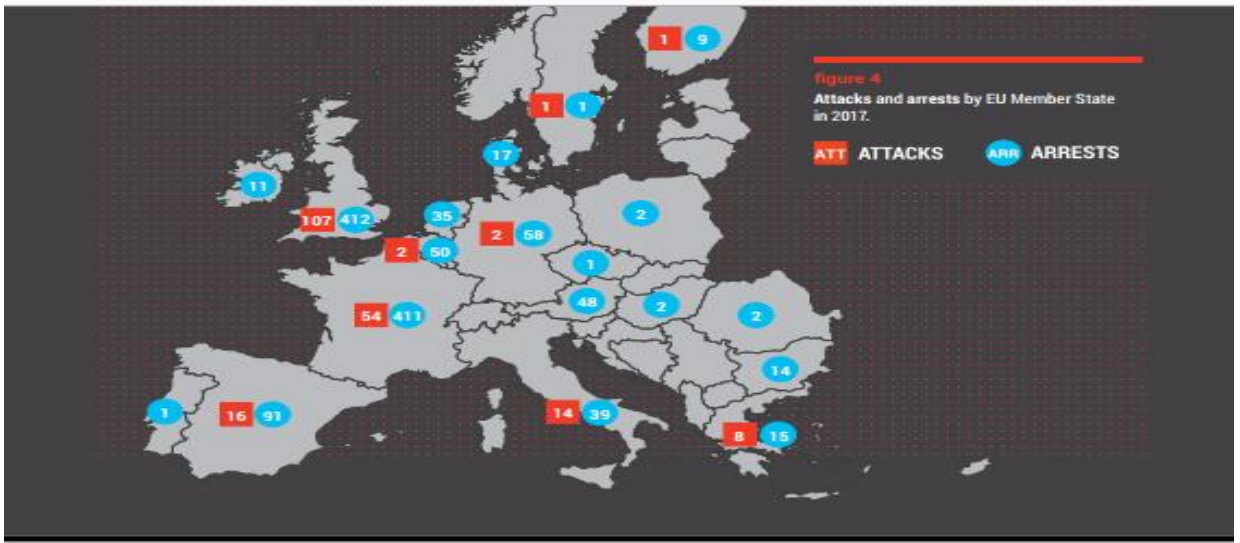
Η χώρα μας έχοντας μια μακροχρόνια σχέση με το θέμα κυρίως της τρομοκρατίας προερχόμενης από το εσωτερικό¹¹² της, έχει αναπτύξει συγκεκριμένους μηχανισμούς προστασίας και αντιμετώπισης της. Σήμερα όμως που η τρομοκρατία έχει αποκτήσει ένα διεθνές προσωπείο αυτό φαντάζει ότι δεν είναι αρκετό.

Η 9/11 ανέδειξε ότι η τρομοκρατία ξεφεύγει από τα στενά όρια του κράτους και επεκτείνει τους ορίζοντες της σε παγκόσμιο επίπεδο. Η εμφάνιση των τρομοκρατικών ισλαμιστικών οργανώσεων όπως η Αλ Καίντα αρχικά και στη συνέχεια αριθμού μιμητών ή νέων όπως η Μπόκο Χαράμ, το Ισλαμικό Κράτος κ.α. κατέδειξε ότι δεν είναι ένα παροδικό φαινόμενο.

Αν και η Ελλάδα την παρούσα περίοδο σύμφωνα με την ετήσια αναφορά της Eurorol¹¹³ συνεχίζει να ασχολείται με το κομμάτι της τρομοκρατίας που προέρχεται από ακροαριστερές τρομοκρατικές οργανώσεις έχοντας για το 2017 καταγεγραμμένες οχτώ επιθέσεις σε στόχους στο εδαφός της και ένα αριθμό δεκαπέντε συλλήψεων σχετιζόμενων με την τρομοκρατία.

¹¹² Η πτώση της Χούντας το 1974 έφερε στο προσκήνιο άκρο αριστερής ιδεολογίας οργανώσεις οι οποίες είχαν σημαντικές επιτυχίες στο ενεργητικό τους όπως δολοφονίες, βομβιστικές επιθέσεις, ληστείες κ.α. Οργανώσεις όπως η 17Ν, ο ΕΛΑ κ.α. μονοπώλησαν το ενδιαφέρον των δικαστικών αρχών για διάστημα άνω των δύο δεκαετιών ενώ αποτέλεσαν την μαγιά για τις σημερινές ακροαριστερές οργανώσεις όπως οι Πυρήνες της Φωτιάς κ.α.

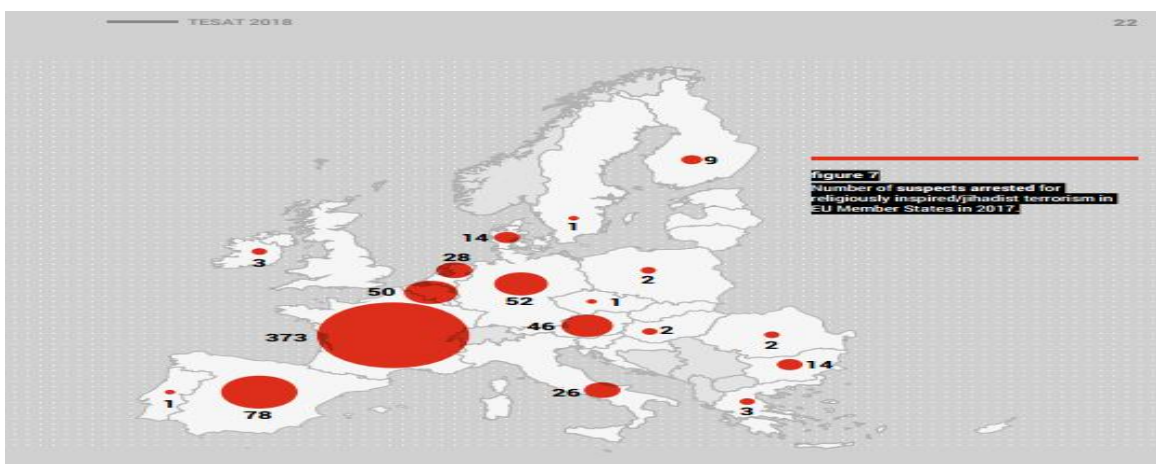
¹¹³ European Union Terrorism Situation And Trend Report 2018

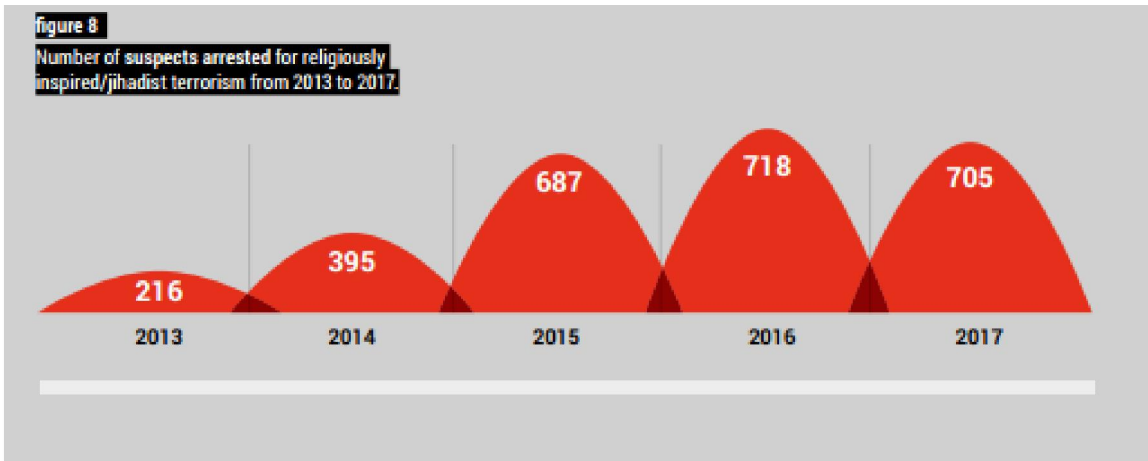
Εικόνα 24 Τρομοκρατικές Επιθέσεις και Συλλήψεις στην ΕΕ το 2017
(Πηγή European Union Terrorism Situation And Trend Report 2018)

Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι η Ελλάδα δεν είναι στόχος έστω και χαμηλής προτεραιότητας για την διεθνή τρομοκρατία, αρκεί να αναλογιστεί κανείς ότι ανήκει και στο ΝΑΤΟ, με αριθμό βάσεων στο έδαφός της και στην Ευρωπαϊκή Ένωση όπου η συνθήκη Σένγκεν επιτρέπει την ελεύθερη διακίνηση πολιτών στο έδαφος των ευρωπαϊκών χωρών.

Στα παρακάτω γραφήματα αν και η τζιχαντιστική απειλή για την Ελλάδα συμπερασματικά φαίνεται αμελητέα συγκριτικά με την υπόλοιπη Ευρώπη, ο κίνδυνος δεν είναι μηδενικός.

Εικόνα 25 Αριθμός Υπόπτων που συνελήφθησαν σχετιζόμενοι με την τζιχαντιστική τρομοκρατία στην ΕΕ
(Πηγή European Union Terrorism Situation And Trend Report 2018)

Εικόνα 26 Αριθμός υπόπτων συλληφθέντων για τζιχαντιστική τρομοκρατία 2013-2017
(Πηγή European Union Terrorism Situation And Trend Report 2018)

Και αυτό συμβαίνει λόγω τόσο της γειννίασης με κράτη των Δυτικών Βαλκανίων τα οποία διαθέτουν μουσουλμανικό πληθυσμό στο έδαφός τους όσο και της λαθραίας ανεξέλεγκτης εισόδου στη χώρα παράνομων μεταναστών και προσφύγων από περιοχές που ανθεί το τζιχάντ.

Αν και οι υπηρεσίες ασφαλείας των κρατών των Δυτικών Βαλκανίων για το 2017 δεν ανέφεραν κάποιο περιστατικό τζιχαντιστικής τρομοκρατίας στο έδαφος τους, ωστόσο και συλλήψεις ύποπτων ατόμων για σύνδεση ή προετοιμασία τρομοκρατικής ενέργειας υπήρξαν (π.χ Κόσσοβο σύλληψη 54 ατόμων τα οποία είχαν πολεμήσει στο Ιράκ και στην Σύρια) αλλά και συνέχιση της τζιχαντιστικής προπαγάνδας έστω και σε μειωμένο επίπεδο πραγματοποιήθηκε από πυρήνες τζιχαντισμού στην επικράτεια τους για στρατολόγηση νέων μελών (Eurropol 2018).

Μια πρώτη ανάγνωση των παραπάνω καταδεικνύει ότι η προσπάθεια αντιμετώπισης της τρομοκρατίας προερχόμενη από τον ισλαμικό εξτρεμισμό ξεφεύγει από τον στενό πυρήνα του εθνικού κράτους και απαιτεί μια καλά σχεδιασμένη, πολυεπίπεδη και πολυμερή στρατηγική από πλευράς της διεθνούς κοινότητας, μη στηριζόμενη μόνο στην αστυνομικού τύπου αντιμετώπιση . Πιθανόν η αντιμετώπιση χρόνιων πολιτικών προβλημάτων όπως το Παλαιστινιακό, η άμβλυνση των οικονομικό-κοινωνικών ανισοτήτων, η ενθάρρυνση της πολιτικής μεταρρύθμισης ειδικά στον αραβικό κόσμο (με πρωτοβουλία, όμως, και με επιλογή μοντέλου από τους ίδιους τους Άραβες), καθώς και ο διάλογος θρησκειών και πολιτισμών ίσως αποτελεί μια διαφαινόμενη λύση (Ντόκος 2005).

- **Ανεξέλεγκτη Μαζική Λαθρομετανάστευση**

Η γεωγραφική θέση της Ελλάδας στα νοτιοανατολικά σύνορα της Ευρώπης αποτελεί ξανά ένα μειονέκτημα καθώς την καθιστά ως μια από τις κύριες πύλες εισόδου¹¹⁴ στην Ευρώπη λαθρομεταναστών και προσφύγων που προέρχονται κυρίως από τη Κεντρική Ασία και τη Μέση Ανατολή. Οι λαθρομετανάστες εγκαταλείπουν τις χώρες τους με κάθε μέσο, προς αναζήτηση καλύτερης τύχης και εξασφάλιση στοιχειώδους επιβίωσης στις χώρες της Ευρώπης.

Τα αίτια της λαθρομετανάστευσης αναμφισβήτητα είναι πολλά και πολύπλοκα και σίγουρα δεν περιορίζονται μόνο σε οικονομικά, αλλά μπορούν να διακριθούν σε πολιτικά, κοινωνικά, και δημογραφικά. Η πλούσια Ευρώπη, αλλά ταυτόχρονα γερασμένη και δημογραφικά φθίνουσα, αποτελεί πόλο έλξης μεταναστών. Η συνεχιζόμενη αστάθεια και οι πολεμικές συγκρούσεις στη Μέση Ανατολή και στο Αφγανιστάν, η πρόσφατη αναζήτηση ταυτότητας του Αραβικού κόσμου μέσω της Αραβικής Άνοιξης και ιδιαίτερα ο συριακός εμφύλιος, διόγκωσαν το λαθρομεταναστευτικό ρεύμα προς την Ευρώπη.

Οι επιπτώσεις της λαθρομετανάστευσης στην ελληνική εθνική ασφάλεια είναι διπτές καθώς επικεντρώνονται τόσο στο ζήτημα της εθνικής-κοινωνικής συνοχής όσο και σε ζητήματα που άπτονται στην οικονομία και στην δημόσια τάξη- εθνική άμυνα. Ο κίνδυνος της αλλοίωσης του εθνολογικού και δημογραφικού χαρακτήρα της Ελλάδας μέσω της δημιουργίας εθνολογικών ή θρησκευτικών νέων πληθυσμών με αυξητική δημογραφική τάση σε αντίθεση με αυτή των Ελλήνων, ίσως αποτελέσει μελλοντικά σημαντικό πρόβλημα σε περίπτωση της μη ενσωμάτωσης των πληθυσμών αυτών στην ελληνική πραγματικότητα. Και το επίφοβο είναι ότι σε περιοχές που εφαρμόστηκαν σοβαρά προγράμματα ενσωμάτωσης των πληθυσμών αυτών όπως στην Γαλλία και στην Βρετανία, αυτά δεν είχαν την αναμενόμενη επιτυχία¹¹⁵.

¹¹⁴ Σύμφωνα με την Migration Flows to Europe 2017 Overview η Ελλάδα δέχτηκε στο έδαφός της μαζί με την Ιταλία τον κύριο όγκο των μεταναστευτικών ροών που προοριζόταν για την Ευρώπη.

¹¹⁵ Διαλέξεις Καθηγητή κ. Μάνου Καραγιάννη στην ΑΔΙΣΠΟ το 2018. Ο Μάνος Καραγιάννης Έλαβε πτυχίο Ευρωπαϊκών Σπουδών από το Πανεπιστήμιο South Bank του Λονδίνου, πτυχίο Διεθνών Σπουδών Ασφάλειας του Πανεπιστημίου του Reading και διδακτορικό δίπλωμα στην μετα-

Από την άλλη μεριά οι επιπτώσεις στην οικονομία προέρχονται κυρίως από την απώλεια του επιπέδου ευημερίας και κοινωνικής πρόνοιας, την ανάπτυξη της παραοικονομίας καθώς και την απώλεια κρατικών πόρων που χρησιμοποιούνται για τις αυξημένες ανάγκες λόγω μεταναστευτικών ροών για τη διασυνοριακή ασφάλεια, το ασφαλιστικό σύστημα και το σύστημα υγείας. Οι παραπάνω δαπάνες δεν καλύπτονται από την Ε.Ε παρόλο την καταλυτική της συνεισφορά.

Όσο αφορά την δημόσια τάξη και ασφάλεια αυτό αποτελεί ένα πολυσύνθετο ζήτημα το οποίο έρχεται αντιμέτωπο με τα συγκοινωνούντα δοχεία της τρομοκρατίας, της διασποράς των όπλων μαζικής καταστροφής, του κυβερνοπολέμου, των λοιπών ασύμμετρων απειλών και γενικά της κάθε μορφής εγκληματικότητας.

Όλα τα παραπάνω καθώς και η οξύτητα του προβλήματος αποτυπώνονται στα παρακάτω στοιχεία σχετικά με τις μεταναστευτικές ροές των τελευταίων δύο ετών.

**Εικόνα 27 Συλληφθέντες Παράτυποι Μετανάστες ανά Εθνικότητα
(Πηγή Ελληνική Αστυνομία)**

Σοβιετική πολιτική από το Πανεπιστήμιο του Hull. Κατά τη διάρκεια της καριέρας του, ο Δρ. Καραγιάννης έχει το προνόμιο να διδάσκει σε αρκετές χώρες όπως η Ρωσία, το Καζακστάν, η Ιταλία, το Κατάρ, η Ελλάδα και η Κύπρος. Κατά την περίοδο 2005-2011, εργάστηκε ως ερευνητής στο Πανεπιστήμιο του Maryland. Επιπλέον, διετέλεσε σε ερευνητικές θέσεις σε αναγνωρισμένα πανεπιστήμια των ΗΠΑ και της Βρετανίας (University of Pennsylvania 2005-2006, Πανεπιστήμιο Yale 2008, Πανεπιστήμιο Columbia 2008, Princeton University 2010, London School of Economics 2016-2017, Στρατιωτική Ακαδημία των ΗΠΑ στο West Point 2016-2017). Διδάσκει επίσης στο Διατμηματικό Κοινό Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Διεθνείς Σχέσεις και Ασφάλεια με την Ανωτάτη Διακλαδική Πολέμου στη Θεσσαλονίκη.

Εικόνα 28 Συλληφθέντες Παράτυποι Μετανάστες Σύγκριση Α' εξ 2017-2018 (Πηγή Ελληνική Αστυνομία)

- **Περιβαντολογικά Ζητήματα, Έλλειψη Υδατίνων Πόρων, Φυσικές Καταστροφές**

Η συγκεκριμένη θεματική περιλαμβάνει μια ευρεία γκάμα θεμάτων που δεν μπορούν στην πλειοψηφία τους να αντιμετωπιστούν σε εθνικό επίπεδο χωρίς ωστόσο αυτό να τα υποβιβάζει σε αξία. Η ΕΕ με την αυστηρή νομοθεσία και με τα θεσμικά της όργανα όπως η Γενική Διεύθυνση Πολιτικής Προστασίας και Ανθρωπιστικής Βοήθειας (ECHO), προσπαθεί να βοηθήσει τα κράτη-μέλη να ανταπεξέλθουν στις προκλήσεις αυτές.

Στον αντίποδα ζητήματα όπως η έλλειψη πόσιμου νερού στον πλανήτη και ιδιαίτερα σε περιοχές που γειτνιάζουν με την Ελλάδα ίσως μελλοντικά οδηγήσουν σε συγκρούσεις για την εξασφάλιση του πολύτιμου αυτού αγαθού (Geographic 2013). Ιδιαίτερα αν αναλογιστεί κανείς ότι την τελευταία πεντηκονταετία υπάρχουν συνεχείς τριβές μεταξύ κρατών για τους υδάτινους πόρους των ποταμών¹¹⁶ Ευφράτη, Τίγρη, Νείλου κ.α. διαπιστώνεται πόσο σημαντικό είναι το ζήτημα του νερού και ποιες οι επιπτώσεις του στα ζητήματα εθνικής ασφαλείας και ασκούμενης πολιτικής από τα κράτη.

¹¹⁶ Παραδόσεις στην ΑΔΙΣΠΟ από τον Καθηγητή κ. Χρηστίδη Γεώργιο. Ο Καθηγητής Γιώργος Χρηστίδης είναι Επίκουρος Καθηγητής στο Τμήμα Βαλκανικών, Σλαβικών και Ανατολικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας. Έχει σπουδάσει πολιτική επιστήμη και διεθνείς σχέσεις στο Πάντειο Πανεπιστήμιο (1991), και κατέχει μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών στη πολιτική της Μέσης Ανατολής (1993) και διδακτορικό στις πολιτικές επιστήμες από το Πανεπιστήμιο του Έξιτερ (Βρετανία). Τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα περιλαμβάνουν τη σύγχρονη πολιτική ιστορία των Βαλκανίων, μειονοτικά θέματα και διεθνείς σχέσεις στη νοτιοανατολική Ευρώπη.

Όπως αναφέρει και σε άρθρο του ο Διευθυντής του ΕΛΙΑΜΕΠ κ. Ντόκος σχετικά με τις προκλήσεις «Οι προκλήσεις – που άλλοτε εξελίσσονται σε προβλήματα ή απειλές και άλλοτε, σπανιότερα, σε ευκαιρίες – είναι πολλαπλές.» Η Ελλάδα εάν δεν θέλει να μείνει ένα απλός θεατής των εξελίξεων πρέπει να κάνει τις κατάλληλες στρατηγικές επιλογές επιλύοντας ζητήματα σχετικά με τον περιφερειακό ρόλο της στις συνεχώς μεταβαλλόμενες περιοχές της ΝΑ Ευρώπης και της Μεσογείου. Είναι ολοφάνερο ότι απαιτείται η αποκρυστάλλωση των ελληνικών συμφερόντων, η ιεράρχηση προτεραιοτήτων, η επιλογή των τοπικών μα και περιφερειακών εταίρων καθώς και η εύρεση των μέσων για την προώθηση των στόχων μας. Όλα αυτά βέβαια λαμβάνοντας υπόψη και το ποια είναι τα περιφερειακά συμφέροντα και στόχοι των μεγάλων δυνάμεων έτσι ώστε να προωθήσουμε τα δικά μας συμφέροντα χωρίς να έρθουμε σε άσκοπη σύγκρουση με τις δυνάμεις αυτές. (Ντόκος 2008).

ΑΛΒΑΝΙΚΟΙ ΠΛΗΘΥΣΜΟΙ ΚΑΙ ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

Νέοι και παλιοί δρώντες στα Βαλκάνια

Υπήρξε μια μεγάλη χρονική περίοδος όπου το στρατηγικό ενδιαφέρον των ΗΠΑ άλλαξε προσανατολισμό αποβλέποντας κυρίως στην περιοχή του Ειρηνικού Ωκεανού και στις κινήσεις της Κίνας στον συγκεκριμένο χώρο. Τόσο η εφαρμογή του στρατηγικού δόγματος της διοίκησης Ομπάμα «Pivot to the Asia Pacific» όσο και η συνεχής από τις αρχές του 2000 εμπλοκή των ΗΠΑ στον αέναο πόλεμο με το τζιχαντιστικό Ισλάμ, έκαναν την Αμερικανική κοινή γνώμη να αισθάνεται αποστροφή σε κάθε αναφορά για τη Μέση Ανατολή και όχι μόνο (Λίτσας 2017).

Όμως όπως ισχύει στις διεθνείς σχέσεις η απουσία μιας απόλυτης ηγεμονίας, αφήνει κενά και οδηγεί τις χώρες, προκειμένου να ικανοποιήσουν τα συμφέροντα τους, σε ανταγωνισμούς ισχύος (Βαλυράκης 2018). Σύμφωνα με τον Καθηγητή Ηλία Κουσκουβέλη¹¹⁷ «Η μη άσκηση ή η εγκατάλειψη της ηγεμονίας μπορεί να λειτουργήσει αποσταθεροποιητικά για το σύστημα και μπορεί να έχει αρνητικές συνέπειες για τον ηγεμόνα».

¹¹⁷ Ο Ηλίας Κουσκουβέλης είναι καθηγητής Διεθνών Σχέσεων στο Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας. Στο παρελθόν έχει διατελέσει Αντιπρύτανης Ακαδημαϊκών Υποθέσεων (2004-2006) και Πρύτανης του Πανεπιστημίου Μακεδονίας (2006-2010).

Αυτό επιτρέπει σε ανερχόμενες δυνάμεις να επιδιώκουν ηγεμονικό ρόλο επιρροής σε περιφερειακό επίπεδο. Το κενό ισχύος (power vacuum) που εμφανίστηκε λόγω της απεμπλοκής των ΗΠΑ στην Ανατολική Μεσόγειο και τη Μέση Ανατολή και γενικά της αδιαφορίας της Δύσης, έδωσε την ευκαιρία που αναζητούσε η Ρωσία να αναβαθμίσει την παρουσία της στις ανωτέρω περιοχές (Λίτσας 2017).

Στην περίπτωση δε των Βαλκανίων, η ΕΕ, στρατηγικός εταίρος των ΗΠΑ, δεν μπόρεσε να καλύψει το κενό απουσίας τους με αποτέλεσμα νέοι και παλιοί γνώριμοι γεωπολιτικοί παίχτες, εκμεταλλευόμενοι την διαφορετικότητα και τις αντιθέσεις των λαών της περιοχής να βρουν την ευκαιρία ώστε να ευνοήσουν με τον ένα ή με τον άλλο τρόπο τα συμφέροντα τους.

Η παραπάνω αποτυχία των ΗΠΑ και της ΕΕ να δώσουν την κατάλληλη προσοχή είχε ως αποτέλεσμα την δημιουργία του κενού αυτού ισχύος το οποίο εκμεταλλεύτηκαν πέρα από την Ρωσία και άλλες χώρες όπως η Κίνα και η Τουρκία. Πιο συγκεκριμένα η ρωσική παρουσία σ' αυτήν την πλευρά του πλανήτη μπορεί να παρομοιαστεί σαν ένα εν υπνώσει πυρήνα που μόλις βρει την κατάλληλη ευκαιρία έρχεται στην επιφάνεια προκειμένου να επιτύχει τους στόχους του. Η Μόσχα χρησιμοποιεί όλα εκείνα τα εργαλεία της ήπιας ισχύος με σκοπό να επηρεάσει σε πολιτικό επίπεδο ενώ η επιστροφή της στα Βαλκάνια έχει ενταθεί μετά και την πρόσφατη επανεκλογή του Πούτιν στον προεδρικό ρωσικό θώκο. Ενέργειες όπως η απόπειρα πραξικοπήματος στο Μαυροβούνιο¹¹⁸ από άτομα με φιλορωσικά αισθήματα, οι αναφορές για ύπαρξη παραστρατιωτικών ομάδων στην Republika Srpska¹¹⁹ οι οποίες έλαβαν υποστήριξη από το Ρωσικό Πολιτισμικό Κέντρο στο Βελιγράδι καθώς και η παροχή οπλισμού στις ομάδες αυτές (Trud 2018), η υποστήριξη στη ΠΓΔΜ του εθνικιστικού κόμματος Γκρουέφσκι και η ενεργή αντιθεσή της στην συμφωνία των Πρεσπών, καταδεικνύουν ότι η Ρωσία έχει σχέδια για τα Βαλκάνια.

¹¹⁸ Την ημέρα των εκλογών, τον Οκτώβριο του 2016, οι αρχές του Μαυροβουνίου συνέλαβαν 20 πρόσωπα από τη γειτονική Σερβία με την κατηγορία ότι ετοίμαζαν ένοπλες επιθέσεις εναντίον του κράτους. Αργότερα ανέφεραν πως Ρώσοι εθνικιστές είχαν επίσης αναμιχθεί σε μια ματαιωθείσα συνωμοσία με σκοπό τη δολοφονία του πρώην πρωθυπουργού Μίλο Τζουκάνοβιτς και την άνοδο στην εξουσία ενός πολιτικού από την φιλορωσική αντιπολίτευση.

¹¹⁹ Αποτελεί μία από τις δύο συνταγματικές οντότητες που συνιστούν την Βοσνία Ερζεγοβίνη

Η Ρωσία προκειμένου να πετύχει τους αντικειμενικούς της σκοπούς χρησιμοποιεί τρία εργαλεία επιρροής. Το πρώτο είναι αυτό της ιστορικής σύνδεσης μέσω της θρησκείας και της καταγωγής κυρίως με τους σλαβικούς πληθυσμούς της περιοχής, στοχεύοντας στο συναίσθημα. Το δεύτερο είναι η ενεργειακή εξάρτηση της Νοτιανατολικής Ευρώπης κυρίως σε φυσικό αέριο του οποίου όμως η δυναμική και η χρησιμότητα φθίνουν συνεχώς καθώς το κόστος δημιουργίας νέων αγωγών αυξάνεται και οι αγορές κινούνται προς πιο φθηνές ενέργειες όπως τα ορυκτα καύσιμα. Το τρίτο και τελευταίο σχετίζεται με την Σερβία και την δυνατότητα της Ρωσίας να προβάλλει βέτο στα Η.Ε σχετικά με το θέμα του Κοσσυφοπεδίου. Αυτό αποτελεί ένα κρίσιμο στοιχείο το οποίο συνδέει άμεσα την εκάστοτε σερβική ηγεσία με τη Ρωσία, καθώς κανένας Σέρβος ηγέτης δεν μπορεί να χάσει την υποστήριξη της στο κρίσιμο αυτό εθνικό θέμα (Reljić 2017).

Η έτερη μεγάλη υπερδύναμη η Κίνα δημιουργησε στα Βαλκάνια κατάλληλες συνθήκες προκειμένου να εξυπηρετήσει τα συμφεροντά της χρησιμοποιώντας ως κύριο μοχλό οικονομικά μέσα. Με όχημα το μεγαλεπήβολο σχέδιο υλοποίησης του δρόμου του μεταξιού (One Belt, One Road Initiative) η Κίνα είναι έτοιμη να δαπανήσει 10 τρισεκατομμύρια δολάρια τα επόμενα τέσσερα χρόνια σε έργα υποδομών κατά μήκος της παραπάνω διαδρομής. Η ανάπτυξη θαλάσσιων, οδικών και σιδηροδρομικών δικτύων θα δημιουργήσει διαδρόμους μεταφορών που θα εξυπηρετούν τις εμπορικές συναλλαγές από την Ασία ως την ευρύτερη περιοχή της Αφρικής, της Μέσης Ανατολής και της Ευρώπης. Στο μεγαλεπήβολο αυτό σχέδιο το βαλκανικό κομμάτι, ο Βαλκανικός Δρόμος του Μεταξιού αποτελεί ουσιαστικό στοιχείο του όλου εγχειρήματος. Η διαδρομή ξεκινά από το λιμάνι του Πειραιά¹²⁰ και επεκτείνεται σε έργα υποδομής στις γειτονικές χώρες¹²¹ – δρόμοι,

¹²⁰ Η Κίνα στην Ελλάδα εκτός από τη δραστηριοποίηση της COSCO στον Πειραιά υπάρχει έμμεση κινεζική συμμετοχή μέσω της γαλλοκινεζικής εταιρείας Terminal Link SAS και στον Οργανισμό Λιμανιού Θεσσαλονίκης. Έντονο κινεζικό ενδιαφέρον εκφράστηκε για το λιμάνι της Αλεξανδρούπολης, όπως επίσης και για το 30% των μετοχών του αεροδρομίου Ελευθέριος Βενιζέλος. Πέραν αυτού η κρατικών συμφερόντων State Grid Corporation of China απέκτησε τον Ιούνιο του 2017 το 24% των μετοχών του ΑΔΜΗΕ και έχει εκφράσει ενδιαφέρον για τον εκσυγχρονισμό μονάδων της ΔΕΗ. Επίσης έχει υπογραφεί σειρά ελληνοκινεζικών μνημονίων κατανόησης (MoU) και μνημονίων συνεργασίας (MoC) τα οποία αφορούν τη χρηματοδότηση προγραμμάτων στην ενέργεια, στις υποδομές, στο φωτισμό LED όπως και στην ανάπτυξη δικτύου οπτικών ινών

¹²¹ Ο όμιλος «Chinese HeSteel Group» έχει αγοράσει το χαλυβουργείο «Smederevo Steel Mill», με έδρα το Βελιγράδι. Επίσης στην Αλβανίαπραγματοποιήθηκε η εξαγορά της καναδικής BankersPetroleum, έναντι συνολικού ποσού 440,4 εκατ. δολαρίων από την κινεζική Geo – Jade Petroleum Corporation. Πρόκειται για τα δικαιώματα ανάπτυξης του πεδίου Patos Marinzha, καθώς επίσης και του πεδίου Kucosakai του μπλοκ F στα ανατολικά της χώρας.

σιδηρόδρομοι, γέφυρες, θερμοηλεκτρικοί σταθμοί κλπ. Οι επιπτώσεις της κινεζικής στρατηγικής είναι δυνητικά τεράστιες επειδή μπορούν να μετατοπίσουν εμπορικούς και γεωοικονομικούς άξονες (Κουπαράνης 2018).

Η Κίνα για τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων αποτελεί σήμερα μια από τις εναπομένουσες εναλλακτικές επιλογές στον οικονομικό τομέα καθώς ούτε η ένταξη τους στην ΕΕ προχωρά σε ικανοποιητικό επίπεδο αλλά ούτε υπάρχει ευρωπαϊκό επενδυτικό ενδιαφέρον σε έργα που έχουν ανάγκη (Κουπαράνης 2018). Παράλληλα με πρωτοβουλίες όπως αυτή της δημιουργίας του σχήματος «16+1» μεταξύ της Κίνας και των 16 κρατών της Νοτιοανατολικής, Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης¹²² (Central and Eastern Europe - China, CEEC) προσπαθεί να αποκομίσει πολιτικά οφέλη στην ευρύτερη περιοχή. Και αυτό είναι που ανησυχεί την Ευρώπη: η κινεζική επιρροή στις ηγεσίες των Βαλκανίων. Σε χώρες που μαστίζονται από φαινόμενα διαφθοράς, η οικονομική επιρροή εύκολα μεταφράζεται σε πολιτική επιρροή, με απρόβλεπτες συνέπειες.

Άλλος μεγάλος δρών στην περιοχή των Βαλκανίων έχει αναδειχθεί η Τουρκία, ιδιαίτερα μετά την άνοδο στην εξουσία του σημερινού της Προέδρου Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν. Η Τουρκία χρησιμοποιώντας ως εργαλεία την ΤΙΚΑ¹²³, την Diyanet¹²⁴ και το ίδρυμα Yunus Emre¹²⁵ προσπαθεί να αποκτήσει ισχυρά ερείσματα στις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων και ιδιαίτερα σε αυτές που διαθέτουν μουσουλμανικό πληθυσμό (Άγγελος, 2018).

¹²² Στο σχήμα που ξεκίνησε από το 2011, με την πρώτη Σύνοδο να πραγματοποιείται το 2012 στη Βαρσοβία συμμετέχουν 11 κράτη - μέλη της ΕΕ: Βουλγαρία, Κροατία, Τσεχία, Εσθονία, Ουγγαρία, Λετονία, Λιθουανία, Πολωνία, Ρουμανία, Σλοβακία και Σλοβενία και 5 κράτη των Δυτικών Βαλκανίων: Αλβανία, Βοσνία και Ερζεγοβίνη, ΠΓΔΜ, Μαυροβούνιο και Σερβία

¹²³ Η Τουρκική Υπηρεσία Διεθνούς Αναπτυξιακής Συνεργασίας ιδρύθηκε επί προεδρίας Οζάλ. Αναβαθμίστηκε με την έλευση του ΑΚΡ στην εξουσία, όταν τοποθετήθηκε επικεφαλής ο σημερινός διευθυντής της ΜΙΤ Χακάν Φιντάν. Είναι πολύ ενεργή σε Αλβανία, Κόσσοβο, Βοσνία και ΠΓΔΜ, με έμφαση στη χρηματοδότηση της ανακατασκευής οθωμανικών τεμενών

¹²⁴ Η Προεδρία Θρησκευτικών Υποθέσεων είναι η υψηλότερη θρησκευτική αρχή στην Τουρκία. Το προσωπικό της είναι περίπου 100.000 και ο προϋπολογισμός μεγαλύτερος από πολλών υπουργείων. Μετά το πραξικόπημα του 1980, οι αρμοδιότητες επεκτάθηκαν ώστε να καλύπτουν και Τούρκους του εξωτερικού. Εκπαιδεύει και πληρώνει ιμάμηδες για τουρκικές κοινότητες σε τρίτες χώρες, παρέχει υποτροφίες σε μουσουλμάνους τρίτων χωρών που θέλουν να αποκτήσουν ισλαμική θεολογική εκπαίδευση και ανακατασκευάζει τεμένη σε συνεργασία με την ΤΙΚΑ

¹²⁵ Έλαβε την ονομασία του από τον γνωστό ποιητή του 14ου αιώνα έχει την αρμοδιότητα προώθησης του τουρκικού πολιτισμού στο εξωτερικό. Ιδρύθηκε από τον Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν το 2007 και ξεκίνησε να λειτουργεί το 2009 μέσω της ίδρυσης πολιτιστικών κέντρων που σήμερα υπάρχουν σε 40 χώρες, μεταξύ των οποίων οι Αλβανία, Βοσνία, Κόσσοβο (υπάρχουν τρία, σε Πρίστινα, Πρίζρεν και Πετς), ΠΓΔΜ, Σερβία. Πρόσφατα ζητήθηκε να ανοίξει και παράρτημα στην Ελλάδα

Είναι γνωστές οι συνεχείς αναφορές του Τούρκου Προέδρου για τα σύνορα της καρδιάς του που φθάνουν από την Βιέννη μέχρι το Ιράκ και την Συρία, μια μεγάλη εδαφική περιοχή που στην ουσία περιλαμβάνει τον ζωτικό χώρο που θα επιθυμούσε η Τουρκία να ελέγχει. Η Τουρκία σύμφωνα και με τον ενορχηστρωτή της εξωτερικής της πολιτικής στον 21^ο αιώνα, Αχμέτ Νταβούτογλου¹²⁶, λόγω της γεωγραφίας και της ιστορίας τοποθετείται στις μεγάλες δυνάμεις και ως τέτοια πλέον αφήνει στο παρελθόν το αίσθημα κατωτερότητας που την διακατείχε και την άσκηση πολιτικής στα Βαλκάνια σύμφωνα με τους σχεδιασμούς των άλλων δυνάμεων. Πλέον ασκεί στην περιοχή των Δυτικών Βαλκανίων μια αυτόνομη πολιτική που εξυπηρετεί τα δικά της συμφέροντα στηριζόμενη στην ύπαρξη μουσουλμανικών πληθυσμών στις χώρες αυτές και αυτοοριζόμενη ως προστάτης τους (Lami 2017).

Ιδιαίτερα δε στις περιοχές με αλβανικό πληθυσμό με όπλο την ήπια ισχύ προσπαθεί να επεκτείνει την επιρροή της, να τις θέσει κάτω από την προστασία της και παράλληλα να εμποδίσει οποιαδήποτε άλλη δύναμη να κυριαρχήσει στην περιοχή των Βαλκανίων (Lami 2017). Μάλιστα είναι πολλές οι δηλώσεις υποστήριξης από Τούρκους αξιωματούχους και ιδιαίτερα του τωρινού Τούρκου προέδρου υπέρ των αλβανικών θέσεων σε διάφορα ζητήματα. Χαρακτηριστική ήταν η δήλωση του Τούρκου Προέδρου σε ΜΜΕ ότι η Τουρκία είναι έτοιμη να συμπαραταχτεί με τους Αλβανούς στο θέμα της αυτοδιάθεσης και την εγκαθίδρυση ενός μεγαλύτερου αλβανικού έθνους, γεγονός που προκάλεσε τις έντονες αντιδράσεις των Ελλήνων και των Σέρβων (TESEV Foreign Policy Programme, 2013).

¹²⁶ Ο Αχμέτ Νταβούτογλου είναι Τούρκος πολιτικός, ακαδημαϊκός και πρώην διπλωμάτης. Από τις 28 Αυγούστου 2014 ο Νταβούτογλου ανέλαβε το αξίωμα του Πρωθυπουργού της Τουρκίας (26ος), στη θέση του νέου Προέδρου της χώρας Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν, τον οποίο διαδέχθηκε επίσης και στην ηγεσία του Κόμματος Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης. Ο Αχμέτ Νταβούτογλου σπούδασε Δημόσια Διοίκηση ενώ απέκτησε διδακτορικό δίπλωμα στην Πολιτική Επιστήμη από το πανεπιστήμιο Βοζαζιζί στην Κωνσταντινούπολη. Αργότερα εργάστηκε στο Πανεπιστήμιο Μαρμαρά και το 1999 απέκτησε τον τίτλο του καθηγητή. Από την 1η Μαΐου του 2009 έως τον Αύγουστο του 2014 ο Νταβούτογλου υπηρέτησε ως Υπουργός Εξωτερικών της Τουρκίας, παρά το ότι δεν ήταν εκλεγμένο μέλος του Κοινοβουλίου της χώρας. Πριν γίνει Υπουργός Εξωτερικών ήταν ανώτατος σύμβουλος του Πρωθυπουργού της Τουρκίας. Κατά τη διάρκεια της θητείας του στο Υπουργείο Εξωτερικών προσπάθησε να αυξήσει την επιρροή της χώρας του στους ομόθρησκους πληθυσμούς των περιοχών της πρώην Οθωμανικής Αυτοκρατορίας ενώ προσπάθησε να αποκαταστήσει τις σχέσεις μεταξύ Τουρκίας και Ισραήλ μετά το περιστατικό της Ισραηλινής επίθεσης στη νηοπομπή του διεθνούς κινήματος Free Gaza.

Κινούμενη στο παραπάνω πλαίσιο, η Τουρκία τα τελευταία χρόνια έχει υπογράψει κυρίως με την Αλβανία μεγάλο αριθμό στρατιωτικών συμφωνιών¹²⁷ ενώ οι επισκέψεις πολιτικών αξιωματούχων εκατέρωθεν, στο ανώτατο επίπεδο είναι συνεχείς. Στην παραπάνω λοιπόν προσπάθεια της η Τουρκία έχει σπαταλήσει-επενδύσει χρόνο και πόρους. Ενδεικτικά στον εμπορικό-οικονομικό τομέα η Τουρκία είναι ανάμεσα στους πρώτους πέντε εμπορικούς εταίρους του Κοσσόβου¹²⁸, αποτελεί τον τρίτο μεγαλύτερο επενδυτή στην ΠΓΔΜ με επενδύσεις που ανέρχονται σε περίπου 25 εκατομμύρια ευρώ τον χρόνο, τουρκικές εταιρείες όπως η TAV διαχειρίζονται τα αεροδρόμια στα Σκόπια και στην Οχρίδα ενώ στην Αλβανία προωθείται αριθμός επενδύσεων και ιδιωτικοποιήσεων όπως η συνεργασία των τουρκικών αερογραμμών με τον εθνικό αερομεταφορέα της Αλβανίας «Air Albania» (Άγγελος 2018).

Ωστόσο στους Βαλκανικούς πληθυσμούς και ιδιαίτερα στους μη μουσουλμανικούς, επικρατεί σκεπτικισμός για τις σχέσεις με την Τουρκία καθώς η υιοθέτηση του νεοωθομανισμού¹²⁹ ως κύριας πολιτικής τουρκικής έκφρασης αποτελεί έναν εν δυνάμει κίνδυνο για τις Βαλκανικές χώρες. Ιδιαίτερα δε η στροφή της Τουρκίας σε δράσεις θρησκευτικού χαρακτήρα¹³⁰ αλλά και η εμμονή της να εμφανίζει ως διασπορά της όλους τους μουσουλμανικούς πληθυσμούς των Βαλκανίων και να τίθεται εν δυνάμει προστάτης τους ενισχύει τα αρνητικά συναισθήματα των Βαλκανικών λαών (TESEV Foreign Policy Programme, 2013).

Γενικά η Τουρκία έχει εκμεταλλευτεί στο μέγιστο βαθμό την καθυστέρηση της Ευρωπαϊκής Διεύρυνσης στα Δυτικά Βαλκάνια προκειμένου να αναβαθμίσει την παρουσία της στην περιοχή, το οποίο το πέτυχε με αριθμό διπλωματικών πρωτοβουλιών αλλά και με εμπορικού χαρακτήρα συμφωνίες και επενδύσεις. Παρόλα αυτά, σήμερα τα εσωτερικά προβλήματα που αντιμετωπίζει διαχέονται ήδη και στα Βαλκάνια ενώ ο αυταρχισμός του Ερντογάν στην διακυβέρνηση της χώρας του αποτελεί κακό παράδειγμα για τις χώρες της περιοχής (Ejduš 2017).

¹²⁷ Φοίτηση Αλβανών Αξιωματικών στις τουρκικές στρατιωτικές Ακαδημίες, κοινές ασκήσεις, χρησιμοποίηση του λιμανιού Πασαλιμάνι στην Αυλώνα ως τουρκικής ναυτικής βάσης στην Αδριατική, χορήγηση στρατιωτικού υλικού είναι μερικά μόνο από τις δράσεις σε στρατιωτικό επίπεδο.

¹²⁸ Το 2015 κατευθύνθηκαν σε αυτό πάνω από 316 εκατομμύρια ευρώ σε άμεσες επενδύσεις

¹²⁹ Ο Νεο-οθωμανισμός αποτελεί μια πολιτική ιδεολογία που επικρατεί σε πολιτικούς κύκλους της Τουρκίας, με σκοπό την προώθηση στενότερων σχέσεων με περιοχές της πρώην Οθωμανικής Αυτοκρατορίας ή την δορυφοροποίηση κάποιων από αυτές.

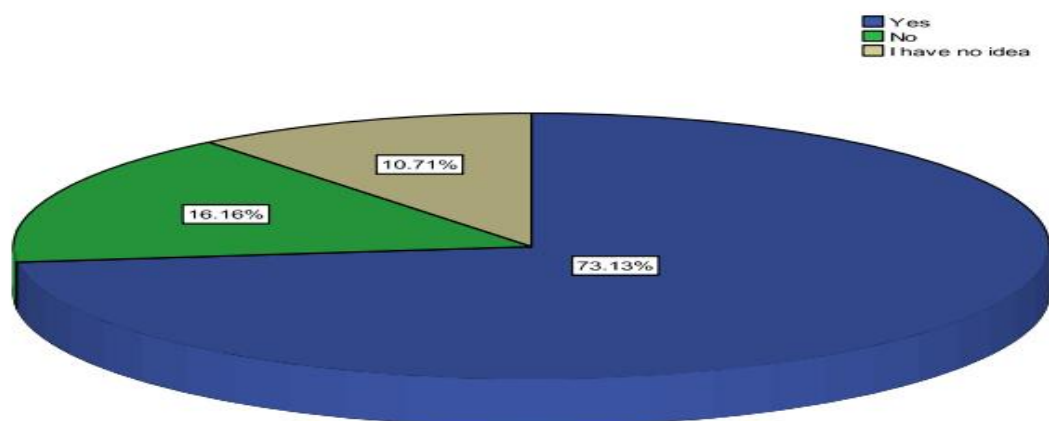
¹³⁰ Η συντήρηση και ανέγερση τζαμιών, η τοποθέτηση ιμάμηδων

Βέβαια εκτός από τους τρεις παραπάνω γεωπολιτικούς παίχτες, τον κύριο ρόλο στην περιοχή ασκούν η ΕΕ και οι ΗΠΑ, των οποίων η διακυβέρνηση Τράμπ δίνει το έναυσμα για την επιστροφή τους στα Βαλκάνια προκειμένου να αναπληρώσουν το κενό των προηγούμενων ετών. Παράλληλα χώρο στην περιοχή βρήκαν τα τελευταία χρόνια και άλλοι δρώντες με διαφορετικούς σκοπούς ο καθένας όπως τα κράτη του Κόλπου, Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις κ.α.

Ενοποίηση των Αλβανικών Πληθυσμών ή Πολυδιάσπασή τους;

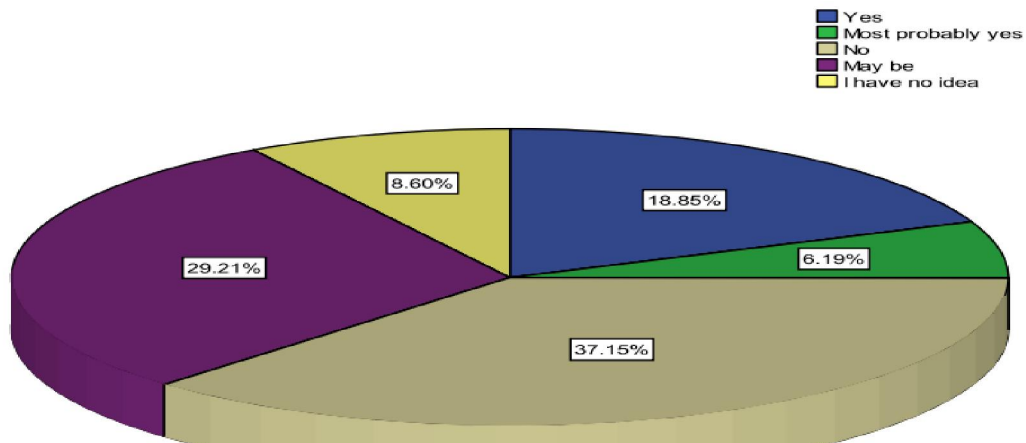
Η ενοποίηση όλων των αλβανικών πληθυσμών σε μια κρατική δομή υπό μια ενιαία διοίκηση δεν αποτελεί διακαή πόθο μόνο ενός περιθωριοποιημένου-ριζοσπαστικοποιημένου κομματιού των Αλβανών των Βαλκανίων αλλά είναι το σημείο αναφοράς πολλών υψηλόβαθμων Αλβανών αξιωματούχων των χωρών της Βαλκανικής βρίσκοντας παράλληλα μεγάλη υποστήριξη στις λαϊκές μάζες.

Μετρήσεις της κοινής γνώμης που πραγματοποιήθηκαν το 2010 σε περιοχές που διαβιώνουν αλβανικοί πληθυσμοί έδειξαν ότι η πλειοψηφία του πληθυσμού θα επιθυμούσε την μελλοντική πολιτική ένωση τους εις σάρκα μία (Çiruji 2011). Τα συμπεράσματα είναι ξεκάθαρα καθώς η πλειοψηφία των ερωτηθέντων επιθυμεί την ενοποίηση όλων των αλβανικών περιοχών διαβίωσης ενώ παράλληλα προκύπτει ο ευσεβής πόθος για την εντός της επόμενης δεκαετίας υλοποίησής της.

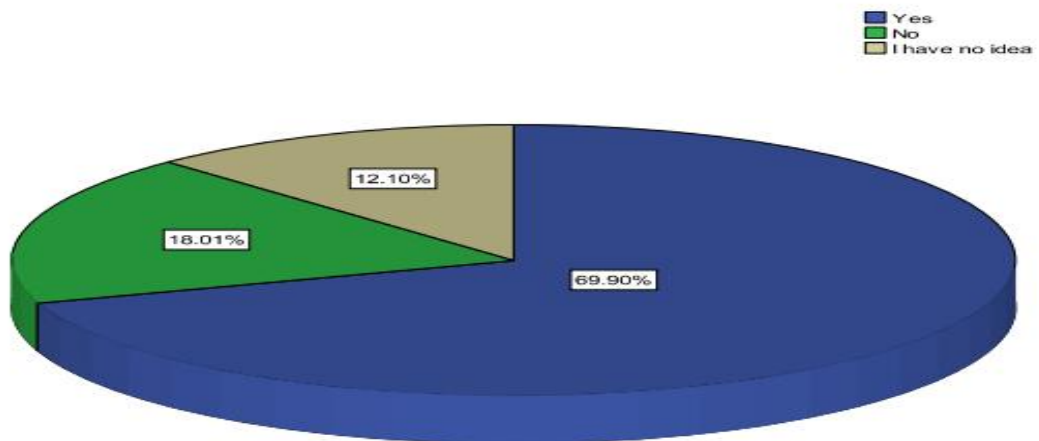

Εικόνα 29 Αποτελέσματα Μετρήσεων Κοινής Γνώμης με το ερώτημα της ένωσης Αλβανίας-Κοσσόβου
(Πηγή BILGESAM- Bilge Adamlar Stratejik Arařtırmalar¹³¹)

¹³¹ <http://www.bilgesam.org/en/>

Εικόνα 30 Αποτελέσματα Μετρήσεων Κοινής Γνώμης με το ερώτημα αν πιστεύουν ότι εντός της δεκαετίας θα ενοποιηθούν οι Αλβανικοί πληθυσμοί Αλβανίας-Κοσσόβου-ΠΓΔΜ (Πηγή BILGESAM- Bilge Adamlar Stratejik Arařtırmalar)

Εικόνα 31 Αποτελέσματα Μετρήσεων Κοινής Γνώμης με το ερώτημα της ένωσης των εδαφών με αλβανικούς πληθυσμούς της Αλβανίας-Κοσσόβου-ΠΓΔΜ (Πηγή BILGESAM- Bilge Adamlar Stratejik Arařtırmalar)

Από την άλλη μεριά δηλώσεις όπως αυτή του πρωθυπουργού της Αλβανίας Έντι Ράμα που διατυπώθηκε στην Πρίστινα κατά την εορταστική συνεδρίαση της βουλής του Κοσσόβου για την επέτειο των δέκα ετών από την ανακήρυξη της ανεξαρτησίας, τροφοδοτεί σενάρια και ρίχνει λάδι στη φωτιά του εθνικισμού. Η δήλωση αναφέρει ότι «Η Αλβανία και το Κόσσοβο θα έχουν κοινή εξωτερική πολιτική και όχι μόνο κοινές πρεσβείες και διπλωματικές αποστολές. Γιατί να μην έχουν και έναν πρόεδρο, ως σύμβολο της εθνικής ενότητας και της

κοινής πολιτικής στην εθνική ασφάλεια¹³²» (Πρώτο Θέμα 2018). Αργότερα σε συνέντευξη¹³³ του σύνδεσε την συγκεκριμένη δήλωση με την ένταξη των δύο χωρών στην ευρωπαϊκή ένωση και την κοινή ευρωπαϊκή πορεία.

Το παραπάνω αναδεικνύει τον σημαντικό ρόλο της ύπαρξης πολιτικών και εναλλακτικών προτάσεων που πρέπει να έχουν στην πολιτική τους φαρέτρα οι υπεύθυνοι ασκήσής της. Κατά αυτόν τον τρόπο ή ύπαρξη ή όχι ενός εναλλακτικού σχεδίου από πλευράς αλβανικών ηγεσιών, σε περίπτωση αποτυχίας των ενταξιακών διαπραγματεύσεων με την ΕΕ, αποτελεί μια αναγκαιότητα για αυτούς. Το ερώτημα που τίθεται είναι αν αυτό το εναλλακτικό σχέδιο αποτελεί μια κίνηση διαπραγματευτικού ελιγμού και εντυπωσιασμού ή είναι όντως μια μακροπρόθεσμη σχεδιαζόμενη στρατηγική. Βέβαια δηλώσεις τέτοιου είδους συνήθως λαμβάνονται ως ένας μοχλός πίεσης στην ΕΕ για την αποκόμιση συγκεκριμένων ωφελών που δεν είναι τίποτε άλλο από την ένταξη των χωρών τους στις δομές της Ευρώπης (Τζίμας, 2017).

Από την άλλη μεριά ενέργειες όπως η ανά τακτά χρονικά διαστήματα συνεδρίαση από κοινού των κυβερνητικών συμβουλίων της Αλβανίας και του Κοσσυφοπεδίου, η τοποθέτηση στο υπουργικό συμβούλιο της αλβανικής κυβέρνησης τεσσάρων υφυπουργών¹³⁴ από το Κοσσυφοπέδιο, η ανακοίνωση της «ενοποιητικής πλατφόρμας¹³⁵» από τους Πρωθυπουργούς της Αλβανίας και του Κοσόβου, η ωμή παρέμβαση στην εσωτερική πολιτική της ΠΓΔΜ μέσω της πλατφόρμας των Τιράνων¹³⁶, οι επισκέψεις της ηγεσίας της Αλβανίας σε άλλες περιοχές των Βαλκανίων που κατοικούν αλβανικοί πληθυσμοί και γενικά ο σχεδιασμός κοινών δράσεων αποτελεί ίσως ένα ευρύτερο στρατηγικό πλάνο που αποσκοπεί στην ύπαρξη της εναλλακτικής πρότασης, αυτής της πολιτικής

¹³² Η συγκεκριμένη δήλωση προκάλεσε αντιδράσεις και δηλώσεις τόσο από πλευράς ΗΠΑ όσο και ΕΕ οι οποίες συνέστησαν την αποφυγή «απρόσεκτης ρητορικής».

¹³³ <https://www.euronews.com/2018/05/16/-for-us-it-s-a-matter-of-life-and-death-albanian-pm-rama-on-eu-membership>

¹³⁴ Από τους 33 υφυπουργούς του κυβερνητικού σχήματος της τωρινής αλβανικής κυβέρνησης οι τέσσερις προέρχονται από το γειτονικό Κόσοβο. Πρόκειται για τον υφυπουργό Τουρισμού και Περιβάλλοντος Χαϊρούλα Τσέκου, την υφυπουργό Παιδείας και Νέας Γενιάς Μπέσα Σαχίνι, την υφυπουργό Πολιτισμού Βαλμπόνα Σουγιάκου, και την υφυπουργό Υγείας Ιλιρίανα Μπαϊρακτάρι

¹³⁵ Η «ενοποιητική πλατφόρμα» προβλέπει τη μεταξύ των δύο κρατών κατάργηση των συνόρων, ενοποίηση των αγορών, τελωνειακή ένωση κ.ά. Αποτέλεσε πεδίο αντίδρασης και από ελληνικής πλευράς με ερωτήσεις στο Ευρωπαϊκό Θεσμικό Πλαίσιο (Ευρωβουλευτής Κ. Κεφαλογιάννης ερώτηση E-006703/2017) προς την αρμόδια επιτροπή-

http://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-8-2017-006703-ASW_EL.pdf

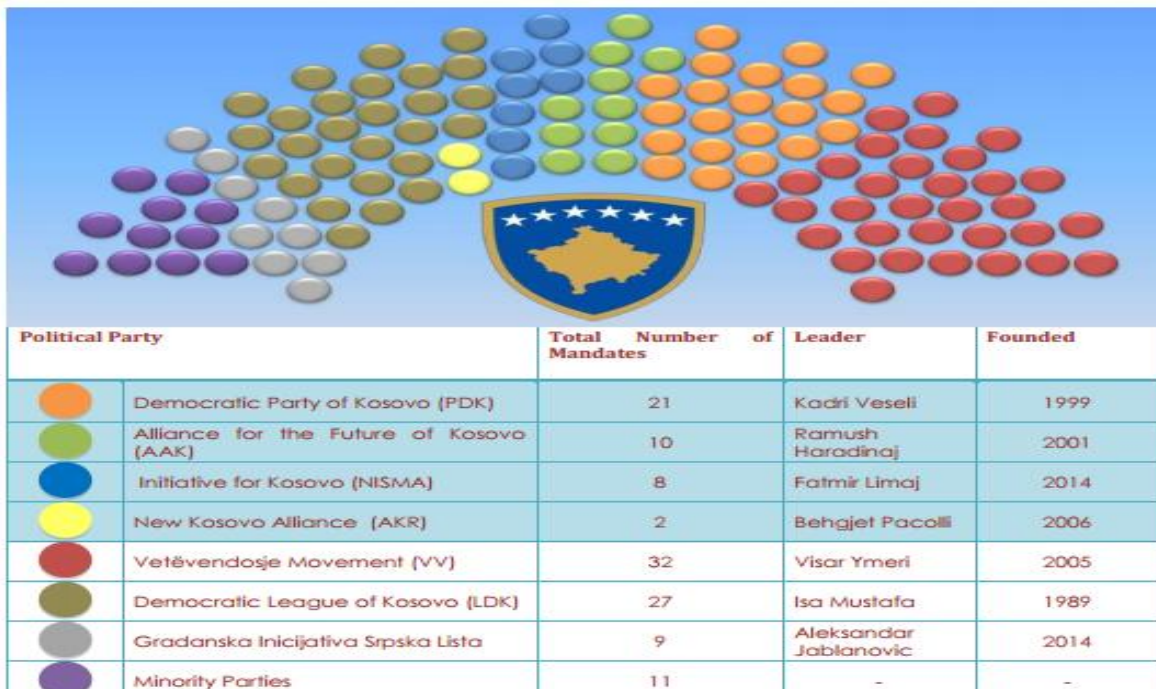
¹³⁶ Όπως σελ.56-57.

ενοποίησης των αλβανικών πληθυσμών της Βαλκανικής υπό την προστατευτική ομπρέλα της μητέρας Αλβανίας. Ευκολά μπορεί να αντιληφθεί κανείς ότι η δημιουργία μιας κοινής γραμμής και θέσης σε αριθμό ζητημάτων από τον αλβανικό παράγοντα υπό μια ενιαία καθοδήγηση και όχι οι πολυκερματισμένες, διαφοροποιημένες απόψεις και τα διαφορετικά συμφέροντα των αλβανικών ηγεσιών της περιοχής είναι σίγουρο ότι θα επιφέρει αλλαγές στα δεδομένα της Βαλκανικής. Το παραπάνω από μόνο του αποτελεί μια σοβαρή μεταβλητή που πρέπει να ληφθεί υπόψη στην χάραξη των πολιτικών και στρατηγικών από τις υπόλοιπες βαλκανικές χώρες, καθώς είναι διαφορετικό να αντιμετωπίζεις έναν ισχυρό αντίπαλο με μια σταθερή πολιτική βούληση και άποψη και άλλο περισσότερους αντιπάλους, πιο αδύναμους και με πολιτικές θέσεις ευμετάβλητες και εύκολα διαχειρίσιμες.

Υπό το πρίσμα της παραπάνω οπτικής ένας παρατηρητής-μελετητής των βαλκανικών υποθέσεων και του αλβανικού στοιχείου προκειμένου να διαμορφώσει μια εμπειριστατωμένη άποψη θα υποχρεωθεί να αναλύσει αριθμό παραγόντων-δυνάμεων που συνηγορούν ή αποτρέπουν, στην εφαρμογή μιας πιθανής ενοποίησης των αλβανικών πληθυσμών στην Βαλκανική. Τους συγκεκριμένους παράγοντες πέρα από τους δρώντες του διεθνούς συστήματος και τα συμφέροντα τους στην περιοχή πρέπει να τους αναζητήσει και στις ιδιαιτερότητες και τα χαρακτηριστικά των αλβανικών πληθυσμών ανά εδαφική περιοχή όπως πολιτικές προσωπικότητες, πολιτισμική ταυτότητα, πολιτικοί φορείς- κόμματα κ.α. Η συλλογή των παραπάνω στοιχείων θα βοηθήσει στην εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων.

Από μια πρώτη ματιά η ενοποίηση των δύο κρατικών οντοτήτων, της Αλβανίας και του Κοσσόβου θα επιφέρει μεταβολή στους υπάρχοντες πολιτικούς φορείς των δύο χωρών, στο πολιτικό τους σύστημα και στους εσωτερικούς πολιτικούς συσχετισμούς γενικότερα, με συρρίκνωση της νομής της εξουσίας και της δημιουργίας ενός πολιτικού μοντέλου πιο συγκεντρωτικού, με λιγότερους λήπτες αποφάσεων. Το ζήτημα στην προκειμένη περίπτωση είναι αν υπάρχουν πολιτικοί φορείς, ιδιαίτερα στο Κοσσόβο, που θα επιθυμούσαν να απεμπολήσουν θέσεις και αξιώματα που κέρδισαν μόλις πρόσφατα στην ολιγόχρονη ιστορία τους. Αυτό μπορεί να διαπιστωθεί από τα πολιτικά πρόγράμματα των μεγαλύτερων

αλβανικών κομμάτων του Κόσσοβου όπως του PDK (Democratic Party of Kosovo), του LDK (Democratic League of Kosovo) κ.α. που δεν υπάρχει εμφανής άποψη στο πολιτικό τους πρόγραμμα για ενοποίηση των δύο χωρών. Αντίθετα ο μεγάλος σε κέρδος ψήφων¹³⁷ νικητής των εκλογών του 2017, το υπερεθνικιστικό κόμμα Vetëvendosje (Αυτοδιάθεση) περιλαμβάνει ριζοσπαστικοποιημένες προτάσεις και απόψεις στον πολιτικό του λόγο και πρόγραμμα όπως την πραγματοποίηση δημοψηφίσματος για την ενοποίηση με την Αλβανία, καθιστώντας το ως μελλοντικό πολιτικό ρυθμιστή των εξελίξεων, με την διεθνή κοινότητα πάντως να αποφεύγει τις συναντήσεις μαζί του λόγω του εθνικιστικού του λόγου (Feta 2017).

Εικόνα 32 Εδρες των Κομμάτων κατά τις βουλευτικές εκλογές του 2017 στο Κόσσοβο (Πηγή Eliamep Working Paper No 88/2017)

Το ίδιο θα παρατηρήσει κανείς και στην Αλβανία που τα δύο μεγάλα κόμματα που συγκεντρώνουν την πλειοψηφία των ψηφοφόρων δεν περιλαμβάνουν στα πολιτικά τους προγράμματα ζητήματα που αφορούν την ενοποίηση με το Κόσσοβο ή όλων των αλβανικών πληθυσμών στα Βαλκάνια (Emerson 2010).

Αφήνοντας τον πολιτικό τομέα και περνώντας στον οικονομικό δεν χρειάζεται κάποιος να είναι ειδήμων για να απαντήσει στο ερωτημα πότε είναι

¹³⁷ Το μεγάλο ποσοστό του οφείλεται κυρίως στον πολιτικό του αγώνα ενάντια στην διαφθορά και στα παλιά κόμματα καθώς και στην κούραση των ψηφοφόρων με αυτά (Feta 2017)

μεγαλύτερο το οικονομικό όφελος για τους αλβανικούς πληθυσμούς των Βαλκανίων, όταν ενταχθούν στην ΕΕ ή όταν ενοποιηθούν στο πλαίσιο των δικών τους εθνικών επιδιώξεων; Τα κέρδη στην πρώτη περίπτωση είναι τεράστια και επεκτείνονται σε ευρύτερους τομείς του δημοσίου τομέα και βίου καθιστώντας το σχέδιο ενοποίησης ως ένα ανορθολογικό σχέδιο, ως ένα σχέδιο εκτακτης ανάγκης. Βέβαια υπάρχουν και αντίθετες απόψεις¹³⁸ που θέτουν την παράμετρο ότι η ενοποίηση των δύο κρατών αποτελεί τον μόνο τρόπο για την οικονομική επιβίωση τους καθώς η δημιουργία μιας ενιαίας οντότητας θα μπορούσε να προσελκύσει επενδύσεις και την αύξηση της κατανάλωσης και παραγωγής δημιουργώντας μια ενιαία οικονομία περίπου πέντε εκατομμυρίων καταναλωτών.

Πέρα από τους πολιτικούς και οικονομικούς παράγοντες στην εφαρμογή της υλοποίησης μιας πολιτικής απόφασης υπεισέρχεται και ο ρόλος του ηγέτη και αυτού που λαμβάνει την τελική απόφαση. Στην συγκεκριμένη περίπτωση πρέπει να επισημανθεί η προσωπικότητα και η προσωπική φιλοδοξία του νυν Πρωθυπουργού της Αλβανίας ο οποίος προσπαθεί μέσω συγκεκριμένων δράσεων όπως επισκέψεων, συχνών δηλώσεων κ.α να οικοδομήσει το προφίλ του «ηγέτη όλων των Αλβανών» στοχεύοντας κυρίως σε εσωτερικά πολιτικά κέρδη καθιστώντας τον όμως ως ένα απρόβλεπτο παράγοντα.

Άλλη μεταβλητή που αποτελεί ερωτηματικό κατά πόσο μια εθνική αλβανική ενοποίηση είναι εφικτή, είναι ή ίδια η ύπαρξη ετεροτήτων στους αλβανικούς πληθυσμούς των Βαλκανίων. Παράδειγμα αποτελεί η πολυθρησκευτικότητα της Αλβανίας, Ορθόδοξοι στο Νότο, Καθολικοί στον Βορρά και πλειοψηφούντες Σουνίτες Μουσουλμάνοι¹³⁹ σε όλη την επικράτεια σε αντίθεση με το Κόσσοβο που οι Σουνίτες μουσουλμάνοι αποτελούν την κυρίαρχη πλειοψηφία. Άλλη αντίθεση αποτελεί η διάκριση σε Βόρειους-Γκέγκηδες και σε Νότιους-Τόσκηδες με διαφορές να υπάρχουν σε γλωσσολογικό και πολιτιστικό επίπεδο. Όλα τα παραπάνω καθώς και τα ιστορικά βιώματα που φέρει η κάθε περιοχή αποτελούν στοιχεία τα οποία μελετώντας τα κάποιος μπορεί να βρεί τόσο ομοιότητες όσο και διαφοροποιήσεις.

Από ελληνικής πλευράς γεννάται λοιπόν το ερώτημα ποιος ο κίνδυνος μιας μελλοντικής ενοποίησης των Αλβανών της περιοχής; Οι απαντήσεις μπορούν να

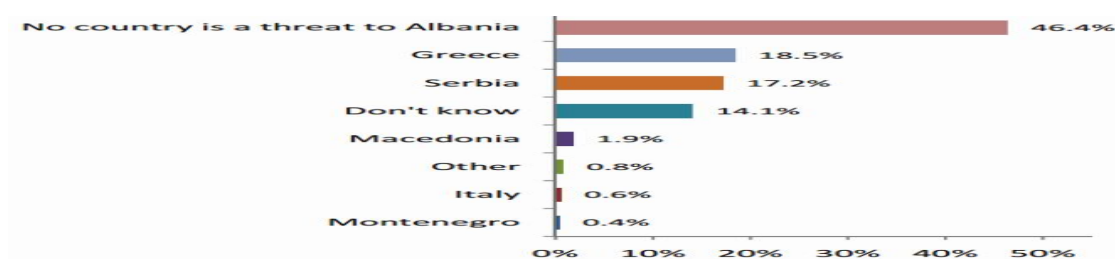
¹³⁸ Μια τέτοια άποψη θα διαβάσετε στον παρακάτω σύνδεσμο <https://www.defence-point.gr/news/megali-alvania-apofasistike-o-odikos-chartis-gia-tin-enosi-alvanias-kossovoy>

¹³⁹ Υπάρχει και ένα μικρό ποσοστό Μπεχτασήδων.

είναι άμεσες. Ακόμα και στην ακραία περίπτωση που υλοποιηθεί η ενοποίηση των αλβανικών πληθυσμών και δημιουργηθεί μια μεγάλη αλβανική κρατική οντότητα στα βόρεια σύνορα της χώρας μας, αυτομάτως είναι σίγουρο ότι θα προστεθεί και ένας άλλος δρώντας στην περιοχή, με αυξημένες πολιτικές δυνατότητες σε σχέση με αυτές που διαθέτει σήμερα και οι οποίες είναι κατακερματισμένες και όχι σε συντονισμό. Ο νέος αυτός παράγοντας και η δυναμική που τον ακολουθεί είναι σίγουρο ότι θα αναδείξει νέα ζητήματα στην περιοχή τα οποία πιθανότατα θα δημιουργήσουν νέες εντάσεις και προστριβές μεταξύ των κρατών.

Αναγκαστικά η ανάδειξη της νέας αυτής κρατικής δομής θα δημιουργήσει στην ελληνική πλευρά την αναγκαιότητα να αναδιατάξει και να διαμορφώσει τις ασκούμενες πολιτικές της στα Βαλκάνια και όχι μόνο ενώ θα καταστεί απαραίτητη η τροποποίηση των επιχειρησιακών αποστολών των δυνάμεων ασφαλείας της, καθώς ο κίνδυνος δεν θα βρίσκεται μόνο στην Ανατολή αλλά και στον Βορρά. Και αυτό δεν συνάγεται αυθαίρετα αλλά προκύπτει από ζητήματα¹⁴⁰ υπάρχοντα ή τεχνηέντως δημιουργηθέντα από αλβανικής πλευράς ή υποβόσκουν στην υπάρχουσα αντίληψη των Αλβανικών πληθυσμών για τους Έλληνες. Μιας αρνητικής αντίληψης η οποία καλλιεργείται συστηματικά στα αλβανικά σχολικά εγχειρίδια παρουσιάζοντας τον Έλληνα ως απειλή για το αλβανικό έθνος (Kalemaj 2017).

Το 2014 σε έρευνα του AISS¹⁴¹ παρουσιάστηκε η εικόνα μεγάλο μέρος του αλβανικού πληθυσμού να θεωρεί την Ελλάδα ως απειλή.

Εικόνα 33 Αποτελέσματα επί του ερωτήματος ποια χώρα αποτελεί την μεγαλύτερη απειλή για την Αλβανία (Πηγή Albanian Institute for International Studies)

¹⁴⁰ Θέματα όπως της ελληνικής μειονότητας της Β.Ηπείρου, των Θαλάσσιων συνόρων, των Τσάμηδων, της Ορθόδοξης Αλβανικής Εκκλησίας, των δικαιωμάτων των Αλβανών μεταναστών στην Ελλάδα, της αναγνώρισης του Κοσσυφοπεδίου κ.α. ταλανίζουν τις σχέσεις μεταξύ Ελλάδας και Αλβανίας (A. C. Lleshaj 2014).

¹⁴¹ Albanian Institute for International Studies το οποίο χρηματοδοτείται από το γερμανικό ίδρυμα "Friedrich Ebert".

Επίσης στην ίδια έρευνα αναδείχθηκαν από αλβανικής πλευράς τα θέματα που θεωρεί η αλβανική κοινή γνώμη ως πιο σημαντικά. Αυτά είναι η διευθέτηση των θαλασσίων συνόρων μεταξύ των δύο χωρών και δευτερευόντως το ζήτημα των Τσάμηδων, δύο ζητήματα που ανέκυψαν και τηρούνται ψηλά στην θεματολογία των Αλβανικών ΜΜΕ και τα οποία πιθανόν να υποδαυλίζονται από την δραστήρια Τουρκική¹⁴² εξωτερική πολιτική (Ρούτσης 2017).

Options	Picked as priority issue nr 1	Picked as priority issue nr 2	Picked as priority issue nr 3
Border issues	46%	19%	20%
Greek minority	10%	25%	12%
Çam Issue	21%	29%	27%
Presence of Archbishop Janullatos As the Head of the Orthodox Church	2%	7%	9%
Treatment of Albania migrants in Greece	19%	19%	30%

Εικόνα 34 Ζητήματα που απασχολούν την Αλβανική κοινή γνώμη σε σχέση με την Ελλάδα (Πηγή Albanian Institute for International Studies)

Η ενοποίηση των αλβανικών πληθυσμών είναι σίγουρο ότι θα πυροδοτήσει ένα νέο γύρο συγκρούσεων. Η δράση φέρνει πάντα την αντίδραση η πιο σωστά συνυπάρχει με αυτή· ο τρίτος νόμος του Newton έχει εφαρμογή στη φυσική αλλά σίγουρα θα τον συναντήσουμε και στις διεθνείς σχέσεις. Τα κράτη και οι λαοί της περιοχής είναι σίγουρο ότι θα προστατεύσουν τα συμφέροντα τους ενώ και άλλοι δρώντες θα βρουν την ευκαιρία να παρέμβουν στην περιοχή. Αυτό είναι σίγουρο ότι θα οδηγήσει στην δημιουργία ενός ρευστού και ασταθούς περιβάλλοντος στον περίγυρο της Ελλάδας, γεγονός που θα επηρεάσει το μείζον την εθνική της ασφάλεια.

Επίσης είναι σίγουρο ότι η προσπάθεια ενοποίησης των αλβανικών πληθυσμών πέρα της ανακίνησης διεκδικήσεων και σε ελληνικά εδάφη θα σηματοδοτήσει την ενεργή εμπλοκή και της ελληνικής διπλωματίας και εξωτερικής πολιτικής με την χρησιμοποίηση όχι μόνο της ήπιας ισχύος αλλά και της σκληρής καθώς επηρεάζεται άμεσα το ελληνικό συμφέρον σε ζητήματα όπως η εθνική μειονότητα στην Βόρεια Ήπειρο και η προστασία της καθώς και ζητήματα που άπτονται στον οικονομικό τομέα. Επίσης εδώ δεν θα πρέπει να ξεχνιέται και η

¹⁴² Απτές αποδείξεις δεν υπάρχουν παρά μόνο υποθέσεις προκύπτουν ποιος εξυπηρετείται από την μη εφαρμογή μιας συμφωνίας.

παρουσία μεγάλου αριθμού Αλβανών μεταναστών στην Ελλάδα και ο ρόλος που θα κληθούν να διαδραματίσουν.

Αναλογιζόμενοι λοιπόν το κόστος που θα αναγκαστεί να πληρώσει με τον ένα ή τον άλλο τρόπο η Ελλάδα πιθανόν θα πρέπει στο παραπάνω ερώτημα της ενοποίησης ή πολυδιάσπασης των αλβανικών πληθυσμών στα Βαλκάνια να εφαρμόσει την στρατηγική του «Διαίρει και Βασίλευε-Divide et impera¹⁴³» μιας στρατηγικής που χρησιμοποιήθηκε ευρέως από την Βυζαντινή διπλωματία με τεράστια επιτυχία και η οποία χρησιμοποιείται στις μέρες μας, ιδιαίτερα πετυχημένα από το Ισραήλ αλλά και από άλλες χώρες που δεν επιθυμούν να εμπλακούν ανοιχτά σε μια σύγκρουση ή να υποβαθμίσουν περαιτέρω την σχετική ισχύ τους (Κουσκουβέλης 2007).

Κατά αυτόν τον τρόπο θα πρέπει να υποδαυλίσει τις αντιθέσεις μεταξύ των αλβανικών ηγεσιών στις περιοχές διαβίωσης των Αλβανικών πληθυσμών κυρίως στην Αλβανία, στο Κοσσυφοπέδιο και στην ΠΓΔΜ προκαλώντας τριβές και αντιπαλότητες μεταξύ τους. Αυτό που πρέπει να εκμεταλλευτεί η ελληνική εξωτερική πολιτική είναι η αγάπη των πολιτικών ηγεσιών των αλβανικών κομμάτων και φορέων για την διατήρηση της ατομικής του εξουσίας σε τοπικό επίπεδο. Παράλληλα μπορεί να εφαρμόσει και μια από τις αμυντικές¹⁴⁴ εκφάνσεις της στρατηγικής αυτής το buck-passing με την ανάθεση αντιμετώπισης της Αλβανικής ενοποίησης από τα κατάλληλα κράτη θύματα. Στην προκειμένη περίπτωση η Σερβία και η ΠΓΔΜ έχουν κάθε λόγο να αντιπαρατεθούν με τον ολοένα αυξανόμενο αλβανικό μεγαλοϊδεατισμό τόσο από πλευρά Αλβανίας και Κοσσυφοπεδίου όσο και από την Αλβανική πολιτική ηγεσία στην ΠΓΔΜ.

Τζιχάντ-Οι Μαχητές του Θεού επιστρέφουν στα Βαλκάνια

Το θέμα της θρησκείας και γενικά ο θρησκευτικός παράγοντας ως πηγή δημιουργίας νέων τριβών στα Βαλκάνια έπαιζε και παίζει τεράστιο ρόλο. Ήδη από το σχίσμα μεταξύ της χριστιανοσύνης το 1054 σε Δυτικούς και Ανατολικούς, σε Ορθόδοξους και Καθολικούς, η θρησκεία πέρα του ηγετικού της ρόλου στις εκάστοτε δομές κρατικής εξουσίας και στην εφαρμογή των πολιτικών τους,

¹⁴³ Η στρατηγική έχει τρεις εκφάνσεις, μια επιθετική και δύο αμυντικές(Κουσκουβέλης 2007)

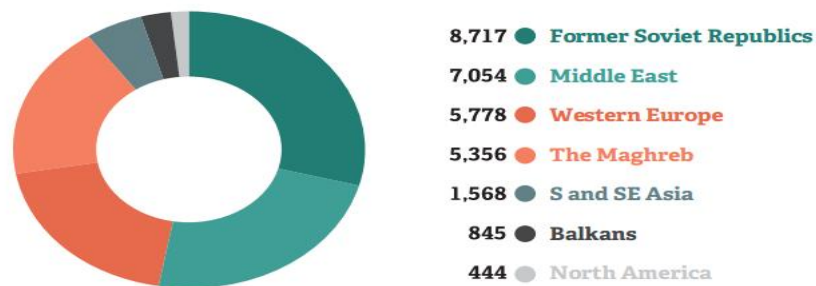
¹⁴⁴ Οι δύο αμυντικές στρατηγικές είναι το buck-passing και η αποτροπή συμμαχίας

αποτελεί σταθερή εστία και αιτία αντιπαράθεσης καθώς και έναν από τους γενεσιουργούς λόγους δημιουργίας θεμάτων ασφαλείας στην περιοχή.

Σήμερα μετά και την 9/11 και την δυναμική εμφάνιση του τζιχαντισμού και των ριζοσπαστικοποιημένων εκφάνσεων¹⁴⁵ του, μιας νέας τάσης-ιδεολογίας στον μουσουλμανικό κόσμο η οποία έχει ως σκοπό την «αποστασιοποίηση από την υλιστική κοινωνία και την προσπάθεια δημιουργίας μιας νέας κοινότητας αγνών μουσουλμάνων πιστών» (Σαμουρης 2012), νέες εστίες έντασης και πολέμου εμφανίστηκαν, έχοντας την θρησκεία στο προσκήνιο.

Περιοχές της Μέσης Ανατολής¹⁴⁶ αποτελούν πεδία μαχών στα οποία πολεμούν μουσουλμάνοι από κάθε μεριά του πλανήτη. Ανάμεσα στους μουσουλμάνους μαχητές που πολεμούν για τα δίκαια της ιδεολογίας τους είναι και μεγάλος αριθμός πολιτών αλβανικής καταγωγής προερχόμενοι από περιοχές των Βαλκανίων με αλβανικό πληθυσμό.

Foreign Fighters By Region

Εικόνα 35 Ξένοι μαχητές στην Συρία ανά περιοχή (Πηγή Soufan Center- Barrett 2017)

Οι συγκεκριμένοι προερχόμενοι από ριζοσπαστικοποιημένες κοινότητες κυρίως των περιοχών του Κοσσόβου και της ΠΓΔΜ μετέβησαν τα προηγούμενα χρόνια στη Συρία και το Ιράκ με σκοπό να ενταχθούν στις τάξεις της Αλ Κάιντα και

¹⁴⁵ Η μίξη στο Αφγανιστάν του βίαιου τζιχαντισμού των Αιγυπτίων με τον Ουαχαμπισμό των Σαουδουαράβων υπό την ομπρέλα του ριζοσπαστικού σαλαφισμού δημιούργησε το νέο ρεύμα των Σαλαφιστών τζιχαντιστών, ιδεολογία που αποτελεί θεμέλιο λίθο του σημερινού παγκόσμιου Τζιχάντ. Από εκείνη την χρονική στιγμή το ένοπλο τζιχαντιστικό κίνημα αποκτά μια αυτόνομη δυναμική που το απαλλάσσει από τον έλεγχο των κυβερνήσεων και που θα το οδηγήσει στην σημερινή παγκόσμια διάστασή του (Σαμουρης 2012).

¹⁴⁶ Συρία, Υεμένη, Ιράκ αποτελούν περιοχές όπου διεξάγονται πολεμικές συγκρούσεις υπό τον μανδύα της θρησκείας.

του Ισλαμικού Κράτους. Η ολοένα απώλεια εδαφών του χαλιφάτου αναγκάζει μεγάλο αριθμό μαχητών στην επιστροφή τους στα πατρία εδάφη (Barrett 2017). Αυτοί αποτελούν άμεση απειλή ασφαλείας για τις κοινότητες και τις χώρες τους. Μάλιστα κάποιοι από αυτούς έχουν εξελιχθεί σε στρατιωτικούς ηγέτες¹⁴⁷ και ενεργούς μαχητές αποτελώντας υπόδειγμα για τους υπολοίπους υποστηρικτές τους.

Χώρα	Αριθμός Μαχητών Που Έχουν Μεταβεί Στην Συρία	Αριθμός Μαχητών Που Έχουν Επιστρέψει	Ημερομηνία
ΑΛΒΑΝΙΑ	90		05/2017
ΚΟΣΥΦΟΠΕΔΙΟ	317	117	04/2017
ΠΓΔΜ	140		03/2016

Εικόνα 36 Μαχητές που επέστρεψαν στις Βαλκανικές χώρες (Πηγή Soufan Center- Barrett 2017)

Τα κράτη της περιοχής δεν έχουν βρει ακόμη τρόπους να αντιμετωπίσουν¹⁴⁸ το πρόβλημα των μαχητών που επιστρέφουν στην πατρίδα τους ενώ υπάρχει διαφωνία ως προς την απειλή την οποία αποτελούν αυτοί τόσο για τις χώρες τους όσο και σε άλλες χώρες διερχόμενοι από αυτές¹⁴⁹. Είναι δυστυχώς όμως αναπόφευκτο ότι κάποιοι από αυτούς θα παραμείνουν αφοσιωμένοι στην τζιχαντιστική βία και στο τι αυτή πρεσβεύει (Barrett 2017), αποτελώντας ένα χρήσιμο όπλο στα χέρια του ISIS ή οποιασδήποτε άλλης ισλαμιστικής οργάνωσης.

Η Ελλάδα τόσο εξαιτίας του γεγονότος ότι αποτελεί μια από τις κύριες πύλες εισόδου μεταναστών στην Ευρώπη όσο και της ιδιότητας του μέλους της ΕΕ και φορέα των Δυτικών αξιών είναι σίγουρο ότι πληρεί όλα τα κριτήρια στοχοποίησής της από φανατικούς ισλαμιστές οι οποίοι μπορούν να δρουν βάση

¹⁴⁷ Παράδειγμα αποτελεί ο Λαβνριμ Μουχατζέρι ο οποίος είναι από τους πρώτους κοσσοβάρους Αλβανούς που εντάχθηκε στο στρατό του «Ισλαμικού Κράτους» και έγινε γνωστός, όταν στο διαδίκτυο ανάρτησε φωτογραφία που απεικονίζει τη στιγμή που έσφαζε έναν νεαρό Σύριο στρατιώτη. Θεωρείται αρχηγός της ομάδας των Αλβανών που μάχονται στη Συρία. Σκοτώθηκε πρόσφατα στη Συρία.

¹⁴⁸ Κυρίως έχουν υιοθετήσει δύο τρόπους. Ο πρώτος είναι η προσπάθεια ενσωμάτωσης στην κοινωνία και ο δεύτερος είναι η τιμωρία αυτών που συμμετείχαν στα θέατρα πολέμου της Μέσης Ανατολής ως τρομοκράτες (Barrett 2017).

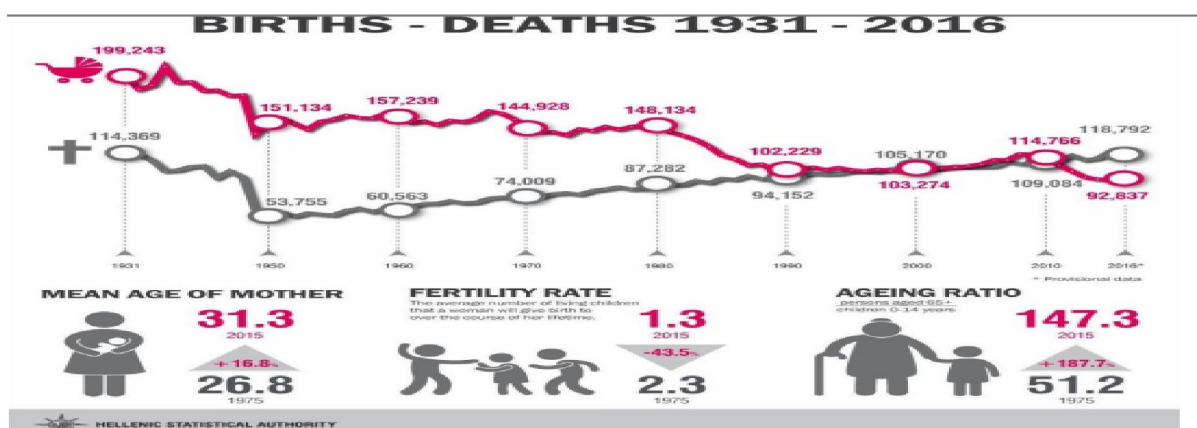
¹⁴⁹ Η Ελλάδα αποτέλεσε και αποτελεί μια από τις κύριες πύλες εισόδου προσφύγων-μεταναστών στην Ευρώπη. Ανάμεσα σ'αυτούς ευκαιρία βρήκαν να περάσουν και τρομοκράτες που επιστρέφουν από τα πεδία των μαχών. Ενδεικτικά αναφέρεται η περίπτωση των τρομοκρατών του Μπατακλάν στη Γαλλία οι οποίοι πέρασαν από την Ελλάδα

οργανωμένου σχεδίου ή αυτόνομα ως μοναχικοί λύκοι.¹⁵⁰ Από τους παραπάνω δεν μπορούν να εξαιρεθούν και αυτοί που κατάγονται από τις αλβανικές περιοχές διαβίωσης των Βαλκανίων καθώς ένα επιπλέον πλεονέκτημα για αυτούς είναι η εγγύτητα και η προσβασιμότητα της Ελλάδας ως χώρα στόχος.

Δημογραφικό Πρόβλημα

Δυστυχώς όπως έχουμε συνηθίσει να ακούμε κατά την διάρκεια της οικονομικής κρίσης οι αριθμοί λένε πάντα την αλήθεια. Και αυτό ισχύει για τις γεννήσεις και το μεγάλο δημογραφικό πρόβλημα που μαστίζει την Ελλάδα. Η πρωτοφανής δημογραφική κρίση θα οδηγήσει τον πληθυσμό της στα επόμενα τριάντα χρόνια σε ιστορικά χαμηλά νούμερα, της τάξεως των 6.5 έως 8 εκατομμυρίων Ελλήνων σύμφωνα με μελέτες της ΕΛΣΤΑΤ και της Eurostat.

Αιτίες όπως η γήρανση του πληθυσμού, οι μειωμένες κρατικές δαπάνες στον τομέα της υγείας, το άνισα καταμεμημένο νοσοκομειακό και μαιευτικό δίκτυο της χώρας, η μη παροχή των κατάλληλων υπηρεσιών γυναικολογικής και μαιευτικής φύσεως στις γυναίκες που ζουν σε απομακρυσμένες περιοχές της Ελλάδας και η μετανάστευση των νέων (το γνωστό “brain drain”) συντελούν στην αύξηση της υπογεννητικότητας και στην αντιστροφή του θετικού ισοζυγίου γεννήσεων και θανάτων από το 1960 μέχρι το 2010 όπως φαίνεται και στο παρακάτω γράφημα (Νικολέτος 2018).

**Εικόνα 37 Γεννήσεις-Θάνατοι στην Ελλάδα περίοδος 1931-2016
(Πηγή ΕΛΣΤΑΤ)**

¹⁵⁰ Ενδιαφέρον άρθρο σχετικά με το πρόβλημα ασφαλείας που αντιμετωπίζει η Ελλάδα από την τζιχαντιστική απειλή όπως στον παρακάτω σύνδεσμο <https://slpress.gr/ethnika/monachikoi-lykoi-kai-stin-ellada/>

Από την άλλη μεριά, όπως αναλύθηκε και στο δεύτερο κεφαλαίο, οι αλβανικοί πληθυσμοί των Βαλκανίων βιώνουν μια δημογραφική άνθηση με ποσοστά στην Αλβανία και στην ΠΓΔΜ που τις κατατάσσουν στην δεκάδα σε πανευρωπαϊκό επίπεδο (Tragaki 2011). Ιδιαίτερα στο Κοσσυφοπέδιο τα ποσοστά σε άτομα νεαρής ηλικίας είναι εντυπωσιακά, γεγονός που έρχεται σε αντίθεση με την γερασμένη και συνεχώς μειούμενη πληθυσμιακά Ελλάδα.

Πολλές μελέτες έχουν ασχοληθεί με την συσχέτιση του δημογραφικού παράγοντα με το ζήτημα της ασφάλειας και με το ξέσπασμα συγκρούσεων. Τα αποτελέσματα είναι ασαφή ωστόσο οι υψηλοί δημογραφικοί δείκτες κάποιων λαών προκαλούν το αίσθημα της ανασφάλειας στους υπολοίπους. Αυτό συνέβη και στην Γιουγκοσλαβία όταν οι Σέρβοι αισθάνθηκαν να απειλούνται από τα πιο υψηλά επίπεδα γονιμότητας των Κοσσοβάρων Αλβανών (Tragaki 2011). Επίσης δεν θα πρέπει να παραβλεφθεί η άποψη ότι υπάρχουν δύο τρόποι να κερδίσεις έδαφος από μια χώρα. Ο πρώτος είναι μέσω της σύγκρουσης και της κατάκτησης και ο δεύτερος μέσω της διείσδυσης και της δημογραφικής κυριαρχίας ενός πληθυσμού σε έναν άλλο (Kim 2016).

Ένα είναι σίγουρο ότι στο κοντινό μέλλον το δημογραφικό θα απασχολήσει σοβαρά την Ελλάδα ως ζήτημα εθνικής ασφάλειας καθώς τόσο η υπογεννητικότητα και η μείωση-γήρανση του ελληνικού πληθυσμού όσο και η αύξηση του πληθυσμού γειτονικών χωρών με συμφέροντα που κινούνται σε αντίθετη τροχιά από τα ελληνικά θα δημιουργήσει νέες εστίες κινδύνου και απειλών. Παράλληλα η Ελλάδα είτε με την διεύρυνση της ΕΕ στα Δυτικά Βαλκάνια είτε χωρίς αυτήν, θα αποτελέσει κέντρο υποδοχής νέων πληθυσμών στο εδαφός της από τις γειτονικές χώρες και ιδιαίτερα από τις φτωχές περιοχές που διαβιώνουν αλβανικοί πληθυσμοί καθώς παρόλο την σημερινή οικονομική ύφεση παραμένει ακόμα μπροστα στον οικονομικό τομέα. Το παραπάνω είναι σίγουρο ότι θα επιλύσει κρίσιμα θέματα που σχετίζονται με την οικονομία¹⁵¹ αλλά είναι πιθανό να δημιουργήσει νέα ζητήματα όσο αφορά την ενσωμάτωση των νέων πληθυσμών στην ελληνική πραγματικότητα.

¹⁵¹ Μελέτες έχουν δείξει την σύνδεση του δημογραφικού με την επιβιωσιμότητα του ασφαλιστικού και του συνταξιοδοτικού της Ελλάδας καθώς και της επιβιωσιμότητας του χρέους (Κουκάκης 2018).

Οργανωμένο-Διεθνικό Έγκλημα

Η Ελλάδα ήδη από την δεκαετία του 90 αντιμετώπισε ένα πρωτόγνωρο για την χώρα κύμα εγκληματικότητας. Η γειννίαση της με χώρες όπως η Αλβανία όπου η δράση εγκληματικών ομάδων είναι ιδιαίτερα έντονη, σε όλες τις μορφές του οργανωμένου εγκλήματος¹⁵², καθώς και η κομβική της γεωγραφική θέση ως πύλη εισόδου της Ευρώπης και οι άρτιες υποδομές¹⁵³ της, την έχουν καταστήσει σημείο κλειδί για την εξάπλωση του διεθνικού εγκλήματος στην υπόλοιπη Ευρώπη (Α.Ε.Α/Κ.Α/Δ.Δ.Α 2016).

Σύμφωνα με την έκθεση της ΕΛ.ΑΣ¹⁵⁴ για το 2016 δραστηριοποιήθηκαν στη Ελλάδα περί τις τριακόσιες πενήντα οχτώ (358) εγκληματικές ομάδες, οι οποίες απαρτίζονταν συνολικά από 3.652 μέλη. Αξιοσημείωτο είναι η σε ποσοστό 30% επί του συνόλου παρουσία αλλοδαπών εγκληματικών ομάδων εκ των οποίων κυρίαρχο ρόλο συνεχίζουν να διαδραματίζουν οι Αλβανικές εγκληματικές ομάδες.

Σε παράλληλη τροχιά το οργανωμένο έγκλημα μαστίζει τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων και ιδιαίτερα αυτές με αλβανικούς πληθυσμούς. Οι λόγοι μπορούν να αναζητηθούν πέρα από την οικονομική ανέχεια, στην ελλιπή εφαρμογή των θεσμών του κράτους όπως στην δικαιοσύνη, την επιβολή του νόμου, την αστυνόμευση κ.α. Η έκθεση του Transparency International του 2016 για τα Δυτικά Βαλκάνια φανερώνει τις ατέλειες και τις αδυναμίες των κρατών της περιοχής.

Η ΕΕ που αποτελεί έναν από τους κύριους ενδιαφερόμενους της περιοχής των Δυτικών Βαλκανίων έχει εξαγγείλει τις προτεραιότητες της για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος για τα έτη 2018-2021 ενώ παράλληλα χρηματοδοτεί διάφορα “projects¹⁵⁵” με σκοπό την άμεση καταπολέμηση του και την υποβοήθηση των χωρών της περιοχής.

¹⁵² Η παράνομη διακίνηση ναρκωτικών και ιδιαίτερα της κάνναβης αποτελεί προσοδοφόρο επάγγελμα για το οργανωμένο έγκλημα

¹⁵³ Λιμάνια, αεροδρόμια κ.α.

¹⁵⁴ Έκθεση για το σοβαρό και το οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα 2016

¹⁵⁵ Παράδειγμα αποτελεί η χρηματοδότηση της δράσης “Countering serious crime in the Western Balkans” του Center for International Legal Cooperation για την περίοδο από τον Ιανουάριο 2018 έως το 2019 με 14,5 εκατομμύρια Ευρώ

Ο φόβος που υπάρχει είναι ότι το οργανωμένο έγκλημα αποτελεί βασικό παράγοντα διευκόλυνσης της τρομοκρατίας. Σήμερα η ανάπτυξη της τεχνολογίας και του κυβερνοχώρου οδηγούν το οργανωμένο έγκλημα να τα χρησιμοποιήσει. Τρομοκρατία, οργανωμένο έγκλημα και το έγκλημα στον κυβερνοχώρο συνιστούν αλληλένδετους τομείς.

Σύμφωνα με την SOCTA¹⁵⁶ της ΕΕ του 2017, τα άτομα του οργανωμένου εγκλήματος αντιπροσωπεύουν περισσότερες από 180 διαφορετικές υπηκοότητες, τα οποία διαμένουν εντός ή εκτός της ΕΕ, εμπλέκονται σε δραστηριότητες του οργανωμένου εγκλήματος εντός της ΕΕ. Το 40 % των υπόπτων δεν είναι πολίτες των κρατών μελών. Οι βασικές οδοί διακίνησης για τις απειλές του οργανωμένου εγκλήματος προέρχονται από χώρες εκτός της ΕΕ. Έχει ήδη αναληφθεί δράση για την αντιμετώπιση των απειλών του οργανωμένου εγκλήματος, με δράσεις που χρηματοδοτούνται από την ΕΕ.

Οι πιο επικίνδυνες ομάδες οργανωμένου εγκλήματος είναι αυτές που επενδύουν τα κέρδη από τις παράνομες επιχειρήσεις στην πραγματική οικονομία κατοχυρώνοντας την συνέχιση και επέκταση των επιχειρήσεων τους. Το ανησυχητικό είναι ότι πολλοί αξιωματούχοι των περιοχών διαβίωσης με αλβανικούς πληθυσμούς έχουν κατηγορηθεί από πολιτικούς τους αντιπάλους για εμπλοκή στο οργανωμένο έγκλημα¹⁵⁷.

Ιδιαίτερα στην περίπτωση της Αλβανίας, αυτή παραμένει η κύρια πηγή εφοδιασμού της Ευρώπης με κάνναβη¹⁵⁸ ενώ οι αλβανόφωνες εγκληματικές ομάδες λειτουργούν σε όλο σχεδόν το φάσμα των εγκληματικών δραστηριοτήτων με αποκομιδή τεραστίων κερδών από αυτές.

¹⁵⁶ Αποτελεί έκθεση σχετικά με το οργανωμένο έγκλημα European Union Serious Andorganised Crime Threat Assessment "Crime in the age of technology"

¹⁵⁷ Τον Οκτ 2017 ξέσπασε σκάνδαλο στην κυβέρνηση Ράμα στην Αλβανία με τον υπουργό εσωτερικών Σαϊμίρ Ταχίρι ο οποίος κατηγορήθηκε για εμπλοκή του σε οργανωμένη διακίνηση ναρκωτικών. Από την μεριά της η αντιπολίτευση ζήτησε την άμεση σύλληψη του πρώην υπουργού και δήλωσε πως ο Ταχίρι διαθέτει βαριά ενοχοποιητικά στοιχεία κατά του Ράμα για ανάμιξή του στο οργανωμένο έγκλημα. Επίσης είναι χαρακτηριστικές οι δηλώσεις του πρώην πρέσβη των ΗΠΑ στην Αλβανία κ.Ντόναλντ Λου τον ίδιο μήνα, ο οποίος άφησε σαφείς αιχμές τόσο προς την κυβέρνηση του Έντι Ράμα για τον τρόπο που οι συμμορίες διακίνησης ναρκωτικών, όπλων και πορνείας δρουν στη γειτονική χώρα, όσο και για το σύστημα Δικαιοσύνης, που "αφήνει ελεύθερους εγκληματίες και δεν προστατεύει τους πολίτες".

¹⁵⁸ SOCTA 2017

Εικόνα 38 Η Αλβανία ως κύριο κέντρο παραγωγής της κάνναβης στην Ευρώπη (Πηγή EUROPOL)

Όσο αφορά τον κίνδυνο για την ασφάλεια της Ελλάδας, πέρα από αυτά που ισχύουν και για τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες, υπάρχει και ένας άλλος κίνδυνος κυρίως από την λειτουργία των αλβανόφωνων ομάδων οργανωμένου εγκλήματος. Σύμφωνα με την έκθεση OCTA¹⁵⁹ της EUROPOL που αφορά το οργανωμένο έγκλημα για το έτος 2011, ορισμένα από τα έσοδα των εγκληματικών ομάδων διοχετεύθηκαν για τη στήριξη ένοπλων οργανώσεων, όπως ο «Απελευθερωτικός Στρατός του Κόσσοβου».

Αντιλαμβάνεται κανείς ότι ο χώρος του οργανωμένου εγκλήματος μπορεί να λειτουργήσει ως συγκοινωνούν δοχείο με τις παραστρατιωτικές ή τρομοκρατικές οργανώσεις διαθέτοντας τους απαιτούμενους πόρους προκειμένου να εξοπλιστούν και να μπορούν να λειτουργήσουν σε επιχειρησιακό επίπεδο. Αν και η περίπτωση της Ελλάδας είναι κάτι το τελείως διαφορετικό από την Γιουγκοσλαβία, ωστόσο η γεινίαση με την Αλβανία και την ΠΓΔΜ και η αδυναμία φύλαξης των δύσβατων χερσαίων συνόρων, η μεγάλη αλβανική Διασπορά, η ύπαρξη της ιδέας της Μεγάλης Αλβανίας καθώς και τα πολυσύνθετα συμφέροντα των μεγάλων δυνάμεων στην περιοχή, εγκυμονούν συνεχώς κινδύνους για την ελληνική ασφάλεια. Παράλληλα η εξάρτηση πολιτικών και κομμάτων από το οργανωμένο έγκλημα αποτελεί άλλο ένα πρόβλημα καθώς ανά πάσα ώρα και

¹⁵⁹ <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/octa-2011-eu-organised-crime-threat-assessment>

στιγμή επηρεάζονται οι αποφάσεις τόσο σε εσωτερικό όσο και σε εξωτερικό επίπεδο¹⁶⁰.

Σχέσεις μεταξύ των διαφόρων Δρώντων

Όπως αναφέρθηκε και στην εισαγωγή του κεφαλαίου, η σκακιέρα των Βαλκανίων περιλαμβάνει πιόνια, βασίλισσες και βασιλιάδες. Η γεωπολιτική αξία της περιοχής είναι μεγάλη και τα συμφέροντα την παρούσα περίοδο πολλά και σημαντικά. Η επιστροφή των ΗΠΑ στην περιοχή σηματοδοτεί εν γένει και την προσπάθεια ανάσχεσης¹⁶¹ της Ρωσίας, αυτή την φορά όχι στην Ανατολική Ευρώπη αλλά πιο νότια.

Ανάμεσα σε όλη αυτήν την πολύπλοκη εξίσωση σχέσεων –συμφερόντων και διαφόρων δρώντων, η Ελλάδα πρέπει να επιλέξει την κατάλληλη πολιτική και τα εργαλεία εκείνα που θα την βοηθήσουν να ανταποκριθεί στις πολυσύνθετες απαιτήσεις και να αντιμετωπίσει την παρούσα περίοδο όχι μόνο την Τουρκική εξωτερική πολιτική αλλά και τις εφαρμοζόμενες πολιτικές της Αλβανίας, του Κοσσυφοπεδίου και των αλβανικών κομμάτων της ΠΓΔΜ.

Η πιθανή συμπαράταξη τώρα ή στο μέλλον των κυβερνήσεων της Αλβανίας, του Κοσσυφοπεδίου αλλά και η αλλαγή πολιτικής πλεύσης των αλβανικών κομμάτων¹⁶² της ΠΓΔΜ, συνηγορώντας υπέρ των τουρκικών θέσεων και επιδιώξεων στην Βαλκανική, είναι σίγουρο ότι θα επιδράσει αρνητικά στις όποιες προσπάθειες της ελληνικής πλευράς να οικοδομήσει ένα περιβάλλον σταθερότητας στον περίγυρο της. Παράλληλα ο νέος κίνδυνος που θα προκύψει από τον βορρά θα κατακερματίσει τον στρατηγικό σχεδιασμό και τις δυνάμεις άμυνας που είναι προσανατολισμένες στο κίνδυνο από τα ανατολικά της σύνορα.

¹⁶⁰ Μια ενδιαφέρουσα οπτική για την σύνδεση της πορείας της Αλβανίας προς την ΕΕ, το οργανωμένο έγκλημα και τους πολιτικούς στην ιστοσελίδα <https://www.liberal.gr/arthro/226387/amyna--diplomatia/2018/mipos-irthe-i-ora-na-ascholithei-sobara-i-athina-me-tin-periptosi-rama.html>

¹⁶¹ Η NationalSecurityStrategyoftheUnitedStatesofAmerica του 2017 περιλαμβάνει σημαντικά στοιχεία που δείχνουν την προσπάθεια των ΗΠΑ να περιορίσουν την επιθετική πολιτική της Ρωσίας

¹⁶² Την παρούσα χρονική περίοδο οι αλβανικοί πολιτικοί φορείς της ΠΓΔΜ θεωρείται ότι διάκινεται ευμενώς προς τα ελληνικά εθνικά συμφέροντα σχετικά με την επίλυση της ονομασίας και των άλλων συναφών με αυτό ζητημάτων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΑΛΒΑΝΙΚΟΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ

Γενικά

Ανατρέχοντας στην διεθνή βιβλιογραφία θα διαπιστώσουμε ότι υπάρχει πληθώρα ορισμών που αφορούν την έννοια της εξωτερικής πολιτικής. Άλλοι επικεντρώνονται αποκλειστικά στο έργο των διπλωματών και άλλοι προσπαθούν να συμπεριλάβουν και τις πράξεις αριθμού δρώντων του διεθνούς συστήματος (Hill 2016).

Ως επιλογή προκρίνεται ο παρακάτω σύντομος ορισμός¹⁶³ για την εξωτερική πολιτική που μας δίνει ο ακαδημαϊκός Christopher J. Hill¹⁶⁴ « Εξωτερική πολιτική είναι το σύνολο των επίσημων εξωτερικών σχέσεων που αναπτύσσει ένας ανεξάρτητος πράττων στις διεθνείς σχέσεις». Η κάθε λέξη του παραπάνω ορισμού ανοίγει και ένα καινούριο κεφάλαιο μελέτης επί του τι πρεσβεύει αυτή. Μέσω μιας απλοϊκής ανάλυσης εξάγουμε τα παρακάτω συμπεράσματα:

- Ο όρος ανεξάρτητος πράττων σημαίνει ότι δεν ασκείται η εξωτερική πολιτική μόνο από κράτη αλλά και απο μη κρατικές δομές όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση, οι τρομοκρατικές οργανώσεις κ.α.
- Ο όρος επίσημες ανταποκρίνεται στα αποτελέσματα από ένα ευρύ φάσμα δράσεων από όλα τα τμήματα της κρατικής μηχανής.
- Ο όρος πολιτική περιλαμβάνει την συνοχή του συνόλου των δράσεων των παραπάνω τμημάτων ενώ ο όρος εξωτερική αναφέρεται στην διαφορετικότητα και την πολυπλοκότητα του σημερινού κόσμου και των διαφοροποιημένων μονάδων από τις οποίες αποτελείται.

Γεγονός είναι ότι σήμερα οι εξωτερικές σχέσεις δεν είναι μονοπώλιο κανενός. Αντιθέτως εμπλέκεται αριθμός παραγόντων, οι οποίοι δίχως να ανήκουν στο διπλωματικό σώμα και στο υπουργείο εξωτερικών επηρεάζουν με τις δράσεις

¹⁶³ Ο ορισμός βρίσκεται στο βιβλίο «Η εξωτερική πολιτική τον 21^ο αιώνα» του Christopher J. Hill

¹⁶⁴ Ο Christopher J. Hill (γενν. 1949) διετέλεσε επί σειρά ετών καθηγητής Διεθνών Σχέσεων στο London School of Economics και στο Πανεπιστήμιο του Cambridge. Έχει συγγράψει μεγάλο αριθμό βιβλίων με θέμα την εξωτερική πολιτική.

τους την εκάστοτε ασκούμενη εξωτερική πολιτική. Απλά παραδείγματα ασκούμενης εξωτερικής πολιτικής από δρώντες διαφορετικού γνωστικού αντικείμενου σε σχέση με το Υπουργείο Εξωτερικών είναι η διάθεση στρατιωτικής βοήθειας από τις ΗΠΑ μέσω των προγραμμάτων FMF¹⁶⁵ και EDA¹⁶⁶ σε διάφορες χώρες, η συμφωνία έργων μεταφοράς ενέργειας όπως ο EASTMED¹⁶⁷, η παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας κ.α.

Ένα είναι το κύριο συμπέρασμα από τα παραπάνω, ότι η εξωτερική πολιτική είναι ένα πολυσύνθετο και πολυδιάστατο αντικείμενο το οποίο απαιτεί την συνέργεια των δράσεων όλων των συμμετεχόντων προκειμένου να επιτευχθεί το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα.

Βαλκάνια και Μεταπολεμική Ελληνική Εξωτερική Πολιτική

Προκειμένου να εξετάσουμε την ασκούμενη ελληνική εξωτερική πολιτική πρέπει να ορίσουμε αρχικά τον χώρο, την συγκεκριμένη περιοχή μέσα στην οποία τα παραγόμενα αποτελέσματα της, που αποτελούν προϊόν της σχεδιασθείσας εθνικής στρατηγικής, θα ευνοήσουν σε μέγιστο βαθμό τα εκάστοτε νοούμενα εθνικά συμφέροντα. Στην περίπτωση της Ελλάδας ο συγκεκριμένος χώρος είναι τα Βαλκάνια και η ΝΑ Μεσόγειος.

Η διάσκεψη της Γιάλτας¹⁶⁸ κατά τον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο, καθόρισε ότι η

¹⁶⁵Το πρόγραμμα FMF υλοποιεί τις αποφάσεις της Αμερικανικής Κυβέρνησης για την χρηματοδοτική υποστήριξη μιας ξένης χώρας προκειμένου να προβεί σε προμήθεια στρατιωτικού εξοπλισμού από τις ΗΠΑ. Η υποστήριξη μπορεί να έχει είτε τη μορφή δανείου είτε τη μορφή δωρεάς, με στόχο την κάλυψη μέρους ή του συνόλου του κόστους της προμήθειας.

¹⁶⁶Το EDA αποτελεί ένα πρόγραμμα Πλεοναζόντων Ειδών Άμυνας (Excess Defense Articles), με το οποίο πραγματοποιείται η διάθεση, σε συμμαχικές και φιλικές χώρες, μεταχειρισμένου εξοπλισμού των Ενόπλων Δυνάμεων και της Ακτοφυλακής των ΗΠΑ, που έχει κριθεί πλεονασματικός και έχει αποσυρθεί.

¹⁶⁷ Ο παραπάνω αγωγός έχει στόχο την απευθείας μεταφορά φυσικού αερίου από τα κοιτάσματα της Λεβαντίνης στο Ευρωπαϊκό Σύστημα Φυσικού Αερίου, μέσω της Ελλάδας. Το αέριο της Ανατολικής Μεσογείου θα κατευθύνεται υποθαλάσσια προς την Κύπρο, στη συνέχεια προς τις ακτές της Κρήτης, και ακολούθως, μέσω της Πελοποννήσου και της Δυτικής Ελλάδας, στην Ιταλία. Στη γειτονική μας χώρα θα φθάνει μέσω του αγωγού IGI - Poseidon (ΠΟΣΕΙΔΩΝ), που θα συνδέεται με τον EastMed στο Φλωροβούνι της Θεσσαλονίκης. Από τον Ιούλιο του 2014, η διαχείριση του Έργου ανήκει στην θυγατρική της ΔΕΠΑ «ΥΑΦΑ - ΠΟΣΕΙΔΩΝ», στην οποία συμμετέχει ισομερώς η ιταλική Edison ανάληψης πρωτοβουλιών σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Μέσα στο νέο αυτό πλαίσιο, στις αρχές Απριλίου 2017 οι Υπουργοί Ενέργειας Ελλάδας, Κύπρου, Ισραήλ και Ιταλίας υπέγραψαν παρουσία του Ευρωπαϊκού Επιτρόπου Κλιματικής Αλλαγής και Ενέργειας Κοινή Διακήρυξη για την περαιτέρω συστηματική παρακολούθηση και προώθηση της ανάπτυξης του Έργου.

¹⁶⁸Η διάσκεψη διεξήχθη μεταξύ 4 και 11 Φεβρουαρίου 1945 στην Γιάλτα της Ουκρανίας και καθόρισε τις σφαίρες επιρροής ανάμεσα στις νικήτριες μεγάλες δυνάμεις του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου.

Ελλάδα ανήκει στην δυτική σφαίρα επιρροής. Αυτή η απόφαση των μεγάλων δυνάμεων αποτέλεσε σημείο καμπής για την μετέπειτα πορεία της χώρας καθώς της έδωσε ένα τεράστιο πλεονέκτημα σε σχέση με τα άλλα βαλκανικά κράτη.

Ενώ οι βαλκάνιοι γείτονες, προσδεδεμένοι στο άρμα της κομμουνιστικής ιδεολογίας, βίωναν όλο το δεύτερο μισό του 20^{ου} αιώνα τα καταστροφικά αποτελέσματα της κεντρικά ελεγχόμενης ασκούμενης οικονομικής πολιτικής και της ανελευθερίας του πολιτεύματος, η Ελλάδα απολάμβανε όλα τα προνόμια των δημοκρατιών δυτικού τύπου. Μάλιστα η απόφαση της να προσδεθεί η χώρα στους θεσμούς της Δύσης, της ΕΟΚ-ΕΕ και του ΝΑΤΟ, της παρείχε ένα μοναδικό στρατηγικό προβάδισμα απέναντι στις υπόλοιπες βαλκανικές χώρες (Αρμακόλας & Βάλβης 2014).

Αρχικά η ασκούμενη εξωτερική πολιτική που ακολουθήθηκε από ελληνικής πλευράς μετά τον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο, ήταν μια πολιτική προσαρμοσμένη στις αποφάσεις και στις πολιτικές που είχε λάβει η ηγεμονεύουσα δύναμη του δυτικού συνασπισμού, οι ΗΠΑ. Σε αυτή την πολιτική, της αύξησης της συλλογικής ασφάλειας και των δογμάτων¹⁶⁹ αντιμετώπισης του κομμουνισμού, η Ελλάδα αρχικά ανέπτυξε και εφάρμοσε το δόγμα του από βορρά κινδύνου προκειμένου να αντιμετωπίσει την δυνητική απειλή από τις κομμουνιστικές βαλκανικές χώρες. Κατά αυτόν τον τρόπο πίστευε ότι θα προστατεύσει το εδαφός της και την κοινωνική της συνοχή (Τσάκωνας 2003). Αυτή η πολιτική συνεχίστηκε σχεδόν μέχρι και την περίοδο της στρατιωτικής δικτατορίας, οπότε ξεκινά να εφαρμόζεται μια αντιφατική βαλκανική εξωτερική πολιτική. Η στρατιωτική δικτατορία επιδιώκει μέσω αυτής, την επαφή¹⁷⁰ με τα κομμουνιστικά καθεστώτα κυρίως για λόγους προπαγανδιστικούς ενώ παράλληλα προσπαθεί να αντιδράσει, κυρίως στο επίπεδο των εντυπώσεων, στην αυξανόμενη απομόνωσή της από την Δυτική Ευρώπη, καθώς τον Δεκέμβριο του 1969 είχε αποχωρήσει οικειοθελώς από το συμβούλιο της Ευρώπης (Βαλντέν 1999).

Η πτώση της χούντας και η Κυπριακή τραγωδία αλλάξαν τελείως τα δεδομένα στην ελληνική βαλκανική εξωτερική πολιτική. Πλέον ο εξ ανατολών

¹⁶⁹ Οι ΗΠΑ από το τέλος του Β΄ ΠΠ είχαν σχεδιάσει πολιτικές-δόγματα προκειμένου να αντιμετωπίσουν την σοβιετική απειλή. Παράδειγμα ήταν το Δόγμα Τρούμαν.

¹⁷⁰ Μερικά από τα εντυπωσιακά βήματα της περιόδου ήταν η αποκατάσταση των σχέσεων με την Αλβανία, η διακήρυξη καλής γειτονίας με τη Βουλγαρία κ.α.

κίνδυνος είναι ο πραγματικός αντίπαλος και απειλή για την ελληνική ασφαλεία παρόλο που και οι δύο χώρες ανήκουν στην ίδια συμμαχία (ΝΑΤΟ). Η Ελλάδα υποχρεώνεται πλέον να στραφεί και προς τον γειτονικό της περίγυρο προκειμένου μέσω της εξωτερικής εξισορρόπησης να αντιμετωπίσει τις απειλητικές διαθέσεις της Τουρκίας.

Τα επόμενα χρόνια, μέχρι και την κατάρρευση των κομμουνιστικών καθεστώτων των βαλκανικών χωρών, η Ελλάδα ομαλοποιεί και βελτιώνει τις σχέσεις της μαζί τους. Πρωτοβουλίες όπως η Διαβαλκανική Διάσκεψη¹⁷¹ του 1976, οι Διασκέψεις για την αποπυρηνικοποιημένη Βαλκανική χερσόνησο (Εμμανουηλίδης 2015), οι συναντήσεις των υπουργών εξωτερικών των Βαλκανικών κρατών κ.α. προσπάθησαν να φέρουν τους βαλκάνιους πιο κοντά.

Το τέλος όμως του ψυχρού πολέμου σηματοδοτεί και την αλλαγή πλεύσης της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής καθώς νέα δεδομένα έρχονται στο προσκήνιο τα οποία όμως το ελληνικό πολιτικό σύστημα αδυνατεί να αφομοιώσει έγκαιρα και αποτελεσματικά στο νέο διεθνές περιβάλλον ασφαλείας (Μακρής 2000). Αστοχία ενεργειών και κακοί χειρισμοί από το ελληνικό πολιτικό προσωπικό ιδιαίτερα στο θέμα των Σκοπίων, απομονώνουν την Ελλάδα από την υπόλοιπη Ευρώπη, η οποία αδυνατεί να κατανοήσει την ελληνική τακτική με το οικονομικό εμπάργκο και τις μαζικές κινητοποιήσεις των πολιτών. Παράλληλα η Ελλάδα ασκεί μια έντονη φιλοσερβική πολιτική στηρίζοντας ακόμη και τα πιο εξτρεμιστικά σερβικά στοιχεία ενώ την ίδια περίοδο οι σχέσεις με την Αλβανία δεν είναι σε καλό επίπεδο. Γενικά είναι μια περίοδος που η ελληνική εξωτερική πολιτική βρίσκεται σε τέλμα έχοντας οδηγήσει την Ελλάδα σε ένα είδος απομόνωσης. Ουσιαστικά η Ελλάδα έγινε μέρος του «βαλκανικού προβλήματος» αντί να συνεισφέρει στην λύση του.

Η εξομάλυνση της κατάστασης και η επιστροφή στην ορθολογική κανονικότητα επήλθε με την σύναψη της ενδιάμεσης συμφωνίας¹⁷² με την ΠΓΔΜ και την ομαλοποίηση των σχέσεων των δύο χωρών (Ιωακείμης 2001). Από εκεί

¹⁷¹ Το 1976 πραγματοποιήθηκε με πρωτοβουλία του πρωθυπουργού της Ελλάδας Κ.Καραμανλή η πρώτη Διάσκεψη στην Αθήνα.

¹⁷² Στις 13 Σεπτεμβρίου 1995, υπογράφεται στην Νέα Υόρκη των Η.Π.Α. η Ενδιάμεση Συμφωνία από τον τότε υπουργό Εξωτερικών της Ελλάδας κ. Παπούλια και τον τότε υπουργό Εξωτερικών της ΠΓΔΜ κ. Τσερβενκόφσκι και προβλέπει ως βασικά σημεία τον σεβασμό των υπαρχόντων συνόρων και την υποχρέωση από την Ελλάδα να αναγνωρίσει τα Σκόπια με την προσωρινή ονομασία «πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (ΠΓΔΜ)».

και ύστερα αρχίζει η βαθμιαία προσέγγιση των γειτονικών βαλκανικών χωρών καθώς η Ελλάδα αντιλαμβάνεται πλέον και αξιοποιεί θετικά τον θεσμικό της ρόλο ως μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του ΝΑΤΟ.

Οι πολιτικές της πρωτοβουλίες στα Βαλκάνια, με αποκορύφωμα την ελληνική προεδρία της ΕΕ του 2003, η δραστηριότητα των ελληνικών οικονομικών παραγόντων καταδεικνύουν την κεντρική θέση της Ελλάδας στην περιοχή (Αρμακόλας-Βάλβης 2014). Ένας λοιπόν από τους κύριους στόχους της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής αποτελεί η διακρατική συνεργασία και η ένταξη όλων των βαλκανικών χωρών σε θεσμούς που προάγουν την ευημερία, την σταθερότητα και την ειρήνη όπως η Ε.Ε και το ΝΑΤΟ. Και αυτό βέβαια σε συνάρτηση με την αντίστοιχη στοχοθεσία των Βαλκανικών κρατών καθώς η ΕΕ και το ΝΑΤΟ αποτέλεσαν και αποτελούν ισχυρό θέλγητρο.

Σήμερα η ελληνική βαλκανική εξωτερική πολιτική παραμένει προσηλωμένη στην συνεργασία και στην εξάλειψη των προβλημάτων¹⁷³ με τους γείτονες της, ενταγμένη στο πλαίσιο της ασκούμενης ευρωπαϊκής πολιτικής ενώ παράλληλα προσπαθεί να αξιοποιήσει την αναβάθμιση των σχέσεων με τις ΗΠΑ και με άλλους παράγοντες στην ευρύτερη περιοχή.

Όπως λοιπόν διαπιστώνεται από τα παραπάνω η ασκούμενη ελληνική εξωτερική πολιτική χαρακτηρίζεται από πολλές διακυμάνσεις χωρίς αυτό να σημαίνει ότι ήταν αποτυχημένη ή ότι ακυρώνεται ο αριθμός επιτυχιών ιδιαίτερα της τελευταίας εικοσαετίας (Αρμακόλας&Βάλβης 2014). Ποια λοιπόν είναι τα χαρακτηριστικά που την κάνουν να ξεχωρίζει και μέσω των οποίων σχεδιάζεται και υλοποιείται;

Άσκηση της Εξωτερικής Πολιτικής στην Ελλάδα

Η ελληνική εξωτερική πολιτική έχει δεχθεί στο πρόσφατο παρελθόν δριμεία κριτική ακόμη και από πρόσωπα¹⁷⁴ που βρισκόταν στο τιμόνι της και οι οποίοι αποτέλεσαν τους λήπτες αποφάσεων της. Γενικά πολλές φορές οι επιδιώξεις της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής θεωρούνται ως μη ορθολογικές, ακατανόητες,

¹⁷³ Συμφωνία των Πρεσπών, προσπάθεια οριοθέτησης θαλασσίων συνόρων με την Αλβανία κ.α.

¹⁷⁴ Όπως οι πρώην πρωθυπουργοί Κ.Μητσοτάκης και Κ.Σημίτης.

παράλογες¹⁷⁵ κ.α. παραπέμποντας έτσι και στον γενικό χαρακτηρισμό της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής ως ασταθή, σπασμωδική και αναποτελεσματική. Που οφείλεται αυτή η αρνητική εικόνα ενός τόσο σημαντικού τομέα στον οποίο στηρίζεται η εξασφάλιση των εθνικών συμφερόντων;

Κατά καιρούς έχει επισημανθεί ότι η ελληνική εξωτερική πολιτική έχει χρησιμοποιηθεί ως ένα μέσο εσωτερικής κατανάλωσης παρά ως ουσιαστικό όχημα προώθησης των ελληνικών συμφερόντων στην περιοχή (Αρμακόλας & Βάβλης 2014). Ωστόσο η παθογένεια του όλου συστήματος οφείλεται κυρίως στις διαπιστώσεις του καθηγητή Π. Ιωακειμίδη¹⁷⁶ σχετικά με το χρησιμοποιούμενο μοντέλο διαδικασίας σχεδιασμού εξωτερικής πολιτικής. Το σημερινό μοντέλο χρησιμοποιεί ως κεντρικούς συντελεστές τον ρόλο της προσωπικότητας (πρωθυπουργός ή υπουργός εξωτερικών) ως λήπτη αποφάσεων έναντι των θεσμικών συλλογικών οργάνων και την κοινωμία-κοινή γνώμη ως πηγή εξωτερικής πολιτικής. Προσωπικότητα και Κοινή γνώμη αλληλεπιδρούν χωρίς την παρουσία θεσμικών οργάνων, γεγονός που φανερώνει την τρωτότητα και την αδυναμία του συγκεκριμένου μοντέλου.

Η απουσία θεσμικών δομών οδηγεί αναπόφευκτα στην επικράτηση του πολιτικού προσώπου στην διαδικασία άσκησης εξωτερικής πολιτικής, το οποίο όμως συνήθως έχει ως κριτήριο την μεγιστοποίηση της εκλογικής του βάσης και αποδοχής. Για αυτό το λόγο πολλές φορές οι αποφάσεις είναι μη ορθολογικές φέρνοντας σε αντιπαράθεση την Ελλάδα με την Διεθνή κοινότητα και με τα πραγματικά της εθνικά συμφέροντα.

Αναμφισβήτητα τίθεται αριθμός ζητημάτων τα οποία η οργανωμένη πολιτεία πρέπει να επιληφθεί προκειμένου να βελτιστοποιήσει την ασκούμενη εξωτερική πολιτική, ιδιαίτερα σήμερα που η Βαλκανική γίνεται νέο σημείο αντιπαράθεσης μεταξύ Δύσης και Ανατολής και τα ελληνικά εθνικά συμφέροντα

¹⁷⁵ Παραδόσεις του Καθηγητή Ιωάννη Αρμακόλα επι της Ελληνικής Εξωτερικής Πολιτικής στην ΑΔΙΣΠΟ την περίοδο 2017-18. Ο Ιωάννης Αρμακόλας, PhD (Cantab), είναι Ερευνητής 'Σταύρος Κωστόπουλος' στο Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής & Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ) και Επίκουρος Καθηγητής Συγκριτικής Πολιτικής στη Νοτιοανατολική Ευρώπη, στο Τμήμα Βαλκανικών, Σλαβικών και Ανατολικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας. Έχει επίσης συμμετάσχει επι μακρόν ως σύμβουλος σε προγράμματα της Υπηρεσίας Διεθνούς Ανάπτυξης των Ηνωμένων Πολιτειών (USAID) και του Βρετανικού Υπουργείου Διεθνούς Ανάπτυξης (DFID) στα Δυτικά Βαλκάνια.

¹⁷⁶ Από το κείμενο « Μοντέλο Σχεδιασμού Εξωτερικής Πολιτικής στην Ελλάδα: Πρόσωπα έναντι Θεσμών».

είναι ζωτικής σημασίας. Προκλήσεις όπως αυτές που διατυπώνονται από τον Π. Ιωακειμίδη στο «Μοντέλο Σχεδιασμού Εξωτερικής Πολιτικής στην Ελλάδα» (η διαδικασία θεσμοποίησης, ο εξευρωπαϊσμός, η απο-εξωτερίκευση και η οικονομοποίηση) αποτελούν σημεία κλειδιά για την μελλοντική πορεία και διαμόρφωση της.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ: ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΜΕ ΤΟΥΣ ΑΛΒΑΝΙΚΟΥΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥΣ ΤΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΩΝ

Γενικά

Η σύγχρονη Ελλάδα είχε πάντα μια διφορούμενη σχέση με τους βόρειους γείτονες της που χαρακτηριζόταν από δύο διαφορετικά γνωρίσματα, την έλξη και την εχθρότητα. Ιστορικά, οι Έλληνες δεν περιοριζόταν στα στενά γεωγραφικά πλαίσια που γνωρίζουμε σήμερα ως Ελλάδα, αλλά εξαπλώθηκαν σε όλα τα Βαλκάνια, την Μικρά Ασία και την Μαύρη Θάλασσα.

Κατά παρόμοιο τρόπο η σημερινή Ελλάδα αποτελεί το «σπίτι» εκατοντάδων χιλιάδων ανθρώπων που προέρχονται από εθνοτικές ομάδες και κράτη πέρα από τα ελληνικά εδαφικά όρια. Για τους Έλληνες λοιπόν, η περιοχή των Βαλκανίων αποτελεί αφενός χώρο οικονομικών και πολιτιστικών ανταλλαγών αλλά και ένα ευρύτερο πεδίο ανταγωνισμών για την εξασφάλιση των εθνικών τους συμφερόντων (Anastasakis 2009).

Σήμερα η βαλκανική χερσόνησος έχει μεταβληθεί σε μια τεράστια σκακιέρα επί της οποίας συναγωνίζονται πλήθος δυνάμεων προκειμένου να πετύχουν τους αντικειμενικούς τους σκοπούς. Μεγάλες δυνάμεις, περιφερειακές δυνάμεις, συμμαχίες, μεμονωμένα κράτη, Μη Κυβερνητικοί οργανισμοί, όλοι μάχονται για το συμφέρον τους. Ανάμεσα τους τα τελευταία χρόνια αναδύθηκε από την αφάνεια και ένας νέος δρών, ο αλβανικός παράγοντας ο οποίος διεσπαρμένος με τους πληθυσμούς που διαθέτει σε όλα τα Βαλκάνια προσπαθεί να διαδραματίσει κομβικό ρόλο στα τεκταινόμενα της περιοχής και να κερδίσει τον σεβασμό και την θέση που του αρμόζει στο διεθνές σύστημα.

Προκειμένου να διαπιστώσουμε την σχέση Ελλάδας με τον αλβανικό παράγοντα στα Βαλκάνια θα αναφερθούμε στην ασκούμενη ελληνική εξωτερική

πολιτική στις χώρες που διαθέτουν αλβανικούς πληθυσμούς, επικεντρώνοντας στην ΠΓΔΜ, στο Κόσσοβο και στην Αλβανία¹⁷⁷.

Ελληνική Εξωτερική Πολιτική και Αλβανικός Παράγοντας στην ΠΓΔΜ

Από το 1991 τις σχέσεις της Ελλάδας με την γειτονική χώρα τις ταλανίζει το ζήτημα του ονόματος και μέρος άλλων θεμάτων που σχετίζονται έμμεσα ή άμεσα με αυτό. Όλη λοιπόν την χρονική περίοδο από την ημέρα γέννησης του κράτους της ΠΓΔΜ μέχρι και σήμερα η εξωτερική πολιτική της Ελλάδας είναι επικεντρωμένη στο συγκεκριμένο ζήτημα. Συνεχείς διαπραγματεύσεις, διαφωνίες, εντάσεις, υπαναχωρήσεις, συμβιβασμοί, συμφωνίες συνθέτουν το σκηνικό των σχέσεων μεταξύ των δύο πλευρών μέχρι την στιγμή που φάνηκε στον ορίζοντα, το καλοκαίρι του 2018, μια πιθανή επίλυση των διμερών προβλημάτων με την συμφωνία των Πρεσπών¹⁷⁸.

Σε όλη την παραπάνω πολύπλοκη κατάσταση πρέπει να αναζητηθεί ο ρόλος του αλβανικού παράγοντα και πως αυτός χρησιμοποιήθηκε. Ως γνωστό σχεδόν όλες οι κυβερνήσεις της ΠΓΔΜ από το 1991 έως σήμερα σχηματίζονταν με την συνδρομή και των αλβανικών κομμάτων, προκειμένου να υπάρχει η απαιτούμενη αυτοδυναμία και δυνατότητα σχηματισμού νέας κυβέρνησης. Τα αλβανικά κόμματα με αυτόν τον τρόπο αποτελούν τους ρυθμιστές της πολιτικής ζωής της χώρας ενώ βουλευτές τους κατέχουν υψηλά αξιώματα. Την παρούσα περίοδο καταλαμβάνουν θέσεις κλειδιά όπως την θέση του προέδρου της βουλής¹⁷⁹, του αναπληρωτή πρωθυπουργού¹⁸⁰ και αρμόδιου για θέματα Ευρώπης κ.α.

Στην περίπτωση των αλβανικών κομμάτων της γείτονος, η Ελλάδα βρήκε

¹⁷⁷ Δεν μελετάται η σχέση της Ελληνικής εξωτερικής πολιτικής με τους αλβανικούς πληθυσμούς σε Σερβία και Μαυροβούνιο καθώς είναι χαμηλό το ποσοστό επί του συνολικού πληθυσμού και οι πολιτικές οντότητες-δομές (π.χ κόμματα) θεωρείται ότι δεν ασκούν την δικιά τους πολιτική αλλά δέχονται άμεσα την επίδραση των θέσεων των Τιράνων ή της Πρίστινα.

¹⁷⁸ Ολόκληρη η συμφωνία των Πρεσπών όπως δόθηκε και στους Έλληνες πολιτικούς αρχηγούς στον παρακάτω σύνδεσμο:

<http://www.kathimerini.gr/969256/article/epikairothta/politikh/oloklhrh-h-symfwnia-gia-to-skopiano-pdf>

¹⁷⁹ Ο Ταλατ Τζαφέρι είναι ο πρόεδρος της Βουλής της ΠΓΔΜ και έχει διατελέσει και σε άλλες θέσεις σε προηγούμενες κυβερνήσεις. Είναι ο πρόεδρος του αλβανικού κόμματος DUI.

¹⁸⁰ Την θέση του αναπληρωτή πρωθυπουργού καταλαμβάνει ο Μπουγιάρ Οσμάνι.

πιστούς συμμάχους¹⁸¹ στο θέμα της ονομασίας καθώς όπως αναδείχθηκε και στο δεύτερο κεφάλαιο του παρόντος, ο αλβανικός πληθυσμός της ΠΓΔΜ θεωρεί ως δευτερεύων ζήτημα το θέμα της ονομασίας καθώς κύριο μέλημα του είναι η ένταξη στο ΝΑΤΟ και στην ΕΕ. Αυτή η θέση των Αλβανών, ότι είναι υπέρ της εξεύρεσης λύσης με την Ελλάδα¹⁸², τους παρείχε ένα κύριο ρόλο στις εξελίξεις, γεγονός που δεν πέρασε απαρατήρητο από την Αθήνα.

Δεν γεννάται λοιπόν καμία αμφισβήτηση για τον σημαντικό ρόλο που θα διαδραματίσουν τα αλβανικά κόμματα τόσο στο παρόν όσο και στο μέλλον στην πολιτική σκηνή της ΠΓΔΜ. Και αυτό είναι εμφανές και από την πολυπληθή συμμετοχή τους στην τωρινή κυβέρνηση του Ζόραν Ζάεφ, και από τις επαφές με την αλβανική κυβέρνηση για τον συντονισμό ενεργειών¹⁸³ ενόψει του σχηματισμού της κυβέρνησης στην ΠΓΔΜ αλλά και από την σταθερή θέση που έχουν σε ζητήματα εξωτερικής¹⁸⁴ και εσωτερικής πολιτικής¹⁸⁵.

Λαμβάνοντας αυτά υπόψη η ελληνική εξωτερική πολιτική πρέπει να διατηρήσει διαύλους επικοινωνίας με τις συγκεκριμένες πολιτικές ομάδες ενώ παράλληλα να μην επιτρέψει με κανένα τρόπο την πρόσδεση τους στην πολιτική ατζέντα των Τιράνων.

Ελληνική Εξωτερική Πολιτική και οι Αλβανοί του Κοσσόβου

Η Ελλάδα αποτελεί μια από τις πέντε ευρωπαϊκές χώρες της ΕΕ που δεν έχουν αναγνωρίσει το Κοσσυφοπέδιο. Οι άλλες τέσσερις είναι η Ισπανία, η Κύπρος, η Ρουμανία και η Σλοβακία. Αυτό βέβαια μέσω δύσκολων διπλωματικών χειρισμών δεν της έχει επιφέρει αρνητικές συνέπειες (Αρμακόλας 2016) ενώ δεν

¹⁸¹ Δηλώσεις και θέσεις των Αλβανών αξιωματούχων της ΠΓΔΜ όπως στους παρακάτω συνδέσμους:

<http://www.kathimerini.gr/992762/article/epikairothta/politikh/antiproedros-kyvernshshs-skopiwn-h-symfwnia-twn-prespwn-exei-eyryterh-yposthri3h-kai-sthn-pgdm-kai-sthn-ellada>

<http://www.kathimerini.gr/945800/article/epikairothta/politikh/dixasmenh-h-pgdm---kata-toy-dhmoyhfismatos-to-sygkyvernwn-alvaniko-komma-toy-ali-axmeti>

¹⁸² Το 2011 το αλβανικό κόμμα DUI συμμετείχε στην κυβέρνηση Γκρουέφσκι με τον όρο ότι θα έλυνε το θέμα της ονομασίας με την Ελλάδα μέσα στις πρώτες 100 μέρες της διακυβέρνησης του. Περισσότερα στον παρακάτω σύνδεσμο που περιλαμβάνει μια αναφορά του ICG-International Crisis Group <https://d2071andvip0wj.cloudfront.net/212-macedonia-ten-years-after-the-conflict.pdf>

¹⁸³ Πλατφόρμα των Τιράνων.

¹⁸⁴ Αναφερόμαστε στην σαφή θέση για το ζήτημα της ονομασίας, για την προτεραιότητα για ένταξη στο ΝΑΤΟ και στην ΕΕ κ.α.

¹⁸⁵ Προσπάθειες για βελτίωση των Αλβανικών θέσεων σε θέματα δημόσιας διοίκησης, εκπαίδευσης κ.α.

την έχει εμποδίσει από το να αναπτύξει καλές διπλωματικές σχέσεις, ανοίγοντας γραφείο Συνδέσμου στην Πρίστινα πριν ακόμα και από την επίσημη από πλευράς Κοσσυφοπεδίου ανακήρυξη της ανεξαρτησίας του το 2008. Άλλες ενέργειες που κινούνται προς αυτή την κατεύθυνση είναι η αποδοχή των διαβατηρίων ή άλλων ταξιδιωτικών εγγράφων που εκδίδονται από την Δημοκρατία του Κόσσοβου, η υποστήριξη της συμμετοχής της νεοσύστατης χώρας σε σημαντικούς οικονομικούς διεθνείς οργανισμούς όπως είναι η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (EBRD), η Παγκόσμια Τράπεζα (World Bank) κ.α (Nič 2015) (Armakolas 2017).

Η Ελλάδα προσπαθεί να διατηρήσει καλές σχέσεις με το νεοσύστατο κράτος βοηθώντας το στις προενταξιακές διαδικασίες στην ΕΕ δίχως να βάζει εμπόδια σχετιζόμενα με την μη αναγνώριση του . Είναι χαρακτηριστική η περίπτωση της Συμφωνίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης¹⁸⁶ (Stabilisation and Association Agreement -SAA) όπου προκειμένου να τεθεί σε ισχύ αποτέλεσε μια συμφωνία αποκλειστικά με την ΕΕ, χωρίς την ανάγκη επικύρωσης από τα κράτη μέλη ώστε να μην υπάρξουν προσχώματα από τα κράτη που δεν έχουν αναγνωρίσει το Κοσσυφοπέδιο. Σημαντική μάλιστα είναι και η συμβολή της στην παροχή ασφαλείας με την συμμετοχή προσωπικού της τόσο στην νατοϊκή δύναμη της KFOR¹⁸⁷ όσο και στην ευρωπαϊκή μη στρατιωτική αποστολή της EULEX¹⁸⁸.

¹⁸⁶ Η ΕΕ έχει αναπτύξει μια πολιτική για τη στήριξη της βαθμιαίας ενσωμάτωσης των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων στην Ένωση. Το 1999, η ΕΕ δρομολόγησε τη Διαδικασία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης (ΔΣΣ), ένα πλαίσιο για τις σχέσεις μεταξύ της ΕΕ και των χωρών της περιοχής, καθώς και το Σύμφωνο Σταθερότητας, μια ευρύτερη πρωτοβουλία που περιλάμβανε όλους τους βασικούς διεθνείς παράγοντες. Η ΔΣΣ αποτελεί το στρατηγικό πλαίσιο που στηρίζει την βαθμιαία προσέγγιση των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων με την ΕΕ. Αυτή η πολιτική βασίζεται σε διμερείς συμβατικές σχέσεις, χρηματοδοτική βοήθεια, πολιτικό διάλογο, εμπορικές σχέσεις και περιφερειακή συνεργασία. Οι συμβατικές σχέσεις λαμβάνουν τη μορφή Συμφωνιών Σταθεροποίησης και Σύνδεσης (ΣΣΣ). Οι συμφωνίες αυτές προβλέπουν πολιτική και οικονομική συνεργασία και τη δημιουργία ζωνών ελευθέρων συναλλαγών με τις ενδιαφερόμενες χώρες. Με βάση τις κοινές δημοκρατικές αρχές, τα ανθρώπινα δικαιώματα και το κράτος δικαίου, κάθε ΣΣΣ θεσπίζει μόνιμες δομές συνεργασίας. Περισσότερα στον παρακάτω σύνδεσμο http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/el/FTU_5.5.2.pdf

¹⁸⁷ Η Δύναμη Κοσσυφοπεδίου *Kosovo Force*, KFOR -ΚΦΟΡ είναι διεθνής ειρηνευτική δύναμη υπό την ηγεσία του ΝΑΤΟ, υπεύθυνη για τη δημιουργία ενός ασφαλούς περιβάλλοντος στο Κοσσυφοπέδιο. Η KFOR εισήλθε στο Κόσσοβο στις 12 Ιουνίου 1999, δύο ημέρες μετά την υιοθέτηση του Ψηφίσματος 1244 του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών.

¹⁸⁸ Η EULEX Κοσσυφοπεδίου ξεκίνησε το 2008 ως η μεγαλύτερη μη στρατιωτική αποστολή στο πλαίσιο της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η γενική αποστολή της είναι να βοηθήσει τις αρχές και τους θεσμούς του Κοσσυφοπεδίου με ζητήματα που αφορούν το κράτος δικαίου, την δικαιοσύνη κ.α. Η EULEX λειτουργεί στο πλαίσιο της απόφασης 1244 του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών.

Παράλληλα η Ελλάδα σύμφωνα με την επίσημη¹⁸⁹ της θέση έχει ως άμεση επιδίωξη την ενίσχυση των οικονομικών σχέσεων μεταξύ των δύο πλευρών με το σκεπτικό ότι η οικονομική ευημερία¹⁹⁰ αναμφισβήτητα συμβάλλει στη διατήρηση της ειρήνης και της σταθερότητας στην περιοχή. Στο πλαίσιο αυτό έχουν πραγματοποιηθεί αριθμός επενδύσεων στους κλάδους των τροφίμων, ποτών, δομικών υλικών, πετρελαιοειδών και της διαχείρισης αποβλήτων. Αν και ο όγκος του διμερούς εμπορίου δεν είναι μεγάλος υπάρχουν προοπτικές σημαντικής ενίσχυσης των ελληνικών εξαγωγών

Η εγγύτητα της περιοχής, η γεωπολιτική της σημασία, η σταδιακή προσέγγιση Πρίστινας και Τιράνων, η συνεχιζόμενη ένταση στις σχέσεις μεταξύ του Κοσόβου και της Σερβίας είναι παράγοντες που πρέπει να ληφθούν υπόψη από την εκάστοτε ελληνική εξωτερική πολιτική. Οι καλές σχέσεις που διατηρεί την παρούσα περίοδο η Ελλάδα με την Σερβία και με το Κόσσοβο¹⁹¹ αποτελεί πλεονέκτημα πάνω στο οποίο η Ελλάδα πρέπει και εστιάζει τις διπλωματικές της προσπάθειες, προκειμένου να αναδείξει το ρόλο και την σημαντικότητά της στην περιοχή.

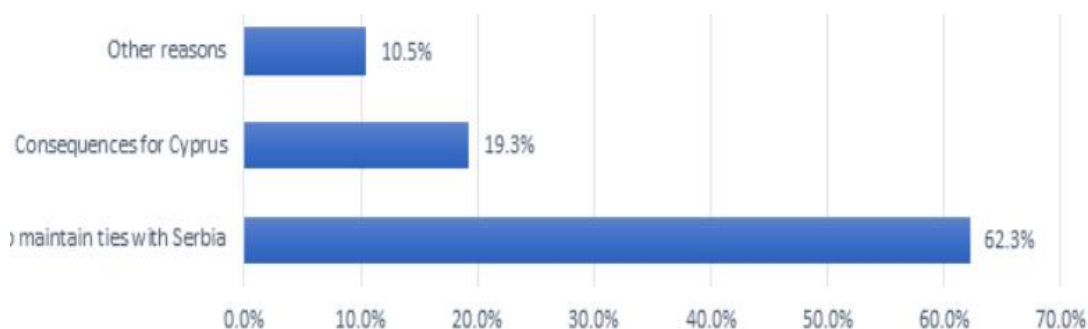
**Εικόνα 39 Επίσκεψη του Έλληνα Υπουργού Εξωτερικών στο Κόσσοβο (Απρίλιος 2018)
(Πηγή www.balkansight)**

¹⁸⁹ Στοιχεία έχουν εξαχθεί από την επίσημη ιστοσελίδα του ελληνικού υπουργείου εξωτερικών <https://www.mfa.gr/blog/dimereis-sheseis-tis-ellados/pristina/>

¹⁹⁰ Η Ελλάδα έχει αποδεχθεί κοσσοβαρικό αίτημα για ίδρυση Γραφείου Εμπορικών και Οικονομικών Υποθέσεων στην Αθήνα.

¹⁹¹ Ενδεικτικά αναφέρεται η δήλωση του Προέδρου Θάτσι για την συμβολή της Ελλάδας κατά την επίσκεψη του Κύριου Κοτζίτς τον περασμένο Απρίλιο στην Πρίστινα “We are grateful for the support of Greece for membership into international organizations and we request for this support to continue for our membership in INTERPOL, UNESCO, NATO, the European Union and the United Nations as well”, <https://www.president-ksgov.net/en/news/president-thaci-and-the-greek-top-diplomat-speak-about-the-strengthening-of-bilateral-relations>

Παράλληλα πέρα των επίσημων διπλωματικών επαφών¹⁹² μεταξύ των δύο χωρών, η Ελλάδα πρέπει να δώσει βαρύτητα και στην βελτίωση της εικόνας της ως κράτους άλλα και ως λαού στην απλή κοινή γνώμη των Κοσσοβάρων Αλβανών. Μελέτη που πραγματοποιήθηκε, μέσω ερωτηματολογίων, από τον οργανισμό Kosovo Foundation for Open Society¹⁹³ το 2014 με θέμα «Being Greek, Being Kosovar... A report on mutual perceptions¹⁹⁴» ανέδειξε αριθμό συμπερασμάτων που στηρίζεται στην άποψη που έχουν οι δύο λαοί μεταξύ τους. Από την μεριά στους Κοσσοβάρους Αλβανούς έχει παγιωθεί η εικόνα ότι οι Έλληνες είναι υπέρ των Σέρβων, πιθανόν επηρεασμένοι από την σύναψη των συμμαχιών του παρελθόντος ενώ παράλληλα διαπιστώνεται η δυσπιστία και η έλλειψη γνώσης-επικοινωνίας των δύο λαών.

Εικόνα 40 Ερώτημα στο ζήτημα γιατί η Ελλάδα δεν αναγνωρίζει το Κόσσοβο
(Πηγή www.kfos.org/greek-kosovar)

Κατανοεί κάποιος ότι απαιτείται η εφαρμογή τέτοιων πολιτικών, οι οποίες θα αυξήσουν το επίπεδο της γνώσης και της κατανόησης μεταξύ των δύο λαών και θα βελτιώσουν την εικόνα της Ελλάδας (π.χ μέσω των ΜΜΕ¹⁹⁵). Πολιτικές όμως

¹⁹² Συνάντηση του Προέδρου Θάσι με τον Υπουργό Εξωτερικών κ.Κοτζιά στην Νέα Υόρκη
<https://www.president-ksgov.net/en/news/president-thaci-met-in-new-york-with-the-foreign-minister-of-greece-nikos-kotzias>

Ο Έλληνας υπουργός εξωτερικών στις 12 Απρ 2018 πραγματοποίησε επίσκεψη στο Κόσσοβο όπου συναντήθηκε με τον Πρόεδρο Χασιμ Θάσι

<https://www.rferl.org/a/greek-foreign-minister-kotzias-meets-kosovo-president-thaci-/29163455.html>
<https://www.cnn.gr/news/politiki/story/125289/periodeia-kotzia-se-servia-pgdm-kai-kosovo>

¹⁹³ Ο KFOS (The Kosovo Foundation for Open Society) είναι ένας τοπικός μη κυβερνητικός οργανισμός και μέρος ενός δικτύου από φιλανθρωπικές οργανώσεις επιδοτούμενες από τον George Soros. Έχει εμπλακεί σε μεγάλο αριθμό προγραμμάτων που σχετίζονται με την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, τις μειονότητες και την κοινωνία γενικότερα.

¹⁹⁴ Ολόκληρη η μελέτη και τα συμπεράσματα της θα τα βρείτε στον παρακάτω σύνδεσμο
<https://kfos.org/greek-kosovar/>

¹⁹⁵ Με την παραίτηση του Υπουργού Εξωτερικών κ.Κοτζιά τον Οκτώβριο του 2018 έγινε μεγάλο ζήτημα για την διαχείριση των «μυστικών» κονδυλίων του Υπουργείου Εξωτερικών. Ανάμεσα στις διάφορες δράσεις ήταν και η επιδότηση ξένων καναλιών, δημοσιογράφων κ.α. προκειμένου να προωθήσουν τις ελληνικές θέσεις. Στους παρακάτω συνδέσμους σχετικές πληροφορίες με το παραπάνω ζήτημα.

που πρέπει να απευθύνονται στην βάση της κοινωνίας καθώς αυτή αποτελεί την βασική δεξαμενή ψηφοφόρων των κομμάτων και της οποίας η γνώμη-συμπεριφορά¹⁹⁶ πολλές φορές διαμορφώνει τις ασκούμενες πολιτικές ακόμη και την εξωτερική ενός κράτους.

	Turk	Greek	Serb	Roma	Bosniak	Montenegrin	Romanian
A Member of your family	18.8	1.1	0.3	1.4	2.7	0.5	0.3
Your friend	33.8	12.2	1.5	3.3	10.3	6.2	4.3
Your first neighbor	13.1	8.8	5.8	8.4	12.5	8.1	4.7
Co-worker	10.8	15.2	7.2	6	13.1	10.9	7.1
Equal citizen of Kosovo	7.1	6.6	10.2	26.3	23.8	14.6	6.4
A visitor to Kosovo	10.3	24.8	11.6	16.2	18.7	26.4	26.9
To never visit Kosovo	3	25.7	56.9	30.4	11.9	23.1	40.5
Ref/Pp	3	5.5	6.4	8	6.8	10.1	9.8
Total	100	100	100	100	100	100	100

Εικόνα 41 Ερώτημα που σχετίζεται με τις τάσεις σχετικά με την αποδοχή των Ελλήνων και άλλων εθνικοτήτων ως μέλη της κοινότητάς τους από τους Κοσσοβάρους (Πηγή www.kfos.org/greek-kosovar)

Σήμερα η ασκούμενη ελληνική εξωτερική πολιτική σχετικά με το Κόσσοβο, παραμένει στην ίδια γραμμή με τις προηγούμενες ελληνικές κυβερνήσεις, στηριζόμενη στην ενδυνάμωση των διακρατικών σχέσεων χωρίς όμως να δίνει την εντύπωση ή την εικόνα ότι θα μετακινηθεί από την πάγια ελληνική θέση της μη αναγνώρισης μέχρι της τελικής επίλυσης του ζητήματος με την Σερβία (Armakolas-Triantafyllou 2017). Η Ελλάδα καλείται λοιπόν όσο αφορά τις σχέσεις της με το νεοσύστατο κράτος να ισορροπήσει μεταξύ της παραδοσιακής καλής σχέσης με την Σερβία, η οποία διαχρονικά αποτελεί στοιχείο σταθερότητας για την περιοχή, και από την άλλη να ενισχύσει τις Ελληνοκοσσοβάρικες σχέσεις (Ντόκος 2016). Γεγονός είναι ότι η Ελλάδα ως πλήρες μέλος της ΕΕ πρέπει να εστιάσει μέσω της παροχής πολιτικής υποστήριξης και τεχνικής βοήθειας στην γρήγορη και ταυτόχρονη ένταξη των παραπάνω χωρών στην Ευρώπη (Αρμακόλας 2016) συντελώντας με αυτόν τον τρόπο θετικά στην αμβλυνση των διαφορών τους και συμβάλλοντας στην περιφερειακή σταθερότητα. Ειδάλλως η προαναφερόμενη ελληνική θέση της μη αναγνώρισης του Κοσσόβου δίχως πρώτα να έχουν επιλυθεί

<http://www.kathimerini.gr/990867/article/epikairothta/ellada/eisaggelikh-ereyna-meta-to-dhmosieyma-gia-mystika-kondylia>

<https://www.in.gr/2018/10/19/politics/kyvernisi/kotzias-kai-mystika-kondylia-apeiloun-na-tinaksoun-ston-aera-maksimou/>

<https://www.protagon.gr/epikairothta/ta-mystika-kondylia-tou-ypeks-kai-i-politika-akatanoitiparaitisikotzia-44341709138>

<http://www.ant1news.gr/news/Politics/article/517792/metopiki-gia-tin-epistoliparaitisis-kotzia-kai-ta-mystika-kondylia>

<https://www.naftemporiki.gr/story/1404027/mustika-kondylia-kai-upokrisia>

¹⁹⁶ Αρνητικό παράδειγμα αποτελεί η χώρα μας στην περίπτωση του ζητήματος με την ΠΓΔΜ που η στάση της κοινής γνώμης δεν επέτρεψε να λυθεί το ζήτημα τα πρώτα χρόνια της διένεξης.

τα διμερή ζητήματα με την Σερβία και η σε αντίθεση με τις προσδοκίες της ΕΕ απόφαση της Σερβίας για μη ένταξη στους ευρωπαϊκούς θεσμούς με ταυτόχρονη αναγνώριση του Κοσόβου θα παράγουν τριβές στην μελλοντική ασκούμενη ελληνική εξωτερική πολιτική και τους στόχους της για την περιοχή (Armakolas 2017).

Πέρα των ανωτέρω η ελληνική εξωτερική πολιτική έχει να αντιμετωπίσει και παρατηρεί με σκεπτικισμό την τάση των τελευταίων ετών για συντονισμό της πολιτικής μεταξύ Κοσσυφοπεδίου και Αλβανίας. Γενικά, η Ελλάδα αισθάνεται άβολα όταν οι περιοχές που διαβιώνουν αλβανικοί πληθυσμοί συντονίζονται και συμπεριφέρονται ως μία οντότητα. Ενώ κανείς δεν μπορεί να αποτρέψει ή να αντιταχθεί σε συνεργασία μεταξύ των αλβανικών πολιτικών φορέων σε χαμηλής πολιτικής ζητήματα, η άσκηση εξ αυτών υψηλής πολιτικής γίνεται αντιληπτή από την Ελλάδα ως μια επικίνδυνη εξέλιξη που πρέπει να προληφθεί ή να καθυστερήσει (Armakolas 2017).

Ελληνική Εξωτερική Πολιτική και Αλβανία

Ο Ismail Kadare στο έργο του «The Three-Arched Bridge» αναφέρεται στους Έλληνες και στους Αλβανούς ως τους πιο παλιούς λαούς της Βαλκανικής «the two oldest people of Balkans». Θα μπορούσε να υποθέσει κανείς δύο λαοί που διαθέτουν αυτό το γνώρισμα και είναι γείτονες θα πρέπει να τους ενώνουν περισσότερα πράγματα από όσα τους χωρίζουν. Όμως το διεθνές περιβάλλον και το εθνικό συμφέρον δημιουργούν μια διαφορετική πραγματικότητα από αυτή που κυριαρχεί το απλό συναίσθημα και οι σχέσεις καλής γειτονίας. Αυτό που ισχύει στην περίπτωση της Αλβανίας και της Ελλάδας είναι ότι η σχέση τους είναι μια σχέση αλληλεξάρτησης και μεγάλων διακυμάνσεων. Ιδιαίτερα μετά το τέλος της περιόδου του πλήρη απομονωτισμού (μέσα δεκαετίας 1970 έως το 1989) της Αλβανίας (Κουσκουβέλης 2007), οι σχέσεις των δύο χωρών τελούν υπό διαρκή αναθεώρηση και μεταβολή.

Βέβαια η αλληλεξάρτηση η οποία έχει γεννηθεί μεταξύ των δύο χωρών δεν δημιουργεί συμμετρικές δεσμεύσεις, περιορισμούς ή κόστος (Κουσκουβέλης 2007). Από αυτήν την άποψη η Αλβανία λόγω της θέσης της Ελλάδας στο διεθνές

σύστημα και άλλων παραγόντων¹⁹⁷, δείχνει να είναι το αδύναμο μέλος αυτής της σχέσης (Armakolas&Triantafyllou 2017). Και αυτό είναι πολλές φορές που η Ελλάδα εκμεταλλεύτηκε προκειμένου να προωθήσει τις απόψεις της σε διμερή ζητήματα. Οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις με την ΕΕ, η είσοδος στο ΝΑΤΟ αποτέλεσαν και αποτελούν κάποια από τα «βαριά χαρτιά» της ελληνικής διπλωματίας τα οποία χρησιμοποιούνται ενίοτε ως μέτρο πίεσης στην αλβανική πλευρά. Βέβαια από την άλλη πλευρά η αλβανική πολιτική ηγεσία ανέσυρε από το χρονοντούλαπο της ιστορίας και εφεύρε το ζήτημα των Τσάμηδων¹⁹⁸, προβαλλόμενο, όπως και στο παρελθόν, ως αντίβαρο (Ντάγιος 2013).

Η επίσημη θέση του ελληνικού Υπουργείου Εξωτερικών¹⁹⁹ για τις Ελληνοαλβανικές σχέσεις είναι ότι υπάρχει «εκπεφρασμένη πολιτική βούληση των Κυβερνήσεων των δύο χωρών για περαιτέρω προώθηση των διμερών σχέσεων, διεύρυνση της διμερούς συνεργασίας και διευθέτηση των ζητημάτων, που εκκρεμούν. Η Ελλάδα υποστήριξε την ένταξη της Αλβανίας στο ΝΑΤΟ και στηρίζει την ευρωπαϊκή πορεία της». Μιας βούλησης, η οποία δείχνει από το 2016 να είναι ειλικρινής καθώς η καινούρια ελληνική κυβέρνηση προσπάθησε να βρει νέους τρόπους να αναβαθμίσει τις διμερείς σχέσεις (Armakolas&Triantafyllou 2017). Κατά αυτόν τον τρόπο οι δύο υπουργοί εξωτερικών²⁰⁰ όρισαν έναν οδικό χάρτη επίλυσης των διμερών ζητημάτων που ωστόσο αντιμετωπίζει κατά την υλοποίηση του σωρεία εμποδίων όπως η επίσημη εθνικιστική ρητορική από πλευράς Τιράνων με την επαναφορά του θέματος των Τσάμηδων και η καταπάτηση θεμελιώδων δικαιωμάτων της ελληνικής μειονότητας²⁰¹.

Τα θέματα τα οποία είτε είναι υπαρκτά είτε θέτονται στο τραπέζι των συνομιλιών ως διαπραγματευτικό χαρτί είναι τα παρακάτω (Lala-Lleshaj 2014):

¹⁹⁷ Οικονομικοί, γεωπολιτικοί κ.α.

¹⁹⁸ Οι Τσάμηδες ήταν μουσουλμανικός πληθυσμός που κατοικούσε σε περιοχές της Οθωμανικής αυτοκρατορίας και ιδιαίτερα στην περιοχή της σημερινής Θεσπρωτίας. Μετά την απελευθέρωση της Ηπείρου από το Ελληνικό κράτος, εξαιρέθηκαν από ανταλλαγή πληθυσμών. Στο Β' παγκόσμιο πόλεμο συνεργάστηκαν με τις δυνάμεις του Άξονα, τελώντας εγκλήματα πολέμου εναντίον των ελληνικών πληθυσμών της περιοχής. Με το τέλος του πολέμου έφυγαν από την Ελλάδα προκειμένου να μην διωχθούν για εγκλήματα πολέμου. Σήμερα έχουν ενταθεί προσπάθειες ανακίνησης θεμάτων -μεταξύ άλλων- επιστροφής περιουσιών.

¹⁹⁹ Θα την βρείτε στον παρακάτω σύνδεσμο <https://www.mfa.gr/blog/dimereis-sheseis-tis-ellados/albania/>

²⁰⁰ Οι κ. Κοτζιάς και Μπουσάτι.

²⁰¹ Το θέμα που ανέκυψε σε διάφορες περιοχές της μειονοτικής ζώνης και ιδιαίτερα στην Χιμάρα με την καταπάτηση περιουσιών των Ελλήνων ομογενών.

- Το ζήτημα των θαλασσίων συνόρων²⁰² το οποίο αποτελεί τα τελευταία δέκα χρόνια μείζον ζήτημα για τις ελληνοαλβανικές σχέσεις καθώς θεωρείται ως απόπημα από αλβανικής πλευράς η μη τήρηση της αρχικής υπογραφείσας συμφωνίας, υπαναχωρώντας με αυτό τον τρόπο από τις βασικές αρχές του διεθνούς δικαίου που αναφέρουν ότι οι συμφωνίες πρέπει να τηρούνται «Pacta sunt servanda».

- Τα δικαιώματα της Ελληνικής μειονότητας
- Η ορθόδοξη εκκλησία της Αλβανίας²⁰³.
- Το ζήτημα των Τσάμηδων.
- Οι Αλβανοί μετανάστες στην Ελλάδα.
- Η ένταξη της Αλβανίας στην ΕΕ.
- Η αναγνώριση του Κοσσόβου.

Βέβαια κινήσεις καλής θέλησης²⁰⁴ για την βελτίωση των σχέσεων έχουν

²⁰² Η Ελλάδα είχε υποβάλει πρόταση προς την Αλβανία για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας και των θαλάσσιων ζωνών ήδη από το 1992 επί κυβέρνησης Κωνσταντίνου Μητσοτάκη, αλλά, σε αντίθεση με την Ιταλία, η αλβανική πλευρά δεν ανταποκρίθηκε. Το 2004 η ελληνική πλευρά επανήλθε με νέες προτάσεις, χωρίς όμως, και αυτή τη φορά, κάποια ανταπόκριση. Το καλοκαίρι του 2006 η Ελληνίδα Υπουργός Εξωτερικών, Ντόρα Μπακογιάννη, υπέβαλε νέα πρόταση. Τελικά οι διαπραγματεύσεις ολοκληρώθηκαν και οι υπουργοί Εξωτερικών των δύο χωρών υπέγραψαν την σχετική συμφωνία, την 27η Απριλίου 2009. Κι ενώ η συμφωνία όδευε αισίως προς κύρωση από τα αντίστοιχα κοινοβούλια των δύο χωρών, αμέσως μετά τις ελληνικές εκλογές του Οκτωβρίου 2009 η αλβανική αντιπολίτευση υπό τον Έντι Ράμα, αντιδρώντας, προσέφυγε στο Συνταγματικό Δικαστήριο για την ματαίωσή της, προβάλλοντας ως τεχνικό επιχείρημα ότι η συμφωνία δεν είναι παρά προσχέδια πρόχειρων συνομιλιών, σχεδιαγράμματα που μπορεί να φέρουν υπογραφές Ελλήνων και Αλβανών υπουργών αλλά σε καμία περίπτωση δεν έχουν νομική ισχύ. Ισχυρίζονται δε ότι οι ελληνικές βραχονησίδες της Κέρκυρας, όπως αναφέρονται στα συμφωνηθέντα, δεν εντάσσονται σε καθεστώς υφαλοκρηπίδας και, κατά συνέπεια, παραχωρήθηκε στην Ελλάδα περισσότερη θαλάσσια περιοχή από εκείνη που δικαιούται. Άλλο νομικό επιχείρημα, προβαλλόμενο εμφατικά από την αλβανική αντιπολίτευση, ήταν ότι για να προσέλθει στις διαπραγματεύσεις η αλβανική αντιπροσωπεία έπρεπε πρώτα να συναινέσει με τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Έτσι, διατείνεται ότι, κάτω από τέτοιες προχειρότητες και απροπαρασκευάστες ενέργειες αλλά και με καταφανείς παραχωρήσεις και υποχωρήσεις προς την Ελλάδα οι οποίες παραβιάζουν κατάφωρα τα αλβανικά συμφέροντα, η συμφωνία έπρεπε να ματαιωθεί(Ντάγιος 2013).

²⁰³ Η τοποθέτηση ως προκαθήμενου της ορθόδοξης αλβανικής εκκλησίας ενός Έλληνα ιεράρχη του Αρχιεπίσκοπου Τιράνων - Δυρραχίου και Πάσης Αλβανίας κ. Αναστάσιου για τον αλβανικό εθνικισμό και τη διαχεόμενη στην πολιτική και πνευματική τάξη επιρροή του, ο Ανάστασιος ήταν ο Δούρειος Ίππος της Ελλάδας, ο εντεταλμένος να εξελληνίσει την Αλβανία. Το ζήτημα αμβλύθηκε με την χορήγηση της υπηκοότητας στον Αρχιεπίσκοπο Τιράνων που υπέγραψε ο πρόεδρος της Δημοκρατίας κ. Ιλιρ Μέτα (Τζίμας, 2017).

γίνει και από τις δύο πλευρές, ωστόσο τυχαία γεγονότα, όπως αυτό ανήμερα της 28^{ης} Οκτωβρίου 2018 με την δολοφονία του Έλληνα ομογενή από την Αλβανική Αστυνομία και τις επακόλουθες δημόσιες τοποθετήσεις υψηλόβαθμων Αλβανών αξιωματούχων και τα εκατέρωθεν διαβήματα διαμαρτυρίας, δυναμιτίζουν την κατάσταση²⁰⁵.

Παρόλο το γεγονός ότι η μαζική αλβανική μετανάστευση²⁰⁶ της δεκαετίας του 1990 αποτέλεσε την κύρια στρατηγική επιβίωσης για πολλά αλβανικά νοικοκυριά και τον βασικό πυλώνα της αλβανικής οικονομίας στο σύνολο της (Lyberaki 2004), αυτό δεν ήταν αρκετό στο να αλλάξει η εικόνα και η αντίληψη των Αλβανών έναντι της Ελλάδας και των Ελλήνων γενικότερα. Μιας αντίληψης που έχει διαμορφωθεί από την πολιτική ρητορική των Αλβανών πολιτικών και των πολιτικών τους αλληλεπιδράσεων με τους Έλληνες ομολόγους τους, την κάλυψη, την ερμηνεία και την ανάλυση των διμερών θεμάτων από τα αλβανικά ΜΜΕ και από την άμεση αλληλεπίδραση των Αλβανών μεταναστών στην Ελλάδα (Lala-Lleshaj 2014). Βέβαια σ' αυτό έχουν συντελέσει και τα αλβανικά σχολικά εγχειρίδια²⁰⁷, τα οποία αναπαράγουν κατά αυτόν τον τρόπο την καχυποψία, την αντιπάθεια και πολλές φορές την εχθρική προκατάληψη (Ντάγιος 2013).

²⁰⁴ Η δημιουργία των στρατιωτικών νεκροταφείων στην Αλβανία και η χορήγηση υπηκοότητας μπορούν να θεωρηθούν ως κινήσεις καλής θέλησης ή ως ανταλλάγματα στην στάση της Ελλάδας στην μελλοντική ευρωπαϊκή προοπτική των Τιράνων.

²⁰⁵ Οι δημόσιες τοποθετήσεις και τα tweets του Πρωθυπουργού της Αλβανίας για ένα τέτοιο θέμα όξυναν την κατάσταση, περισσότερο στους παρακάτω συνδέσμους:

<http://www.kathimerini.gr/992296/article/epikairothta/politikh/diavhma-toy-ellhnikoy-ype3-gia-ton-8anato-toy-omogenh-sthn-alvania--ti-leei-h-elas>

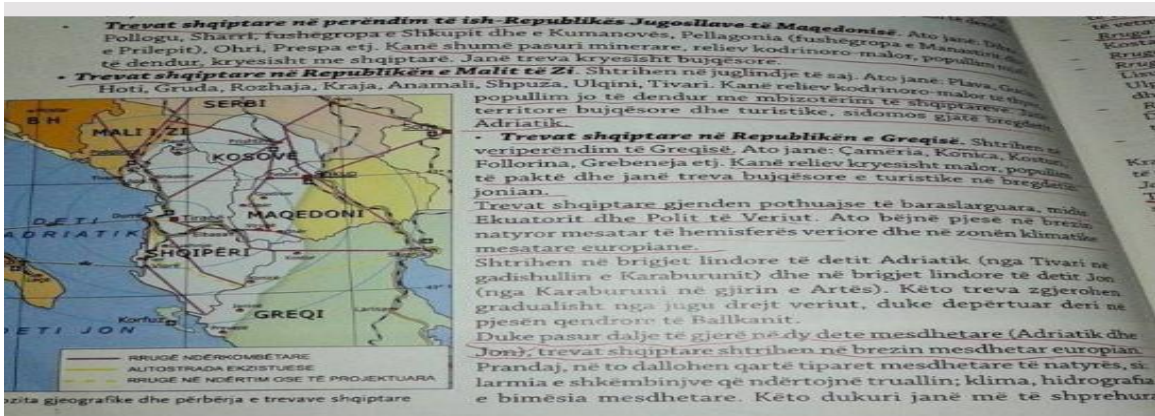
<http://www.kathimerini.gr/994278/article/epikairothta/ellada/klima-odynhs-sthn-khdeia-toy-k-katsifa>

<https://www.naftemporiki.gr/story/1411801/rama-bromeres-uparkseis-stin-kideia-katsifa>

<https://www.cnn.gr/news/kosmos/story/153991/rama-h-alvania-den-maxetai-me-provokatores-kideion>

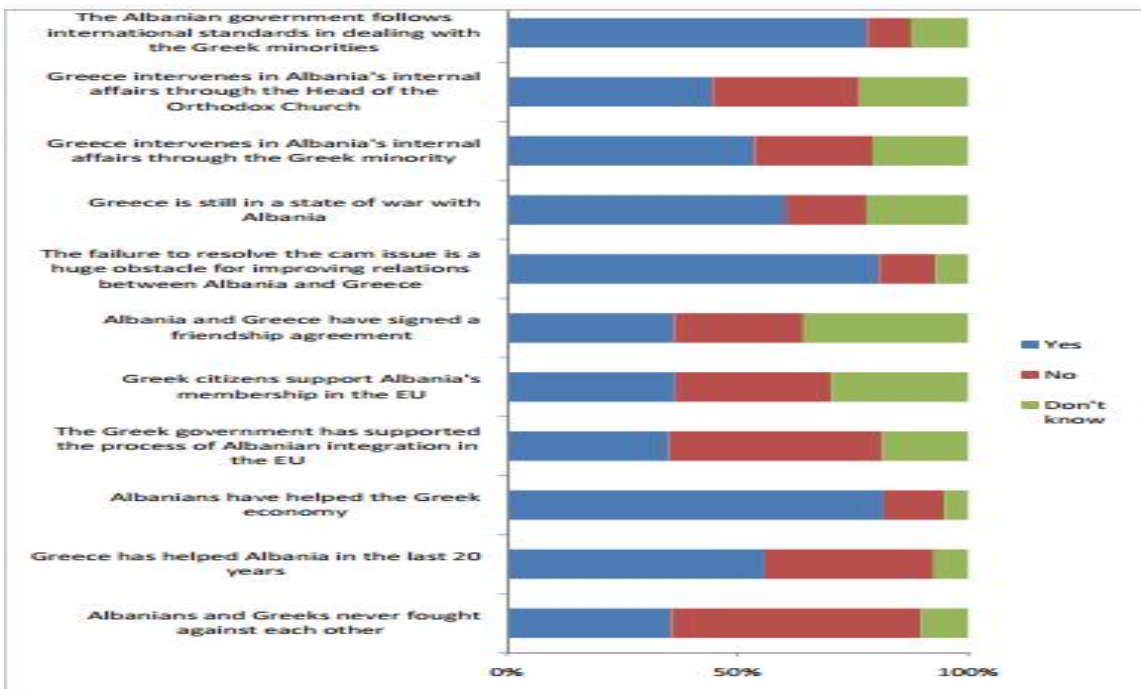
²⁰⁶ Η μετανάστευση αυτή είναι μοναδική σε μέγεθος και χαρακτηριστικά αφού έφτασε σχεδόν το 25% του αλβανικού πληθυσμού να μεταναστεύσει

²⁰⁷ Βέβαια έχει συσταθεί Μικτή Ελληνοαλβανική Επιτροπή Εμπειρογνομόνων (ΜΕΕ) προκειμένου να εξετάσει τα σχολικά εγχειρίδια των δύο χωρών. Μάλιστα Κατά την τελευταία συνάντηση της Επιτροπής, που έγινε στα Τίρανα τον περασμένο Γενάρη, η ελληνική πλευρά επέμεινε στην απάλειψη της απαράδεκτης προσβλητικής για τη χώρα μας ενότητας «αλβανικές περιοχές στην Ελλάδα», καθώς και αναφορών και χαρτών στους οποίους ελληνικές γεωγραφικές περιοχές εμφανίζονται ως «Τσαμουριά», και οι οποίες καταδεικνύουν, δυστυχώς, ότι το αλβανικό κράτος παραμένει εγκλωβισμένο σε αναχρονιστικές εθνικιστικές και μεγαλοϊδεατικές αντιλήψεις, επιζήμιες και επικίνδυνες πρωτίστως για την ίδια την Αλβανία. Δυστυχώς στην τελευταία συνάντηση της Κοινής Επιτροπής η αλβανική πλευρά ανακοίνωσε ότι ούτε φέτος θα αλλάξουν τα βιβλία, καθώς δεν προβλέπεται αλλαγή βιβλίων πριν περάσει μια τριετία. Οι Αλβανοί μάλιστα πρόβαλλαν την πρωτοφανή άποψη ότι οι χάρτες (οι οποίοι δείχνουν τις αλβανικές περιοχές να καλύπτουν όλη σχεδόν την βορειοδυτική Ελλάδα) «δεν ενοχλούν γιατί αποτυπώνουν την ιστορία δείχνοντας μια παλιά εικόνα...». Το θέμα της αλλαγής των σχολικών βιβλίων που περιλαμβάνουν απαράδεκτες αναφορές καθώς χαρακτηρίζουν «αλβανικά εδάφη» όλη την Ήπειρο μέχρι την Πρέβεζα αλλά και την Δυτική Μακεδονία, περιγράφουν ως «Γενοκτονία» την φυγή των Τσάμηδων από την

Εικόνα 42 Σελίδα αλβανικού σχολικού εγχειριδίου που αναφέρεται στα αλβανικά εδάφη (Trevatshqiptare) στην Ελλάδα (Πηγή Εφημερίδα Πρώτο Θέμα)

Μάλιστα σύμφωνα με μελέτη του Albanian Institute for International Studies που πραγματοποιήθηκε το 2013 σε αριθμό Αλβανών πολιτών κατοίκων Αλβανίας, τέθηκαν τα παρακάτω ερωτήματα που αφορούν διμερή ζητήματα που απασχολούν την αλβανική κοινωνία.

Εικόνα 43 Ερωτήματα για Διμερή Ζητήματα (Πηγή Albanian Institute for International Studies)

Θεσπρωτία στην διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου έχει τεθεί με ιδιαίτερη έμφαση στις διμερείς σχέσεις. Περισσότερα στους παρακάτω συνδέσμους.

<https://www.protothema.gr/greece/article/771964/sto-mikroskopio-tou-up-paideias-ta-alvanika-sholika-vivlia-pou-miloun-gia-tsamouria/>

<https://www.eleftherostypos.gr/ellada/205378-prokliseis-sta-alvanika-vivlia-miloun-gia-tsamouria-se-theva-kai-preveza/>

<https://www.iefimerida.gr/news/367371/nees-prokliseis-ton-alvanon-allazoyn-tin-istoria-sta-sholika-vivlia-toys-eikones-vinteo>

Από μια πρώτη ανάγνωση διαπιστώνεται ότι έχει καλλιεργηθεί και αφομοιωθεί από μεγάλο μέρος του αλβανικού πληθυσμού η άποψη ότι η Ελλάδα αναμιγνύεται στην εσωτερική αλβανική πολιτική σκηνή μέσω της μειονότητας και της ορθοδόξου εκκλησίας, ότι δεν στηρίζει όσο θα έπρεπε την ευρωπαϊκή προοπτική της Αλβανίας ενώ το θέμα των Τσάμηδων αποτελεί το σημαντικότερο εμπόδιο στην βελτίωση των σχέσεων των δύο χωρών.

Προκειμένου λοιπόν οι σχέσεις των δύο χωρών να αποκτήσουν νέα δυναμική ως προς το καλύτερο πρέπει η ελληνική πλευρά να αξιοποιήσει δύο εργαλεία τα οποία αποτελούν γέφυρα μεταξύ των δύο λαών. Αυτά είναι η αλβανική μεταναστευτική κοινότητα που διαβιώνει στην Ελλάδα εδώ και πολλά χρόνια και η ελληνική μειονότητα στην Αλβανία. Παράλληλα ενίσχυση της συνεργασίας στους τομείς της ενέργειας²⁰⁸ και γενικότερα της οικονομίας θα δημιουργήσουν τις κατάλληλες εκείνες συνθήκες άμβλυσης των διαφορών καθώς σύμφωνα και με την θεωρία της αλληλεξάρτησης η εθνική ευημερία είναι αυτή που βρίσκεται στην κορυφή των προτεραιοτήτων ενός κράτους επιφέροντας αλλαγές στην ιεράρχηση των εκάστοτε εθνικών συμφερόντων (Κουσκουβέλης 2007).

Εικόνα 44 Ο αγωγός TAP και οι χώρες από όπου θα περάσει (Πηγή Επίσημη Ιστοσελίδα του TAP)

²⁰⁸ Μια από αυτές τις συνεργασίες είναι ο TAP, ο λεγόμενος Διαδριατικός Αγωγός φυσικού αερίου (TAP) θα ξεκινήσει από τους Κήπους στα σύνορα της Ελλάδας με την Τουρκία όπου θα διασυνδεθεί με τον αγωγό φυσικού αερίου Ανατολίας (TANAP). Από εκεί το χερσαίο τμήμα του TAP θα διασχίσει όλη τη Βόρεια Ελλάδα –πρόκειται για το μεγαλύτερο τμήμα του αγωγού– και κατευθυνόμενο από τα ανατολικά προς τα δυτικά μέσω της Αλβανίας θα καταλήξει στις ακτές της Αδριατικής. Το υποθαλάσσιο τμήμα του αγωγού θα ξεκινήσει κοντά στην αλβανική πόλη Fier και θα διασχίσει την Αδριατική για να συνδεθεί στο ιταλικό δίκτυο μεταφοράς φυσικού αερίου στη Νότια Ιταλία. Η διαδρομή του TAP θα έχει μήκος 878 χλμ. (Ελλάδα 550 χλμ., Αλβανία 215 χλμ., Αδριατική Θάλασσα 105 χλμ., Ιταλία 8 χλμ.). Το μεγαλύτερο υψόμετρο από το οποίο θα περάσει ο TAP θα είναι τα 2.100 μέτρα στα αλβανικά όρη, ενώ το βαθύτερο σημείο που θα υποδεχθεί το υποθαλάσσιο τμήμα θα είναι τα 820 μέτρα κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας.

ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΣΤΑ ΔΥΤΙΚΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ

Γενικά

Η Σύνοδος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου τον Ιούνιο του 2003 στη Θεσσαλονίκη αποτελεί ορόσημο της διεύρυνσης των Δυτικών Βαλκανίων καθώς εκεί αποφασίστηκε επίσημα η πλήρης στήριξη της ευρωπαϊκής προοπτικής των παραπάνω χωρών.

Από τότε έχει προχωρήσει η διαδικασία και στις έξι χώρες σε διαφορετικό όμως βαθμό, κάτω από διαφορετικές συνθήκες και με αποτελέσματα που άλλες φορές είναι ενθαρρυντικά για την συνέχιση της όλης πορείας ενώ άλλες φανερώνουν την αναγκαιότητα μεγαλύτερης προσπάθειας προκειμένου να συνεχιστεί επιτυχώς η διαδικασία.

Σήμερα η κατάσταση δείχνει ότι επανέρχεται στην κανονικότητα μετά από μια περίοδο που η διαδικασία διεύρυνσης βρισκόταν σε τέλμα, προκαλώντας ένα αίσθημα κόπωσης εξαιτίας μιας σειράς από μη σωστές προετοιμασμένες εντάξεις στους κόλπους της ΕΕ καθώς και οπισθοχωρήσεις σε κοινοτικά προαπαιτούμενα χωρών προς ένταξη. Η ελλιπής προετοιμασία ένταξης της Ρουμανίας και της Βουλγαρίας, η ένταξη της Κύπρου χωρίς επίλυση του πολιτικού προβλήματος καθώς και η υπαναχώρηση σε θέματα δημοκρατίας σε ορισμένες χώρες προς ένταξη όπως η Τουρκία, επιβάρυναν τις διαδικασίες και την προοπτική της περαιτέρω διεύρυνσης (Αθανασόπουλος 2013).

Βέβαια νέες παράμετροι τέθηκαν στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων μεταξύ των χωρών προς διεύρυνση και της ΕΕ καθώς καταρρίφθηκαν στερεότυπα παλαιότερων ετών που αφορούσαν την παρεχόμενη από την ΕΕ οικονομική ευημερία και την σύγκλιση του ευρωπαϊκού Βορρά με τον ευρωπαϊκό Νότο (Αθανασόπουλος 2013). Η οικονομική κατάσταση στην ευρωζώνη και η συνεχίζουσα μέχρι και σήμερα οικονομική κρίση στους χώρους ορισμένων εκ των μελών της ΕΕ συνέτειναν σε αυτό.

Μολαταύτα η διαδικασία συνεχίζεται με την εκπόνηση μιας νέας στρατηγικής²⁰⁹ διεύρυνσης για τα Βαλκάνια (Φεβρουάριος 2018) και με την

²⁰⁹ https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/communication-credible-enlargement-perspective-western-balkans_en.pdf

ανάπτυξη έξι πρωτοβουλιών²¹⁰ οι οποίες εστιάζουν σε συγκεκριμένους τομείς κοινού ενδιαφέροντος όπως το κράτος δικαίου, την ασφάλεια και τη μετανάστευση, την κοινωνικό-οικονομική ανάπτυξη, τη συνδεσιμότητα στους τομείς των μεταφορών και της ενέργειας, το ψηφιακό θεματολόγιο, τη συμφιλίωση και τις σχέσεις καλής γειτονίας. Η «ευρωπαϊκή προοπτική» των Δυτικών Βαλκανίων επιβεβαιώθηκε εκ νέου στην παραπάνω στρατηγική αλλά και στη διακήρυξη της Σόφιας²¹¹ μετά τη σύνοδο κορυφής ΕΕ-Δυτικών Βαλκανίων, στις 17 Μαΐου 2018.

Με πλάνο ένταξης (ενδεικτική ημερομηνία) το 2025 για ορισμένες από τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων, η ΕΕ στηρίζει την περιοχή με προενταξιακή βοήθεια για το 2018 με το ποσό των 1,07 δις EUR, επιπλέον του ποσού των σχεδόν 9 δις. EUR που δόθηκαν την περίοδο 2007-2017²¹². Ωστόσο οι χώρες των Δυτικών Βαλκανίων πρέπει να λάβουν υπόψη ότι θα πρέπει να δώσουν τη μέγιστη προτεραιότητα στο κράτος δικαίου, τη δικαιοσύνη και τα θεμελιώδη δικαιώματα καθώς η ΕΕ θα ασκήσει αυστηρό έλεγχο στην εφαρμογή των κριτηρίων και των μεταρρυθμίσεων²¹³.

Μέσω λοιπόν της μελλοντικής διεύρυνσης των Δυτικών Βαλκανίων ένας πληθυσμός που αγγίζει τα είκοσι εκατομμύρια περίπου θα αποκτήσει τα δικαιώματα των υπολοίπων ευρωπαίων πολιτών με την δυνατότητα μετακίνησης και εγκατάστασης σε όλο το μήκος και πλάτος της Ευρώπης. Αυτό θα σημαίνει πολλά και για τους αλβανικούς πληθυσμούς των Βαλκανίων.

Ουσιαστικά η Διεύρυνση κατά μεγάλο ρόλο θα αποτελέσει την de facto

²¹⁰ https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/six-flagship-initiatives-support-transformation-western-balkans_en.pdf

²¹¹ Θα την βρείτε στον παρακάτω σύνδεσμο https://www.consilium.europa.eu/media/34782/sofia-declaration_el.pdf

²¹² http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-561_el.htm

²¹³ Δήλωση του Πρόεδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Jean-Claude Juncker: «Επένδυση στη σταθερότητα και την ευημερία στα Δυτικά Βαλκάνια σημαίνει επένδυση στην ασφάλεια και το μέλλον της ΕΕ. Μολονότι δεν θα υπάρξουν περαιτέρω διευρύνσεις στο πλαίσιο της παρούσας θητείας της, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προχωρά σήμερα στην χάραξη της μελλοντικής Ευρωπαϊκής πορείας για τα Δυτικά Βαλκάνια. Με την ύπαρξη ισχυρής πολιτικής βούλησης, την υλοποίηση πραγματικών και βιώσιμων μεταρρυθμίσεων και την οριστική επίλυση των διαφορών με γειτονικές χώρες, είναι δυνατή η πρόοδος στην Ευρωπαϊκή πορεία κάθε μιας από τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων. Το αν επιτευχθεί η πρόοδος αυτή θα εξαρτηθεί από αντικειμενικά κριτήρια επιδόσεων. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα είναι αυστηρή αλλά και δίκαιη. Από το δελτίο τύπου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στις 06 Φεβρουαρίου 2018 μετά από την έγκριση της στρατηγικής για «Μια αξιόπιστη προοπτική διεύρυνσης για τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων και μια ενισχυμένη δέσμευση της ΕΕ προς τις χώρες αυτές».

ενοποίηση των αλβανικών πληθυσμών της βαλκανικής, με τις δύο κρατικές οντότητες (Αλβανία και Κόσσοβο) να αποκτούν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των υπολοίπων κρατών-μελών της ΕΕ και με τους λοιπούς πληθυσμούς, ενταγμένους υπό την μορφή μειονότητας ή διασποράς εντός των άλλων κρατικών οντοτήτων της Βαλκανικής να αποκτούν την πολυπόθητη ταυτότητα του Ευρωπαϊού πολίτη .

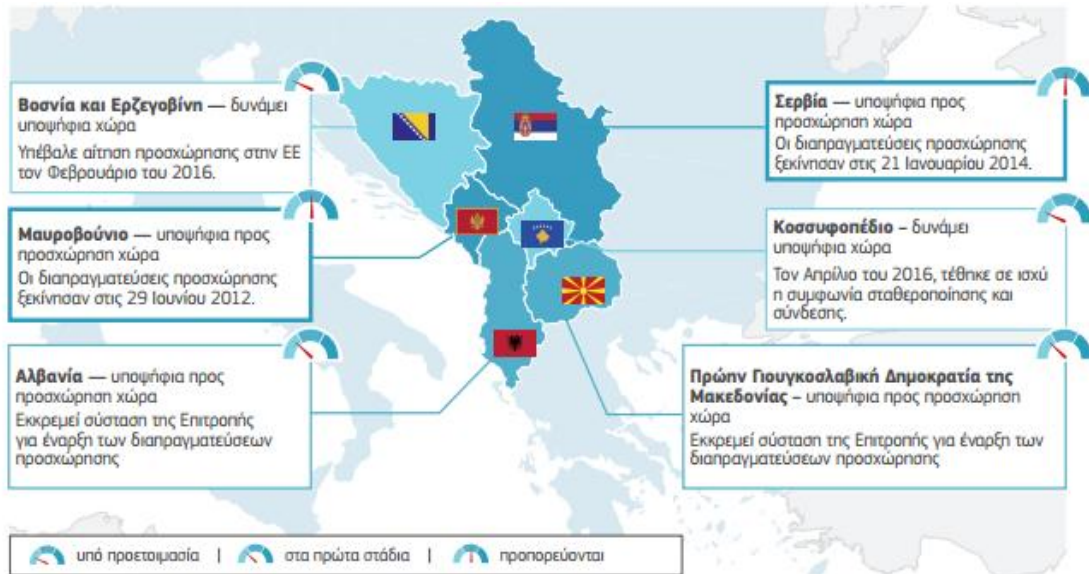
Διαδικασία Διεύρυνσης

Προκειμένου μια χώρα να είναι ικανή να ξεκινήσει την διαδικασία εισόδου στους κόλπους της ΕΕ έχει οριστεί αριθμός συγκεκριμένων κριτηρίων στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κοπεγχάγης²¹⁴ το 1993 τα λεγόμενα «κριτήρια της Κοπεγχάγης». Αυτά αποτελούν μια σειρά δημοκρατικών, οικονομικών και πολιτικών προϋποθέσεων για τις χώρες που επιθυμούν να προσχωρήσουν στην ΕΕ²¹⁵. Μάλιστα το προς ένταξη κράτος πρέπει να υποστεί μια διαδικασία αποτελούμενη από τέσσερα στάδια²¹⁶. Αυτή είναι που θα το οδηγήσει μέσω μιας μακροχρόνιας διαδικασίας στο επιθυμητό αποτέλεσμα που είναι ή ένταξη στους κόλπους της Ευρώπης.

²¹⁴ Σχετικά με τα αποτελέσματα του Συμβουλίου της Κοπεγχάγης όπως στον παρακάτω σύνδεσμο http://europa.eu/rapid/press-release_DOC-93-3_el.htm

²¹⁵ Σύμφωνα με αυτά πρέπει να υπάρχουν: α. σταθεροί θεσμοί που εγγυώνται τη δημοκρατία, το κράτος δικαίου, τα ανθρώπινα δικαιώματα και τον σεβασμό και την προστασία των μειονοτήτων.β. λειτουργική οικονομία της αγοράς και ικανότητα αντιμετώπισης των ανταγωνιστικών πιέσεων και των δυνάμεων της αγοράς στην ΕΕ.γ. ικανότητα αποτελεσματικής εφαρμογής των υποχρεώσεων του κράτους μέλους, μεταξύ άλλων με προσήλωση στους στόχους της πολιτικής, οικονομικής και νομισματικής ένωσης.

²¹⁶ α. Όλες οι χώρες των Δυτικών Βαλκανίων έχουν προοπτική προσχώρησης στην ΕΕ. Ήδη σήμερα, επωφελούνται από σημαντική βοήθεια της ΕΕ, από συμφωνίες σταθεροποίησης και σύνδεσης που παρέχουν σε αυτές εκτενή πρόσβαση στην εσωτερική αγορά, καθώς και από την παροχή αναλυτικών συμβουλών σε ζητήματα πολιτικής.β. Όταν μια χώρα πληροί τα βασικά πολιτικά, οικονομικά και μεταρρυθμιστικά κριτήρια, αποκτά επισήμως το καθεστώς της υποψήφιας προς προσχώρηση χώρας.γ.Στη συνέχεια η υποψήφια χώρα περνά στο στάδιο των επίσημων ενταξιακών διαπραγματεύσεων. Οι διαπραγματεύσεις αυτές καλύπτουν 35 κεφάλαια, σε όλους τους τομείς πολιτικής, ώστε να διασφαλίζεται ότι οι υποψήφιας χώρες είναι πλήρως προετοιμασμένες για να γίνουν μέλη της Ένωσης.δ.Όταν ολοκληρωθούν οι διαπραγματεύσεις και οι συνεπαγόμενες μεταρρυθμίσεις με τρόπο ικανοποιητικό και για τις δύο πλευρές, οριστικοποιείται και κυρώνεται συνθήκη προσχώρησης, και η χώρα προσχωρεί στην ΕΕ.

Εικόνα 45 Τα Ενδεχόμενα Κράτη Μέλη Της ΕΕ στα Δυτικά Βαλκάνια
(Πηγή επίσημη ιστοσελίδα της ΕΕ)

Αντιδράσεις στην Διεύρυνση

Η ύπαρξη μεγάλου αριθμού εκκρεμοτήτων και ζητημάτων μεταξύ των κρατών της Βαλκανικής, όπως η άρνηση της Σερβίας να αναγνωρίσει την ανεξαρτησία του Κοσόβου, το ζήτημα της ονομασίας της ΠΓΔΜ κ.α. αποτελούν μερικά από τα παραδείγματα έντονων περιφερειακών διαφορών που απειλούν την ενσωμάτωση των Δυτικών Βαλκανίων στην ΕΕ. Τα παραπάνω προσφέρουν την απαιτούμενη επιχειρηματολογία στους πολέμιους της διεύρυνσης και ένταξης νέων μελών στην ευρωπαϊκή οικογένεια.

Επίσης ανεπάρκειες και υστέρηση σε συγκεκριμένους τομείς από τα νεότερα εισελθόντα στην ΕΕ κράτη μέλη (Ρουμανία, Βουλγαρία, Πολωνία, Ουγγαρία), δημιουργούν επιφυλάξεις στα υπόλοιπα μέλη για το θέμα της διεύρυνσης. Επιπρόσθετα διενέξεις μεταξύ νεοεισελθόντων κρατών στην ΕΕ όπως της Σλοβενίας και της Κροατίας για τον κόλπο του Πιράν²¹⁷ κάνουν ξεκάθαρο ότι δεν θα πρέπει τέτοιου είδους διαφορές, σχετιζόμενες με εδάφη και καθορισμό συνόρων, να μεταφέρονται στην ΕΕ. Αυτό διεμήνυσε και ο Πρόεδρος Γιουνγκερ²¹⁸

²¹⁷ Ο Κόλπος του Πιράν βρίσκεται στο βόρειο τμήμα της Αδριατικής Θάλασσας και αποτελεί μέρος της νοτιότερης άκρης του Κόλπου της Τεργέστης. Η Σλοβενία και η Κροατία βρίσκονται σε διαρκή διαμάχη για τον Κόλπο Πιράν εδώ και 25 χρόνια.

²¹⁸ «Αυτό το πρόβλημα ανάμεσα στη Σλοβενία και την Κροατία πρέπει να επιλυθεί γρήγορα. (...) Δεν θα παίξουμε αυτό το παιχνίδι δεύτερη φορά: αυτά τα προβλήματα (των συνόρων) πρέπει να έχουν επιλυθεί πριν υπάρξει διεύρυνση». Περισσότερα στον παρακάτω σύνδεσμο: <https://www.tanea.gr/2018/02/06/world/gioynker-dieythetiste-tis-synoriakes-dienekseis-sta-d-balkania/>

προς τις υποψήφιες προς ένταξη χώρες τον Φεβρουάριο του 2018.

Παράλληλα για αριθμό ζητημάτων όπως η διαφθορά, το κράτος δικαίου και το οργανωμένο-διεθνικό έγκλημα, κρίνεται επιτακτική η οριστική διευθέτηση τους προκειμένου οι έξι Βαλκανικές χώρες να γίνουν δεκτές στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Σωτηροπούλου 2018).

Ωστόσο υπάρχουν και οι ένθερμοι υποστηρικτές που τάσσονται υπέρ της ενίσχυσης των προσπάθειών επέκτασης της ΕΕ στην περιοχή, καθώς έχουν θορυβηθεί από την όλο και μεγαλύτερη ασκούμενη κινεζική και ρωσική επιρροή (Νέδος 2018).

Θέση της Ελλάδας για την Διεύρυνση των Δυτικών Βαλκανίων

Σύμφωνα με την επίσημη θέση του Ελληνικού Υπουργείου Εξωτερικών²¹⁹, η Ελλάδα ως μέλος της ΕΕ, του ΝΑΤΟ και των άλλων ευρωπαϊκών θεσμών στηρίζει την ευρωπαϊκή προοπτική των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων. Κύρια επιδίωξη είναι η εμπέδωση σταθερότητας, ασφάλειας και ανάπτυξης της περιοχής, μέσω όμως της καλής γειτονίας και του σεβασμού των βασικών αρχών της διεθνούς έννομης τάξης, όπως αυτές αποτυπώνονται στον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, και κυρίως μέσω της πλήρους ενσωμάτωσης όλων των Βαλκανικών χωρών στους ευρωπαϊκούς και ευρώ-ατλαντικούς θεσμούς.

Στο πλαίσιο αυτό, η πολιτική της Ελλάδας στα Βαλκάνια περιστρέφεται γύρω από δύο άξονες: την ανάπτυξη της περιοχής μέσω της πλήρους αξιοποίησης των υφιστάμενων περιφερειακών σχημάτων²²⁰ και των μηχανισμών της ΕΕ καθώς και της ενίσχυσης του πολιτικού ρόλου της Διαβαλκανικής Συνεργασίας²²¹ η οποία αποτελεί και τον προθάλαμο για την ενταξιακή προετοιμασία των χωρών.

²¹⁹ Το περιεχόμενο της υποενότητας αυτής έχει ως κύρια πηγή την επίσημη ιστοσελίδα του Ελληνικού Υπουργείου Εξωτερικών και τις θέσεις που παρατίθενται μαζί με τα διάφορα επίσημα έγγραφα <https://www.mfa.gr/exoteriki-politiki/periferiaki-politiki/dytika-valkania.html>

²²⁰ Η Πρωτοβουλία Αδριατικής -Ιονίου, ΠΑΙ (Adriatic-Ionian Initiative, AI) που ιδρύθηκε το 2000 με τη «Διακήρυξη της Ανκόνα», με πρωτοβουλία της Ιταλίας και ενεργή εν προκειμένω υποστήριξη της Ελλάδας αποτελεί ένα τέτοιο παράδειγμα.

²²¹ Η Διαδικασία Συνεργασίας Ν.Α. Ευρώπης (SEECF) & το Συμβούλιο Περιφερειακής Συνεργασίας (RCC) αποτελούν σχήματα περιφερειακής συνεργασίας εκφράζοντας τους μηχανισμούς της Διαβαλκανικής Συνεργασίας.

Η παραπάνω είναι η επίσημη πολιτική της Ελλάδας για τα Δυτικά Βαλκάνια. Όμως τα κράτη σχεδόν τις περισσότερες φορές ασκούν τελείως διαφορετικές πολιτικές θέτοντας προϋποθέσεις, βάζοντας αστερίσκους και υποσημειώσεις καθώς είναι τέτοιο το περιβάλλον άσκησης της εξωτερικής πολιτικής που τα πάντα μεταβάλλονται σε γοργούς ρυθμούς.

Κάπως έτσι και η Ελλάδα έχει κατηγορηθεί τόσο στο παρελθόν όσο και στο παρόν ότι έχει χρησιμοποιήσει την πολιτική της διεύρυνσης ως μέσο πίεσης στις γειτονικές χώρες για την επίλυση διμερών ζητημάτων²²². Η αλήθεια βρίσκεται κάπου στην μέση. Από την μια η Ελλάδα είναι ο πιο φανατικός υποστηρικτής της εισόδου όλων των Βαλκανίων στην ΕΕ και από την άλλη βάζει εμπόδια όταν απειλούνται τα δικά της συμφέροντα στην περιοχή (Armakolas-Triantafyllou 2017). Πέρα λοιπόν από τα περί δικαίου αίσθημα που βιώνει ο πιο αδύναμος της υπόθεσης μεταξύ δύο κρατών, έχοντας βέβαια το ηθικό πλεονέκτημα²²³ με το μέρος του, ποιος είναι αυτός που στην σκληρή πραγματικότητα του κόσμου της Realpolitik²²⁴ θα κατηγορήσει ένα κράτος που επιθυμεί να διασφαλίσει τα εθνικά του συμφέροντα²²⁵ χρησιμοποιώντας διάφορων ειδών μεθόδους;

Με τα σημερινά δεδομένα και λαμβάνοντας υπόψη ότι η παραπάνω πολιτική της Ελλάδας έναντι της διεύρυνσης ασκείται κατά τον ίδιο τρόπο και από την παρούσα ελληνική κυβέρνηση, ενώ αρχικά οι προγραμματικές της θέσεις ήταν διαφορετικές, καταδεικνύει ότι η εφαρμοζόμενη πολιτική έχει αποκτήσει μια συνέχεια σε βάθος χρόνου (Armakolas-Triantafyllou 2017). Μένει τώρα να μελετηθεί εάν η επίσημη ή η ανεπίσημη πολιτική διεύρυνσης από πλευράς Ελλάδας είναι η πιο συμφέρουσα.

²²² Η Ελλάδα έχει κατηγορηθεί ιδιαίτερα την τελευταία δεκαετία από την Αλβανία, την ΠΓΔΜ, την Τουρκία αλλά και το Κόσοβο ότι λόγω διμερών διαφορών εκβιάζει τις συγκεκριμένες χώρες με το χαρτί της διεύρυνσης και άλλων θεμάτων που σχετίζονται με την ΕΕ όπως χρηματοδοτικά πακέτα, έργα κ.α. Περισσότερα στους παρακάτω συνδέσμους:

<https://www.united-europe.eu/2014/09/greece-slams-the-eu-door-to-albania-in-maritime-dispute/>
https://wikileaks.org/plusd/cables/08TIRANA745_a.html
<http://www.spiegel.de/international/europe/bickering-in-the-balkans-macedonia-s-identity-crisis-a-614268-2.html>

²²³ Η σχέση Ελλάδας-Τουρκίας αποτελεί ένα τέτοιο παράδειγμα με αντιστροφή ρόλων, με την Ελλάδα να διαμαρτύρεται για την συμπεριφορά του πιο δυνατού γείτονα.

²²⁴ Ο όρος Realpolitik είναι συνώνυμος σήμερα του "powerpolitics" και αποτελεί την προσέγγιση των ρεαλιστών στα θέματα εξωτερικής πολιτικής. Αποτελεί την [πολιτική](#) που βασίζεται στο [ρεαλισμό](#) και τα πραγματικά γεγονότα και στοιχεία.

²²⁵ Το ερώτημα που εδώ τίθεται είναι αν όντως εξασφαλίζονται με αυτήν την πολιτική τα ελληνικά εθνικά συμφέροντα, ερώτημα που θα προσπαθήσουμε να απαντήσουμε παρακάτω

Πλεονεκτήματα-Μειονεκτήματα από την Διεύρυνση

Το ποια πολιτική θα επιλεγεί σε ένα τομέα της δημόσιας διοίκησης και γενικά με ποιον τρόπο θα εφαρμοστεί η γενική ιδέα της πολιτικής αυτής, απαιτεί αρχικά μια λεπτομερή αξιολόγηση και καταγραφή από τα αρμόδια θεσμικά όργανα των υπέρ και των κατά των παραπάνω διατιθέμενων τρόπων άσκησης της συγκεκριμένης πολιτικής²²⁶.

Αν στην περίπτωση της Ελλάδας η επιλεγμένη γενική πολιτική ως προς τα Δυτικά Βαλκάνια είναι ότι πρέπει να εφαρμοστεί η πολιτική της Διεύρυνσης τότε το ζήτημα που τίθεται είναι ποιος είναι ο τρόπος ενεργείας, η μέθοδος δηλαδή που θα εφαρμοστεί η συγκεκριμένη πολιτική· να ενταχθούν όλες οι χώρες χωρίς την παρέμβαση της Ελλάδας με μόνο κριτήριο την υλοποίηση των απαιτούμενων μεταρρυθμίσεων ή να συνεχιστεί η χρησιμοποίηση της αρνησικυρίας για την ένταξη τους στην ΕΕ όταν δεν συμμορφώνονται με την ελληνική οπτική επίλυσης των διμερών ζητημάτων;

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω θα προσπαθήσουμε παρακάτω να σταχυολογήσουμε τα υπέρ και τα κατά της εισόδου ή μη των βαλκανικών χωρών στην ΕΕ και ιδιαίτερα αυτών με αλβανικούς πληθυσμούς όπως είναι η Αλβανία, το Κόσσοβο και η ΠΓΔΜ.

- Πλεονεκτήματα

Η είσοδος των παραπάνω χωρών στην ΕΕ θα τις κάνει κοινωνούς σε ένα σύνολο κοινών συμφερόντων και αρχών που ανήκουν σε όλους τους λαούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι αυτή που μέσω των μηχανισμών και των δράσεων της θα προάγει την ειρήνη και την ευημερία των πληθυσμών των Δυτικών Βαλκανίων, θα εγγυηθεί την ασφάλεια των πολιτών και του εδάφους της, θα προασπίσει την δημοκρατία και τους θεσμούς, θα προωθήσει μια παγκόσμια τάξη βασισμένη σε κανόνες και θα ενισχύσει τις προσπάθειές της για την άμυνα και την ασφάλεια.

²²⁶ Σύμφωνα με την στρατιωτική διαδικασία λήψης αποφάσεως που ισχύει στον Ελληνικό Στρατό Ξηράς (Στρατιωτικός Κανονισμός ΣΚ 30-1Α –Η σχεδίαση στον Στρατό Ξηράς) αλλά κατά παρόμοιο τρόπο και στο ΝΑΤΟ, η διαδικασία λήψης μιας απόφασης ενσωματώνει έναν αριθμό ενεργειών και βημάτων. Προς τα τελικά στάδια λήψης της απόφασης αναλύονται και συγκρίνονται οι προτεινόμενοι τρόποι ενεργείας με τα υπέρ και τα κατά και στο τέλος επιλέγεται ο καταλληλότερος από αυτούς.

Η ένταξη στην μεγάλη ευρωπαϊκή οικογένεια περιθωριοποιεί τα ακραία στοιχεία των κοινωνιών ενώ δίνει το έναυσμα στους πολίτες της ελπίδας και ενός κοινού οράματος για το μέλλον μακριά από περιχαράκωσεις και τριβές. Η διακίνηση των ιδεών της δημοκρατίας, της ανεκτικότητας και της αλληλεγγύης είναι σίγουρο ότι θα καταπολεμήσουν την μισαλλοδοξία, τον εθνικισμό και τα καχέκτυπα του παρελθόντος, παρέχοντας ένα κοινό μέλλον στην Ευρώπη.

Επιπρόσθετα έχοντας κατά νου την επιτυχημένη στρατηγική που εφάρμοσε η Ελλάδα μετά την ευρωπαϊκή Σύνοδο στο Ελσίνκι το 1999 στο χρονίζον ζήτημα της ένταξης της Τουρκίας στην ΕΕ²²⁷ (Armakolas-Triantafyllou 2017), ίσως αποτελεί παρόμοια ευκαιρία η μέσω της ευρωπαϊκής προοπτικής των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων, επίλυση όλων των διμερών ζητημάτων.

- Μειονεκτήματα

Η μη είσοδος και η συνεχής παρεμπόδιση τους θα δημιουργήσει το κατάλληλο κενό προκειμένου νέες δυνάμεις να το αναπληρώσουν όπως είναι η Τουρκία, η Ρωσία, η Κίνα κ.α. γεγονός που θα έχει αρνητικό αντίκτυπο για τα ελληνικά συμφέροντα καθώς πλέον η απειλή θα έχει διευρυνθεί και στα βόρεια σύνορα της Ελλάδας.

Παράλληλα οι συνεχείς τριβές με τους γείτονες είναι σίγουρο ότι καταναλώνουν πολιτικό κεφάλαιο, πόρους και δυνατότητες τα οποία δεν διαθέτει σε περίσσεια η Ελλάδα και τα οποία θα μπορούσε να τα χρησιμοποιήσει κάπου αλλού. Επίσης η παρατεταμένη όξυνση και ύπαρξη προβλημάτων πέρα ότι συντηρεί τις εντάσεις σε μια περιοχή με έντονο παρελθόν συγκρούσεων δημιουργεί την αίσθηση ότι η Ελλάδα είναι μια προβληματική χώρα, ότι αποτελεί μέρος ενός ευρύτερου προβλήματος και ότι η επιρροή της στην περιοχή έχει εξασθενήσει²²⁸ καθώς δεν είναι ικανή να λύσει από μόνη της διμερή ζητήματα αλλά αντιθέτως τα μεγιστοποιεί. Αντί λοιπόν να αποτελεί έναν από τους πυλώνες

²²⁷ Το κύριο σημείο αυτής της στρατηγικής ήταν ότι η Ελλάδα ήρε το βετο ένταξης της Τουρκίας στην ΕΕ με σκοπό να τοποθετήσει τις ελληνοτουρκικές διαφορές σε ευρωπαϊκό πλαίσιο ενώ παράλληλα να αναγκάσει την Τουρκία μέσω των μηχανισμών της ΕΕ να υπομείνει δομικές αλλαγές στην εσωτερική και εξωτερική της πολιτική.

²²⁸ Οι λόγοι που η ελληνική επιρροή στα Βαλκάνια έχει εξασθενήσει ιδιαίτερα τα χρόνια της κρίσης καθώς και οι παθογένειες της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής στο «Greece and EU enlargement to the Western Balkans: understanding an ambivalent relationship» του Ι.Αρμακόλα και Γ.Τριανταφύλλου.

σταθερότητας της ευρύτερης περιοχής συμβάλλει και αυτή στην αστάθεια της. Με αυτόν τον τρόπο πλήττεται η διεθνής εικόνα της Ελλάδας και η δυνατότητα να επηρεάζει καταστάσεις και να μετράει η γνώμη της στα διεθνή φόρα.

Επίσης σε περίπτωση μη ευόδωσης των προσπαθειών ένταξης στην ΕΕ δεν θα πρέπει να αποκλειστεί η προσπάθεια των αλβανικών ηγεσιών της βαλκανικής να προσπαθήσουν να βρουν έναν άλλο τρόπο ενοποίησης των περιοχών που διαβιώνουν αλβανικοί πληθυσμοί. Ήδη δείγματα γραφής για την ύπαρξη της παραπάνω εναλλακτικής και των προθέσεων του έχει δώσει τα τελευταία χρόνια ο Πρωθυπουργός²²⁹ της Αλβανίας και ο Πρόεδρος του Κοσσυφοπεδίου²³⁰ σε δημόσιες τοποθετήσεις τους και σε συνεντεύξεις τους στα ΜΜΕ. Η παραπάνω προοπτική πιθανόν να αποτελέσει ένα ντόμινο εξελίξεων για τα Βαλκάνια καθώς και άλλες μειονότητες θα ζητήσουν την ένωση με την μητέρα πατρίδα, όπως είναι οι Σέρβοι της Βοσνίας και της Κροατίας.

²²⁹ Σε συνέντευξή του το 2015 στο δίκτυο Klan Kosova είχε δηλώσει ότι η ένωση του Κόσσοβου με την Αλβανία είναι «αναπόφευκτη και αναμφισβήτητη». Το ερώτημα, είπε, «είναι με ποιον τρόπο θα γίνει. Θα γίνει μέσα στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως μια φυσική διαδικασία κατανοητή από όλους ή θα συμβεί ως αντίδραση στην τεμπελιά και την τύφλωση της Ε.Ε.» Επίσης επανήλθε πέρυσι δηλώνοντας στο περιοδικό Politico ότι δεν μπορεί να αποκλείσει μια... «μικρή ένωση» μεταξύ Αλβανίας και Κόσσοβου εάν η Ε.Ε. δεν εγκρίνει το αίτημα ένταξης. Περισσότερα στους παρακάτω συνδέσμους

<http://www.efsyn.gr/arthro/koinos-proedros-gia-alvania-kossyfopedio>

<http://www.kathimerini.gr/928720/opinion/epikairothta/politikh/h-megalh-alvania>

<http://www.kathimerini.gr/810560/article/epikairothta/kosmos/rama-anapofeykth-h-enwsh-alvanias--kosovoy>

<https://www.documentonews.gr/article/albania-kai-kosobo-enopoioun-tis-diplwmatikes-apostoles-toys>

²³⁰ Ο πρόεδρος του Κόσσοβου, Χασίμ Θάτσι, υποστήριξε στην Deutsche Welle ότι «όλοι οι Αλβανοί θα ζήσουν σε ένα ενιαίο, ενωμένο» έδαφος εάν η Ε.Ε. κλείσει τις πόρτες της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΙΔΕΕΣ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το ιστορικό αφήγημα των Αλβανών, πάνω στο οποίο στηρίζεται ο σύγχρονος αλβανικός εθνικισμός και η ιδέα της «Μεγάλης Αλβανίας», υποστηρίζει ότι οι Αλβανοί κατάγονται από τους αρχαίους Ιλλυριούς. Η καταγωγή αυτή τους κληροδοτεί ιστορικά δικαιώματα και τίτλους ιδιοκτησίας στην περιοχή των Βαλκανίων ενώ τους εξουσιοδοτεί σε οποιαδήποτε ενέργεια προκειμένου να ενοποιήσουν το σύνολο των αλβανικών πληθυσμών που διαβιώνουν στην Βαλκανική.

Μιας Βαλκανικής χερσονήσου η οποία αποτελείται από ένα μωσαϊκό εθνοτήτων, θρησκειών και πολιτισμών και της οποίας η αξία στο γεωπολιτικό χρηματιστήριο είναι μεγάλη. Λόγοι όπως η εγγύτητα σε φυσικούς πόρους, ο έλεγχος των γραμμών επικοινωνιών και των μεταφορικών οδών, η επάνοδος της Ρωσίας στο διεθνές προσκήνιο προσδίδουν κίνητρα για την απόκτηση ερεισμάτων στην περιοχή.

Σήμερα μέσα σ' αυτόν τον εδαφικό χώρο ο αλβανικός εθνικισμός βρήκε τις κατάλληλες συνθήκες επώασης με την βοήθεια και της αλβανικής ελίτ- πολιτικής ηγεσίας, στηριζόμενος στην θέση ότι η ιστορία ήταν άδικη για το αλβανικό έθνος, το οποίο έχει το δικαίωμα να αναζητήσει την ανεξαρτησία και την ενοποίηση του. Μάλιστα αν υπό τις παρούσες συνθήκες η δημιουργία μιας ενιαίας οντότητας δεν είναι εφικτή τότε η ενοποίηση των αλβανικών πληθυσμών μπορεί να επιτευχθεί μέσω εναλλακτικών επιλογών όπως είναι η συμμετοχή στην ΕΕ.

Μέσα στο παραπάνω πλαίσιο οι χώρες που διαβιώνουν οι αλβανικοί πληθυσμοί πέρα από το γεγονός ότι αποτίναξαν μόλις πρόσφατα το κομμουνιστικό καθεστώς, αντιμετωπίζουν ως οικονομίες μετάβασης πολλά θέματα προσαρμογής στην ελεύθερη οικονομία αγοράς. Επίσης ζητήματα όπως η διαφθορά, το οργανωμένο διεθνικό έγκλημα, το έλλειμμα στο κράτος δικαίου επηρέασαν και επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό τη ζωή των πολιτών τους.

Η σημερινή κατάσταση στα Βαλκάνια είναι γρήγορα μεταβαλλόμενη και εξελισσόμενη, με τους αλβανικούς πληθυσμούς να διαδραματίζουν σημαίνοντα

ρόλο τόσο ως κρατικές δομές όσο και ως μειονότητες στα γειτονικά βαλκανικά κράτη. Πιο αναλυτικά στην ΠΓΔΜ τα αλβανικά κόμματα ρυθμίζουν τις πολιτικές εξελίξεις, στην Σερβία η αλβανική κοινότητα του Πρέσεβο αποτελεί εστία έντασης αλλά και ένα διαπραγματευτικό χαρτί μεταξύ Σερβίας και Κόσσοβου ενώ στο Μαυροβούνιο οι Αλβανοί στηρίζουν την φιλοευρωπαϊκή-νατοϊκή κατεύθυνση της χώρας. Ως κρατικές δομές οι δύο αλβανικές κρατικές οντότητες παρόλα τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν επιθυμούν διακαώς την ένταξή τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση ενώ παράλληλα η Κυβέρνηση των Τιράνων προσπαθεί να συντονίσει όλες τις αλβανικές πολιτικές ηγεσίες, τους φορείς καθώς και την αλβανική διασπορά μέσω διαφόρων δράσεων προσπαθώντας να δημιουργήσει μια παναλβανική εθνική γραμμή.

Η χώρα μας στο δυναμικό και πολυσύνθετο περιβάλλον των Βαλκανίων έχει να αντιμετωπίσει ένα ευρύ φάσμα προκλήσεων σχετιζόμενες με την ασφάλεια της. Από την παραδοσιακή απειλή της γειτονικής Τουρκίας μέχρι την τρομοκρατία και την ανεξέλεγκτη μαζική λαθρομετανάστευση, η ελληνική πολιτεία απαιτείται να είναι σε συνεχή εγρήγορση. Ανάμεσα στις παραπάνω απειλές για την ελληνική εθνική ασφάλεια έχει δημιουργηθεί τα τελευταία χρόνια μια νέα απειλή που σχετίζεται με τον αλβανικό παράγοντα στα Βαλκάνια. Αυτός είτε κάτω από την εποπτεία του τουρκικού παράγοντα είτε μέσω διαφόρων άλλων εκφάνσεων όπως είναι η ισλαμική τρομοκρατία, το διεθνικό οργανωμένο έγκλημα κ.α. μπορεί να δημιουργήσει ρήγματα στο περιβάλλον της ελληνικής ασφαλείας τόσο στο παρόν όσο και στο μέλλον.

Ωστόσο αυτό που πρέπει να επισημανθεί ως η πιο κύρια απειλή για τα ελληνικά συμφέροντα είναι μια μελλοντική πιθανή ενοποίηση όλων των αλβανικών πληθυσμών των Βαλκανίων υπό την σκέπη μιας ηγεσίας γεγονός που θα προκαλέσει ντόμινο αναταράξεων και συγκρούσεων στην περιοχή. Το παραπάνω πρέπει να απασχολεί την εκάστοτε ελληνική ηγεσία καθώς η Ελλάδα δεν θα μπορεί να ξεφύγει λόγω πολλών παραγόντων (εγγύτητα, αλβανική διασπορά κ.α.).

Σημαίνοντα ρόλο στην αντιμετώπιση όλων των παραπάνω προκλήσεων ασφαλείας έχει και η ασκούμενη ελληνική εξωτερική πολιτική στα Βαλκάνια, η οποία παρά τις παθογένειες της διαδραμάτισε σημαίνοντα ρόλο και με επιτυχίες την τελευταία εικοσαετία. Η ανάπτυξη ειλικρινών σχέσεων με τις γειτονικές χώρες

των Δυτικών Βαλκανίων και η υποστήριξη των αιτημάτων τους για ένταξη στην ευρωπαϊκή οικογένεια αποτελεί ίσως τον μονόδρομο της ελληνικής ασκούμενης πολιτικής στην περιοχή καθώς η ΕΕ με τους μηχανισμούς και τις θεσμικές της λειτουργίες της είναι ικανή να επουλώσει τραύματα του παρελθόντος και να περιθωριοποιήσει τα ακραία στοιχεία και απόψεις καθώς και τους αναδυόμενους εθνικισμούς.

Η Διεύρυνση ουσιαστικά θα αποτελέσει την *de facto* ενοποίηση των αλβανικών πληθυσμών της βαλκανικής, με τους αλβανικούς πληθυσμούς της να αποκτούν την πολυπόθητη ταυτότητα του Ευρωπαίου πολίτη. Η μη ένταξη όμως στην ΕΕ είναι σίγουρο ότι θα έχει ως συνέπεια την δημιουργία κενού ισχύος στην περιοχή το οποίο θα προστρέξουν να συμπληρώσουν άλλες μεγάλες και περιφερειακές δυνάμεις ενώ παράλληλα θα αποτελέσει για τον αλβανικό παράγοντα το έναυσμα της προσπάθειας ενοποίησης με διαφορετικό τρόπο.

Παράλληλα η Ελληνική εξωτερική πολιτική πρέπει να ανταπεξέλθει στην αντιμετώπιση των προκλήσεων του πολυδιάστατου και πολυποίκιλου αλβανικού παράγοντα των Βαλκανίων, τον οποίο το τελευταίο χρονικό διάστημα προσπαθεί η κυβέρνηση των Τιράνων να συντονίσει και να τον κατευθύνει υπό μια ενιαία γραμμή. Αυτός λοιπόν ο αλβανικός παράγοντας παρουσιάζει ιδιαιτερότητες και ιδιομορφίες από περιοχή σε περιοχή, οι οποίες του προσδίδουν συγκεκριμένες ικανότητες και γνωρίσματα τα οποία η ελληνική εξωτερική πολιτική πρέπει κατά ανάλογο τρόπο να εκμεταλλευτεί.

ΙΔΕΕΣ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ-ΕΝ ΚΑΤΑΚΛΕΙΔΙ

Η Ελλάδα προκειμένου να επιβιώσει στο σημερινό διεθνές περιβάλλον πρέπει να μεριμνήσει για την εσωτερική και εξωτερική της εξισσορόπηση και να εφαρμόσει μια ευρεία γκάμα στρατηγικών που να αποσκοπούν στην διατήρηση της σχετικής της ισχύος και στην αποφυγή της περαιτέρω υποβάθμισης καθώς είναι σχεδόν αδύνατη η αναπληρωση αυτής την παρούσα χρονική συγκυρία. Δυστυχώς τα δεινά της οικονομικής ύφεσης αποτελούν εμπόδιο στην αύξηση κάποιων από τους συντελεστές ισχύος, την ώρα που η γειτονική Τουρκία έχει καταφέρει να βελτιώσει στο έπακρο τους δικούς της υλικούς συντελεστές

ισχύος²³¹ και έχει καταφέρει τα τελευταία χρόνια να αναπτύξει την δικιά της στρατιωτική βιομηχανία παράγοντας οπτικά συστήματα τελευταίας τεχνολογίας.

Παράλληλα η Ελλάδα πρέπει να αξιοποιήσει και να βελτιώσει την θέση και την εικόνα της στην ΕΕ και στους μηχανισμούς λήψεως αποφάσεων. Φαίνεται στον ορίζοντα ότι η ιδέα της δημιουργίας του Ευρωπαϊκού Στρατού από ένα απλό θέμα συζητήσεων στα ευρωπαϊκά συμβούλια και θεσμούς θα λάβει σάρκα και οστά. Ήδη η παραπάνω ιδέα έχει ωριμάσει στους κόλπους της ανώτατης ευρωπαϊκής ελίτ²³² η οποία με δημόσιες δηλώσεις και τοποθετήσεις προσπαθεί να προλειάνει το έδαφος. Η προοπτική τα ελληνικά σύνορα να γίνουν στην πραγματικότητα ευρωπαϊκά και τα ελληνικά συμφέροντα να ενταχθούν στα κοινά ευρωπαϊκά ίσως αποτελεί την πραγματική λύση επιβίωσης στο άναρχο διεθνές σύστημα.

²³¹ Ως υλικούς συντελεστές ισχύος σύμφωνα με τον Καθηγητή κ.Κουσκουβέλη λαμβάνουμε την γεωγραφία, τον πληθυσμό, πηγές πλούτου και τις Ένοπλες Δυνάμεις

²³² Η Καγκελάρια Μέρκελ και ο Πρόεδρος Μακρον με λίγες μέρες διαφορά έκαναν δηλώσεις σχετικές με την δημιουργία Ευρωστρατού. Περισσότερα στους παρακάτω συνδέσμους :

<http://www.skai.gr/news/world/article/389363/uper-tis-sugrotisis-eurostratou-i-merkel/>

<https://www.liberal.gr/arthro/228059/diethni-themata/2018/eurostratos-me-archistratigous-merkel-kai-makron.html>

<https://www.cnn.gr/news/kosmos/story/99147/to-orama-toy-makron-eyrostratos-koinos-proypologismos-eyrozonis-ligoteri-grafeiokratia>

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Abrahams, Fred C. *Modern Albania From Dictatorship to Democracy in Europe*. New York and London: NEW YORK UNIVERSITY PRESS, 2015.
- Anastasakis, Dimitar Bechev and Nicholas Vrousalis. *Greece in the Balkans: Memory, Conflict and Exchange*. Newcastle: Cambridge Scholars Publishing, 2009.
- Armakolas, James Ker-Lindsay-Ioannis. "Greece." In *Lack of engagement : Surveying the Spectrum of EU member state policies towards Kosovo*, by James Ker-Lindsay-Ioannis Armakolas, 29-33. Prishtina: Kosovo Foundation for Open Society - KFOS, 2017.
- ΑΠΕ. "Kataggelies Skopiwn gia paremvash tiranwn." April 5, 2017. <http://www.kathimerini.gr> (accessed September 29, 2018).
- Baharav, Natalie. *Fighting corruption is failing in eu accession countries in the western bal*. November 10, 2016. <https://www.transparency.org> (accessed October 15, 2018).
- Barrett, Richard. *Beyond the Caliphate: Foreign Fighters and the Threat of Returnees*. Intel Report, Soufan Group-Global Strategy Network, 2017.
- Brunnbauer, Ulf. "The Implementation of the Ohrid Agreement: Ethnic Macedonian Resentments." *Journal on Ethnopolitics and Minority Issues in Europe*, 2002: Issue 1/2.
- Churcher, Bob. *Kosovo Lindore/Preshevo 1999-2002*. Conflict Studies Research Centre, London: Conflict Studies Research Centre, 2002.
- Çipuri, Ramadan. "A Dream Hoped for but not to Be Realized: Albanian Opinions on the Merger of Natural Albanian Territories." *International Balkan Congress*. Kocaeli: BiLGESAM, 2011. 101-121.
- Clayer, Nathalie. *Οι απαρχές του αλβανικού εθνικισμού*. Ιωάννινα: Εκδόσεις Ισνάφι, 2009.
- Collyer, Michael. *Emigration Nations: Policies and Ideologies of Emigrant Engagement*. Palgrave MacMillan, 2013.
- Damjanovski, Ivan. *PUBLIC OPINION AND MACEDONIA'S ACCESSION TO THE EUROPEAN UNION 2004-2014*. Public Opinion, Skopje: IDSCS, 2014.
- Darko Stojanov, Claudia Lichnofsky Enriketa Pandelejmoni. "Textbooks and Teaching of Albania in South-Eastern Europe." In *Myths and Mythical Spaces: Conditions and Challenges for History Textbooks in Albania and South-Eastern Europe*, by Claudia Lichnofsky /Enriketa Pandelejmoni /DarkoStojanov, 7-32. Göttingen: V& Runipress, 2018.

- Devetak, Richard. *An Introduction to International Relations*. Cambridge, 2012.
- Die Morina, Eve-anne Travers. *politicians-from-kosovo-and-presevo-valley-discuss-border-correction*. September 05, 2018. <http://www.balkaninsight.com> (accessed September 26, 2018).
- Ejdus, Filip. "Resilience in the Western Balkans-The Impact of Turkey and the Gulf States." *Issue*, August 2017: 51-57.
- Emea. *Η Εθνική Ασφάλεια και οι νέες προκλήσεις, αντικείμενο συζήτησης στο Οικονομικό Φόρουμ των Δελφών*. March 04, 2018. <https://emea.gr/> (accessed October 12, 2018).
- Emerson, Vera Stojarova and Peter. *Party Politics in the Western Balkans*. London: Routledge, 2010.
- Erebara, Gjergj. *Albania wants US military bases minister of defense says*. April 18, 2018. (<http://www.balkaninsight.com> (accessed October 3, 2018)).
- Europol. *EUROPEAN UNION TERRORISM SITUATION AND TREND REPORT 2018*. TESAT, European Union Agency for Law Enforcement Cooperation 2018, 2018.
- Evans, G & Newnham. *The Penguin Dictionary of International relations*. London: Penguin Books, 1998.
- Feta, Bledar. *The Continuing Political Turmoil in Kosovo*. WORKING PAPER No 88, Athens: Eliamep, 2017.
- Frazer, Charles A. *World History: Ancient and Medieval Times to A.D.1500*. London: Baron's Educational Series, 1997.
- Gellner, Ernest. *Έθνη και εθνικισμός*. Αθήνα: Αλεξάνδρεια, 1992.
- Geographic, National. "Υδατινοί Πόροι." *Εγκυκλοπαίδεια του Περιβάλλοντος*, 2013: 13.
- Gjevori, ELVIN. *Democratisation and Institutional Reform in Albania, New Perspectives on South-East Europe*. Palgrave Macmillan, 2017.
- Grygiel, Jakub J. *Great Powers and Geopolitical Change*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press, 2006.
- Henry H. Perritt, Jr. *The Road to Independence for Kosovo: A CHRONICLE OF THE AHTISAARI PLAN*. New York: Cambridge University Press, 2010.
- Hilaj, Arjan. *The Albanian National Question and the Myth of Greater Albania*. Strategy Report Project, Pennsylvania: United States Army War College, 2013.

Hill, Christopher. *Foreign Policy in the Twenty-First Century*. London: Palgrave, 2016.

Ioannis Armakolas, Bledar Feta. *Signaling change in Albanian politics: Edi Rama's visit to South Serbia's Preševo Valley*. ELIAMEP Briefing Notes, Athens: ELIAMEP, 2012.

Kalemaj, Konstantinos Giakoumis /Ilir. "Fortifying the Nation: The Image of the Greeks in Albanian History Textbooks(1945–1990): Conditions and Challenges for History Textbooks in Albania and South-Eastern Europe." In *Myths and Mythical Spaces: Conditions and Challenges for History Textbooks*, by Enriketa Pandelejmoni, Darko Stojanov Claudia Lichnofsky, 195-224. V&R PUBLISHER, 2017.

Kim, German. "Irredentism in Disputed Territories and Its Influence on the Border Conflicts and Wars." *The Journal of Territorial and Maritime Studies* , January 2016: 87-101.

Kofos, Evangelos. "The Albanian question in the aftermath of the war: A proposal to break the status deadlock." *Southeast European and Black Sea Studies*, April 17, 2008: 151-173.

Kosovo, Statistical Office of. *Kosovo and its population*. Pristina: Statistical Office of Kosovo, 2003.

Kupchan, Charles A. "Ψάχνουν φως στο τούνελ Κόσσοβο και Σερβία." September 16, 2018. <http://www.kathimerini.gr> (accessed September 22, 2018).

Lami, Blendi. "Influence of Turkish Foreign Policy in Albania." *European Journal of Multidisciplinary Studies*, Jan-Apr 2017 2017: 98-107.

Litsas, Spyridon N. "Bandwagoning for profit and Turkey: alliance formations and volatility in the Middle East." *Israel Affairs*, Jan 07 , 2014: 125-139.

Lleshaj, Alba Cela-Sashenka. "*Albanian Greek relations from the eyes of the Albanian public – perceptions 2013*". Survey, Tirana: Albanian Institute for International Studies, 2014.

Lucas, Peter. "nytimes opinion." June 14, 2007. <https://www.nytimes.com> (accessed November 05, 2018).

Lyberaki, Lois Labrianidis-Antigone. "Back and Forth and in Between: Returning Albanian Migrants from Greece and Italy." *Journal of International Migration and Integration* , 2004: 77-106.

Malcolm, Noel. "Myths of Albanian national identity. Some key elements, as expressed in the works of Albanian writers in America in the early twentieth century." In *Albanian identities. Myth and History* , by S. and B. J. Fischer Schwandner-Sievers, 70-87. London: Hurst & Company, 2002.

- Mazower, Mark. *The Balkans*. London: Weidenfeld & Nicolson, 2000.
- Mejdini, Fatjona. "ethnic-albanians-in-montenegro-together-to-win." November 01, 2017. <http://www.balkaninsight.com> (accessed November 05, 2018).
- Miranda Vickers. *Between Serb and Albanian*. New York: Columbia University Press, 1998.
- Nič, Milan. "Kosovos saa sign of change in relations with eu non recognizers." November 03, 2015. <http://www.biepag.eu> (accessed November 15, 2018).
- Pajaziti, Muhamer. "Presevo valley wants to be involved in the dialogue between kosovo and serbia." July 17, 2018. <https://www.balkaneu.com> (accessed September 23, 2018).
- Peoples, World Directory of Minorities and Indigenous. *Minorities albanians-4*. 2018. <https://minorityrights.org> (accessed November 05, 2018).
- Rapper, Gilles De. "Pelagic Encounters in the Greek-Albanian Borderland. Border Dynamics and Reversion to Ancient Past in Southern Albania." *Anthropological Journal of European Cultures*, 2009: 50-68.
- Reljić, Dušan. "Resilience in the Western Balkans-The impact of Russia." *Issue*, August 2017: 43-51.
- Sotirović, Vladislav B. "National identity: who are the Albanians? the Illyrian anthroponymy and the ethnogenesis of the Albanians." *History Research*. Vol. 1, No. 2, 2013: 5-24.
- TESEV. *From Imperial Geography to Everyday Geopolitics*. Workshop Paper, Istanbul: Turkish Economic and Social Studies Foundation, 2013.
- Tika, Bledar Feta- Pranvera. *Elections in FYROM: The end of the two-year political crisis or more of the same?* ELIAMEP Briefing Notes, Athens: Eliamep, 2016.
- Trad, Ruslan. "In the Balkans, soon will be too late for the West to pay attention." May 4, 2018. <https://medium.com> (accessed October 29, 2018).
- Tragaki, Alexandra. "Demography and security, a complex nexus: the case of the Balkans." *Southeast European and Black Sea Studies*, December 09, 2011: 435-450.
- Triantafyllou, Ioannis Armakolas - Giorgos. "Greece and EU enlargement to the Western Balkans: understanding an ambivalent relationship." *Southeast European and Black Sea Studies*, 2017: 611-629.
- Tzimas, Stavros. "Που οδηγούν οι κορώνες των Αλβανών." April 30, 2017. <http://www.kathimerini.gr> (accessed September 23, 2018).
- Tziouvas, Dimitris. *Greece and the Balkans*. New York: Routledge, 2017.

- Vickers, Miranda. *The Albanians*. London: I.B. Tauris Publishers, 1995.
- Vullnetari, Julie. "Albania: €1' or the story of 'big policies, small outcomes': How Albania constructs and engages its diaspora." In *Emigration Nations: Policies and Ideologies of Emigrant Engagement*, by Michael Collyer, 25-49. London: Palgrave Macmillan, 2013.
- Wilkes, John. *The Illyrians*. London: Blackwell, 1996.
- Winger, Gregory. *Institute for Human Science*. 2014. <http://www.iwm.at/publications/5-junior-visiting-fellows-conferences/vol-xxxiii/the-velvet-gauntlet/> (accessed MARCH 03, 2018).
- Zejnullahi, Dr. Sci. Veton. "Different Aspects about the Position of Albanians in Montenegro ." *Mediterranean Journal of Social Sciences* , April 2015: 273-279.
- A.E.A/K.A/Δ.Δ.A. *Εκθεση για το Σοβαρό και Οργανωμένο Έγκλημα*. Εκθεση, Αθήνα: ΕΛΑΣ, 2016.
- AP. "EU Kosovo Serbia President." September 13, 2018. <https://www.nytimes.com> (accessed September 20, 2018).
- Αθανασά, Μαρία. "Το πολιτικό αδιέξοδο των Σκοπίων και ο αλβανικός αλυτρωτισμός ως παράγοντες αποσταθεροποίησης των Βαλκανίων." June 01, 2017. <https://powerpolitics.eu> (accessed September 23, 2018).
- Αθανασόπουλος, Άγγελος. "Απλώνει τα δίκτυα της στα Βαλκάνια η Τουρκία." May 05, 2018. <https://www.tovima.gr> (accessed October 30, 2018).
- . "Έχει μέλλον η διεύρυνση της ΕΕ." March 07, 2013. <https://www.tovima.gr> (accessed November 14, 2018).
- Αντωνάκης, Νίκος. *Άμυνα και Οικονομική Ανάπτυξη στην Ελλάδα*. Αθήνα: Εκδόσεις Διάπτων, 1999.
- Αρμακόλας Βάλβης, Δρ. Ιωάννης Αρμακόλας- Αναστάσιος. "eliamep." *eliamep*. August 2014. <https://www.eliamep.gr> (accessed November 11, 2018).
- Αρμακόλας, Ιωάννης. "Η ελληνική εξωτερική πολιτική στα Βαλκάνια: Προκλήσεις και Προοπτικές." In *Λευκή Βίβλος για την ελληνική εξωτερική πολιτική, άμυνα και ασφάλεια: Προκλήσεις, Ευκαιρίες και Προτάσεις Πολιτικής*, by Ελιαμεπ, 182-190. Αθήνα: Εκδόσεις Ι.Σιδέρης, 2016.
- Βαλντέν, Σωτήρης. "Η ελληνική δικτατορία και οι ανατολικές χώρες." *Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής*, 1999: 123-139.
- Βαλυράκης, Σήφης. "Γεωστρατηγικές αλλαγές στη Μεσόγειο και οι επιπτώσεις της." June 12, 2018. <https://www.energia.gr> (accessed October 12, 2018).

Εμμανουηλίδης, Εμμανουήλ Αντ. *Η Ελληνική Εξωτερική Πολιτική στα Βαλκάνια, 1974-1989*. Αθήνα: UNIVERSITY STUDIO PRESS, 2015.

Ευαγγελίδης, Δημήτριος Ε. *Η καταγωγή των Αλβανών και οι Αρβανιτόφωνοι Έλληνες*. Αθήνα: Εκδόσεις Ινφογνώμων, 2014.

Ιωακείμης, Παναγιώτης. "Η σταθεροποίηση των Βαλκανίων και ο ρόλος της Ελλάδας." In *ΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ ΤΟΥ ΚΟΣΣΥΦΟΠΕΔΙΟΥ*, by Θάνος Ντόκος-Φίλιππος Πίερρος, 127-133. Αθήνα: ΣΙΔΕΡΗΣ Ι. , 2001.

Καράι, Βλαντιμίρ. *Τεστ ανεκτικότητας: Ο εξτρεμισμός, απειλή για την Αλβανία*. December 10, 2015. <http://www.balkaninsight.com> (accessed November 09, 2018).

Καφίδης, Λάμπρος (Νοε-Δεκ 2009). "Γεωπολιτική Ανάλυση: Συγκριτική Παρουσίαση των Διαφορετικών Σχολών Σκέψης." *Στρατιωτική Επιθεώρηση*, Νοε-Δεκ 2009: 26-39.

Κουγιαννού, Αγγελική. "Όδοιπορικό στο Κόσσοβο μύθοι και αλήθειες για το Κόσσοβο. Η όσα δεν γνωρίζετε." December 14, 2014. <https://www.huffingtonpost.gr> (accessed October 01, 2018).

Κουκάκης, Θανάσης. *ΕΕ τα υψηλά πλεονάσματα, το δημογραφικό και το ελλειμμα παραγωγικότητας σκιάζουν το ελληνικό χρέος* . March 10, 2018. <https://www.cnn.gr> (accessed November 02, 2018).

Κουλουμπής, Θεόδωρος. *Διεθνείς Σχέσεις-Εξουσία και Δικαιοσύνη* . Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, 1995.

Κουπαράνης, Παναγιώτης. *Η Κίνα στα Βαλκάνια και την Ελλάδα*. May 05, 2018. <https://www.dw.com> (accessed October 29, 2018).

Κουσκουβέλης, Ηλίας. *Άρθρο Γνώμης: Μια ολιστική προσέγγιση στην Εξωτερική Πολιτική*. 10 25, 2009. <http://www.kouskouvelis.gr> (accessed 03 19, 2018).

—. *Εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις* . Αθήνα: Εκδόσεις Ποιότητα, 2007.

Κωφός, Ευάγγελος. *Το Κοσσυφοπέδιο και η αλβανική ολοκλήρωση. Το άγχος του χθες – το άγχος του αύριο*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, 1998.

Λίτσας, Σουρίδων. "Η Διεθνής Πολιτική δεν αποδέχεται το Κενό: Η Ρωσία σε Ανατολική Μεσόγειο και Μέση Ανατολή." *Καθημερινή*, 2017.

Λουμάκης, Ταξχος ΕΑ Σπυρίδων. *Θέματα Στρατιωτικής Γεωγραφίας*. Αθήνα: ΓΕΣ/ΔΕΚΠ, 1998.

Μάζης, Ιωάννης. "Ποιος φοβάται την Γεωπολιτική." Ιανουάριος 18, 2018. <https://slpress.gr/idees> (accessed Οκτώβριος 13, 2018).

Μακρής, Σπυρίδων. *Δημοκρατική Ειρήνη Και Ελληνική Εξωτερική Πολιτική. Η Περίπτωση του Ελσίνκι*. Αθήνα, 2000.

Μακρής, Σπύρος. *Πολιτικό Σύστημα και Διεθνείς Σχέσεις*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, 2007.

Μπέλλου, Φωτεινή. "Confronting the nexus of internal and external security and the role of the." 2014. <https://www.researchgate.net> (accessed October 11, 2018).

Νέδος, Βασίλης. "Βαλκάνια και επιρροή." May 19, 2018. <http://www.kathimerini.gr> (accessed November 14, 2018).

Νικολέτος, ΗΟΡΕgenesis & Μιχάλης. *Η υπογεννητικότητα στην Ελλάδα και ο αντίκτυπος της στην οικονομική ανάπτυξη*. Statistic Analysis, Athens: ΗΟΡΕgenesis & Μιχάλης Νικολέτος, 2018.

Ντάγιος, Σταύρος Γ. "Αλβανία Ελλάδα και ΕΕ." February 05, 2013. <http://www.foreignaffairs.gr> (accessed November 16, 2018).

Ντόκος, Θάνος Π. "Βαλκάνια." In *Λευκή Βίβλος για την Ελληνική Εξωτερική Πολιτική, Άμυνα και Ασφάλεια: Προκλήσεις, Ευκαιρίες και Προτάσεις Πολιτικής*, by Ελιαμεπ, 65-69. Αθήνα: Ι.Σιδέρης, 2016.

—. *Εγχειρίδιο Διεθνών Σχέσεων και Στρατηγικής*. Αθήνα: ΕΛΙΑΜΕΠ, 2002.

Ντόκος, Θάνος Π. *Εθνική Ασφάλεια και σύγχρονες προκλήσεις*. November 24, 2008. <https://www.tovima.gr> (accessed October 11, 2018).

Ντόκος, Θάνος Π. *Ελληνική Πολιτική Ασφαλείας στον 21ο αιώνα*. Report, Αθήνα: ΕΛΙΑΜΕΠ, 2007.

—. *Στρατηγική Εθνικής Ασφαλείας*. Εκδόσεις Παπαζήση: Αθήνα, 2005.

Παπαδόπουλος, Αλέξανδρος. *Ο Αλβανικός Εθνικισμός και ο Οικουμενικός Ελληνισμός*. Αθήνα: Εκδόσεις Νέα Σύνορα, 2005.

Παπακωνσταντίνου, Βασίλης. *Βαλκάνια Η άγνωστη γειτονιά μας*. Αθήνα: Εκδόσεις Μελάι, 2002.

Παρίσης, Ιωάννης. "Οικονομία της άμυνας για μια έξυπνη Στρατηγική." *Επάξεις*, 2009: 16-19.

—. *Παράγοντες Ισχύος στο Διεθνές Σύστημα*. Αθήνα: Εκδόσεις Ινφογνώμων, 2011.

Πετιφερ, Τζιμς. *Αλβανία: Από την αναρχία σε μια βαλκανική ταυτότητα*. Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη, 1998.

ΠρώτοΘέμα. *Έντι Ράμα Κοινός Πρόεδρος για Αλβανία και Κόσσοβο*. February 19, 2018. <https://www.protothema.gr> (accessed November 03, 2018).

Ρουμπόγλου, Ειρήνη. *Οι ορισμοί της τρομοκρατίας*. November 11, 2002. <http://www.bbc.co.uk> (accessed October 28, 2018).

Ρούτσης, Θωμάς. *Τι χωρίζει Ελλάδα και Αλβανία*. July 22, 2017. <http://www.anixneuseis.gr> (accessed November 03, 2018).

Σαμουρης, Φώτης Παπαγεωργίου & Αντώνης. *Ισλαμισμός και Ισλαμοφοβία*. Αθήνα: Εκδόσεις Ταξιδευτής, 2012.

Σφέτας, Σπυρίδων. *Εισαγωγή στη Βαλκανική Ιστορία*. Θεσ/νικη: Εκδόσεις Βάνιας, 2009.

Σωτηροπούλου, Ειρήνη. *Διχασμένη η ΕΕ για την διεύρυνση στα Δυτικά Βαλκάνια*. February 16, 2018. <https://www.euractiv.gr> (accessed November 13, 2018).

Τζαχρήστας, Βαίος. *Η εκκλησιαστική πολιτική του Ενβέρ Χότζα και των επιγόνων του*. Msc Thesis, Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 2013.

Τζίμας, Σταύρος. "Αρχιεπίσκοπος Αναστάσιος ο Γολγοθάς για την ανάσταση της ορθόδοξης εκκλησίας στην Αλβανία." December 29, 2017. <http://www.kathimerini.gr> (accessed November 16, 2018).

—. *Η Μεγάλη Αλβανία*. September 29, 2017. <http://www.kathimerini.gr> (accessed November 4, 2018).

Τσάκωνας, Παναγιώτης. *Σύγχρονη Ελληνική Εξωτερική Πολιτική (Πρώτος Τόμος)*. Αθήνα: Ι.ΣΙΔΕΡΗΣ, 2003.

Φετιά, Ιωάννης Αρμακόλας-Μπλεντάρ. *Τα νέα πολιτικά κόμματα στην Αλβανία και η αναδιάταξη της αλβανικής πολιτικής σκηνής*. Briefing Notes, Αθήνα: Eliamep, 2012.